

સંગઠનો શક્તિ યુગે યુગે

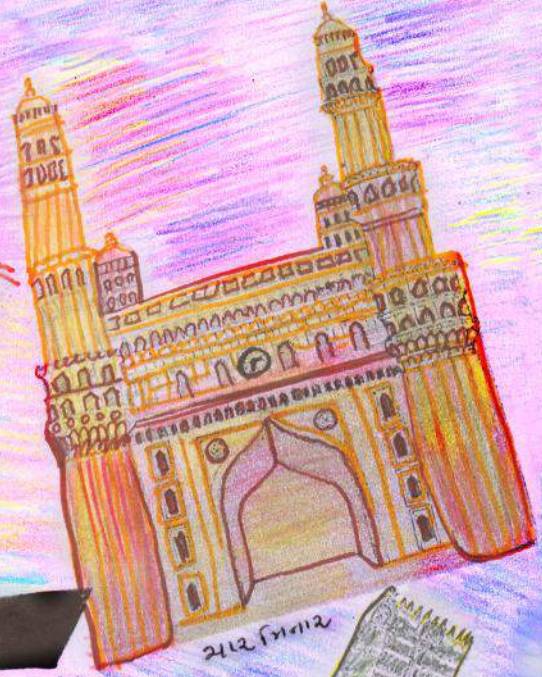
વાલ્ડ

શ્રી દક્ષિણ ભારત કચ્છી વિસા ઓસવાલ જૈન એક્કમનું મુખપત્ર
'મહા સમ્મેલન વિશેષાંક'
જાન્યુઆરી - માર્ચ, ૨૦૧૫ અંક - ૫૩

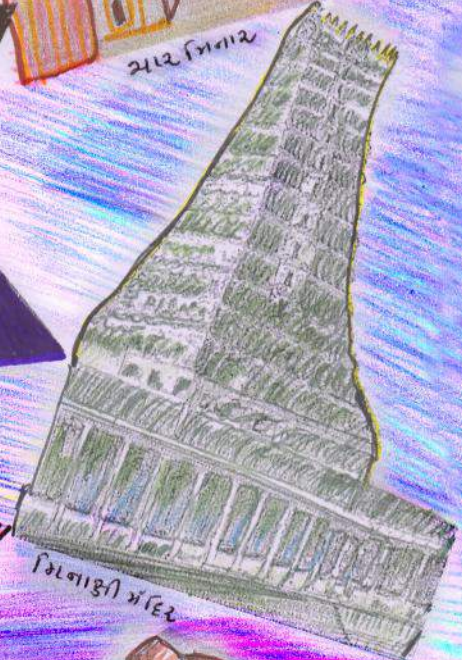
વિધાન સૌદા

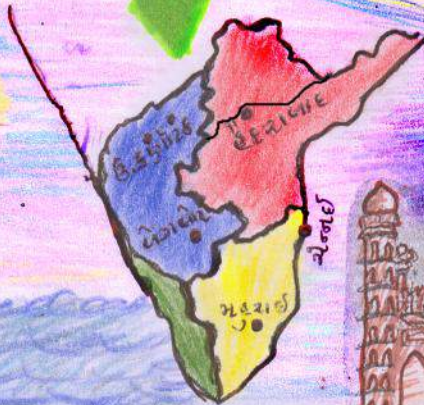
અમદાવાદ જામા મસ્જીદ

સંગઠનો શક્તિ યુગે યુગે

મિનારની મંદિર

મરીના હીચ

ગોલા ગુંબજ

The Specialty Gourmet Food Store

DRY FRUITS | CONFECTIONARY | GIFT BOXES | JUICES & SQUASHES | SPICES | DAL & PULSES
| RICE & WHEATS | BAKERY PRODUCTS | SAVOURIES | TEA | MOUTH FRESHNERS | DRY FRUIT
GIFT HAMPER | CHOCOLATE GIFT HAMPER | DRY FRUIT GIFT BOX | SPICES GIFT BOX

.....
" WE CHASE THE QUALITY & QUANTITY CHASES US"

Quality Food Healthy Life
.....

For Franchise Enquiry & Other Enquiry
Contact Ph: 9790708433 Email: admin@chhedafoods.com
Website: www.chhedafoods.com

KEEP MOVING HAPPILY

Leo™

Packers and Movers India (P) Ltd.™
India's No.1 Home Relocations Company

Relocating Homes Since - 1979

A Crisil Rated Company - Countrywide service - Container trucks

Mobile : 8008444880, 8008444852, 9849013531

Tel : 23771238, 23772796, 27848085, Toll Free No. : 1800 - 425 - 4858

Email : Leo_hyd@satyam.net.in

Website : www.leopackersindia.com

અનુક્રમણિકા

૧. SRI DBKVO Committee Members	2	૨૬. ગુપ્ત દાનવીર	~દિનેશ ધનજી દેઢીયા	62
૨. પ્રમુખશ્રીનો સંદેશ	4	૨૭. અંદરની શૂન્યતા		62
૩. તંત્રી સ્થાનેથી	5	૨૮. ખુમારી	~સુલોચના ભણશાલી	63
૪. સ્થાપકોનો સંદેશ	6	૨૯. કહેવતોમાં આરોગ્ય જ્ઞાન		63
૫. From You to Us	7	૩૦. મધર-ઈન-લો	~અલ્પેશ પાઠક	64
૬. મુઠ્ઠી ઊંચેરા માનવી - પૂ. ગગુભાઈ સંગોઈ	7	૩૧. મૂલ્યો		70
૭. મુઠ્ઠી ઊંચેરા માનવી - સ્વ. ધીરજલાલ કાપડીયા	8	૩૨. બાળપણ	~પ્રતિભા શાહ	71
૮. એક્કમના નેજા હેઠળ આગામી કાર્યક્રમો	8	૩૩. જ્યોતિષ શાસ્ત્ર	~પ્રતિભા શાહ	72
૯. ઘટકના વાવડ	9	૩૪. દીકરી વહાલનો દરિયો		73
૧૦. જીવન ચક્ર	10	૩૫. નારીજીવન		73
૧૧. TRAVELOGUE—SPECIAL SECTION	11	૩૬. સુખી થવાની ચાવી આ કકો શિખવે છે		73
૧૨. ભમરો ઊડે રે રંગમોલમાં રે	~ગુલાબ દેઢીયા	૩૭. Mobile Wallets	~Vipul Harilal Nisar	74
૧૩. લોકભાષાની સંસ્કાર છબી	~વિશન નાગડા	૩૮. Who is Happy	~English Compilation	74
૧૪. બાળકો માટે ધ્યાનનો અભ્યાસ ~ડૉ. માણેક સંગોઈ	34	૩૯. The Garbage Truck	~English Compilation	74
૧૫. યાત્રા: રવ થી નીરવ સુધી ~ડૉ. ગિરીશ વિછીવોરા	36	૪૦. Bitcoin	~Vipul Harilal Nisar	75
૧૬. સલામ એ નારી શક્તિ ને	~મહેન્દ્ર વોરા	૪૧. Anger	~English Compilation	76
૧૭. નારી તું નારાયણી	~ચંદન હરીશ હરીયા	૪૨. An Eye Opener.. A real story	~English Compilation	77
૧૮. શાંત પળોમાં વિચારજો... ~પ્રભાબેન શાંતીલાલ છેડા	52	૪૩. Silence your mind ...	~English Compilation	77
૧૯. ગુજરાતી સાહિત્યમાં સ્ત્રીનું બદલાતું ચરીત્રચિત્ર	53	૪૪. UBUNTU	~English Compilation	78
૨૦. સ્ત્રીનું સ્થાન ઘરમાં કે બહાર	53	૪૫. Attitude	~English Compilation	78
૨૧. મહિલા MUNCH	56	૪૬. How to live and die	~Khuswant Singh	78
૨૨. કાવ્ય સરિતા	57	૪૭. EDITOR'S MESSAGE		79
૨૩. પ્રવાસ માં હળવા રહો	~રૂષભ તુરખિયા	૪૮. RHYTHM DOWNPOUR		79
૨૪. Your Children	~English Compilation	૪૯. COVER PAGE CONTEST		80
૨૫. મારા ઘરની આસપાસનું પક્ષી વૈભવ	60	૫૦. VIEWPOINT CONTEST		80
		૫૧. The 8th Wonder	~Neelesh Savla	82
		૫૨. KINTUSUKUROI	~English Compilation	
		83		

શ્રી દ.ભા.ક.વી.ઓ. જૈન એક્કમના હોદ્દેદારો

નં	નામ	હોદ્દો	ઘટક	મોબઈલ નં
૧.	શ્રી યુનીલાલ જીવરાજ ગાલા	પ્રમુખ	બેંગલોર	9341231959
૨.	શ્રી ચીમનલાલ લાલજી ગાલા	ઉપ- પ્રમુખ	આંધ્ર પ્રદેશ	9441184718
૩.	શ્રી વિશનજી વીરજી ગંગર	ઉપ- પ્રમુખ	ચેન્નાઈ	9380555999
૪.	શ્રી ધીરેન્દ્ર કાનજી ગંગર	ઉપ- પ્રમુખ	મદુરાઈ	9366102838
૫.	શ્રી પંકજ વીરજી ગાલા	ઉપ- પ્રમુખ	યુ.કે.જી.	9448137039
૬.	શ્રી ધીરજ કાનજી નાગડા	મંત્રી	બેંગલોર	9845204260
૭.	શ્રી રશ્મીકાંત લખમશી વિછીવોરા	ખજાનચી	બેંગલોર	9844056842

વાવડના તંત્રીઓ

શ્રીમતી પ્રતિભા રસેશ સાવલા - 9900180922 શ્રીમતી ભાવના મનોજ વિછીવોરા - 9448460056

VAVAD IS ALSO AVAILABLE ON ASANJOKUTCH.COM

Sri Dakshin Bharat Kutchi Visa Oswal Jain Ekkam - Committee Members

Sri Kalyanji Kuverji Saiya
Chennai
Founder President

Sri Praful Mangaldas
Bheda, Chennai
Founder Secretary

Sri Chunnilal Jivraj Gala
Bangalore
President

Sri Chimanlal Lalji Gala
Hyderabad
Vice President

Sri Visanji Virji Gangar
Chennai
Vice President

Sri Pravin Dedhia,
Madurai
Vice President

Sri Pankaj Virji Gala
Gadag
Vice President

Sri Dhiraj Kanji Nagda
Bangalore
Secretary

Sri Tarachand Manilal
Dharod, *Hyderabad,*
Joint Secretary

Sri Bhavesh Raichand
Gogri, *Chennai*
Joint Secretary

Smt Chhaya Hemant Shah
Madurai
Joint Secretary

Sri Veerendra Damji
Chheda, *Hubli*
Joint Secretary

Rashmikant Lakhamshi
Vichivora, *Bangalore*
Treasurer

Sri Popatlal Keshavji
Chheda, *Hyderabad*
Member

Sri Nitin Shivji Dharod
Hyderabad
Member

Sri Pravinchandra Meghji
Karani, *Hyderabad,*
Member

Sushil Bhanji Sangoi
Bangalore
Member

Sri Nitin Sunderji Mota
Bangalore
Member

Sri Paresh Talakshi Gala
Bangalore
Member

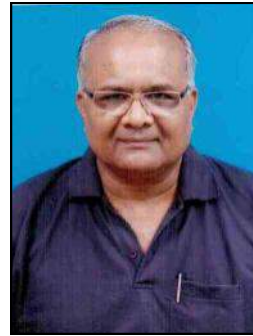
Sri Sushil Dhirajlal
Kapadia, Hyderabad
Member

Sri Ramniklal Liladhar
Nagda, Hyderabad,
Member

Sri Talakshi Bhanji Gada
Hyderabad
Member

Sri Pankaj Gada
Chennai
Member

Sri Nitin Nemji Gangar
Chennai
Member

Smt Ramila Kantilal Vira
Chennai
Member

Sri Mukesh Bahua
Chennai
Member

Sri Nitin Shamji Shah
Madurai
Member

Sri Dhiren Gangar
Madurai
Member

Sri Deepak Gala
Gulbarga
Member

Sri Narendra Savla
Bellary
Member

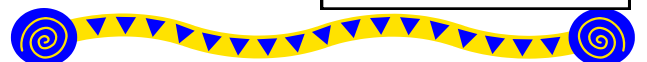
Sri Mahendra Nagda
Gadag
Member

Sri Khushal Virji Gala
Bijapur
Member

Sri Hasmukh Hirji Gada
Bijapur
Member

પ્રમુખશ્રીનો સંદેશ

સભ્ય દંપતી મિત્રો,

“માન્યું કે તમારી સાથે રોજ મુલાકાત નથી થતી
આમને સામને વાત નથી થતી, પણ દરેક “વાવડ” દ્વારા
દિલથી યાદ કરીએ છીએ કેમ કે

એના વગર અમારી શુભ શરૂઆત થતી નથી”

જાન્યુઆરી, ૨૦૧૨માં “હલો હૈદરાબાદ” ના નારાથી હૈદરાબાદના આંગણે શ્રી દક્ષિણ ભારત કચ્છી વીસા ઓસવાલ એક્કમનું મહા સંમેલન આયોજન થયેલ. ઉડીને આંખે વળગે એવું સુંદર આયોજન થયેલ. સંમેલન દરમ્યાન એક્કમના મુખ્ય કાર્યાલયની જવાબદારી બેંગલોર ઘટકને સોંપવામાં આવેલ. અનિવાર્ય સંજોગથી મારી ગેરહાજરી હોવા છતાં એક્કમના સર્વે પદાધિકારીઓએ (બેંગલોર ઘટક સહીત) સંસ્થાના પ્રમુખ સ્થાન માટે મારી નિમણુક કરવામાં આવેલ. આ મારા માટે ગર્વની વાત છે. મારામાં મુકેલ વિશ્વાસ બદલ સર્વે પદાધિકારીઓનો હું આભારી છું. આશા રાખું છું કે આપ સૌએ મુકેલા વિશ્વાસ ને મેં નિષ્ઠાપુર્વક નિભાવ્યો હશે.

આજકાલ કરતાં ત્રણ વર્ષના વહાણા વહી ગયા. ખાટાં મીઠાં સ્મરણોથી (સંભારણાથી) વખત પસાર થઇ ગયો. આ સમય દરમ્યાન એક્કમના નેજા હેઠળ થયેલ કાર્યવાહીની આછી ઝલક આપતાં ગર્વ અનુભવીશ.

તા.૧૧-૧૨ ઓગસ્ટ, ૨૦૧૨માં મદુરાઈ ઘટક દ્વારા કોડાઈકેનાલના શીત વાતાનુકુળ હવામાનમાં યુથ કેમ્પનું સુંદર આયોજન કરવામાં આવેલ.

તા.૧૫-૧૬ જુન, ૨૦૧૩ના રોજ મદુરાઈ મધ્યે ગાલા કપ ટેનીસ બોલ ક્રિકેટ ટુર્નામેન્ટ યોજવામાં આવેલ જેમાં હૈદરાબાદ, મદુરાઈ, ચેન્નાઈ અને બેંગલોરની ટીમોએ ભાગ લીધો હતો. આ સ્પર્ધામાં હૈદરાબાદની ટીમ વિજેતા થઇ હતી અને મદુરાઈની ટીમ રનર્સ અપ તરીકે વિજેતા થઇ હતી. આ ટુર્નામેન્ટના સ્પોન્સર બેંગલોરના શ્રી કિરણભાઈ પ્રેમજી ગાલા હતા.

તા.૧૯-૨૦ ઓક્ટોબર, ૨૦૧૩માં બેંગલોર ઘટક દ્વારા “પનાસ”ના હુલામણા નામથી ધરમસી રિસોર્ટ મધ્યે યુથ કેમ્પનું આયોજન કરવામાં આવેલ જેમાં ૮૮ યુવા-યુવતીઓએ ભાગ લીધો હતો. આ યુથ કેમ્પમાં “ગોલ સેટીંગ”, “યુ આર યોર ઓન બ્રાંડ” વગેરે વિષયો પર વર્ક શોપ રાખવામાં આવેલ.

તા.૧૬-૧૭ ઓગસ્ટ, ૨૦૧૪માં હૈદરાબાદ ઘટક દ્વારા સોંગ ઓફ અર્થ રિસોર્ટમાં યુથ કેમ્પનું આયોજન કરેલ જેમાં ૬૩ યુવા-યુવતીઓ જોડાયા હતા. આ યુથ કેમ્પમાં “ ટીમ બિલ્ડીંગ”, “ટ્રેઝર હંટ”, “એડવેન્ચર સ્પોર્ટ્સ”, “સ્વીમીંગ”, “રેન ડાન્સ” જેવી એક્ટીવીટી રાખી પાર્ટીસીપેટ્સ ને સારૂ મનોરંજન મળેલ.

મારા કાર્યકાળ દરમ્યાન આપણી સંસ્થાનું મુખ પત્ર “વાવડ”ને નવા કલેવર માં રજૂ કરીને વાવડ માટે – Excellent/ Superb/ Drastic changes/ ઉડીને આંખે વળગે તેવું/ એક જ બેઠકે વાંચી નખાય તેવું વગેરે પ્રોત્સાહનક પ્રતિસાદ મળેલ છે જે અમારા માટે એક ગર્વની વાત છે. “વાવડ” આપણા કચ્છી સમાજમાં અગ્રીમ પ્રકાશન થઇ ગયું છે. “વાવડ” દ્વારા “કવર પેજ ડ્રોઈંગ સ્પર્ધા” તેમ જ “વ્યુ પોઈન્ટ” જેવી સ્પર્ધાઓ રાખીને બાળકોને તેમ જ યુવાઓને પોતાની શક્તિઓને/ આવડતને રજૂ કરવા એક મંચ મળ્યો છે. “વાવડ” ની સફળતાનો સંપૂર્ણ યશ તંત્રીઓ શ્રીમતી ભાવના મનોજ વિહીવોરા અને શ્રીમતી પ્રતિભા રસેશ સાવલાને જાય છે.

હાલ આપણે સબંધો કેવી રીતે નિભાવી રહ્યા છીએ એનો નજર અંદાજ ક્યારે જાણવો જોઈએ? વિચારીએ તો ઘણું સમજાઈ જાય. આપણે આપણા બંને ચાલતા પગો પાસેથી ઘણુંજ શીખવાનું છે. આગળ રહેલા પગને આગળ રહેવાનો કોઈજ ગર્વ નથી અને પાછળ રહેલા પગને પાછળ રહેવાનો કોઈ શોક નથી કારણ કે બંનેને ખબર છે કે આપણી જગ્યા વારંવાર બદલાતી રહેવાની છે. આવા મૈત્રી સબંધો મનુષ્ય જીવનમાં આવી જાય તો? ધ્યાન રાખજો કે સાચવવા પડે એ સબંધો કદી સાચા નથી હોતા સબંધો સાચા હોય તો સાચવવા નથી પડતાં. આંગળીના નખ વધ્યા હોય તો નખ કપાય આંગળી નહી. તેમ સબંધોમાં અંતરાય ઉભી થાય તો રહેલી ખટરાગતાને દૂર કરાય, સબંધો તુટવા ન જોઈએ.

અતિ હર્ષ અને ઉમંગની લાગણીઓથી ભરપુર જણાવતા હર્ષ થાય છે કે આપણી સંસ્થા રજત જયંતી વર્ષ એટલે કે ૨૫માં વર્ષમાં પ્રવેશ કરી રહી છે અને આ રજત જયંતી વર્ષની શરૂઆત ગાર્ડન સીટી બેંગલોરમાં મહા સંમેલન “મહો મેળાવડો” થી થઇ રહી છે. આ “મહો મેળાવડો” માં આપ સૌ બેંગલોરની મહેમાનગતી માણી રહ્યા હશો.

આ સંમેલનની સમાપ્તિ બાદ એક્કમના પ્રમુખ પદેથી હું મધુર સ્મરણો અને સંભારણા લઈને વિદાય લઈશ. મારી કાર્યશૈલીમાં એક્કમના પદાધિકારીઓનો પુરે પુરો સાથ અને સહકાર હતો જે હું કદી ભૂલીશ નહીં. આપનો ઋણી રહીશ. મારી કાર્યશૈલી દરમ્યાન ઘટકના કોઈ પણ પદાધિકારીનું, કોઈ પણ સભ્ય દંપતિનું તેમ જ “વાવડ” માં પ્રકાશિત થતાં મારા લેખન દ્વારા કંઈ પણ અજુગતું લખાણ લખાઈ ગયું હોય જેથી કોઈના હૃદયને દુઃખ લાગ્યું હોય તો અંતઃકરણ પૂર્વક ક્ષમા માગું છું. એક્કમની નુતન કાર્યવાહક સમિતિનું ગઠન થશે. નુતન કાર્યવાહક સમિતિના પ્રમુખ તેમ જ અન્ય સભ્યોને એડવાન્સમાં મારાં ખૂબ ખૂબ અભિનંદન. એક્કમ પ્રગતિના શિખરોના પંથે રહે અને દરેક કાર્ય સફળ બની કચ્છી સમાજમાં ગૌરવશાળી બને એવી શુભેચ્છા.

વીતેલા માસ દરમ્યાન એકક્રમના કોઈ પણ સભ્યનું કે તેમના કુટુંબીજનોનું દુઃખદ અવસાન થયેલ હોય તો પ્રભુ પ્રાર્થના કે તે આત્માને ચીર શાંતિ આપે.

વીતેલા વર્ષ દરમ્યાન આપના કુટુંબમાં કોઈપણ સુખદ પ્રસંગો તથા કોઈપણ પ્રકારની સિદ્ધિ હાંસલ કરેલ હોય તો મારા ખુબ ખુબ અભિનંદન.

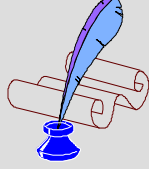
અંતમાં ફરીથી આપ સર્વેનો આભારી છું. આપની યાદો લઈને છુટો પડીશ.

મેં કહ્યું: દૂર રહીશું તો પણ દિલમાં રહીશું,
સમયના સથવારે ફરી મળતાં રહીશું.
આમ તો હું ચંદ્ર નથી, છતાં કરશો યાદ,
તો અમાસ માં પણ મળતાં રહીશું.

તમારા માટે.... નયનમાં વસ્યા છો જરા યાદ કરજો..
કદી કામ પડે તો યાદ કરજો..
મને તો પડી છે આદત તમ સર્વેને યાદ કરવાની..
જો આવે "ઇચકી" તમને તો માફ કરજો.

આપનો: યુનીલાલ જીવરાજ ગાલા, બેંગલોર. પ્રમુખ છે

તંત્રી સ્થાનેથી

સૌ વાચક મિત્રોને જય જીનેન્દ્ર !

આ નવું વર્ષ આપણા સૌ માટે વિશેષ છે. વિશેષ એટલા માટે કે આપણું દક્ષિણ ભારત એકક્રમ આ વર્ષે પચ્ચીસમાં વર્ષમાં પ્રવેશ કરી રહ્યું છે. અથાગ પરિશ્રમ અને ધગશનું પરિણામ છે દક્ષિણ ભારત એકક્રમ. અને તેના સુત્રધાર છે ચેન્નાઈના દૂરંદેશી શ્રી કલ્યાણજીભાઈ સૈયા અને શ્રી પ્રફુલભાઈ ભેદા. અને તે પછી એકક્રમની કમીટીઓ જેમણે આ જવાબદારી કુશળતાથી નિભાવી. તેમને સૌને આપણા હાર્દિક અભિનંદન. એકમેકનો સહકાર અને નવા વિચારોની આપ લે થી આગળ વધતાં એકક્રમથી આપણે સૌ નજીક આવ્યાં. આપણા યુવા વર્ગને એકબીજાને જાણવાનો અવસર મળ્યો. એક કચ્છ દેશ, એક ભાષા કચ્છી, ખાણી પીણી કચ્છી, રીત રિવાજો કચ્છી, આપણી કચ્છીયત છે જેનાથી આપણે જોડાયેલાં છીએ. અને એ જ દક્ષિણ ભારત એકક્રમનો ઉદ્દેશ છે.

માણસ ગમે તેટલો દૂર જાય. દુનિયા ફરી વળે પણ છેલ્લે તો પોતાના મૂળ તરફ જ પાછો ફરે છે.

ધીંગા કચ્છ જા માળુ ને ધીંગી કચ્છ જી ધરા

ન રયું માફેવાળી વેલું ને ન રયા ઉ ઢગા

ધણમેં ગાયેં જે ડોકમેં રણઝણધલ ધૂધરા લગધાવા કેળા રૂપાળા.

પાદરમેં ઓભો વડલો ને ગામમેં ઘર

બચપણ કે બોલાય આવ્યો નદી ને ફૂવે જો ઘર.

નાનાણેં જી વાટ હજી બોલાય મૂકે કરે ને સાદ

ડાડાણેં જો ઘર ને વાડી કીં ભોલાય?

૭૨ જીનાલયજી ધજા

ને ભદ્રેશ્વરજો શિખર

વાંકી જો તીર્થ મૂકે લગે વલો,

ફરાં દેશ પરદેશ છતાં મૂકે લગે મુજો કચ્છ ભલો.

માનવતાજી ચરમ સીમા ભનેવ્યો કચ્છ

ભોજાયજા અધાને બીદડા જે બચુભાઈ જે હથ.

ધરતીકંપ જે કાળે કેર મંજા ઓભો થ્યો કચ્છ

નવો અવતાર પામે ને કો વનેતો બેં જે હથ?

વંદન, પ્રતિભા શાહ

સ્થાપકોનો સંદેશ Message from Founders

સમાજનાં સર્વાંગી ઉત્કર્ષ - ઘડતરના ઉદ્દેશ્ય થી સ્થાપયેલ સંસ્થા નું આગામી મહા સંમેલન બેંગલોર ઘટકના ના આતિથ્યમાં આયોજાઈ રહ્યું છે અને સંસ્થા રૂપમાં રજત જયંતી વર્ષમાં પ્રવેશી રહી છે. તે પ્રસંગે પ્રસન્નતા અનુભવી શુભેચ્છાઓ વ્યક્ત કરું છું. આ આનંદના અવસરને વરસ દરમ્યાન વિવિધ પ્રવૃત્તિ દ્વારા યાદગાર બનાવવા પ્રયત્નશીલ રહીએ એ જ અભિલાષા.

“સંગઠને શક્તિ યુગે યુગે” ના સુત્રને - અને પ્રતિક વડના ઝાડ ને સાર્થક કરેલ છે. આપણે દક્ષિણ ભારતમાં સ્થાયી ક. વી. ઓ. જેન પરિવારો એક બીજાથી વધુ પરિચિત થઈ તેનાથી ઉત્પન્ન થયેલ રચનાત્મક ઈચ્છા શક્તિનો ઉપયોગ કરી આપણા પ્રશ્નોનો સરળ ઉકેલ સંપન્ન કર્યો છે. યુવા શક્તિને સમાજ અભિમુખ કરી તેમને વિશાળ મંચ મળે તેવી તક ઉભી કરવામાં સફળ રહ્યા છીએ. આપણા સંગઠનનો પ્રચાર કરવામાં પણ સફળ રહ્યા છીએ.

વિવિધ ઘટકના કાર્યકર્તાઓની કાર્યનિષ્ઠા એવમ તન મન ધનનાં સહકારનો સાક્ષી છું. સર્વને અભિનંદન-ધન્યવાદ. ભવિષ્યનું આયોજન યુવા કાર્યકરોના હાથમાં સુરક્ષિત છે. આધુનિક ટેકનોલોજીથી સજ્જ યુવાનો “સુવર્ણ જયંતી” ના સપના પૂર્ણ કરશે એની મને ખાત્રી છે. મારા નમ્ર સૂચન :

૧. દરેક ઘટક પોતાના સ્થાનિક સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમનાં આયોજન ના અવસરે અન્ય ઘટકનાં યુવા મહિલા કાર્યકરો ને મહેમાન તરીકે આમંત્રિત કરે જેથી વિચાર વિનિમય દ્વારા સમાજની પ્રવૃત્તિઓનું અપગ્રેડ થયા કરે.
૨. વર્ષે એકવાર મહિલા સંમેલન નું આયોજન ઘર મહેમાન રૂપે આયોજાય જેમાં અન્ય પ્રવૃત્તિ સહ સામાજિક પ્રશ્નોની છણાવટ શક્ય બને.
૩. સમાજનું મુખપત્ર હવેથી દર બે મહિને પ્રગટ થાય જેથી આપણા વિચારકો, લેખકો, કવિઓ ને તક મળે. વાવડ એ ખુબજ જોરદાર સંપર્ક સેતુ બને એ જરૂરી છે.
૪. દર વર્ષે એક પ્રવાસનું આયોજન ૭ થી ૧૦ દિવસનું.
૫. “સીનીયર સીટીઝન” ફોરમનું ગઠન .
૬. યુવા સંમેલનોનું આયોજન પહેલા વિવિધ ઘટકોના “યુવા વિભાગ” દ્વારા પ્રવૃત્તિઓ માટે સૂચનો મંગાવવામાં આવે અને ઇવેન્ટ મેનેજમેન્ટ આપણા યુવાનો જ કરે એવું સૂચન.
૭. આધુનિક ટેકનોલોજીના અનુસંધાનમાં દરેક ઘટક લઙ્ગઈચ્છુક યુવા-યુવતીઓ વિડીયો - બાયોડેટા સાથે બનાવી અન્ય ઘટકોને મોકલી આપે જેથી સગપણ પ્રશ્ને સરળતા આવે.
૮. લઙ્ગની સીઝન દરમ્યાન લઙ્ગ ઈચ્છુક યુવા યુવતીઓનો બાયોડેટા મુંબઈની પત્રિકામાં સમુહરૂપે સંસ્થા તરફથી પ્રગટ કરવામાં આવે જેથી સંકોચ ન રહે.
૯. પત્ર મૈત્રી ચેટ ગ્રુપનું આયોજન વિચારી શકાય.

ઉપરના સૂચનોનાં અનુસંધાનમાં અન્ય કાર્યકરો-વિચારકોના સૂચનો મંગાવી કાર્યવાહી સમિતિ તબક્કાવાર આયોજન કરે તો સરળતા રહે. અસ્તુ.

અંતમાં સંસ્થા સેવા સંપર્કના વધુને વધુ સોપાનો સર કરે એવી શુભેચ્છા.

કલ્યાણજી કુંવરજી સૈયા, ચેન્નાઈ. 9150140370 ✉

Dear friends,

I have been asked to write for the next edition of Vavad which will be published as a “Maha Sammela Visheshank” on the occasion of Maha Sammela to be held at Bengaluru on January 17, 18, 2015.

Since in all probabilities, inauguration of our web site will happen during this Maha Sammela, I would like to recount the events and history that shaped our Dakshin Bharat Kutchi Visa Oswal Jain Ekkam.

In Chennai, then called Madras, we have Samaj by name Sri Kutchi Milan, which was formed in 1976. During 1989-91, I was the Secretary of the Samaj. Quiz competition was the annual feature which was conducted by the youth wing of the Milan. In 1990, its Secretary Sri Pankaj Premji Chheda suggested to conduct quiz competition between Madras and Bangalore teams of KVO Samaj. In 1989, the Berlin wall which divided the city of Berlin was demolished to give way to unite the Berlin City. The bearing of that event made me to agree to have interaction of same community living in different cities. Pankaj with his brother-in-law Paresh Talakshi Gala of Bangalore went ahead with organizing the quiz competition and the 1st Inter City quiz competition was held at Madras on 17th Feb, 1991.

After the success of the 1st Quiz competition, a question cropped up in my mind, why only two cities? Why not invite two other cities of South India – Hyderabad and Madurai? This proposal was discussed in our committee and every member agreed. While this was getting shaped up, my mind was working on a much broader spectrum.

In December 1990, we had organized a group tour of our Milan to Sametsikharji. During this tour of 13 days, a comradeship between members of Milan had manifested and that gave strength to my proposal of organizing a ‘Milan’ of KVO families of four southern cities. We felt that one day program may not give sufficient time for members to interact with each other & hence a two day program was agreed upon.

In 1990, this was a tough task. So I invited Sri Kalyanjibhai Saiya for the discussion and to take a lead for organizing this fete. During the discussion a thought emerged to establish an organization of South Indian KVO families.

To talk about organizing such an event was easy, even to organizing such a program was not a problem for us, but where was the fund? In Kutchi Milan all programs were (and are) organized on ‘aanafod’ basis. So for this fete a committee of host was constituted and all members of Milan contributed whole heartedly.

It was agreed to host 1st such ‘Milan’ of KVO families of four southern cities on 17- 18th August, 1991 and it was named “Dakshin Bharat Kutchi Milan”. Invitations were sent out to all KVO Samaj of all cities and towns of South India. An ad for an open invitation to attend the program was given for seven days in Mumbai’s ‘Khabar Patrika’.

296 delegates arrived on the day. Sri Kunverji Natha Pasoo of Calcutta inaugurated the 'Milan' in the forenoon and in afternoon a meeting of dignitaries was held. In that meeting it was agreed unanimously to form "DAKSHIN BHARAT KUTCHI VISA OSWAL JAIN EKKAM".

The beginning was good and the program was appreciated by everyone. But the passage to carry forward from here was very steep and difficult. To give momentum to Ekkam, Bangalore and Madurai were ready to support. But we were awaiting positive reply from Hyderabad. So to make our dream a reality, Kalyanjibhai and I reached Hyderabad on August 1992. We had a meeting with elders, committee members and the youth of Hyderabad Samaj. In that meeting the youngsters of Hyderabad stole the show and their support to our cause made committee members also agree upon to join the DBKVO Ekkam.

In February 1993, the meeting was held at Madras under the chairmanship of Sri Damjibhai Jadavji Chheda of Hubli and all the necessary decisions were taken to form the DBKVO Ekkam.

In May 1993, a constitution committee meeting was held at Bangalore. A committee headed by Sri Kalyanjibhai Saiya as chairman with representatives of five Ghataks (Hyderabad, Chennai, Bangalore, Madurai and Uttar Karnataka) was formed and then the journey of DBKVO Ekkam began. So far 7 Maha Sammelans, 17 Youth Camps, Deepak Cup Cricket Tournament, Gala Cup Tennis Ball Cricket Tournament, Quiz-Paroli, Antaksari etc programs have been held among all Ghataks.

In 1994, first Vasti Patrak of our Ekkam was published during the Maha Samelan by Andhra Pradesh Ghatak. In 1996, second Vasti Patrak was published during the Maha Samelan by Chennai.

In the journey of the last 24 years of Ekkam, we achieved our main objective of integrating K V O Samajs of all Southern Cities. Now we are entering Silver Jubilee 25th year with Maha Sammelan hosted by the Garden City Bangalore & wish all the success to the Ekkam.

- Shri Praful Bheda, Chennai

વાવડને પ્રત્યુત્તર

FROM YOU TO U

ઓફટોબર ના અંકમાં RHYTHM DOWN-POUR માં આવેલ ખલિલ ગિબ્રાન ની કવિતાઓ મેં જ્યારે YouTube પર સાંભળી-

જોઈ તો ખરેખર આનંદ અને શાંતિની અનુભુતી થઈ. સુંદર વિડીઓ સાથે વણાયેલ કવિતા અને સાથે કર્ણપિય મૃદુ સંગીત - આ એક અદ્ભુત અનુભવ હતો. કોલમમાં તમે આવી સરસ જાણકારી આપી છે તે બદલ ધન્યવાદ. Stars of Vavad ને 50

અભિનંદન. Cover Page Contest, Viewpoint Contest ની શરૂઆત કર્યા બદલ બંગલોર ઘટકને ખુબ ધન્યવાદ. Stars of vavad અને Aspiring Achievers ની માહિતી ઘણા બધા વિદ્યાર્થીઓને પ્રેરણા આપશે. આવતા અંકોમા પણ એવી જ રીતે વાવડના માધ્યમ થી બધાને એકજુટ કરશે એવી જ ભાવના છે.

નીલમ હિતેશ છેડા, બેલ્લારી

મૂઠી ઊંચેરા માનવી

“સમાજ સેવાનો રાહ આપે દીઘો બતાવી
ઋણી છીએ પ્રકાશની દીવાદાંડી આપે જલાવી”

આ પંક્તિઓને અનુરૂપ પૂ. ગગુભાઈ સંગોઈની જીવનગાથા ઘડાયેલી છે. મદુરાઈનું નામ આવે અને વ્યક્તિ વિશેષ હોય તો એ પૂ.ગગુભાઈ. આજથી ૮૦-૯૦ વર્ષો પહેલાંની તવારીખ પર નજર માંડીએ તો આપણને - કચ્છીઓને ક્યાં ખબર હતી કે મદુરાઈ ક્યાં છે. કેવી રીતે પહોંચાય? તો એ રાહબર હતાં - અહીંના પાયોનીયર શ્રી ગગુભાઈ. ૮૦ વર્ષ પહેલાં મુંબઈથી જાપાન જવાની આશા સાથે ઘરેથી ભાગીને નીકળ્યાં. એ પ્રગતિશીલ દેશની વાતો એમણે ખૂબ સંભાળેલ. પણ દીકીટનો ખર્ચ, પાસપોર્ટ, વીસા વગેરે નો અંદાઝ નામુમકીન લાગતાં, જાપાન જવાનું માંડી વાળ્યું. મદુરાઈને કર્મભૂમી બનાવી. અહીં સ્થાયી થયાં. મક્કમતાથી અડગતાથી આગળ વધતાં ગયાં. મુશ્કેલીઓનો પાર નહીં. કોઈ સગું નહીં, સંબંધી નહીં. ભાષાની તકલીફ, ખાવાની તકલીફ. પણ એ બેસહારા હાલતમાં બિલકુલ હિંમત હાર્યા નહીં. નિરાશ ન થયા. મર્દાનગી, વેપારની કુનેહ તો કચ્છીઓના રગેરગમાં વણાયેલી હોય તો એવા આ કચ્છી માડુની જીવનગાથા લખવી હોય તો પાનાંઓ ઓછા પડે. એમની કંડારેલ કેડીએ આગળ વધેલાં ૫૦-૬૦ પરિવારો સુખચેનથી મીનાક્ષી માતાની છત્રછાયામાં રહે છે. કચ્છમાં તેઓ ગામ સમાધોધાના વતની. એમના ખાસ મિત્ર એવા પૂ. ઠાકરશીભાઈ તેજશી વોરાને મદુરાઈ તેડાવી તેઓ પણ અહીં સ્થાયી થયાં. એમના પગલે પગલે પૂ. ગાંગજીભાઈ કુંવરજી વોરા, કોડાયના શ્રી રવજીભાઈ મોરારજી લાલન, બિંદાના શ્રી આર.વી.શાહ અને અન્ય ઘણાં પરિવારો આવી વસ્યાં. રેડીમેઈડ ઇન્ડસ્ટ્રીમાં, વિકાસમાં મુખ્ય ફાળો પૂ. ગગુભાઈનો ગણાય. ટ્રુથકુલ નામ થી ભાગ્યે જ કોઈ અપરિચિત હશે. સમાજની પ્રગતિ માટે એમનો સિંહફાળો હતો. આજે મદુરાઈમાં સમાજની પોતાની બીલ્ડીંગ, જૈન દવાખાનું, આંખની હોસ્પિટલ, શહેરમાં શિરમોર સ્થાન ધરાવતી એકરોમાં પથરાયેલ જૈન વિદ્યાલય એવી ઘણી સંસ્થાઓના વિકાસ માટે એમની મહેનત અજોડ છે. ઓનરરી મેજીસ્ટ્રેટ તરીકે, એક્ટીવ રોટેરીયન તરીકે, આઈ બેંક એસોસિએશન ના ફાઉન્ડર તરીકે દરેક સ્તરે એમનું નામ માનભર લેવાય. નેશનલ કોંગ્રેસની મીટીંગમાં તેઓ અગ્રણીય સ્થાને હતા. આખા સમાજના હિતચિંતક ખરા અર્થમાં. એમના ધર્મપત્ની શ્રીમતી ઇંદુબેનનું એમના વિકાસમાં મહત્વનું સ્થાન રહેલ. એવા સેવાસમાજના વડીલ શ્રી ગગુભાઈને કોટીકોટી વંદન. માનનીય વાચકો, પૂ. ગગુભાઈએ લખેલ “BUSINESS BIBLE” અને “પ્રાસાદિક પરિપત્રો” આ નામના બે પુસ્તકો આપણામાંથી ઘણાંના ઘરની લાયબ્રેરીમાં હશે જ. આ બંને પુસ્તકો આપણને જીવન જીવવાની કળા વિષે ઘણું સમજાવે છે. રોજબરોજની જિંદગીમાં બનતા નાના નાના અનુભવો ટાંકીને ઘણું સમજાવવા એમણે ભરપૂર કોશીશ કરી છે. સચ્ચાઈ, સમયપાલન, પરોપકાર એવા અનેક ગુણો દરેકમાં વિકસે એ માટેની અથાગ મહેનત ઉઠાવી છે. શ્રી ગગુભાઈને નજર અંદાઝ રાખીને “મૂઠી ઊંચેરા માનવી” બનવા પ્રયત્ન કરીએ

સ્વ. ધીરજલાલ ટોકરશી કાપડીયા

૭-૮-૧૯૩૮ --- ૧-૪-૨૦૧૩

એક પ્રાચીન માન્યતા પ્રમાણે દુર્ગા (શક્તિ) લક્ષ્મી (પૈસા) અને સરસ્વતી (વિદ્યા) નો સંગમ બહુજ દુર્લભ હોય છે, પણ હૈદરાબાદ શહેર જે ભાગ્યનગર ના નામે પણ ઓળખાય છે તે એટલું ભાગ્યશાળી છે કે આ અદ્ભુત સમન્વય ધીરજભાઈ માં હતો. સોના ની ચમચી સાથે જન્મેલા, સુશિક્ષિત અને પ્રભાવશાળી વ્યક્તિત્વ ધરાવનાર ધીરજભાઈ કચ્છી સમાજ ના લોખંડી પુરુષ, ગાંધીવાદી, સેવા ના ભોજધારી શ્રી ટોકરશી લાલજી કાપડીયા ના પનોતા પુત્ર હતા. બાપ કરતા બેટો સવાયો ની ઉક્તિ ને સાર્થક કરનાર ધીરજભાઈ ના વ્યક્તિત્વ ને માપવું એટલે કે આકાશ ને ફૂટપટ્ટી થી માપવું.

“હોવા પણા નો ગર્વ , ઓગળી ગયા પછી ,
રહ્યું છે ફક્ત , હોવા નું ગૌરવ”

અડધી સદી ની સમાજ સેવા ની યાત્રામાં તેમણે સમાજ ને વહીવટ ક્ષેત્રે અનેક માપદંડો પ્રદાન કર્યા હતા. સ્પષ્ટ વ્યક્તિત્વ ને કારણે બહાર થી ઉગ્ર દોષાતા શ્રી ધીરજભાઈ અંદર થી ખૂબજ મૃદુ સ્વભાવના હતા. મિટિંગ માં શિસ્તપાલન અને આદર્શો ને તેઓ માન આપતા સભામાં તેમની ઉપસ્થિતિ નિર્ણાયક અને પથદર્શક બની જતી. ધંધાકીય અને ધારાકીય સલાહ સુચન દ્વારા અનેક લોકો ને તેમણે માર્ગદર્શન આપી સલામત કરી હતી.

વિચારો માં તટસ્થતા નિર્ણાયક દ્રષ્ટિ અને પ્રત્યેક નાના મોટા કાર્યકર્તા કે અધિકારી પર સંપૂર્ણ વિશ્વાસ રાખી તેમને કામ કરવાની સ્વતંત્રતા મળે તે માટે હમેશા સલામત બનતા. લીધેલું કામ હાથ માં લઈ તેને પૂર્ણ કરવા સદા તત્પર રહેતા.

જીવન ભર સંસ્થાકીય ક્ષેત્રે સહુના આદર પાત્ર બની રહેલા ધીરજભાઈ જીવન પર્યંત કાર્યરત રહી પોતાની પ્રત્યેક ક્ષણ સમાજ સેવા ના ક્ષેત્રે અર્પણ કરી સંસ્થાઓને એક અભીનવ ચીલો દોરી આપ્યો છે.

વહીવટ ક્ષેત્રે એમની સચ્ચાઈ, પારદર્શકતા, દૂરદર્શિતા અને કાર્યનિષ્ઠા સાથે માણસ ને પરખવાની સૂજ અને કામ ને ઉકેલવાની અદ્ભુત શક્તિના કારણે વરસો સુધી સંસ્થાકીય પ્રવૃત્તિઓ માં આદર પાત્ર બની ઉચ્ચ સ્થાને રહી શક્યા હતા.

ધીરજભાઈએ આ બીજું બધું ભલે કંઈજ ના કર્યું હોત અને ફક્ત કિડની ડાયાલીસીસ પ્રવૃત્તિ ને વેગ આપ્યું હોત તો પણ હૈદરાબાદ શહેર એમનો એટલો જ રૂણી રહ્યો હોત. નેત્ર દાન ની પ્રવૃત્તિ વેગવાન બનાવી અને ભારતભર માં હૈદરાબાદ ને પ્રથમ સ્થાન પર લાવનાર ધીરજભાઈ ને લાખો સલામ.

ધીરજભાઈ નું માનવું હતું કે જીવન દાન અને વિદ્યા દાન બે માધ્યમ સેવા ના પહેલુ છે જેના લીધે તેઓ શૈક્ષણિક ક્ષેત્રે અનેક સ્કૂલો, કોલેજોના પ્રણેતા હતા.

તન, મન અને ધન થી અનેક શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ ચલાવતા અને માનસિક વિકલાંગ બાળકો માટે ની સંસ્થા, અનાયાશ્રમ, વૃદ્ધાશ્રમ ની હાર માળા તો ઘણી લાંબી છે.

જાહેર જીવન માં આટલી પ્રવૃત્તિ માં રહેનાર ધીરજભાઈ રમત ગમત માં પણ એટલાજ ઉત્સાહ પૂર્વક ભાગ લેતા. રાષ્ટ્રીય સ્તરે બેટમીન્ટનના ચેમ્પિયન ધીરજભાઈ, ક્રિકેટ પણ બહુજ સારી રીતે રમતા.

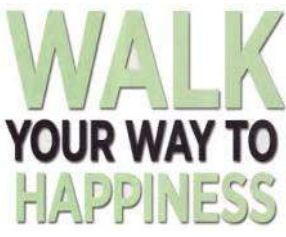
પુત્ર સુશીલ, પુત્રી વર્ષા અને ધર્મ પત્ની લીલમબેન ને ક્યારે પણ એવું લાગવા દીધું ના હતું કે એમના પાસે સમય નથી કારણ કે તેઓ નાખશીસ થી ફ્રેમીલી મેન હતા.

ઉચ્ચ વિચાર , સાદુ જીવન, અને ધમંડ લેશ માત્ર નહીં, એવા ધીરજભાઈ નું જીવન દરેક વ્યક્તિના જીવન માં એક પ્રેરણા દાઈ સ્તોત્ર બની રહે, એવી કલ્પના સાથે

નિશા નિતિન ધરોડ, હૈદરાબાદ ❧

એક્કમના નેજા હેઠળ આગામી કાર્યક્રમો

શ્રી ઇ.ભા.ક.વી.ઓ.જૈન એક્કમ ના ઉપક્રમે આગામી યુથ કેમ્પનું આયોજન તા. ૧૫-૧૬ ઓગસ્ટ ૨૦૧૫ ના ચેન્નાઈ માં કરવામાં આવ્યું છે. વધુ વિગત પછીના અંકમાં આપવામાં આવશે.

Best Exercise.... is Walking....

A lot of 'walking away' will do your life good.
'Walk away' from arguments that lead you to anger and nowhere.
'Walk away' from people who deliberately put you down.
'Walk away' from any thought that reduces your worth.
'Walk away' from the failures and fears that stifle your dreams.
The more you 'walk away' from things that poison your soul, the happier life will be.
Practice 'Walking' towards Happiness....

બેંગલોર ઘટક

નવું સંવત વર્ષ ૨૦૧૧ ના આગમનને ઉજવવા રવીવાર તા. ૨૫-૧૦-૨૦૧૪ના રોજ બપોરના ૪ વાગ્યે સૌ મહારાષ્ટ્ર મંડળ, ગાંધીનગર મધે મળ્યા હતા. શરૂઆતમાં રંગોળીની હરીફાઈ રાખવામાં આવી હતી જેમાં એક પ વર્ષની બાળા સહીત સાત સ્પર્ધકોએ હોશભેર ભાગ લીધો હતો. સ્પર્ધાના નિર્ણય માટે પ્રથમ વખત હાજર રહેલ સભ્યોનો ઓપિનિયન પોલ (OPINION POLL) તેમ જ નિર્ણાયકોના નિર્ણયનો આધાર લઈ વિજેતાનું નામ જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું. સ્પર્ધાના વિજેતા હતા: શ્રીમતી કાશ્મીરા ધીરજ શાહ. નિર્ણાયકો: શ્રીમતી દક્ષા વિહીવોરા અને શ્રી પરેશ ગાલા. ત્યાર બાદ મંત્રી શ્રી ધીરજભાઈએ સૌને આવકાર્યા હતા અને નવા વર્ષની શુભેચ્છાઓ આપી હતી. તેમ જ પ્રમુખશ્રી યુનીલાલભાઈનો સંદેશો વાંચી સંભળાવ્યો હતો. જાન્યુઆરીમાં યોજાનાર મહા સંમેલન વિષે શ્રી ધીરજભાઈએ સંભવત: કાર્યક્રમની રૂપરેખા જણાવી હતી. શ્રી અશ્વિનભાઈએ સૌ સભ્યોને તન-મન-ધનથી ભાગ લેવા પ્રોત્સાહિત કર્યા હતા. ત્યાર બાદ શ્રીમતી કિરણ દેહિયા અને શ્રીમતી ભક્તિ ગાલાએ સૌને હાઉઝી રમાડી હતી. અંતમાં નવા વર્ષની શુભેચ્છાઓ નું આદાન પ્રદાન કરી અને પ્રીતી ભોજન માણી સૌ છુટા પડ્યા હતા.

શ્રી ક.વી.ઓ. વનિતા વૃંદ : શનિવાર તા. ૧૩-૧૨-૨૦૧૪ના રોજ સંસ્થા દ્વારા યોજવામાં આવેલ પીકનીક માણવા સૌ બહેનો સવારના ૧૧-૦૦ વાગ્યે કબ્બન પાર્ક મધ્યે ખૂશનૂમા વાતાવરણમાં મળ્યા હતા. શરૂઆતમાં બધાને જીરા મસાલા સોડા આપવામાં આવી હતી. ત્યાર બાદ શ્રીમતી રેણુકાબેન ભેદા એ વિવિધ રમતો જેવી કે બોટલના Opening પર દીવાસળી ગોઠવવી, પાસીંગ ધ પાર્સલ, પતિઓના નામ પર ક્વિઝ - બહેનોને રમાડી હતી. ત્યારબાદ શ્રી મહારાજા ભોગ માંથી આવેલ સ્વાદિષ્ટ ભોજનની મજા સૌ સાથે બેસીને માણી હતી. થોડીવાર આરામ કરીને શ્રીમતી કિરણબેન દેહીયાએ હાઉઝી રમાડી હતી. પીકનીકની મજા માણી સૌ છુટા પડ્યા હતા. ❖

દિવાળી મિલન:

રવીવાર તા. ૨૬-૧૦-૨૦૧૪ ના રોજ કચ્છી ભવન ખાતે આસરે ૩૫૦ સભ્યોની હાજરી માં દિવાળી અને નૂતન વર્ષ ની ઉજવણી થઈ. કાર્યક્રમ માં આપણા સમાજ ની વ્યક્તિઓ દ્વારા એક ટેલેન્ટ શો અને આકર્ષક વેશ ભૂષા ની પ્રસ્તુતિ નો આયોજન કરવામાં આવેલ જેમાં ૩૦ સભ્યોએ ભાગ લઈ ગીત સંગીત, એક્ટિંગ, કરાટે, મોનો એક્ટિંગ જેવા વિવિધ કાર્યક્રમો ની પ્રસ્તુતિ કરેલ જે અતિ આકર્ષક રહેલ.

સૌથી સારી અને પ્રભાવશાળી પ્રસ્તુતિ માટે નિમ્ન લખેલ વ્યક્તિઓ ને પારિતોષિક આપવામાં આવેલ.

૧. મેધા નિમેશ ભેદા - ડાંસ

૨. યશીતા જયેશ દેહિયા - પેન્ટિંગ

૩. સમ્યક મેહુલ છેડા. - ગાયન

અને આકર્ષક વેશ ભૂષા માટે નીચે જણાવેલ વ્યક્તિઓ ને પારિતોષિક આપવામાં આવેલ.

૧. સુરેશ હીરજી ગોસર - કે.વી.ઓ.કિંગ

૨. ઉમિલા પોપટવાલ છેડા - કે.વી.ઓ કવીન

૩. અક્ષિત ભાવેશ ગાલા - કે.વી.ઓ પ્રિન્સ

૪. નિધિ ફેનીલા ગાલા - કે.વી.ઓ પ્રીનસેસ

ભાગ લેનાર દરેક વ્યક્તિઓ ને સમાજ તરફથી એક સુભેચ્છા ભેટ આપવામાં આવેલ અને શ્રી.સુરેશ હીરજી ગોસર તરફથી દરેક ભાગ લેનાર ને રૂ. ૧૦૦૦ અને રૂ.૫૦૦ આપવામાં આવેલ.

કાર્યક્રમ ના અંત માં કાર્યક્રમ ને વાગોળતા જમી કરીને સૌ છુટા પડ્યા. ❖

શ્રી કચ્છી મિલન

તા.૨૧-૯-૨૦૧૪ના શેક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪માં ૧૦મી, ૧૨મી અને તેનાથી ઉચ્ચત્તર ફાઈનલ પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થયેલ વિદ્યાર્થીઓનું બહુમાન, સમારંભના મુખ્ય અતિથી શ્રીમતી દીપ્તિબેન શરદ ભેદા ના હસ્તે કરવામાં આવેલ. શ્રી દિનેશભાઈ ધનજી દેહિયા તરફથી ૧૦મી અને ૧૨મી માં સૌથી વધારે માર્ક્સ મેળવનાર અનુક્રમે કુ. કાવ્યા સંદીપ સંગોઈ અને કુ.સંજના નીલેશ દેહિયાનું મોમેન્ટો આપીને બહુમાન કરેલ.

ત્યારબાદ વ્યસન મુક્તિ અભિયાનના પ્રણેતા શ્રી કચ્છ આઠ કોટી મોટી પક્ષ સ્થાનકવાસી જૈન સંપ્રદાયના પ.પૂજ્ય નરેશ મુની મહારાજ તથા ઓજસ મુની મહારાજના વ્યાખ્યાન નો લાભ સર્વે એ લીધેલ.પ.પૂજ્ય મુનીશ્રી દ્વારા ઝારખંડ માં એક સંસ્થા માટે આંખના ફી ઓપરશન માટે રૂ. ૩,૩૩,૦૦૦ નો ફાળો એકત્ર કરવામાં આવેલ.

તા.૬-૯-૨૦૧૪ના મહિલા મંડળ તરફથી ચૈત્ય પરીપાટીનું આયોજન કરવામાં આવેલ.

તા.૨૬-૧૦-૨૦૧૪ના નવા વર્ષની શુભેચ્છાઓની આપ-લે કરવાનો પ્રોગ્રામ સવારના ૯-૦૦ વાગ્યે રાખવામાં આવેલ. આ પ્રોગ્રામમાં ૧૬ વર્ષથી નીચેની ઉમરના ૩૪ બાળકો કે જેમણે જૈન ધર્મના અહિંસાના સિધ્ધાંતને અનુસરીને આ દિવાળી દરમ્યાન ફટાકડા નહોતા ફોડ્યા એ માટે તેમનું શ્રી

આંધ્ર પ્રદેશ ઘટક

ચેન્નાઈ ઘટક

ભાવેશ સાવલાના હસ્તે મોમેન્ટો આપીને બહુમાન કરવામાં આવેલ. ત્યારબાદ માતુશ્રી કંકુબેન મંગલદાસ ભેદાનું બહુમાન (હાલમાં ૯૦ વર્ષ પુરા કરેલ છે) શ્રીમતી પુષ્પાબેન વીશનજી ગંગર તરફથી કરવામાં આવેલ. માતુશ્રી કંકુબેન ભેદાએ લખેલ બુક “મારી નોંધપોથી” મિલનના સભ્યોને વિતરણ કરવામાં આવેલ.

સેવા સમાજ :

- તા. 25.9.14: થી તા.3.10.14 સુધી માતાજી ને પ્રસન્ન કરવા નવરાત્રી ની ઉજવણી કરાઈ. રોજ અવનવી સ્પર્ધાઓનું આયોજન કરવામાં આવેલ, જેમાં ખાસ કરી બાળકો તથા બાળાઓ માટે ગરબા શણગાર હરીફાઈ, કંદોરો શણગાર હરીફાઈ અને બહેનો માટે લાકડાના ચાકડા શણગાર હરીફાઈ હતી.
- તા. 8.10.14: શરદ પુનમના દિવસે દૂધપૌવા ની લહેઝત માણી અને વિજેતાઓને ઇનામ અપાયા. પ્રીતીબેન તથા વીનાબેન વોરા એ આ ઉત્સવ સફળ બનાવવા ખુબજ જહેમત લીધી હતી.
- તા. 24.10.14: નવા વરસનું સ્વાગત વિક્રમ સવંત 2071 નું સ્વાગત કરવા યોજાયેલ કાર્યક્રમ માં નાના મોટા સૌએ એકબીજાને નવા વરસ ની શુભેચ્છાઓ આપી. તે દિવસે "મન કી બાત "શીર્ષક હેઠળ યુવાઓએ અલગ અલગ વિષયો પર પોતાના મંતવ્યો વ્યક્ત કર્યા. શ્રી વ્રજલાલભાઈ વોરા અને શ્રીમતી જયાબેન વોરાએ એમના લગ્નની 50 મી વર્ષગાંઠ ઉજવી હોવાથી તે દિવસનું ભોજન એમના તરફથી સ્પોન્સર કરવામાં આવેલ
- તા. 10.12.14: ના મફરાઈથી 130 કી મી દુર આવેલ "ચિતન વાસલ "નામના નાનકડા ડુંગર પર પીકનીક ની મજા માણી. ત્યાં ડુંગર પર આવેલ ગુફાઓ માં 16 મી સદીની ભગવાન મહાવીર તથા ભગવાન પાર્શ્વનાથ ની મૂર્તિઓ તેમજ સાધુઓ માટેના પથ્થરના બિછાના છે. આ ગુફા જોવાલાયક છે. આખા દિવસની પીકનીક તથા ટ્રેકીંગની મજા માણી.

મહિલા મંડળ:

- તા. 29.9.14: "ઇડીયટ બોક્સ એન્ટરટેન્મેન્ટ ગેમ શો" જૂની નવી TV સીરીયલ એટલે બુનિયાદ થી કરી હમણાની સાસ બહુ સીરીયલ ઉપર ફવીઝ રમાડવામાં આવેલ.
- તા. 25.10.14: "ટ્રેઝર હન્ટ" ફોર વીલર વેહિકલ માં એક સરસ ટ્રેઝર હન્ટ આયોજન કરવામાં આવેલ. આપેલ કલુ પરથી તે તે સ્થળ પર પહોંચી આપેલ એક્ટીવીટી કરવાની હતી.
- તા. 12.11.14: મોબાઈલ પ્લેનેટોરિયમ માં અંતરિક્ષ ની સફર કરી.

થંડર બોલ્ટ્સ :

- તા. 23.11.14 કાર ટ્રેઝર હન્ટ : બધા કલુ whats app પર જ સોલ્વ કરવાના હતા
- તા. 30.11.14 karaoke disco નું ખુબજ સુંદર આયોજન કરેલ.

પુત્ર જન્મ		
ચેન્નાઈ ઘટક		
શ્રીમતી કાજલ મયુર કાંતીલાલ સૈયા	ગેલડા	
શ્રીમતી દીપા અરવિંદ દેઢિયા	ભોરારા	
સગાઈ ની વધાઈ		
હૈદરાબાદ ઘટક		
મૈત્રી હેમંત મણીલાલ સાવલા	હૈદરાબાદ	
દિનેશ ખીમરાજ ગાલા	મુંબઈ	
ચેન્નાઈ ઘટક		
આરતી કિરણ દેઢિયા	નાની ખાખર	ચેન્નાઈ
પૂરવ ભારત નરસી મામણીયા	કુંદરોડી	મુંબઈ

લગ્નની વધાઈ			
બેંગલોર ઘટક			
પુનીત રસેશ માવજી સાવલા	વાંકી	બેંગલોર	
ગીતાંજલિ સંજીવ વિદ્યાસાગર તલવાર		દિલ્હી	
ઘવલ દીપક પોપટલાલ ધરોડ	પત્રી	બેંગલોર	
દિશા હિતેશ જેઠાલાલ ગોગરી	ટુંડા	ચેન્નાઈ	
નિશા મનસુખલાલ દેઢિયા	લુણી	બેંગલોર	
ટી.જી.સીરીષબાબુ શ્રીકાંત		અડોની-આન્ધ્ર પ્રદેશ	
હૈદરાબાદ ઘટક			
રક્ષિત ભાવેશ મારુ		હૈદરાબાદ	
રાજુલ અતુલ નાનજી સાવલા		હૈદરાબાદ	
ચિ. કેતિકા મનોજ નાગડા		હૈદરાબાદ	
ડૉ. મુંજાલ નવીન રાંભિયા		મુંબઈ	
ચેન્નાઈ ઘટક			
દિશા હિતેશ જેઠાલાલ ગોગરી	ટુંડા	ચેન્નાઈ	
ઘવલ દીપક પોપટલાલ ધરોડ	પત્રી	બેંગલોર	
અરીહંત શરણ			
ચેન્નાઈ ઘટક			
શ્રી કાંતિલાલ રતનશી વીરા	દેશલપુર	ઉ.વ. ૭૪	

TRAVELOGUE

જીંદગી એક સફર હૈ સુહાના ... ઓ સાથી ચલ...

I remember my grandpa telling me that they would travel from Kutchh to Mumbai by ship. It took them days to make it to their destination with long-lengthy preparations over a fortnight. The onset of trains made the go easy. Today with multiple flight options available even going overseas has become a hop-skip-jump affair.

In today's fast and competitive world, life itself has taken on with such a jet speed that we really need to take a break from the routine to unwind. The gadget-world and the urban life-style demands our mind and body to relax and rejuvenate, and with travelling becoming so easy it seems the travel bug has bitten all, the big and small. When it comes to natural scenic beauty, I should say we Indians are really blessed to have so much variety..... all in our own country – the sun-hugging snowy mountain peaks, the steep lush-green mountains with dewy vales and misty trails, the calm and tranquil country-sides along the coast, the backwaters, the magnificent palaces and forts testimony to a remarkable past, the beautiful temples with grandeur and elegance glorifying divinity, the carpet-green dense forests with wild life, the exotic beaches, the lovely hill-stations.....the various faces of India get revealed as we move from north to south, east to west. So there's really a lot to explore in one lifetime!!

India has so much to offer that while exploring one place, you would have invariably stumbled upon or got to know some lesser known yet interesting place which run-of-the-mill travel itineraries don't feature. In the Maha Visheshank Travel Special our aim has been to highlight such rare destinations, yet if our dear readers have had something to share out of their travel diaries they have been given the privilege to do so.

We thank you all for your valuable contributions which have given a personal touch to this section. Happy Reading.....Happy Exploring!!

~ Editor

Vizag - The City of Destiny

Our relationship with Vizag started in December 2010 when I moved to this beautiful city on a new assignment with ICICI Bank.....

Visakhapatnam, Vizag for short also known as the City of Destiny is situated on the east coast of the country and is one of the few cities in the country to be built around a port. The best part of our stay there was our house which was across the beach. Literally, waking up to the sound of the waves every day was a unique experience, and early mornings and late evenings were just too beautiful. The Beach Road is the life of the city being the one major destination and hang out spot for all. Almost all events and festivals including Diwali and Holi were celebrated in a community way on this stretch. In terms of

activities, the Beach Road had multiple options such as skating, yoga, and only walking/cycling allowed in the mornings. A major part of the charm of this city comes from its people - warm, accepting and cosmopolitan. Never did we feel that we were there for only a short period of time.

Coming to the cuisine, the city offers varied choices catering to vegetarian food. Few good eateries include, Sairam Parlour for South Indian breakfast, any of the Dasapalla restaurants for authentic Andhra food, Sweet India for yummy chaat and Flying Spaghetti Monster for continental food. Our favourite restaurant was The Bamboo Bay, part of The Park Hotel - one of the most romantic places open to the sea and the skies.

One more major advantage of the city was the short distances. Home / Office / School / Shopping / Entertainment all within a maximum of 3 km radius with minimal traffic.

The one sad part of staying there was the absence of family. Mom and Dad used to visit as often as they could and we had the privilege of hosting a few friends. All who came were awe struck by the beauty of the city. Clean,pristine beaches, abundant greenery and exotic locales. Some of the famous tourist spots include Kursura - India's only submarine museum, Kailasagiri temple which can be accessed by cable car, Dolphins Nose, and a number of pristine beaches such as Rushikonda and Yarada. A short distance away, we have the Borra Caves, which are made up of stalagmites and stalacmites and Araku Valley, a hill station full of coffee plantations and a rich tribal heritage. Details on the same available in the adjoining pages

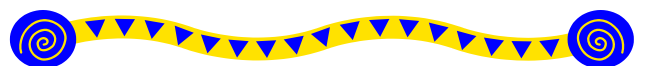
Friends, even now, we get nostalgic while remembering the days spent there and would love to go back for a few more moments of our life.

Jihan Haria, Poonam Haria, Mehul Harish Haria, Chennai.

9884954426. Native - Hamlamanjal . ડો

Kurusura Museum : INS Kurusura, a Russian built submarine of the Indian Navy was turned to a museum on 27th Feb 2001. The Submarine was brought from the sea, to the sands of the Ramakrishna Beach and positioned on concrete foundation to set up as a museum. The museum is the first of its kind in Asia and second in the world. It has been established with the aim to create awareness among the public to know how the submarines work during war-time and for show casing the life inside the submarine, etc. It is opens for public from 9 am to 9 pm.

Kailasagiri : Kailasagiri, the charming hillock on the sea-front , is located at an altitude of 130 mts. above sea level. Sprawled over an area of 350 acres, it is one of the most attractive tourist spot with an enchanting view of the sea, beaches, lush green forests and the bustling city. The 40 feet tall magnificent Shiva-Parvathi idol atop the Kailasagiri hill, with lighted mountains in front are worth seeing. At the base of Lord Shiva's statue, there is a stream that flows all the way to the foot of the hill.

The major attractions here are the Shanku Chakra Naama which symbolizes the image of Lord Vishnu in its pristine form, floral clock, titanic view point, jungle trails, manicured lawns and flower beds, art gallery, children play park etc. The entire area is illuminated and presents a fantastic sight when viewed in the night from any part of the city. The ropeway that starts from the foot hill (Appughar) to the picturesque Kailasagiri is an added attraction. Kailasagiri is a gliders paradise with excellent gliding facilities and the gliding point provides ample opportunities to test the gliding skills of the gliders.

Dolphin's Nose : Dolphin's Nose is a huge rocky headland, around 174 metres in height. The rock gets its name because of its resemblance to a dolphin's nose and is located 358 metres above sea level. It projects majestically out into the Bay of Bengal and is a natural formation that attracts many visitors. On top of rock formation is a huge lighthouse, which is renowned for its powerful beam. The light beam can be seen far out in the sea, about 64 kilometres from land. This is the oldest lighthouse in the city and offers stunning and panoramic view of the Bay and the city.

Rushi Konda beach : Rushi Konda can be reached by bus or own hired vehicle and is 8 km from the city. Here you can venture in to the beach or you can take boat ride (Avoid country boats) and adventurous activities like parasailing and surfing are planned. You can opt to gaze around with a cup of coffee and look at the vast spaces changing hues during the day and night.

Yarada Beach : Yarada Beach, located 15 kms away from Vizag city offers a fabulous landscape with its exotic blend of golden sands and the lush green stretch of hills. Nestled between the hills on all the three sides and the Bay of Bengal on one side, this beach could be an ideal spot for a day out.

Borra Caves : These caves are located 1,400 metres above sea level in Anantagiri area, 90 kms from Visakhapatnam. The caves are famous for their beautiful stalagmite and stalactite formations. Borra Caves have both religious and historical significance. The locals flock to the caves to worship a Shivalinga and an idol of Kamadenu, the divine goddess of Hindu mythology. This idol is located deep inside caves. The rock formations inside the caves look like udders of a cow and hence, these caves also are called Gosthani. The train journey from Vizag to the caves which takes about 5-6 hours through the thick forests of the Eastern Ghats is splendid.

Araku Valley : Located at a height of 3,200 feet in the midst of the hills of Anantagiri, Araku Valley is a beautiful and enchanting hill station. The pleasant climate, musically gurgling streams, the rainbow-creating waterfalls and lush green landscape can offer a memorable escape from the city life. The valley is located about 112 kilometres from Visakhapatnam. Araku Valley is home to 19 indigenous tribes and offers a wonderful opportunity to get insights into the lifestyle of these tribes and their culture and tradi-

tions. Dhimsa dance, a kind of folk dance, is a major attraction for its rhythmic beats and colourful costumes. Itika Pongal is a popular festival that is celebrated in the region and is worth experiencing.

SHIMLA-CHANDIGARH MERI NAZAR SE . .

Friends what if you get to know that one of our Kutchhibhai lives in Shimla? You would be pleasantly surprised and delighted to know that. That's how I felt too when I first spoke to Tusharbhai Maru of Lakhapur who I know through Whats App. It felt that since he's been living there for more than eight years now he would unfold to us some rare and unknown places worth visiting around Shimla and Chandigarh. I made just one humble request and he agreed to do so. So lets know how he reached there and then about those places from a person who is living right there !!!

-Editor

I am basically from Mumbai. In the year 2003 our Government declared tax free zone after which our UTL group have put up a Pharmaceutical plant in the midst of Chandigarh and Shimla. Our group, Universal Twin Labs. is a leading manufacturer of generic medicine i.e. creams and ointments. It is because of my work that I came here almost eight years back. My family is in Mumbai and I keep moving to and fro.

When I first came to Shimla, I found life very very slow because I was so used to the fast paced Mumbai life where we move on toes. But eventually the beauty and cleanliness of this place charmed me. Now I like it here more than Mumbai. Being placed in the centre I have connectivity with Shimla as well as Chandigarh.

Chandigarh as you all know is the best-planned city in India It is divided into 47 sectors, each intertwined by well-knit roads. Many roads intersect at roundabouts, eliminating traffic signals and ensuring smooth traffic. Each sector has residential area and shopping complexes. The sectors are studded with lush parks, lovely buildings, concourses and streets flanked by trees and bushes making Chandigarh a city like no other. Normally, Indian cities are chaotic but Chandigarh stands for urban serenity. It is a rare specimen of modernization co-existing with nature's preservation.

In Chandigarh I have enjoyed cycling on the roads within the city as well as uphill. It really keeps me fit. Chandigarh gives me the feel of city life and Shimla gives the soothing feel of a tranquil hill-station.

Chandigarh has various visitor attractions including theme gardens within the city like:

Sukhna Lake, Pinjore Gardens, Rock garden built by Nek Chand Saini, Leisure valley-Sector-10, Rose Garden-Sector-16, City Centre- Sector 17, Open hand monument, Garden of Silence, Garden of Fragrance, Government Museum and Art Gallery -Sector-10, International Doll Museum etc. These places are quite known but one unknown destination is :

Mata Chakreshwari Devi Dham – Kuldevi of Shethia's & other Kutchhi communities

This ancient temple is believed to be around 1000 years old and is situated in the village Attewali in Sirhind town, 35 km from Chandigarh. This temple is known to be 'Mukhya Sthan' of Goddess Chakreshwari Devi. Every year, many people of Shethia 'nukh' visit this place to worship their kuldevi.

There are three to four jain temples in Chandigarh as there are a lot of jain Punjabi's residing here. During 'chatur maas' sadhu maharaj and sadhvijis come here for four months.

Now let me share a little about Shimla. Shimla is such a beauty!! Once you have lived here you wouldn't want to go anywhere. Situated in the lower ranges of the Himalayan Mountains, it is surrounded by pine, deodar, oak and rhododendron forests. It is very neat, clean and well-maintained. The people are very helpful and noble at heart. Their innocence and honesty touches me the most. They are very strong and can carry loads and loads and climb uphill. This used to amaze me when I first went there. The climatic conditions here are pretty unpredictable. Once the snowfall starts one cannot move around. So they have to stock a lot of food stuff which they carry in big big baskets. Due to business related matters I have to meet the State Government officers very often. They too are very simple, down-to-earth and are very easy going. So I would say in Shimla you can live in peace as people are good and you can live in ease as there is no hustle-bustle.

Shimla is connected to Kalka by an enchanting narrow gauge railway line. The Kalka-Shimla Railway is included in the UNESCO World Heritage List as part of the World Heritage Site Mountain Railways of India. The places of visit in Shimla which are common and known to visitors are :-

THE RIDGE: which is a large open space in the heart of town. It presents excellent views of the mountain ranges. Shimla's landmarks - the neo- gothic structure of Christ Church and the neo - Tudor library building - are worth seeing. **LAKKAR BAZAR:** Popular for its wood crafts and Souvenirs, this is just off the ridge. **JAKHOO HILL:** Town's highest peak and a famous point for Shimla's famous views. Crowned with a temple dedicated to Lord Hanuman. Then there is the **STATE MUSEUM:** This houses a representative collection of Himachal's rich heritage. Exhibits include archaeological artifacts, carvings, paintings and sculptures. Situated at a distance of about 5 km from Shimla is the **SANKAT MOCHAN:** a temple dedicated to Lord Hanuman. **KUFRI :** This is famous for its wide views and ski slopes. An enjoyable walk leads up to the Mahasu Peak. **CHAIL :** It is a hill station surrounded by deodar and oak forests with grasslands which are the abode of wildlife. It was a former Summer Capital of the Patiala State. It is known for its Palace built by Maharaja Bhupinder Singh. There is sanctuary and cricket ground which is the world's highest cricket ground.

There are some beautiful places near Shimla to visit. Many tourists do not know about these places such as Mashobra, Naldehra, Kasauli, Baragaon, Kotgarh, Arki and Shoghi.

MASHOBRA : This beautiful suburb is surrounded by thick forests. From here, a track leads down to Sipur which is an exquisite glade shaded by ancient deodar trees.

NALDEHRA : Located near Shimla, Naldehra is a heaven for tourists. It boasts of the oldest 9 hole golf course in the country. The well groomed Golf Course is a lovely verdant, perhaps one of the finest and sporty in India. Naldehra is dotted with several attractions which include temples, lakes, hot water springs, scenic beauty and golf course. Naldehra has derived its name from the two words - Naag and Dehra, meaning the Abode of the King of Snakes. Mahunaag Temple is one of the most prominent attractions. The temple is located inside the majestic Golf Course. This temple is dedicated to Naag, the Serpent God.

Kasauli : *Kasauli* is a beautiful *hill station* near Shimla. Kasauli stands as a perfect retreat to many who want to spend a vacation blessed with greenery, tranquility and privacy. Kasauli is a cluster of rustic cottages that are perched on the pristine hills of this tourist city with beautiful pine trees surrounding the cottages.

Baragaon : Baragaon which is 38km from Shimla is a small village on Kingal - Basantpur state highway. This village has hundred of years old temple of Brahmeshwar Mahadev which is worth a visit. Some 6-7 km from Baragaon is Sangri Fort which is again a very very old fort. On route to this fort you can see many apple orchards on both sides of the road.

Kotgarh : Kotgarh, the apple bowl of India, is situated 82 km from Shimla on the old Hindustan-Tibet road. Kotgarh is a quaint scenic place. It offers marvellous walks through pine forests and apple orchards. The picturesque terraced fields dotted with apple trees and bungalows look like an artist's painted canvas. Just 2 Kms from Kotgarh, is the Mailan Devta Temple (Chatur Mukh) which is dedicated to the diety Deo or Deota. Constructed in Shikhar style, it has beautiful architecture. Just 5 Kms From Kotgarh is the Tani Jubbar Lake. The famous Naag Devta temple is built along the lake, but not open to outsiders. Every month of June, a fair is held near the lake, where local artisans and craftsmen display their wares.

Arki : Arki is 39 km west of Shimla. Arki, meaning 'sunny place', was founded in 1643 by Rana Ajai Dev (a Panwar Rajput). The hillstation also holds a strong historic significance. The ruler of Baghal, built a fort and a royal palace within the town. The original palace was built, at the foot of the fort, near the old Laxminarayan Temple where today's Arki's bazaar stands. In 1760, the palace started sinking due to erosion, the royal residence was moved to fort. Designed like a blend of Mughal and Rajput style of architecture that showcases the strong dominance of Rajasthan.

The hillsides of Arki are dotted with tiny shrines,

and cave temples some dating back centuries. Among the famous are **Arki's famed Lutru Mahadev and Muturu Mahadev**. Located 4 km away from Arki, Luturu Mahadev temple is a much-revered shrine. It is a pink and white, 3-storied temple that doesn't look like a temple. It has a Shikhara that rises atop it. One can find a Shivalinga here. Since it is situated high up on the mountain and the climb is steep, care is needed.

Muturu Mahadev temple is Luturu Mahadev temple's twin. Built at the base of Arki's hills, it's façade is plain and not interesting. The **Jakholi Mandir** is known for its shikara-style architecture. **Shakti Mahadev, Bhairon, Gangeshwar Mahadev temple** which has a water spring and **Durga temple** on the Kunihar - Solan road, the ancient **Bhadrakali Temple** on the outskirts of Arki are the other famous temples in Arki.

Shoghi : Shoghi is a pleasant suburb, 13 kms from Shimla. Set among greenish rhododendron and oak forests, it is an ideal tourist destination. There are marvellous opportunities for trekking and camping in Shoghi. Bird watching is one activity one can do here while camping.

Shoghi offers marvellous walks through fairy tale forests of deodar. One such path leads to the famous Tara Devi Temple which is 4kms from Shoghi. Situated at a height of 1851 meters above sea level, it offers a majestic view of the surrounding snow-clad Himalayan mountains on one side and view of Shimla. Legends say that Tara Devi appeared to the Raja of Junga on the mountain and he built a temple for Tara Devi on that spot. The picturesque view from the temple is indeed breath taking and captivating. Shoghi is more calm, not crowded, not yet fully commercialized and has clean surroundings.

So this is all that I have to share about Shimla. Friends two things that I have thoroughly enjoyed in Himachal Pradesh are trekking and river rafting. And there....one more thing I must tell youyou will not get idli-dosa like you get in South or chaat like you get in Mumbai (which I really miss) but the food you get here is very healthy. So my dear fellowmen down South it has given me great joy to share with you the little that I have explored and that I know about Shimla. Anytime that you come here and need any guidance for touring you may call me. It will be a pleasure to be of some help.

Tushar Maru, Shimla. (Lakhapur). 9805019303 📞

BHITARKANIKA – A WONDER IN THE WILD

This was almost a decade ago..... a friend of mine had been to Orissa. She described her tour so interestingly that we thought of going there too. We listed out the famous places to visit in Orissa - like Jagannath temple, the Puri beach, Konark, Udaygiri and Khandagiri, Dhauli, Lingraj temple, Nandankannan Zoological Park etc. In the mean time we came across a place called Bhitarkanika at a travel and tourism fair, so this new place about which we had never heard before, got added to the list. Infact this was the place we began our Orissa tour with. We went by

train from Bangalore and got down at Bhadrak. From Bhadrak we took a taxi to Chandbali which is 60km. Chandbali is a very small place. We went to a Government Guest House as that was the only option available. After a nice bath we stuffed our tummies with 'aaloo sabzi' and 'puri'. We then hired a motor boat which was just by the hotel and set out on our journey to this unknown place

The world of nature is full of wonders – sometimes tender, sometimes awe inspiring, but all the time exciting. Such is the land of rare and unmatched beauty Bhitarkanika – a wonder in the wild. Widely known for its biodiversity in flora and fauna. It is the second largest mangrove ecosystem in India. It is a sanctuary and national park, extended over more than 600 square kms. of most luxuriant mangrove vegetation in the world. Its wetland provides home to more than 200 species of birds including winter migrating birds.

As we moved around admiring the beauty of this wondrous land we saw that it was bounded by rivers on three sides and the sea on the fourth. Bhitarkanika is criss-crossed by numerous creeks and canals. It is a natural habitat of a lot of wild creatures like salt water crocodile and white crocodile. These mangrove forests are a good habitat for King cobra, Indian python, Water monitor lizard, wild pigs, monkey, sambars, spotted deer etc. There is a crocodile breeding farm at Dangmal. The pride possession of this farm is white crocodile – Sankhua, a rare species in the world.

Watching the wildlife in their natural habitat while cruising through the creeks was a very thrilling experience. We saw many varieties of birds like open-billed storks, sea eagles, kites, sand pipers, king fishers, darters, whistling teals etc. The chirping of birds nestling at Baga Gahna was an unforgettable experience.

Friends, another amazing phenomenon of nature here is the visit of Olive Ridky sea turtles. They come here in lakhs, twice a year between January and March, just to lay eggs, so if you could make it there at that time it would be great. A few other things which I want to mention are that you must start this one-day trip early so that you can return back before it's too dark. Secondly you must carry food, water enough for the day and other necessities along with you because once you enter Bhitarkanika you won't get anything. The rate of the motor boat is fixed, you need not bargain. A special permit to get in is required.

Away from the blinding lights, gadgets and deafening sound Bhitarkanika is a different world altogether. Moving from one island to another made us feel that we had a real retreat in the lap of nature. Once in here, the world outside will virtually disappear. Back in work place the memory will haunt like a fairy tale. A trip to Bhitarkanika is in itself a complete package.....A place worth watching, not to be missed if you plan a tour to Orissa.

-Mrs Kiran Rajnikant Dedhia, Bangalore. Gadhshisha.

9448937092 📞

KANAKGIRI

Located between Nanjangud and Bandipur, about 53 Kms away from Mysore this small village is a wonder on its own. The famous Digambar Jain temple here makes this place known in the books of Karnataka. It is credited to be the only siddhakshetra in South India. This temple is a very ancient one, about 2500 years old. Built in the South Indian style, on a hilltop, this temple more or less resembles like any other ancient Hindu temple except for the part where the idol is that of Lord Parshwanath, the 23rd tirthankar of Jains.

This temple isn't like any other Jain temple. It has four deep passages after which the main idol of the Lord is kept. And the most astonishing fact about this temple is that the first rays of the sun cross over all the four passages and touch the Lord's feet and then travel upwards finally hitting back outwards. And no, this doesn't happen on any specific days, this is the actual routine of the Sun to first bend to the Lord every single day and then lighten up our worlds. And just in case you're thinking if these passages are short ones, one standing at the door of the temple cannot see the main idol in any possible way. So that should put any mind into wonder about how these narrow rays can pass over all the four deep passages and fall into the tiniest passage of the Lord!

Well, that's what makes this temple stand out from the rest. And that's not all. The history of this place has a lot more to offer. It is said that a Digambar sadhu who used to meditate on this hill was blessed with a power of whatever he would touch would become gold. And hence this hill is said to be filled with gold underneath, as its name suggests- 'Kanak' - Gold and 'Giri'—Hill.

Recently, about a year ago, when construction for a room on the hilltop was going on, two idols of Lord Dhara-nendra- the Lord of snakes emerged from the ground. And now a separate temple is made for these idols.

Kanakagiri is the only place among the Jain centres providing relief to the ill effects of Rahu & Ketu as described in the Jain heritage i.e. Kalasarpadosha. It is also mentioned in the Jain classics. It is interesting to note that the idols of Sri Amra Kushmandini, Sri Nagadevata and Sri Padmavathi Goddess are placed opposite each other. These bring peace and tranquility amongst the devotees. The Jains and also non Jains visit the place seeking relief from Rahu Ketu dosha. Queen Deverammanni of Mysore royal family once suffered with Kalasarpadosha and found relief on worshipping the Goddesses here. Hence she bestowed the place with the idol of hood of snake bearing Dhara-nendra and Padmavathi figures. This idol of Dhara-nendra Yaksha and Padmavathi being installed in a snake hood is very unique and one of its kind and cannot be found in any part of the world.

This serene temple has a lot to offer with its history and its mind boggling incidents. So next time you're any-

where near Mysore, take a detour and make sure you connect yourself to this rare temple and see these insights yourself.

Urvisha Dharod, Bangalore. 8105625555 📞

RAMESHWARAM

The first thing that comes to our minds on hearing this name is that beautiful shot of the Rameshwaram bridge in Chennai Express. Of course, the bridge is one of the finest things about this place but that's not all. This is a place in Tamil Nadu, near Kanyakumari, with many temples, each having a different story to tell. Amongst them is one of the biggest and the most ancient temple- the Ram-nathswamy temple. The history of this temple goes like this- Lord Rama before going to defeat Ravana rested on this part of the sea. During his stay, he wanted to offer his prayers to Lord Shiva and so he asked Hanuman to bring a linga from Kailash. Due to some odds Hanuman was late in bringing the linga and meanwhile here, Rama had already made a linga with the sea sand to worship on. Hanuman felt sad on seeing the sand linga and regretted his late coming. So, he tried to replace the sand linga with the one he bought. And all his powers went into vain in trying to replace the sand linga. On having decided to let the sand linga be, the gods offered their worship to it. Due to shortage of water for the abhishekam of the linga, the gods decided to hit an arrow each on the underground to get some water.

These arrows hit the ground and turned out to be 25 different Kunds (wells/springs) which contain fresh water even today. These Kunds are right next to each other and the astounding part is that the water of each kund tastes sweetly different from the next one. And these kund waters are warm throughout the year and they're so fresh like someone keeps refilling them.

So the devotees here believe that before entering the temple, one must take a shower with the waters of all these kunds. No, one doesn't have to change for that. But there's a person beside every kund who keeps filling buckets with these waters and all you have to do is pour it over you. Each kund is believed to have a unique medicinal quality in it by which one's illness is said to have washed away too, on pouring these waters. So washing your sins away is not the only plus point these kunds give you.

This temple is so close to the sea which makes the existing of these Kunds boggle our minds. And this is the first ever linga made of sand which you can ever see in the world.

That's not all. The sea here also is an amazing one. This sea doesn't have any waves in it. Did that put you on wonder? Yes, this sea is called the "Silent Sea" and this is the rarest wonder you'll ever get to see about the seas.

These are some amusing facts that make this temple the rarest one amongst the rest. So, if you're ever planning to visit the tip of the country, don't forget to make a

small detour and visit this incredible temple filled with mysterious wonders. Also make sure, you get a nice shower of all these 25 different tasting waters to wash away all your sins and start afresh.

Urvisha Dharod, Bangalore. 8105625555 🐍

EKAMBARESHWAR TEMPLE

Located on the way to Chennai, Kanchipuram, also known as the 'City of temples' is one of the most ancient cities and the nerve centre of Vedas. Ekambareshwar temple is one of the Pancha Bhoota Sthalas- which means the temples depicting the five elements of nature- fire, earth, water, air and sky. Lord Shiva is the deity worshipped here. The five elements are said to be enshrined in the five lingams and each of these lingams have five different names of Lord Shiva based on the elements they represent. The linga here is made out of mud which represents the earth element.

This temple has many legends associated with it. According to Sthala Purana, Shiva was once immersed in meditation when Parvati distracted him. This resulted in obstruction to the process of the natural law of things as he was the creator and destroyer of the universe. This angered him and he cursed her to go back to earth and do penance for her carelessness. Parvati sat under a mango tree near Vedavathi river and meditated there. Shiva then with the help of the five elements tried to disturb Parvati's penance but in vain. Parvati then made a linga of sand to propitiate Shiva under the mango tree. The Lord then came to be known as 'Ekambareshwar' or the 'Lord of Mango tree'.

The most amusing fact about this temple is that the mango tree which is more than 3000 years old, is also known as 'Sthala Vruksha' or the Temple Tree. And this is no ordinary tree. Its four branches are supposedly representing the four Vedas and the tree produces four different tastes of mangoes- sweet, bitter, spicy and citric in four different seasons. And it is believed that a childless woman who takes a fruit from this tree will bear children.

So, if you're off to Chennai by road, make sure you don't miss out on this enchanting city of temples with infinite stories and beliefs. Each temple offering a mysterious story to tell. And ensure that you do see this exceptional mango tree like none in this world bearing four different tastes of mangoes every season.

Urvisha Dharod, Bangalore. 8105625555 🐍

MANNARASALA NAGARAJA TEMPLE- HARIPAD

This temple is devoted to serpent worship. The uncommon feature about this temple is that it is presided over a priestess, managed by a Brahmin family. Usually we're known to the fact that only male priests are allowed to head the temples but women here head this mysterious temple. The temple is located in 16 acres of dense forest. The two main idols here are the Nagaraja (serpent king)

and his consort Sarpayakshini. The most popular offering of this temple is 'Uruli Kamazhthal', the placing of a bell metal vessel upside down in front of the deity, which is believed to restore fertility to childless couples.

Serpent worships are a part of Hindu religious practices and Kerala is one such place dedicated to the worship of serpent gods. The Mannarasala Temple has over 30,000 images of snakes along the paths and among the trees, and is the largest such temple in Kerala.

As strange it seems on seeing a priestess heading the temple and presiding its rites, it is believed that the first priestess of Mannarasala gave birth to a five-headed snake, which is said to reside in the ancestral house to safeguard the family.

Though the legends related to the origin of a place cannot be deemed as its history, the story on the evolution of Mannarasala as the supreme place of worship of the serpent Gods is associated with Parasurama, the creator of Kerala.

Not only that, this temple has various other mysterious beliefs too. Women seeking fertility come to worship here, and upon the birth of their child come to hold thanksgiving ceremonies here, often bringing new snake images as offerings. A special turmeric paste which is available at the temple is credited with curative powers.

So, next time you're in Kerala enjoying the tea estates of Munnar or Wayanad, take a small detour and make sure you drop by this place to see where women stand today in such a small place as well. Embrace yourselves with all the worship done to the serpent gods which most of us wouldn't have ever known, also if such gods did even exist.

And a note to all the women reading this..... you ought to visit this temple once in your lifetime and seek inspiration for yourselves about what we can do in this world. When women can head a temple, what more is tough and stopping us from listening to the society which doesn't let us step beyond our comfort zones and explore our own spaces! So only kitchen and our beautiful homes aren't our only spaces. Let's get out from what we consider as our spaces and create many more miracles like these! Inspire Yourselves! Happy Travelling!

Urvisha Dharod, Bangalore. 8105625555 🐍

MURUDESHWAR – A FUSION OF BEAUTY AND DIVINITY

A young boy in his childhood used to go to the temple of Mrideshwar, their deity, along with the elders of his family. He had a dream in his childhood to renovate the sacred place, since the temple was deteriorating. As a teenager he often prayed Lord Mrideshwar to bless him with this ability. It seems his prayers were answered as he gradually prospered financially and attained a very high regard and status in society. This gave him the strength and confidence to shape his dream into reality. Once on a

pilgrimage to south India with his father, he was fascinated by the beauty and grandeur of the temples. On seeing the Vivekananda Memorial of Kanyakumari he was inspired to build a temple on similar lines for Lord Mrideshwar....and he did it!! He is none other than Mr. R.N.Shetty, Chairman of R N Shetty group of companies. I should say he is a living legend and this beautiful place renovated and developed by him is a wonderful gift to us. Now let me break the ice. I am talking about a place called Murudeshwar, near Mangalore.

On a bright and clear February morning my husband, son and myself stepped out of the bus just at the doorstep of this young boy's realized dream and the words that slipped out of our mouth were Wow! Beautiful! Out of the world. And these words kept slipping out now and then as this small place unfolded its captivating features and kept enveloping us with its mesmerizing beauty over the weekend.

After a quick bath and breakfast we made it to the temple first. We were dwarfed by the 19 storey, 249 feet high Rajagopuram. The temple is very ancient and the chief deity is Lord Mrideshwar, an incarnation of Lord Shiva. The Shivling is a roughly sculpted rock inside a hallowed spot in the ground. Entry into the sanctum is restricted for all devotees.

After taking the blessings of Lord Mrideshwar we looked around at the beautiful carvings and statues in the complex of the temple. We were now eager to go to the topmost floor of the gopuram so we got into the elevator. Up there, there were big windows on all four sides. Eagerly we rushed to the window and it opened a gateway to the most spectacular view of this enchanting piece of land. The aerial view of the magnificent Shiva idol on one hand, the virgin beach wide-spread to other; a lovely view of the mountains and a green carpet of plantations to one side and to the other, the glittering water of the Arabian Sea. Oh what beauty! And what joy! We kept changing windows soaking in the the view on all four sides, hoping that there was a terrace here where we could spend the whole day! Couldn't believe that, a small place like this had so much to offer.

We now headed to the Shiva idol on a small hill, adjoining the temple. Oh! What say of its magnificence. It is the second largest Shiva statue 123 ft tall. The gigantic statue gave me the feel of the magnified power of God. It literally felt as if God has come down on earth and he is majestically sitting and guarding the whole earth. I am falling short of words to describe the beauty of this wonderful feeling. You just have to be there to experience it, honestly. After exploring this place we had lunch in the temple 'annakshetra', which again was an experience. Everything managed very orderly and systematically. The rest of the afternoon we spent enjoying water sports at the beach. Deep in the heart I was looking forward to enjoy the sunset by the Shiva idol. At around four when we were

on the verge of leaving for the hotel, suddenly the clouds looked threatening. In no time the golden beach turned brown, blushing to welcome the caress of raindrops. It poured heavily. My expectation of enjoying a lovely sunset got shattered. After taking a shower, since the downpour had now turned into a light drizzle we set off to the statue.

God had better plans. The rain was a blessing in disguise. The sun shone again and a beautiful rainbow smiled at us. The clouds parted miraculously and the sun peeped through the gaps. We witnessed a glorious sunset. Fragments of light spread across with vibrant spectrum of colours that lit up the enormous firmament. A bright sunny day with a clear blue sky, the downpour, the pleasant shower, the lovely rainbow and an extraordinary sunset – this was a perfect celebration of nature!! Switching to the laze mode we relaxed by the statue for a long time just admiring the sky and the waves of the sea. A pale moon peeped from behind the dark curtain. Enveloped in the soft radiant moonlight this wondrous land looked ethereal. Washed by the beautiful waves of such heavenly images, we were relaxed to the core.

Early the next morning, we again made our way to the idol of Shiva where the chirpy birds welcomed us. The view of the mountain ranges blanketed in lacy mist was breathtaking. It rendered a soft romantic touch to the landscape that can be found in the delicate brush strokes of a Chinese painting. The tender sunrays gently touched the surroundings. Drinking deep the fragrances of the morning sea we took a long walk along the virgin beach. There was no soul around. The melodious rhythm of the waves silenced us completely. My son joined in at the Naveen Beach Restaurant. Dining here is again a wonderful experience. The restaurant protrudes into the sea, so it feels as if you are dining in a boat. The waves splashed and the sea kept roaring besides us as we enjoyed the crispy dosas, golden brown vadas and the aromatic coffee that totally energized our spirits.

We planned to go on a half day tour to Idagunji which is famous for its 1500 years old Ganesh temple. We travelled to Idagunji by local transport so that we could know about the routine life, people, their customs etc. We got into an 18 seater mini bus. Soon a fisherwoman got in and the conductor helped her with the heavy baskets. At the next stop, a farmer got in with a couple of grain sacks weighing a quintal each, the conductor again helped him get it in. In metros half the people wouldn't do it out of back problems and the other half because it was none of their business and they had no time. It was nice to see people helping each other for nothing. It felt good to see the care and concern one human being had for another.

On reaching Idagunji we got to know that it was a very auspicious occasion that day, so there was a 'jatra' there. People from nearby villages were pouring in leaps and bounds. We worshipped the ancient Ganesha idol and took prasadam. There were all sorts of stalls lined up like

in a 'mela'. One thing that thrilled us was the ritual of making a wish and throwing small bananas into a big globe-like structure with small openings onto the 2nd storey of a holy wooden chariot which was decorated for the occasion. The wish made would be granted if the banana went into the globe through the small openings. People were standing with big bunches of 'elakki' bananas and they were getting sold like hot cakes. We too bought bananas and rocketed them into the chariot. This was more of a sport than a ritual. Life in metros has refrained us from such experiences. Two things were remarkable – one is the faith and devotion that villagers have for God and the second thing that I found was that people derived joy from simple things. On the way back in the mini-bus that we got in, I observed that while returning home from the 'jatra' each child was holding a plastic bat and ball, a doll, a gun or a balloon. The excitement was evident on their innocent faces that had lit up with joy even at owning such a small gift. They were so happy and content in contrast to our gadget freak, brand freak urban children with never ending demands! Simplicity still lives in small towns and villages.

Back at Murudeshwar after this half day fun-filled tour to Idagunji, we rested for a while and then packed up so that we could spend the evening by the Shiva idol. The mystical aura of the idol had woven a spell on us. We felt like going there so often. Up there the blue sky started changing its color. The soft orange hues of the rays basked in a crimson red. The sun slowly approached the horizon and in no time the ball disappeared into the arms of the sea. I thought, in a few hours our short holiday too would end and so would these leisurely, rare moments spent with nature! But....but the memories would be with us forever!!

Sometimes in life it so happens....you go to some small place, not much heard of and it turns out to be a big packet of surprise offering you so much in terms of natural beauty and inner joy that you are back with a sackful golden memories to cherish. This was exactly what we experienced after enjoying a short trip to Murudeshwar.

Murudeshwar is truly – 'Chhote packet mein badaa maza'

Bhavana Vichhivora, Bangalore.

પાટણની ભવ્યતા

છેલાજી રે, મારે હાટુ પાટણથી પટોળા મોંઘા લાવજો..

એમાં રૂડા રે મોરલીયા ચીતરાવજો..

પાટણથી પટોળા મોંઘા લાવજો...

આ ગીત સંભાળીને આપણને શેનો ખ્યાલ આવે છે? દરેક સ્ત્રીને મનપસંદ એવા પાટણના "પટોળા" સાડી.

ગત ડીસેમ્બરમાં મારૂં અને મારા ભાઈનું કુટુંબ, અમે બધા ૭ જણ ટેમ્પો ટ્રાવેલરમાં પુનાથી ગીતો ગાતા મસ્તી કરતા, પાલનપુરથી નજીક આવેલું એક નાનું ગામ ચિત્રાસણી છે ત્યાં સાંજના લગભગ ૯ વાગ્યે કડકડતી ઠંડી માં પહોંચ્યા. અમારો ઉતારો બાલારામ પેલેસ રિસોર્ટ, જે એક હેરીટેજ

હોટલ છે, તેમાં હતો. આ રિસોર્ટ લોહારી નવાબ, જે પાલનપુરના હતા તેમનું હોલીડે હોમ હતું. શહેરી ધાંધલ ધમાલ છોડીને ગુજરાતના એક નાનકડા ગામની નીરવ શાંતિ અને પ્રકૃષ્ણ રહિત શુદ્ધ વાતાવરણ એક નવી જ અનુભૂતિ કરાવતું હતું. બીજે દિવસે સવારના હોટલથી નીકળી પાલનપુરથી લગભગ દોઢ કલાકના રસ્તે પાટણની નાની નાની શેરીઓમાં થઈને શ્રી મહેશભાઈ ની ઓફીસે અમે પહોંચ્યા. શ્રી મહેશભાઈ પાટણ શહેરના પ્રખ્યાત પટોળાના મોટા ઉત્પાદક છે. આગતા સ્વાગત કરી શ્રી મહેશભાઈએ તેમના વર્કશોપ, જ્યાં પટોળા બનતા હતા ત્યાં અમને લઈ ગયા. પટોળા બનાવવા માટે જોઈતું યાર્ન, રેશમના દોરા, રંગ, મશીન, ડીઝાઈન વગેરે તેમજ પટોળા બનાવવાની રીત ખૂબજ વિસ્તાર થી સમજાવી. વિવિધ ડીઝાઈન જેવી કે મોર, પોપટ, હાથી, ચકલી, ફૂલ, પાંદડા, વેલ વગેરેનું તાણા-વાણા થી વણાટકામ થાય છે. ટ્રેડીશનલ લુક થી લઈને મોડર્ન લુકમાં બનેલા એક લાખથી દસ લાખ સુધીની કીંમતના પટોળા અમે જોયા. એક પટોળા બનાવતા ૬ થી ૧૨ મહિનાનો સમય લાગે છે. ખૂબજ મહેનત અને જહેમત માગી લેતી આ કળા લુપ્ત થઈ રહી છે. હાલમાં પાટણમાં પટોળા બનાવવામાં શ્રી મહેશભાઈ અને અન્ય એક કુટુંબ એ બે જ કુટુંબો કાર્યરત છે.

જમવાનો સમય થતાં મહેશભાઈ અમને બધાને તેમના ઘરે લઈ ગયા જ્યાં તેમના ધર્મ પત્નીએ અમારા માટે કાઠીયાવાડી ભોજન તૈયાર રાખ્યું હતું. અમારા સૌ માટે કાઠીયાવાડી ભોજનનો પહેલો જ અનુભવ હતો. ભોજન ખુબ જ સ્વાદિષ્ટ હતું અને ભોજન સૌએ બહુ માણ્યું. મહેશભાઈએ અમારી મહેમાનગતીમાં કોઈ ઉણપ રાખી ન હતી.

ભોજન બાદ મહેશભાઈ ખૂબ જ વ્યસ્ત હોવા છતાં અમારી સાથે પાટણની પ્રખ્યાત અને વર્લ્ડ હેરીટેજ "રાણકી વાવ" બતાવવા અમારી સાથે ચાલ્યા. તેનો પૂરો ઇતિહાસ સમજાવ્યો. આ વાવ નું નિર્માણ સોલંકી Dynasty (૧૦૨૨-૧૦૬૩)ના સમય દરમ્યાન થયું હતું. રાણી ઉદયમતીએ એમના પતિ રાજા ભીમદેવની યાદમાં આ વાવ બનાવડાવી હતી. કોઈ પણ ઇમારતનું બાંધકામ નીચેથી ઉપર થાય છે. પણ રાણકી વાવ નું બાંધકામ ઉપર થી નીચે થયું છે, જે એક કુતુહલતાનો વિષય છે. પત્થરની બનેલી રાણકી વાવ ખૂબ જ ભવ્ય, અકલ્પનીય અને અદ્ભૂત છે. પત્થર પર વિષ્ણુના અવતાર, રામ, કૃષ્ણ વગેરેની કોતરણી કરેલ છે. જે રીતે બારીઓ, ઝરૂખા બનેલા છે એ બતાવે છે કે તે સમયે પણ લોકો અજોડ કારીગર હતા. ખરેખર પત્થરો ઉપર કોતરણી અને શિલ્પકળા જોઈને એ સમયના શિલ્પકારોને સલામ ભરવાનું મન થઈ ગયું. મહેશભાઈએ અમને બારીકાઈથી બતાવ્યું કે પત્થરની કોતરણી ના નમૂના પટોળામાં બનતી વિવિધ ડીઝાઈનોમાં જોવા મળે છે. વાવ ને છેડે એક ફૂવો છે જેના પાણીમાં ઔષધીય ગુણો હતાં. જ્યારે તાવ કે અન્ય કોઈ બીમારી થતી ત્યારે લોકો આ ફૂવાના પાણીનું ઔષધી તરીકે ઉપયોગ કરતાં.

મહેશભાઈ અને તેમના ધર્મ પત્નીનો ખૂબ ખૂબ આભાર માની પાટણની મુલાકાત સ્મૃતિ તટ પર અંકિત કરી પાટણ થી વિદાય થયા. ખરેખર કહેવાનું મન થાય છે કે "

પાટણ નહીં દેખા તો કુછ નહીં દેખા”.....

કાશ્મીરા ધીરજ શાહ, બેંગલોર. 080-41261866 ❧

કડ્ડગુમલૈ

મદુરાઈ એ દક્ષિણ ભારતનું એક મહત્વનું શહેર છે. જૂના શહેરોમાંનું એક શહેર છે. આ શહેરની આજુબાજુની ટેકડીઓ તથા નાના ડુંગરો પર અનેક તીર્થંકરોની મૂર્તિઓ કંડારેલી છે. એ જોતા ખ્યાલ આવે છે કે અહીં જૈન ધર્મી લોકોનો વસવાટ હતો. પરંતુ કાલાંતરે જૈન વસ્તી ઓછી થતી ગઈ. લોકવાયકા એ છે કે ત્યારનો રાજા પણ સાધુઓનું સન્માન કરતો. પરંતુ રાણી શીવધર્મી હોવાથી એને જૈનો પ્રત્યે નફરત હતી. એટલે એણે ઘણા સાધુઓને મરાવી નાખ્યા અને મંદિરોને તોડી નાખ્યા. છતાં પણ ઘણી ટેકડીઓ પર તીર્થંકરોની સુંદર મૂર્તિઓ છે.

કડ્ડગમલૈ મદુરાઈ ની આસપાસ જે ટેકડીઓ છે એમાંથી સૌથી સરસ ધામ છે "કડ્ડગુમલૈ" એટલે "Hill of Vulture". એ મદુરાઈ થી ૯૧ કી મી દૂર છે. લગભગ આઠમી સદીની આ મૂર્તિઓ છે. ત્યાં ત્રણ ચોવીસીની મૂર્તિઓ છે એટલે ગઈ ચોવીસીના તીર્થંકર, વર્તમાન ચોવીસી અને આવતી ચોવીસીના તીર્થંકરોની મૂર્તિઓ છે. એ જોતાજ ભાવવિભોર થઈ જવાય છે. આ ડુંગરની વચમાં એક ખુબજ સુંદર હિંદુ મંદિર પણ છે. કડ્ડગુમલૈ કોવીલપટ્ટી ગામમાં છે તે તુતીકોરીનથી એકદમ નજીક છે.

ચિત્તન વાસલ

મદુરાઈ થી લગભગ 120 કિમી દૂર આવેલ ચિત્તન વાસલ માં નાનકડી ટેકડી ઉપરની ગુફામાં ભગવાન મહાવીર તથા ભગવાન પાર્શ્વનાથ ની બારમી સદીની મૂર્તિઓ છે. ગુફાની અજાયબી એ છે કે ત્યાં શ્વાસ તથા હમીંગ નો પડઘો સંભળાય છે. ફક્ત 10-15 મિનિટમાં ઉપર ચડી જવાય છે. ઉપર જવા પગથીયા પણ છે. તેમજ નીચે સુંદર બગીચો પણ છે.

એવી જ રીતે મદુરાઈ થી 5 કિમી થી 15 કિમી સુધીના અંતરે નાગમલૈ, યાનેમલૈ, કિલવકુલ, અરીટાપટ્ટી, કિલકુવીલકુડી, ઉદયગીરી, અસ્તગીરી વિગેરે રમણીય ટેકડીઓ છે જ્યાં તીર્થંકરો ની મૂર્તિઓ છે અને ગુફા અથવા ડુંગર ની કોતરમાં સાધુઓ માટે આરામ કરવાના બિંહાના પણ છે.

આ સુંદર ટેકડીઓ પર ટ્રેકિંગ કરવાની ખુબજ મઝા આવે છે. અહિયાં જવા માટે મદુરાઈ થી વાહન મળી જાય છે.

ભારતી કિશોર સંગોઈ, મદુરાઈ. 9442629102 ❧

સંડુર નુ કુમારસ્વામી નુ મંદિર

કર્નાટકમાં બેલ્લારી જિલ્લાનું, સંડુર એક તાલુકો છે. બેંગલોર થી ૨૬૦ કિમી અને બેલ્લારીથી ૪૦.૮ કિમી દૂર આ નાનકડા ધામનું પ્રાકૃતિક સૌન્દર્ય માણવા જેવું છે. કુદરતની રમણિયતા અહીં જોવા મળે છે. સંડુર ધામ ચારે બાજુથી 'આર્યન ઓર'ના સુંદર પહાડોથી ઘેરાયેલો હોવાથી ત્યાંનું વાતાવરણ ઠંડુ હોય છે. આ ધામથી ૧૨ કિમી દૂર કુમારસ્વામીનું મંદિર છે.

ઘણા વર્ષો પેહલા ચાલુક્યોએ આ ભવ્ય મંદિરનું નિર્માણ કરેલું. મંદિરનું મજબૂત બાંધકામ અને પથ્થરથી

બનેલી દિવાલો એમની અડગતાની ખાત્રી પુરે છે. પુરાણા કાળમાં જાતિભેદ વગેરે સમસ્યાઓ ખુબ હતી. તોય લગભગ ૧૯૩૦ થી હરિજનોને પણ આ મંદિરમાં દર્શન કરવા દેવામાં આવતાં. ગાંધીજી જ્યારે અહીં આવ્યા હતા ત્યારે તેમણે આ વાતની સરાહના કરી હતી.

એકવાર અમે પરિવાર સહ ત્યાં ગયા હતા. બેલ્લારી થી સંડુર આવતાં રસ્તા ની એક તરફ ઉંચા ઉંચા પર્વત ને બીજી બાજુ ઉંડી ખાઈ, એ દૃશ્ય જોઈ મન પ્રકુલ્લિત થઈ ગયું. સ્વચ્છ, નિર્મળ અને પ્રદુષણરહિત એવા વાતાવરણનું આનંદ અનુભવતા અમે મંદિરે પહોંચ્યા. ત્યાંના શાંતિપૂર્ણ વાતાવરણમાં જાણે અનોખું સંગીત વાગતું હતું. સ્વચ્છ ઝરણામાં વહેતું પાણી જાણે મંદમંદ ધ્વનિ થી ધુન છેડી રહ્યું હતું. મંદિરમમાં અંખડ અને અડગ કુમારસ્વામીની મૂર્તિ જોઈ. ત્યા અલગ અલગ ડેરીઓમાં પાર્વતીમાતા, ગણેશ અને કાર્તિકેય ની સુંદર મૂર્તિઓ પણ સ્થાપિત કરેલી છે. આજ થી પંદર વર્ષ પહેલાં કુમારસ્વામી ના મંદિરમાં સ્ત્રીઓ ને જવાની પરવાનગી નહોતી. પણ ૧૯૯૭ થી સ્ત્રીઓ પણ કુમારસ્વામીના દર્શન લઈ શકે છે.

ગુલાબના બગીચામાં વિવિધ પ્રકારના ગુલાબ જોઈને દિલ ખુશીથી છલકાઈ ગયું. ગુલાબની મીઠી સુગંધ ત્યાંના વાતાવરણમાં મીઠાશ ઘોળી રહી હતી. પ્રકૃતિની આ અણમોલ સૌગાદ માણી અમે પાછા ફરતા હતા ત્યાં એક જગ્યાએ પહાડોમાંથી આવેલ નાનકડા ઝરણાના પાણી ને પથ્થરથી બનાવેલ ગાયના મુખમાંથી આવતા જોયા. બન્ને હાથ ભેગા કરીને પાણી પીધું. મન તૃપ્ત થઈ ગયું.

ત્યાંથી થોડા આગળ પહોંચ્યા ત્યાં બે નાના પહાડોના વચ્ચેથી નદી વહેતી હતી. નદીના કિનારે બેસી નદી ને પોતાની મસ્તીમાં વહેતી જોઈ લાગ્યું કે નદી, આગળ શું છે એની ચિંતા કર્યા વગર કેવી મસ્ત મજાથી આગળ વધતી જાય છે. એને જોઈ બે ઘડી જીવનની હાડમારી વિલય પામી અને નદીની જેમજ મોજથી જીવન જીવવાની પ્રેરણા મળી. ખરેખર સંડુર નાનકડું પણ રળીયામણું છે.

નિલમ હિતેશ છેડા, બેલ્લારી. 9449226670 ❧

દાજીલિંગ, સિક્કિમ, ભૂતાન

હિલ સ્ટેશન એટલે જ વૈભવ. ડુંગરા અને વાદળો, વૃક્ષો અને વનરાજી, ફૂલો, ઝરણા ને ધુમ્મસ. આંખોને એવો તો લોભ લાગે રખે ક્યાંક એક વૃક્ષ જોવાનું રહી જાય કે એક વાદળ કે એક ઝરણું. વૃક્ષોમાંથી સંતાકકડી રમતો સૂરજ પકડ્યો પકડાતો નથી. જેમ કોઈ મુસ્લિમ સ્ત્રી ચહેરા પરનો પડદો હટાવે ને એની ખૂબસૂરતી દેખાય તેમ ધુમ્મસનો આ પડદો હટતાં જ કુદરતની ખૂબસૂરતી દેખાય. આંખો થાકતી જ નથી.

હાથ લંબાવુંને હથેળીમાં બેસી જાય ડુંગરા. પંખ લગાડું તો બની જાઉં વાદળ. ધૂમ્મસને કારણે બધું જ રહસ્યમય લાગે. ઘડીક દેખાય ઘડીક ન દેખાય. રસ્તા પર નાનાં નાનાં રમકડાં જેવા ઘરો ને નાનાં નાનાં માણસો. જીપની વણઝાર. નાનકડી રમકડા જેવી લાગતી ટ્રેન, નાનપણના પ્રદેશોમાં ફરી લઈ જાય. માથું ઊંચું કરીને સૂર્યસ્નાન કરવા મથતા

ઉંચા ઉંચા વૃક્ષો. ફૂલો પણ અહીં ઉગે રસ્તા ઉપર.

હાથ લંબાવુંને હથેળીમાં બેસી જાય ડુંગરા. નાનાં, મોટાં, કાળા ડિબાંગ, દૂધાળાં, ચમકીલા, લીલા લીલાં, ડુંગરીલા, પથરાળાં ડુંગરા- દાર્જીલિંગથી સિક્કિમ જતાં રસ્તામાં બાંબુના ઝુંડ મળ્યાં. જે વૃક્ષોનાં નામ આવડે તે બધાં જ આત્મીય લાગે ને બીજાં બધાં દોસ્તી કરવા જેવાં. અહીંનાં લોકોની માન્યતા મુજબ મૃતપૂર્વજોને સંદેશ લખેલ ધ્વજાઓ સફેદ, લીલી, પીળી, વાદળી અહીં તહીં જોવામાં આવે. ઉંચી ઉંચી પવનથી ફરફરતી જાણે સંદેશાઓ વહેતા રહે. રામપો નદીની સાથે સાથે ચાલતી ટીસ્ટા નદી એક બાજુ રંગોલી નદીને મળે છે. તેના જુદા જુદા રંગનો અહીં સંગમ. એક શ્વેતવર્ણને એક નીલશ્યામા. ક્યાંક વિશાળ તો ક્યાંક સાંકડી. નદીનાં સફેદ પટ પર સફેદ નાનાં મોટાં ગોળ અને અન્ય આકારનાં પથ્થરો. ઠંડી હવા. ઠંડી હવાનો નશો તો કરે તે જ જાણે.

ગંગટોકથી પાંચ કલાકના રસ્તે છે લા ચૂંગ. નોર્થ સિક્કિમમાં ૯૫૦૦ ફીટની ઊંચાઈ પર. ગંગટોકથી જતાં રસ્તામાં ટીસ્ટા સાથે સાથે જ રહી. ક્યારેક અલ્લડ, તો ક્યારેક નાના બાળક જેવી, તો ક્યારેક છંછેડાયેલી. રસ્તાનાં પાણીના ધોધ તો ક્યાંક બાળઝરણાંઓ. ફરી રસ્તામાં બાંબુના ઝુંડ મળ્યાં. વિખુટા પડેલા મિત્રો જેવાં, ટોળે વળીને ગપ્પા મારતાં. વૃક્ષોની જાતનો કોઈ પાર નહીં ને ડુંગરા જ ડુંગરા. ડુંગરા પછી ડુંગરા. આગળ પાછળ ડુંગરા. કાળા ડિબાંગ ડુંગરા. માથા ફરેલ માનવી જેવા તો ક્યારેક બરફથી છવાયેલ ઉજ્જવળ ડુંગરા જાણે કોઈ યોગી વર્ષોથી તપ કરે છે ને તપથી ઉજ્જવળ દીસે છે. કાકા સાહેબ કાલેલકરે તો ડુંગરાઓને પલાહી વાળીને બેઠેલાં ઋષિઓ જ કહ્યાં છે ને. હાથ લંબાવુંને હથેળીમાં બેસી જાય ડુંગરા. અહીં બેસીને આ લખું છું તો ટીસ્ટા પાસેથી જ જાય છે. એનો અવાજ સતત આવ્યા કરે છે. રાતના અહીં જાગે છે આ ટીસ્ટા, અને બરફથી આચ્છાદિત શ્વેત પર્વતો આ નદી આ નીરવ સ્તબ્ધતા ને મનમાં આ બધા વચ્ચે હોવાનો આનંદ.

આજે હું આકાશ સાથે વાત માંડી શકું ને એના સાક્ષી આ પર્વતો, ને આ નદી. સૌથી ઉંચા પર્વત ઉપરથી વહેતું ઝરણું, વહેતી નદી ને આ બધામાં વહેતું મારૂ મન. કોઈનેય રોકાય એમ નથી. આ નદી ને એને રોકવા મથતા મોટાં મોટાં પથ્થરોને લીધે એ ખૂંખાર લાગે છે. આપણા દરિયા જેવી. સૂર્યાસ્ત સમયે વાદળો સૌ ગુલાબી ઝાંચવાળા લાગે જાણે કે એક સામટી કેટલી બધી પરીઓનાં વેરાયેલાં વસ્ત્રો ! પરીઓ પણ હશે ક્યાંક આટલામાંજ. રાત્રીની કાળાશમાં આ જ વાદળો એટલાં સફેદ જાણે કે આકાશે સફેદ ધાબળું ન ઓઢ્યું હોય? પરંતુ સામેનું આ વૃક્ષ, આ પર્વતો ને આ નદી જાણે કે સ્તબ્ધ !

સૂરજ ઉગતાંથી રાત સુધીમાં આ આકાશે કેટલાંય રંગો બદલ્યાં છે. મનભરીને લ્હાણી કરી છે અહીં ફૂદરતે ફૂલોની, પર્વતોની, ઝરણાની ને દેવદારનાં વૃક્ષોની. બધું જ એકમેકમાં તન્મય. હવે લાગે કે શા માટે ઋષિઓ આવી જગ્યાએ આવીને પોતાને શોધતા હશે? અહીં કંઈક એવું તત્વ છે જેની ઓળખ આપે છે આ સૃષ્ટિ ને જેને આપણે બધાંજ શોધી રહ્યાં છીએ. અને સૃષ્ટિ કહી રહી છે તત્ત્વમ અસિ !

ગંગટોક (સિક્કિમ)

લા ચૂંગથી ૩૦ કિલોમીટર દૂર ૧૨૦૦૦ ફીટની ઉંચાઈ પર છે બુમથાંગ વેલી. રસ્તામાં ઉપર જતાં એક પછી એક રહસ્યો ઉઘડતા જોયાં. ક્યાંક ક્યાંકથી એક ડુંગર ડોકિયું કાઢે ને પાછળના બરફીલા પર્વતો જાણે દાંતિયા કાઢે. જાણે દુનિયાભરનું રહસ્ય એમાં. ધુમ્મસ હઠતાં જ અનોખી સૃષ્ટિનો ઉઘાડ થાય. જાણે કોઈ જાદુગર એક પછી એક જાદુ બતાવતો જાય છે. આંખોમાં આ અચંબો જે નાનપણથી મેં આંજ્યો છે તે કદીયે નાનો થયો નથી. આટલાં મોટાં પહાડો ને આટલી મોટી નદી ને આટલું મોટું આકાશ આ નાની અમથી આંખ કેવી રીતે સમાવતી હશે? ધુમ્મસમાં આ ઘડીક દેખાતી ઘડીક અલોપ થતી સૃષ્ટિ કંઈક એવા જ અદભૂત તત્વની ઓળખ આપે. ક્ષણે ક્ષણે પલટાતી આ સૃષ્ટિના રંગો કંઈક માનવીના મનના રંગો જેવાં જ શાંત, અદભૂત, વીર જીવનના બધા જ રસ અહીં. અને આ દેવદારના વૃક્ષો, ફરી ફરીને ત્વચમાં જગ્યા કરી લે.

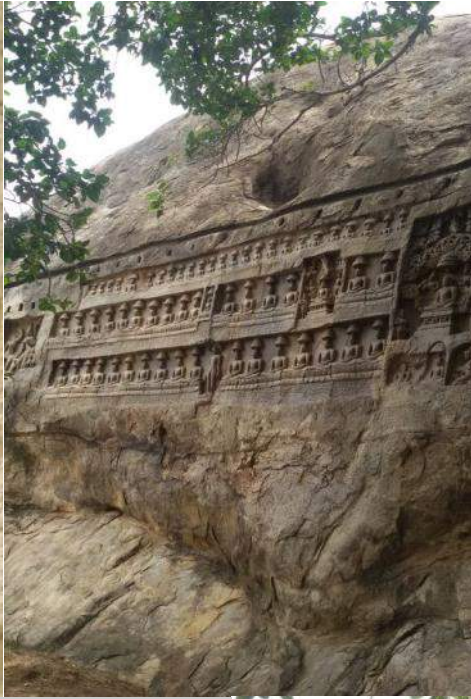
આ બુમથાંગથી ટીસ્ટા નદીની શરૂઆત થાય છે. અહીં ધીર ગંભીર લાગતી ટીસ્ટાનો જુવાળ તો નીચે જ જોઈ લીધો. પુલની નીચેથી ધસમસતી ટીસ્ટા, ડુંગરોની વચ્ચેથી દોડતી ટીસ્ટા. ક્યાંક નાજુક નમણી તો ક્યાંક પ્રચંડ, મહાકાય રૈદ્ર. ચારે બાજુ ડુંગરાને વચમાં હું હાથ લંબાવુંને હથેળીમાં બેસી જાય ડુંગરા. આ ક્ષણ, આ સવાર, આ સાંજ, આ શ્વેત બરફીલા પહાડો, ટીસ્ટા નદી, નદી પરનો પુલ માનવીના મન જેવો. વાદળોમાં વાદળ થઈ રમે મારું મન. લીલાં વૃક્ષથીયે લીલું. આસમાની આકાશથીયે આસમાની.

યાંગુ લેક - (ગંગટોક-સિક્કિમ)

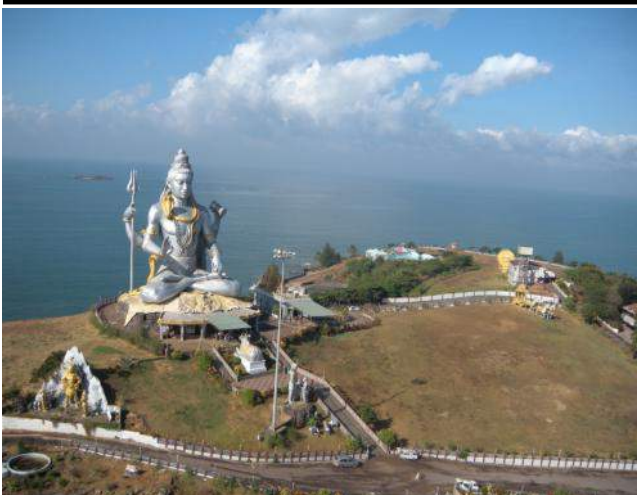
ગંગટોકથી ૧૨૪૦૦ ફીટની ઊંચાઈએ આવેલ આ લેક માર્ય મહિના સુધી થીજીને બરફ બની જાય છે. ભારતની બોર્ડર પાસે હોવાને લીધે રસ્તામાં જતાં થોડે થોડે અંતરે મિલિટરી કેમ્પ આવે. સીક્યોરીટી ને મિલિટરીના વાહનો મળે. યાંગુ લેકની આસપાસ પણ ડુંગરાઓ જ. પરંતુ લેકની તદ્દન નજીકના ડુંગરાઓની હારમાળ પર માર્ય મહિનામાં બરફ પડે ને કાળાં કાળાં પથરીલા ડુંગરાની કાયા પલટાય. કાળાં કાળાં પથરીલા ડુંગરા ઉપર સફેદ સફેદ બરફ દેખાય. એ પહાડો સફેદ ચમકીલાં બની જાય. એ પહાડો જ્યારે પીગળવા માંડે ત્યારે થોડો થોડો બરફ રહી જાય તે દેખાય. આજે બરફ ૧૦ ફીટના સ્લેબ જેવો. ક્યાં નાનપણનો રંગબેરંગી ખાટો મીઠો બરફનો ગોલો ને ક્યાં આ બરફ...રસ્તામાં ગમબૂટ તથા હાથનાં મોજાં ભાડેથી લીધાં. બરફના પહાડને અડતાં જ મન અંકુત થઈ ઉઠ્યું. મન મૂકીને બરફથી રમ્યા.

બરફમાંથી બહાર નીકળી આવ્યાં પછી વરસાદ પડ્યો ને આખું વાતાવરણ બદલાઈ ગયું. વધારે નશીલું વધારે ને વધારે સુંદર. ફૂલો અને ઝાડી નહાઈને નીકળ્યાં હોય તેવાં. પાછા હોટલ પર ગયા(ગંગટોક) ને ઓરકીડ ફલાવર્સનો શો જોયો. જે ફૂલો અમને રસ્તામાં મળ્યાં તેઓ પણ અંદર હતાં.

બીજે દિવસે દસ વાગ્યે ફૂન્ટશૂલીંગ (Phuntsholing) પહોંચવા નીકળ્યા. ફૂન્ટશૂલીંગ એટલે ભૂતાન. ભારતથી ભૂતાનનો મોટો દરવાજો ઓળંગી એટલે ફૂન્ટશૂલીંગ. તમે કારમાં કે પગે ઇન્ડિયા-ભૂતાન આવ જા કરી શકો પરમીટ

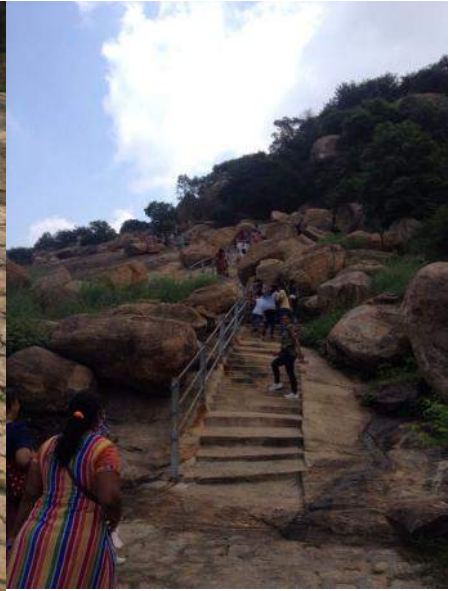

KALHUGAMALAI

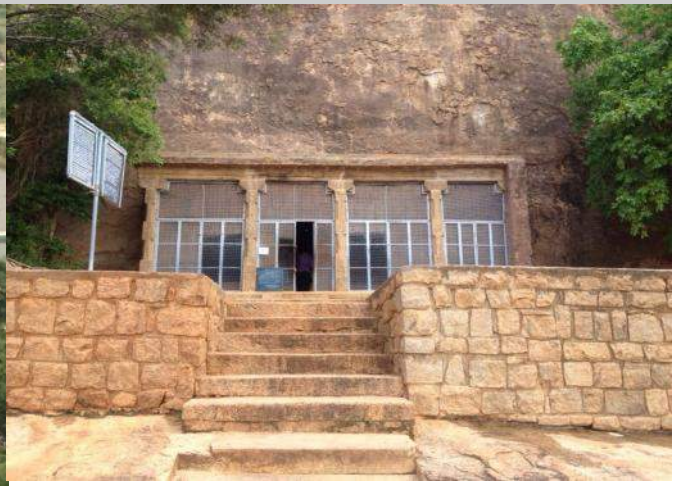

MURUDESHWAR

CHINTANNAVASAL CAVE TEMPLE

Chail - Palace of Patiala State

Chandigarh - The City Beautiful

Kasauli

Mashobra

Narkanda

Hazel

TOURS

FOR YOUNGSTERS

Refreshing Fun Tours, Meet Craziest People,
Cherish Memories, Rejuvenate Life....

Age Group - 14 to 25 years

**Tours/ Camps/ Adventurous Trekking
Programme 2015**

Dep. Dates:

Goa	5 Nights/ 6 Days	30 March & 3 April
Kashmir	10 Nights/ 11 Days	30 March, 9, April, 4, 21 May
Darjeeling – Sikkim	12 Nights/ 13 Days	11, 25 April
Andaman	6 Nights/ 7 Days	12 April
Kinnaur – Sangla	11 Nights/ 12 Days	3, 12, 21 May
Kumaon	9 Nights/ 10 Days	13, 27 April, 4 May
Himachal	9 Nights/ 10 Days	1, 15, 29 April
Bhutan	11 Nights/ 12 Days	
Leh Ladakh	12 Nights/ 13 Days	
Markha Valley Trek	10 Nights/ 11 Days	

PACKAGE INCLUSION:

- All Sight seeing
- All Meals
- Ex. Mumbai Packages

Our own Staff, Maharaj and
Kitchen Caravan –
Jain & Non Jain Food

**FAMILY PACKAGE –
DAILY DEPARTURES
FROM MARCH TO JUNE**

Ex. Mumbai Air Packages
Kashmir · Darjeeling – Sikkim
Leh Ladakh · Kinnaur Valley

HAZEL TOURS Khar, Mumbai
Off. +91 84548 47518 / +91 99696 97518
Website: www.hazeltnt.in
Esha Chheda / Pankaj Chheda
Mob: +91 98695 59938

વગર. પણ આગળ જતાં અમને બધી જગ્યાએ પરમીટ બતાવવી પડી. ગેંગટોકથી ફ્રન્ટશૂલીંગ પહોંચતા પહાડો પરથી નીચે ઉતરતાં સીધા રસ્તાને સપાટ મેદાન લીલાં લીલાં ને મોટા વિસ્તારવાળાં જોયાં. ચાના બગીચાઓ એકરોમાં પથરાયેલાં. રસ્તામાં એક બંગાળી સ્ત્રીની લોજમાં ખાધું. ચહેરા પરનું પ્રથમ હાસ્ય છેક સુધી એનું એ જ રહ્યું. સ્ત્રીને અન્નપૂર્ણા અમસ્થી જ થોડી કહી હશે? લાલ ચાંદલો ને લાલ કિનારવાળી સાડીમાં જાજરમાન લાગતી એ અજાણી સ્ત્રી પ્રસન્નતાનો પાઠ ભણાવી ગઈ.

બીજે દિવસે સવારના દસ વાગ્યે થીમ્પુ ભૂતાનની રાજધાની જવા નીકળ્યાં. રસ્તો છ કલાકનો પરંતુ અમને વળાંક વાળા રસ્તા ઉપર બસમાં દસ કલાક લાગ્યાં. રસ્તાનાં પહાડો એક પછી એક ને એની ઉપર ઉગી નીકળેલાં જંગલો.

થીમ્પુની હોટલ ડુકમાં ત્રીજા માળ પર સરસ કોઝી રૂમ મળ્યો. વાદળી રંગના પડદા ને વાદળી રંગના બેડ સ્પેડ. અંદર લાકડાની પેનલો ઉપર રંગરોગાન, તેમનાં અલગ અલગ શુભ ગણાંતા પ્રતીકોથી ચીતરેલાં ને સોનેરી રંગથી શણગારેલાં. ત્રણ બાજુની બારીઓમાંથી જુદા જુદા ડુંગરાઓ દેખાયાં. થયું આ રૂમમાં રહીને જ સમયને ડુંગરાઓની ઉપર ને પાછળ જતો જોયા કંઈ. દરેક રૂમમાં બુદ્ધ ભગવાનની ટીચીંગ્સનું એક પુસ્તક. અહીં જ્યાં જાવ ત્યાં બુદ્ધ તમારી સાથે જ.

ભૂતાનમાં ડુંગરાઓ, ઝરણાં ને વૃક્ષો સિવાય જોવાનું હોય તો એમની મોનેસ્ટરીસ અને ઝોંગ. મોનેસ્ટરી એટલે બુદ્ધિસ્ટ ટેમ્પલ. અહીંનું વાતાવરણ કંઈક જુદું. દરેક મોનેસ્ટરીની બહાર લંબગોળ આકારના રંગીન ગોળ ગોળ ફરતાં જ વાગતાં એમના ઘંટ જોયાં. બહાર એક અલગ ઓરડામાં સેંકડો દીવા એક સાથે બળતાં જોયાં. આ પહેલા બોધગયામાં આવા સેંકડોના હિસાબે દીવાઓ જોયાં છે. જરૂર કંઈક મહાત્મ્ય હશે તે શોધવું રહ્યું.

થીમ્પુના હેન્ડીક્રાફ્ટ એમ્પોરીયમમાં ગયા જ્યાં વિકરાળ ચહેરાવાળા માસ્ક, એમના કપડાં તથા કાગળ ઉપરના ચિત્રો જોયાં. ભૂતાનના દરેક ઘરની વિશેષતા કહો કે સમાનતા એ જ એક સરખા લાગતાં ઘરો બહારથી ચિત્રકામ કરેલાં ઉપર ધ્વજા ને એક સરખી બારીઓમાંથી દેખાતાં રંગબેરંગી પડદાઓ.

ભૂતાન ગવર્નમેન્ટ શિક્ષણ તથા મેડીકલ એક્સપેન્સીસ ફીમાં આપે છે. ભૂતાનીસ પેઈન્ટીંગની કળા અકબંધ રાખવા એક સ્કુલ થીમ્પુમાં છે જ્યાં ગવર્નમેન્ટના ખર્ચે પાંચસો જેટલા છોકરા-છોકરીઓ વિવિધ કળા જેવી કે પેઈન્ટીંગ, સ્કલ્પચર, સ્લેટ કાર્વીંગ, વુડ કાર્વીંગ, એમ્બ્રોઈડરી વગેરે જુદા જુદા વર્ગમાં કરતાં દેખાયાં. બાર વરસના નાની ઉંમરનાંને મૂર્તિ બનાવતાં જોયાં. એમની ડોરમેન્ટરી જોઈ. સલમાનખાનને શાહરૂખખાનનાં ફોટા એમના રૂમની દિવાલો પર જોયાં.

ભૂતાન સ્ટેમ્પ્સ બનાવવા માટે ખાસ પ્રસિદ્ધ છે. અહીં ભૂતાનના રાજાની વિવિધ અને વિશિષ્ટ સ્ટેમ્પથી કરીને ઇંગ્લેન્ડની રાણી, પ્રિન્સ ચાર્લ્સ, ડાયના તથા વિવિધ પશુ, પક્ષી, પ્રાણી, કાર, ટ્રેન વગેરે વિષયો પરની સ્ટેમ્પ્સ જોઈ.

ભૂમતાંગ

ભૂમતાંગ એટલે ભૂતાનનું સ્વીટઝરલેન્ડ. આખું દ્રશ્ય ફરી ગયું જાણે ફરી કોઈએ જાદુની છડી ફેરવી. હવામાં તાજગી ને આકાશ પણ તાજું. નીચે ઉપર ડુંગરા પર ઉભેલા વૃક્ષો. ઉંચા નીચા જાણે કતારમાં કવાયત કરવા ઉભેલાં શિસ્તબદ્ધ સૈનિકો. નદીનાં પાણી રેસ કરવા દોડતા હોય તેવાં. રસ્તામાં ફૂલો પણ અવનવા.

અહીં પણ મોનેસ્ટરી જોઈ. અંદર જવા ખૂબ જ રીસ્ટ્રીક્શન. બધું જ રહસ્યમય. કોઈને એના ઇતિહાસ વિશે કશી જ ખબર ન હોય. અંદર રહેતા મોન્ક્સને પણ નહીં. વરસાદમાં પલળતા પહોંચ્યા. થોડી વાર રાહ જોઈ. અંદર જવા દરવાજો ખૂલ્યો ને પગથિયા ચડીને ઉપર ગયાં. લગભગ બધે એવું જ વાતાવરણ. અહીં ઘીના ખૂબ મોટા દીવાઓ જોયાં જેમાં માનતા કરનારાંઓ ઘી મૂકી જાય. આપણે ત્યાં મંદિરોમાં હોય તેવાં ઘંટ પણ વગાડવાની મનાઈ. લંબગોળ આકારના અસંખ્ય ઘંટો મોનેસ્ટરીની ચોતરફ ફરતા અને ઉપર એમનું ધાર્મિક લખાણ.

બહાર નીકળી ફરી બીજી મોનેસ્ટરી ઉપર ચઢીને બહારથી જોઈ. બાજુમાંથી પહાડોમાંથી મંદિર વાટે નીકળતું હોલી વોટર પીધું. ખૂબ જ ઠંડુ અને આહલાદક. એમના કહેવા મુજબ રોગાનિવારક.

અહીં ડુંગરા ઉપર વૃક્ષો ને નીચે સપાટ લીલા મેદાનોમાં ઘર અને ખેતી. અહીં વાંસની વાડની ગૂંથણી સાવ અલગ ને એવી જ ગૂંથણીમાં મોટાં મોટાં વાંસના પીપડાં ધ્યાન ખેંચે. નાનાં નાનાં છોકરાઓના ચહેરા પર લાલી ફૂટેલી ને નાનાં એમના હાથ દૂરથી આવકારતાં. અહીં ગવર્નમેન્ટ હાઉસમાં રહ્યાં. અંદર એમનું ટ્રેડીશનલ હીટર ને ઉપર ચીમની. રૂમમાં બધું જ લાકડાનું ફર્નીચર. દીવાલો બહારથી સીમેન્ટની સફેદ રંગની ને ઘરોમાં બારીઓમાંથી દેખાતાં લીલાં, વાદળીને લાલ પડદાઓ.

લીલાં વૃક્ષો ને લીલાં લીલાં મોટા મેદાન ને તેવું જ લીલું માફ મન. નીચે અલપઝલપ દેખાતી નદી, પથ્થરની પાળ ને ઘાસમાં ઉગેલાં નાનાં નાનાં સફેદ ફૂલ. લાકડાંના લોગ્સ. ઠેર ઠેર રસ્તામાં આવતી લાલ, લીલાં, પીળા, વાદળીને સફેદ રંગની ધજાઓ પૂર્વજોની યાદ જેવી, ગોળ ગોળ પથરાઓ (ફરી) આખી સૃષ્ટિ વરસાદમાં ભીંજાઈ રહી. ભીની ભીની વધારે ભીંજવે તેવી.

ટ્રોંગ્સા

થીમ્પુથી દસ કલાકે ટ્રોંગ્સા આવ્યા. રસ્તામાં એકમાંથી બીજા પહાડ નીકળતા દેખાયાં. ફરી ફરીને હાથ લંબાવું ને હથેળીમાં બેસી જાય ડુંગરા. અવનવાં ઝરણાં મળ્યાં. ઉપરથી નીચે દેખાતી નદી નાનકડી દેખાઈ. ક્યારેક સાથે ચાલતી તો ક્યારેક અચાનક દૂર થઈ જતી. સાંજના સાડા પાંચ વાગ્યે ત્યાં પહોંચી ત્યાંનું ઝોંગ જોવા ગયા. ઝોંગ એટલે એમની પાર્લામેન્ટ કે એડમિનીસ્ટ્રેટીવ ઓફિસ. અહીં એમના મોન્ક્સ પણ રહે. અંદર એક બુદ્ધનું ટેમ્પલ હોય. બીજા પણ ઘણા ટેમ્પલ હોય. આ ઝોંગ ૧૬૪૦માં ભૂતાનના રાજાનો ફોર્ટ હતો. એટલે બરાબર કિલ્લા જેવું રહસ્યમય અને ભેદી લાગે.

સાંજના સાડાપાંચ વાગ્યે પણ અંધારું. અંદર જતાં રસ્તામાં સાંકડી લાંબી બારીઓ દેખાય. જેમાં તોપ ગોઠવતા હશે. આ ઝોંગની અંદર લગભગ નાનાં મોટાં ૫૦૦ જેટલાં મોન્ક્સ છે. મરુન કપડામાં શોભતી ઉજળી ચામડી, એક જેવાં સરખા ચહેરા ને બહારની દુનિયાથી અજાણ. બહારનાઓ માટે અંદર જવા પરમીટ જોઈએ. અંદરનું મંદિર જોયું. કેટલાંય વર્ષો જૂનું જેમાં બુદ્ધની સોનેરી રંગની અદભૂત સૌમ્ય મૂર્તિ જોઈ. થયું અહીં કંઈ આટલામાં જ બુદ્ધ હશે. આખું લાકડાનું ફ્લોરીંગ. સદીઓ જૂનાં લાકડાં ઉપર કોઈના પગલાંની છાપ જોઈ. અંદરની દીવાલો પર એમનું સ્થાનિક રંગરોગાન. બુદ્ધ ધર્મગૂરૂઓ ને વિકરાળ મોઢાંઓ ને વિવિધ અજગરો. એક રહસ્ય ધૂટાતું રહ્યું. મોટાં મોટાં યોગાનો, મોટી મોટી પથ્થરોની લાદીઓવાળાં ને સદીઓ જૂનો સફેદ ઉંચી ઉંચી દીવાલો વાળો આ કિલ્લો. બાજુમાંથી નાની નદી વહેતી જણાઈ.

પારો

પારો બોલો એટલે પહેલાં દેવદાસની પારો જ યાદ આવે ને સાથે શરદબાબુ. પારો એટલે ભૂતાનનું એકમાત્ર હવાઈમથક. ભૂતાનથી પાછા ફરતાં પારોથી આકાશમાં ઉડતાં વાદળોનું એક સામ્રાજ્ય જોયું. કદી ન જોયું હોય તેવું. સફેદથી પણ સફેદ વાદળોના ગુચ્છે ગુચ્છા. ઢગલે ઢગલા. જાણે કે વાદળો જ પર્વત, વાદળો જ પાણી ને વાદળો જ પવન. એક કિરણ સૂરજનું મેઘધનૂષ બનીને બારીએથી

પ્રવેશ્યું. સ્વપ્નોનાં રંગો જેવું મેઘધનૂષ. દૂર દૂર બરફીલા હિમાલયના ચમકતા પર્વતો જાણે કે તારી ને મારી વચ્ચેનું અંતર. કદાચ જેને પામવા મથ્યું છું હું તે જ અંતર બનીને વહી રહ્યું છે જ્ઞેયમાં ને શોધું છું એને બહાર. જ્ઞેયમાં વહે છે પ્રેમના દૂત જેવાં વાદળો. વાદળ મારી પાંખ. વાદળ બની ગઈ આંખ. આ જગત આખું વાદળ. હું એક વાદળ, તું એક વાદળ. એકમેકને પામવાની રમત પૂરી કરીશું શું અહીં જ ! એકમેકમાં પરોવાયેલાં વાદળ, એકમેકમાં ખોવાયેલાં વાદળ, સૂરજનો પ્રકાશ પડતાં ઉજળાં થતાં વાદળ, પર્વતોની પેલે પારથી આવતાં વાદળ. દરેક વાદળનું ઉદભવસ્થાન અહીં જ. પારોથી વિમાનમાં ઊંચેથી દેખાતા ડુંગરાઓ એકમેકમાં હાથ પરોવતા ડુંગરાઓ. ઉંચા, લીલાં, ભૂખરાં ડુંગરાઓ. આવું એક જગત હશે એની જાણ ક્યાં હતી! આંખને કે મનને થાય કે કોણ જતન કરતું હશે આ ડુંગરાઓનું, ને એમાંથી વહેતા ઝરણાંનું, નદીનું. વહેતી નદી, વહેતા ઝરણાં, વહેતા વાદળને આ બધામાં વહેતું મારું મન. કશુંક પામવું છે જે આ બધાને મન ભરીને પામે છે તેને પણ ક્યાં છે એ? સૂરજ ક્યારનો સંતાફકડી રમે છે (મારી સાથે). ક્યારેક નીચે રસ્તા પર રસ્તો થઈ ક્યારેક પાણીમાં પાણી થઈ ક્યાંક પ્રકાશે કોઈ વાદળ પર વાદળ થઈ મારી અંદરના પ્રકાશને સત્ય થઈ પ્રકાશવા દે સૂરજ. વરસોથી રાહ જોઈ છે મેં આ પૃથ્વી પર સૂરજ થવા.

પ્રતિભા રસેશ સાવલા, બેંગલોર. ઈ

જીવનમાં અનુભવેલા ખાસ સંભારણાં પ્રસંગોને શબ્દોમાં આલેખી બધાં સાથે share કરવાનો હું નમ્ર પ્રયાસ કરું છું. વિવિધ પ્રદેશોમાં પ્રવાસ કરવાનો, એના કુદરતી સૌંદર્ય સાથે ત્યાંની ભાતીગળ સંસ્કૃતિ, તહેવારો, સામાજિક રીતિ-રિવાજો વગેરે જાણવાનો અને માણવાનો ખૂબ શોખ છે. કે.વી.ઓ. સેવા સમાજ મુંબઈના માસિક મુખપૃષ્ઠ 'પગદંડી' ના લેખો માટે વર્ષ ૨૦૧૨-૧૩ માટે શ્રી પાર્શ્વચંદ્રસુરીશ્વરજી શીલ્ડ થી સન્માનિત કરવામાં આવ્યો છે.

દેવભૂમિ - કિન્નોર

આજે આપણે એવી તનાવભરી જિંદગી જીવી રહ્યા છીએ કે સવારથી સાંજ સુધી ઘડિયાળના કાંટાની જેમ દોડી-દોડીને યાકી જઈએ છીએ. જ્યારે આપણને પોતાના માટે અને પરિવાર માટે સમય નથી તો કુદરતે આપેલ સૌંદર્ય માણવાની ફૂરસદ ક્યાંથી હોય? માણસ પાસે ક્યારેય સમય હોતો નથી પણ સમય કાઢવો પડે છે. શું આપ સહુને નથી લાગતું કે આવી મેકેનિકલ લાઈફમાંથી થોડો સમય કાઢી પોતાના કુટુંબ સાથે થોડીક હળવી પળો માણીએ અને પ્રદૂષિત વાતાવરણમાંથી થોડા દિવસ મુક્તિ મેળવી ક્યાંક કુદરતના ખોળે સ્વચ્છ અને તાજી હવા ફેફસામાં ભરી તાજગી મેળવીએ અને પ્રભુની ઉત્કૃષ્ટ ભેટ એવી 'પ્રકૃતિ' ને મન મૂકીને માણીએ.

આપણે બહુ ભાગ્યશાળી છીએ કે ભારતને કુદરતે ખોબલે-

ખોબલે સૌંદર્ય આપ્યું છે. વિશ્વના કદાચ આ એક જદેશમાં આટલા વૈવિધ્યભર્યા ભૌગોલિક ક્ષેત્રો જોવા મળે છે. અહીં ઉત્તરમાં બરફાચ્છાદિત હિમાલયના ડુંગરો છે, દક્ષિણે આંદામાનમાં રમણીય સોનેરી મખમલી રેતીથી શોભતા અને રંગબેરંગી દરિયાઈ જીવ-સૃષ્ટિ અને કોરલ્સથી ભરપૂર સમુદ્ર તટો છે. ચેરાપૂંજી જેવા સૌથી વધુ વરસાદ અને Living Root Bridges છે તો કચ્છમાં સફેદ દૂધ જેવો પૂનમની રાતે ખીલી ઉઠતો રણ છે. ગુજરાતમાં સિંહની ગર્જના તો કલકત્તાના સુંદરબન જેવી હેરિટેજ સાર્ટમાં મેન્ગ્રોવ્ઝના બંગલોમાં બંગાલ ટાયગર્સની બોલબાલા છે. આતો થઈ કુદરતના સૌંદર્યની વાત. ભારતની ઉચ્ચ સંસ્કૃતિ, કળા અને આર્કિટેક્ચરની વાત કરીએ તો રાજસ્થાનમાં બેનમૂન જયપુર, ઉદયપુર, આબુ-દેલવાડા, જેસલમેરની અદ્ભુત કારીગીરી. તો ત્યાંના કલરફૂલ મેળાઓ પણ દુનિયાભરને આકર્ષે છે. કર્ણાટક, મધ્ય પ્રદેશ, ઓરિસ્સા, તામિલનાડુ અને કચ્છના ધોળાવીરા જેવા પ્રાચિન સ્થાપત્ય, પાટણની રાણકીવાવ જેવા અનેક સ્થળોનો જો સરવાળો માંડો તો આ બધું જોવા માટે કેટલાય જનમ લેવા પડે. શું આપણે કુટુંબ સાથે આવા સ્થળોએ જઈને આનંદ સાથે રિલેક્સ ન કરી શકીએ?

હું ઘણા સ્થળોએ ગયો છું પણ ટ્રેકિંગના શોખને કારણે લગભગ ૧૦ વર્ષથી હિમાચલ અને ઉત્તરાચલ તો દર વર્ષે જવાનું થાય જ. ત્યાં જવાની વાત આવે ત્યારે એક ઉત્સાહ અને ઉમંગની લહેરકી તન-મનમાંથી પસાર થઈ જાય. કોઈક ટૂરમાં હિલ સ્ટેશને જવાની, સારી ૩-૫ સ્ટાર હોટલોમાં રહેવાની અને ચટાકેદાર વાનગીઓ ખાવા સુધી જ આપણી ટૂર સીમિત રહી જાય છે.

મહાબળેશ્વર, મનાલી, નૈનિતાલ, શિમલા એવાં ટૂરિસ્ટ સ્પોટ્સ કમર્શિયલ થઈ ગયા છે, જે હંમેશા પ્રવાસીઓથી ઉભરાતા હોય છે. કચરો, ગંદકી અને ગીચતાથી પર એવાં કેટલાય રમણીય સ્થળો છે જ્યાં હજુ સૌંદર્ય અકબંધ છે. હિમાચલ પ્રદેશનો બહુ ઓછો ભાગીતો અને ટૂરિસ્ટો માટે બહુ સગવડો કે હોટલો ન હોવાથી અને ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટના અભાવે ટૂર ઓપરેટરનો ફેવરેટ ન હોય એવો પટ્ટો કિન્નૌર, સ્પિતી અને લાહૌલ ટૂર તરીકે ઓળખાય છે.

આ આખી સફર અલૌકિક છે. જ્યાં હરિયાણુ કિન્નૌર અને ખાસ કરીને સફરજન, જરદાલુ, અખરોટથી લદેલા વૃક્ષો તમારું મન મોહી લેશે. તો સ્પિતી જે "Cold Desert", એટલે કે ઠંડુ રણ કહેવાય છે. એના કલરફૂલ ડુંગરાઓ ૧૪૫૦૦ ફૂટની ઊંચાઈએ વસેલા ગામડાઓ, વિપરીત પરિસ્થિતીમાં કુદરત સાથે ઝઝૂમી જીવનને માણતા ત્યાંના લોકો, માટી તથા લાકડાથી બનેલી હજારો વર્ષ જૂની અદ્ભૂત મોનેસ્ટ્રીઓ અને સુંદર તળાવો બોઈ દંગ રહી જવાય છે. લાહૌલ પણ બટેટા, વટાણા, જવ અને અમુક જડી-બુટ્ટીઓની ખેતી કરતો હરિયાણો પ્રદેશ છે. સુંદર મકાનોથી શોભતા ગામડાઓ, સાથે વહેતી નદી, પુરાતન Archaeological Site એવું ૫૦૦૦ વર્ષથી પણ જૂનું મુકુલમાતા મંદિર, ઉદયપુરનું મંદિર, સુંદર વોટર ફોલ્સ બોવાનો પણ એક લહાવો છે. ૧૨ થી ૧૩ દિવસની આ ટૂર તમારા તન-મન ને શાંતિ અને આવનારા વખત માટે નવો ઉત્સાહ અને ઉમંગ પૂરો પાડે છે, થાક ઉતારી નાખે છે, સાથે આપણને અલૌકિક સંસ્કૃતિ અને સૌંદર્યનું રસપાન કરાવે છે.

છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં ત્રણ વખત આ અદ્ભૂત સર્કિટ (Circuit) માં મિત્રો, કુટુંબિજનો સાથે જવાનો મોકો મળ્યો ત્યારે જુદા-જુદા મહિનાઓમાં એના જુદા સ્વરૂપો બોઈને ખરેખર ધન્યતા અનુભવી. દર વર્ષે એક વખત તો હિમાલયના આ પવિત્ર સ્થળોની યાત્રા કરવી એવો મનોમન નિશ્ચય કર્યો.

મારા ગત જુલાઈના પ્રવાસના ફોટા બોઈને પ્રકૃતિ પ્રેમી એવાં મારા મમ્મી-પપ્પાને આ સ્થળોએ જવાનું મન થયું. પણ ૭૫ વર્ષની વયે આટલી ઊંચાઈએ, ખરાબ રસ્તા અને વેજીટેરિયન ફૂડના અભાવે કેવી રીતે જઈ શકીએ એવો ભાવ મારી સમક્ષ પ્રકટ કર્યો ત્યારે મેં તરત એમને કહ્યું કે ચિંતા ન કરશો, આપણે સૌંદર્ય માણવું છે તો ફક્ત કિન્નૌર જઈએ. સપ્ટેમ્બરમાં ત્યાં સફરજનો વૃક્ષો પરથી તોડવાની શરૂઆત થાય છે. ત્યારે આખી લાલ-લાલ વેલી બોવાની મજા માણીશું. જોતજોતામાં ૧૮ જણનું અમારા કુટુંબનું ગ્રુપ તૈયાર થઈ ગયું. જેઓ પહેલા પણ મારી સાથે નૈનિતાલ, મુક્તેશ્વર વગેરે ફરી ચૂક્યા છે. મેં એમની પાસે એક શરત મૂકી કે તેઓને રોજની ૫-૬ કલાકની સફર અને જમવામાં flexible રહેવું પડશે, compromise કરવું પડશે, તો જ તેઓ આ સૌંદર્યને માણી શકશે. મુસાફરી દરમિયાન મળતા ફુટ, થેપલા, ભાખરી, ખાખરા, દહી, બ્રેડ-બટર સાથે રસ્તામાં આવતા ધાબા પર જમવાની તૈયારી હોય, A-Class કે પ સ્ટાર હોટલોના સ્થાને સ્ટાન્ડર્ડ હોટલો પણ 'સુંદર ગામડા' નો ખિતાબ મેળવેલ ગામડામાં

રહેવાની તૈયારી હોય એને જ મારી સાથે આવવું. બધાએ મારી વાતને સ્વીકારી અને વિશ્વાસ મૂકીને અદ્ભૂત પ્રકૃતિને માણવાનો નિશ્ચય કરીએ લીધો. તા. ૧૭મી સપ્ટેમ્બરે ૧૨:૦૦ વાગે ચંદીગઢ એરપોર્ટથી ટેમ્પો ટ્રાવેલરમાં અમારી સફરની શુભ શરૂઆત થઈ. વચ્ચે આવતા વૈષ્ણવ ધાબા પર પહેલા બોલ પર sixer ની જેમ બધાએ પનીર પરાઠા, આલુ પરાઠા, મુલી પરાઠા, ગોબી પરાઠા, મકે કી રોટી સરસોં કા સાગ ની મજા માણી. ધાબાવાળાની પીઠ થાબડી સ્વાદિષ્ટ ભોજન માટે અભિનંદન આપ્યા ત્યારે મને અંદરથી એક વિશ્વાસ બેઠો કે ૫૦ વર્ષથી ૭૬ વર્ષની ઉંમરનું આ ગ્રુપ જીવનનું એક અમૂલ્ય સંભારણું લઈ પાછું ફરશે એ નક્કી. અમે સાંજે શિમલાથી લગભગ ૩૦ કી.મી. અંતરે આવેલ મશોબરા ગામથી નીચે ૯ કી.મી. ઉતરીને વેલીમાં આવેલ એક ખૂબ જ સુંદર રિસોર્ટના સુંદર વિલામાં પહોંચ્યા. સાંજે અંધારું થઈ જતા એ જગ્યાની ખૂબસૂરતીની ખબર ના પડી. સવારે જ્યારે ઉઠ્યા ત્યારે ચારો તરફ સુંદર પાઈન અને ઓક ના ઘટાદાર વૃક્ષોથી શોભતા ઊંચા પર્વતોની હારમાળા અને પક્ષીઓના મીઠા કલરવથી ગૂંજતા વાતાવરણનો નજારો બોઈ સહુ રોમાંચિત થઈ ગયા અને હર્ષની ચિચિયારી પાડતા પોતાના મોબાઈલ અને કેમેરામાં ફોટા પાડવામાં ઓતપ્રોત થઈ ગયા.

ત્રણ બેડ રૂમ ધરાવતા એક વિલા એવા ત્રણ વિલામાં અંદર નાનકડું કિચન અને ડાયનિંગ હોલ હતા. અમે બધાં ત્રણે વિલાની સામે આવેલી સુંદર મહુલીમાં બેસી સવારના આ કુદરતી સૌંદર્યને માણી બધા એક જ વિલામાં ભેગા થયા. બધા કુટુંબના સભ્યોએ પોતાની જવાબદારી ઉપાડી લીધી. બ્રેડ-બટર, સાથે લાવેલા ખાખરા, કચોરી, ગોળપાપડી, લાડુ, ગાંઠિયાના હેવી બ્રેક-ફ્રસ્ટ સાથે ઇલેક્ટ્રીક કિટલીમાંથી ગરમ પાણી નાંખી ઇન્સ્ટન્ટ મસાલાવાળી ગરમા-ગરમ ચાની લહેજત માણી. કુદરતના સાન્નિધ્યમાં નાના-મોટા બધા કુટુંબીઓને ઠંડી આબોહવામાં ગરમ ચાને ચુસ્કી સાથે હળવી પળો માણતા બોવાનો પણ એક લહાવો હતો.

લગભગ ૧૧ વાગે અમે ૧૫૦ કી.મી ના અંતરે આવેલ સરલાન માટે રવાના થયા. વચ્ચે જમવા માટે અને ચા માટે એકાદ કલાકનો બ્રેક લીધો. સાંજે લગભગ ૮ વાગે અમારી અગાઉ બુકિંગ કરાવી હતી એવાં ભીમકાલીમાતાના પ્રાચીન મંદિરના પરિસરમાં આવેલ લાકડાની નકશીકામ કરેલી ધરમશાળામાં પહોંચ્યા. અગાઉથી સૂચના આપેલી એટલે સામાન ત્યાંની સ્વચ્છ અને સુંદર રૂમોમાં ગોઠવી, બાજુમાં આવેલી ભોજનશાળામાં ગરમાંગરમ દાળ -ભાત, શાક, રોટલીનું ભોજન લઈ બધાં નિદ્રાધીન થયા. સવારમાં બધાં ઉઠ્યા ત્યારે સામે અલૌકિક બે માળનું લાકડાનું મંદિર અને પહેલે માળે આવેલી રૂમોની બહાર ગેલેરીમાંથી દૂર સુધી દેખાતા ડુંગરો, સુંદર સ્વચ્છ પરિસર, નકશીકામ કરેલી લાકડાની ઇમારતો અને ઉપર પત્થરની લાદીઓના છ ^ ાઓ ખૂબ જ આકર્ષક લાગતા હતા. બધાએ ગરમા-ગરમ પાણીથી નાહીને ભીમકાલીમાતાની બીજે માળે આવેલી મૂર્તિના દર્શન કર્યા. આરતીમાં ભાગ લીધો. વિશાળ પરિસરમાં આવેલ ફૂલો, પ્રાચીન

વસ્તુઓનું સંગ્રહાલય જોઈ મન ભરી ફોટા પાડ્યાં. બાજુમાં આવેલ સુંદર ગાર્ડનની પણ મુલાકાત લીધી.

આજે હિમાલયની ખૂબ જ સૌંદર્ય ધરાવતી સાંગલા વેલી પહોંચવાનું હતું. જૂનો રસ્તો લગભગ એક વર્ષથી Land Sliding ને કારણે બંધ થઈ ગયો છે તેથી બીજા કાચા અને ખરાબ રસ્તેથી જવાનું હતું. સવારે ૧૦ વાગે ચા-નાસ્તો કરી રવાના થયા. ૧૨:૩૦ વાગે વચ્ચે આવતા તાપરી પાસે ગાડી ઊભી રાખી. અહીં આવેલા પપ્પુ કા ધાબા માં લાકડાની બેંચો પર લગભગ ૨૦-૨૫ માણસો જમી શકે એટલી જગ્યા હતી. અમે પહોંચ્યા ત્યારે ત્યાં વિદેશથી આવેલ ટૂરિસ્ટો, આજુબાજુથી આવેલા હિમાચલના માણસો જમી રહ્યા હતા. એ ધાબાના માણસો બધાને પ્રેમથી પીરસી રહ્યા હતા. ખરેખર રસોઈના સ્વાદ કરતાં એ ધાબાવાળાની આ આગવી રીત અને આતિથ્ય ભારતીય સંસ્કૃતિનું એક ઉત્કૃષ્ટ ઉદાહરણ કહી શકાય.

સાંજે ૫:૦૦ વાગે સાંગલા પહોંચી એક બ્રેક લીધો. ચા-પાણી તથા એક દુકાનેથી બ્રેડ-બટર અને ઇસ (અમુલ), મેનરલ વોટર લઈ ત્યાંથી ૧૨ કી.મી. પર આવેલા મારા ફેવરેટ ગામ એવાં “રકછમ” ગામે પહોંચ્યા. વર્ષ ૨૦૧૦ ‘મોડર્ન વિલેજ ઓફ હિમાચલ પ્રદેશ’ નું બિઝ્ડ મેળવનારા આ અદ્ભુત ગામમાં પગ મૂકતા જાણે તમને કોઈક અલૌકિક સ્વપ્ન લોકમાં આવી પહોંચ્યાની પ્રતીતિ થાય છે. ગાડી બરાબર અમારી હોટેલ સામે ઊભી રહી. મેં બધાને રૂમ એલોટ કરી અને કહ્યું કે સહુથી પહેલા રૂમમાં જઈને પાછળની બાલ્કની ખોલજો. મને અપેક્ષિત હતું એમ બધાની રૂમોમાંથી "Wow! beautiful", ‘વાહ-વાહ’ જેવા શબ્દો સંભળાયા. મારી મમ્મી, માસી, કઝીન અને લાંડનથી આવેલ રચના પણ દોડીને આવી, અને કહ્યું, "Kiranbhai, Thank you for bringing us to such a beautiful place. I had never been to such a beautiful place on the earth. I am really missing my husband, as he has missed such a wonderful place."

બધાના આવા પ્રેમાળ પ્રતિસાદે મને લાગણીમાં ભીંજવી દીધો. હોટેલમાંથી દેખાતી શુભ્ર ખળ-ખળ વહેતી નદી, ખર્કીલા ટોચવાળા પર્વતોની હારમાળા, નાનકડું ગામડું, આઉન અને પિંક કલરના કોઈક વિશિષ્ટ ધાન્યથી લહેરાતા ખેતરો, નદીની પેલે પાર જવા માટે બાંધવામાં આવેલા લોખંડના પુલ પર લહેરાતી રંગબેરંગી પતાકાઓ (બૌદ્ધ ધર્મવાળા આવી પતાકાઓ શુભ માને છે) અને હોટલની બરાબર નીચે સફરજનથી લહેલા વૃક્ષો, ખરેખર આ પવિત્ર વાતાવરણ તમને સમ્મોહિત કરી નાખે એમ કહેવું જરા પણ અતિશયોક્તિભર્યું ન કહેવાય.

વહેલી સવારે બધાં ગરમા-ગરમ પાણીમાં નાહીને, ગરમ કપડા પહેરીને આ મોડર્ન વિલેજની સુંદરતાને માણવા નીકળી પડ્યાં. બધાં કુટુંબીજનો ગાય-લેંસ, બકરીઓ ચરાવવા લઈ જતા ગામવાસીઓ સાથે કાચી કેડીઓ પરથી ચાલતા ચાલતા પુલ ઓળંગીને નદી પાસે પહોંચી ગયા. બરફ જેવા વહેતા ઠંડા પાણી પાસે પત્થરો ઉપર બેસી, તો કોઈક ઠંડા પાણીમાં પગ બોળી બૂમો પાડી એકબીજાને બોલાવી ફોટા પાડવા અને મૂવી કાઢવા લાગ્યા, તો કોઈ બાજુના ખેતરો તો કોઈક આવેલા Swiss Tent માં જઈ ફોટા પડાવવા લાગ્યા. લગભગ ૨-૩ કલાકની મોજ માણી લીધા

પછી સહુ ગાડીમાં બેસી રવાના થયા. લગભગ ૧૦ કી.મી. પર આવેલા ‘છીતકુલ’ ગામ તરફ જે ઇન્ડો-ચાઈના બોર્ડર પરનું છેલ્લું ગામ છે. આડા-અવળા શાર્પ વળાંકો, નયન રમ્ય ઝરણાઓ તથા દેવદાર અને પાઈન વૃક્ષો વચ્ચેથી પસાર થતા છીતકુલ પહોંચ્યા. છીતકુલથી ટ્રેકિંગ કરીને ૫-૬ કી.મી. પર આવેલી ITBP (ઇન્ડો-ટીબેટન બોર્ડર પોલીસ) ની છેલ્લી "Nagasthi" check post પર જઈ શકાય છે. એનાથી આગળ જવું prohibited છે. બધાં ૫૦ વર્ષથી ઉપરના હોવાથી ૧૦-૧૨ કી.મી. નો આ Trek શક્ય ન હતો. અમે છીતકુલ ગામની મુલાકાત લીધી. મંદિર જોયા, પાણીથી ચાલતી ધાન્ય પીસવાની ચક્કી જોઈ, હરિયાળા ખેતરો, વહેતી નદી અને લાકડાના હિમાચલી બાંધણીના સુંદર મકાનો વગેરે જોઈને પાછા વળ્યા. વચ્ચે આવતા એક ઝરણા પાસે ગાડી ઊભી રાખી. ગાડીમાંથી સેવ, મમરા, ક્યોરી, કાંદા, ટામેટા, કાકડી, ચણાની દાળ, લીંબુ, મરચા વગેરે કાઢી બધાં પોતપોતાના કામે લાગ્યા. કોઈ કાંદા સમારવા લાગ્યા તો કોઈકે કાકડી છોલી સમારી, ટામેટા સમારી ભેળની તૈયારી કરવા લાગ્યા. કોઈકે બ્રેડને બટર લગાડી સેન્ડવીચ બનાવવા લાગ્યા. બધાએ નિરાંતે બે કલાક આવા મસ્ત વાતાવરણમાં picnic નો આનંદ લઈ ખાઈ-પી ને બાજુમાં વહેતા ઝરણામાંથી પાણીની બોટલો ભરીને આઈસ-કોલ્ડ નેચરલ મીનરલ વોટરથી તૃપ્ત થયા. પછી પાછા ‘રકછમ’ તરફ રવાના થયા. સાંજે ગામના સુંદર મકાનો, મંદિરો જોયા. ગ્રામજનો સાથે વાતચીત કરી ત્યારે આ નાનકડા ગામના વ્યક્તિઓ બુધ્ધિમતાથી કેટલા સમૃદ્ધ છે એ જાણવા મળ્યું. એન્જિનીયર્સ, ડોક્ટરો, IAS Officers અને ઇન્ડો ટીબેટન ફોર્સ જેવાં ઉચ્ચ હોદ્દાને શોભાવતું આ ગામડું ખરેખર "Modern Village" ના ખિતાબને યથાર્થ ઠેરવતું હતું. દિવસભરના મીઠા અનુભવોને વાગોળતા સાંજે ડિનર કરી જૂના ફિલ્મી ગીતો અને કવિતાઓની મહેફીલ જામી. રકછમનો બીજો દિવસ ક્યાં વિતી ગયો એની ખબર પણ ન પડી.

સવારના વહેલા ઊઠી સામાન ગાડીમાં ગોઠવી લગભગ ૮ વાગે ૫ કી.મી. બાજુ ગામ ‘બતશેરી’ પહોંચ્યા. આ ગામને ‘ગ્રીન વિલેજ ઓફ હિમાચલ પ્રદેશ’ ના ખિતાબથી સમ્માનિત કરવામાં આવ્યો છે. ગામના પાદરમાં જ ગાડી પાર્કિંગની જગ્યા છે. ગામમાં ગાડી લઈ જવી allowed નથી. બધાં ગાડીમાંથી ઉતરી બન્ને બાજુ ગોલ્ડન એપલ અને લાલ એપલથી લચી પડેલા સેંકડો વૃક્ષોની વાડીઓ વચ્ચેથી પસાર થતા ગામમાં પ્રવેશ્યા. એક-એક ઝાડમાં સેંકડો મોટા-મોટા સફરજન જોઈને ફોટા કાઢતા અને રોમાંચ અનુભવતા ત્યાં આવેલા બદ્રિ-વિશાલ મંદિરે પહોંચ્યા. લાકડામાં અદ્ભુત નકશીકામ વડે શોભતા આ મંદિરમાં ઇસુ ખ્રિસ્ત, ગુરૂ નાનક, વિવેકાનંદ, રામ, કૃષ્ણ, હનુમાન, અંબે માતા, ગણપતિ, શિવ-પાર્વતીની પ્રતિમાઓ કોતરવામાં આવી હતી. મંદિરના શિખર ઉપર સૂર્ય અને ચંદ્રમા ને કંડારવામાં આવ્યા હતાં, જે ખૂબ જ સુંદર અને કદાચ પહેલીવાર જ જોવા મળ્યા હતાં. સફરજન ક્યારે તોડવામાં આવશે એવી જિજ્ઞાસભર્યા પ્રશ્નના જવાબમાં લગભગ પહેલી ઓક્ટોબર પછી એ વાડી કે બગીચાના માલિક પોતાની કુળદેવીની પૂજા કરીને પછી જ ફળો તોડવાની શરૂઆત કરે છે એ જાણવા મળ્યું. એ ત્યાંની આગળથી ચાલી

આવતી એક પ્રથા છે, જે અચૂક બધાં શ્રદ્ધાપૂર્વક પાળે છે. આ ગામમાં એક રિસોર્ટ છે જેમાં વિદેશીઓ ખૂબ આવે છે. ખાવા-પીવા સાથે સ્વિસ ટેન્ટમાં રહેવાના એક રાત્રિના લગભગ ૧૨ થી ૧૬ હજાર રૂપિયા ચૂકવે છે.

અહીંથી અમે લગભગ ૨૦ કી.મી. પર આવતા 'કામરૂં' ગામે ગયા. જ્યાં હજારો વર્ષ જૂનો કામરૂં ફોર્ટ આવેલો છે. લગભગ ૩૦૦-૪૦૦ પગથિયા ચઢીને ગામમાંથી પસાર થતો રસ્તો તમને જ્યાં ૧૨૩ રાજાઓના રાજ્યાભિષેક થયા છે એવાં ઐતિહાસિક લાકડાના જાજરમાન મકાનની (કિલ્લાની) ઝાંખી કરાવે છે. એ મકાનમાં ફક્ત પૂજારી સિવાય કોઈ જઈ શકતું નથી. પણ ત્યાં પાસે આવેલા દેવીના મંદિરમાં દર્શન માટે જઈ શકાય છે. જ્યાં તમને ફરજિયાત ટોપી, દોરડાથી બનેલો કમરપટ્ટો બાંધવો પડે છે. તમને તમારી ચામડાની પર્સ, બેલ્ટ વગેરે બહાર મૂકીને મંદિરમાં જવું પડે છે. કામરૂં ગામ પણ ખૂબ જ સુંદર છે અને ફળોથી લયેલા વૃક્ષો અને રંગબેરંગી ફૂલોથી તમારું મન મોહી લે છે. રસ્તામાં આવતા હિમાચલના કૃષિ કેન્દ્રની મુલાકાત લીધી. ત્યાં સફરજન, રાજમા, કાળુ જિંડું અને ખાસ 'કેસર' ના ઉત્પાદન ઉપર સંશોધન કરવામાં આવે છે. એમાં વિકસાવેલી સારી જાતોના બીજનું માર્કેટીંગ હિમાચલનો કૃષિ વિભાગ કરે છે. આ મુલાકાતમાં બધાને ખૂબ જ મજા સાથે જાણકારી પણ મળી. હવે અહીંથી કિન્નૌર ડિસ્ટ્રીક્ટના મુખ્ય Administrative Town એવાં Recong Peo (રિકોંગ પિઓ) પહોંચ્યા. વિશાળ પાર્કિંગ લોટમાં ગાડીઓ પાર્ક કરી ત્યાં મળતા હિમાચલના જરદાલુની ખરીદી કરી. દેવદારના ઘટાદાર વૃક્ષોથી ઘેરાયેલા સુંદર રસ્તાઓ વટાવીને પહોંચ્યા અતિ રમણીય એવાં 'ચીની વિલેજ' ત્યાંની પ્રાચીન મોનેસ્ટ્રી બોર્ડને થોડાક અંતરે આવેલા અમારા આજના destination 'Kalpa' (કલ્પા) પહોંચ્યા. સફરજનથી લયેલા સુંદર વૃક્ષોથી ઘેરાયેલી અમારી હોટેલની રૂમોમાંથી 'કિન્નૌર કૈલાસ' ના દર્શન થતા હતા. સામેની પર્વતમાળામાં એક પહાડની ટોચ પર લગભગ ૭૦ ફૂટ ઊંચુ પત્થર (શિલા) છે. જેને 'કિન્નૌર કૈલાસ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. દર વર્ષે જેમ અમરનાથની યાત્રા થાય છે તેમ અહીં જુલાઈ-ઓગસ્ટ માંકિન્નૌર કૈલાસની યાત્રા થાય છે. યાત્રાળુઓ માટે જમવાની વ્યવસ્થા લંગરમાં હોય છે તથા ટેન્ટમાં યાત્રિકોને રાત્રિ રોકાણ માટે જગ્યા મળે છે. આ યાત્રા ખૂબ જ વિકટ હોય છે. અમારા ડ્રાઈવર કોકેએ મને કહ્યું કે મેં નવ વખત આ યાત્રા કરી છે અને કહ્યું, 'કિરણભાઈ, દુનિયા મેં ઇતની સુંદર ઔર અદ્ભુત જગ્યા નહીં હોગી. વહાં સે વાપસ આને કા દિલ હી નહીં કરતા. આપ અગલે સાલ ઓગસ્ટ મેં અકલે આઓ, મેં આપકો લે ચલુંગા. આપકે લિએ પ દિન કી છુટ્ટી લે લુંગા'. અત્યારે તો અમે બધાં એ કિન્નૌર કૈલાસ ના દર્શન કરી ધન્યતા અનુભવી રહ્યા હતા. ત્યાં હોટેલના મેનેજર એવાં એક યોગના જાણકાર અને ધર્મજ્ઞાનીએ સામે કિન્નૌર કૈલાસના બાજુના પર્વત પર ધ્યાનથી, એકાગ્રતાથી બોવા કહ્યું. તો અમારા આશ્ચર્યનો પાર ન રહ્યો. મોટા પર્વતની ટોચની થોડેક નીચે જામેલા બરફથી હિંદીમાં જાણે 'ઉંઝ' લખાયું હોય એવું એકદમ સ્પષ્ટ દેખાતું હતું. એ માણસે ખૂબ જ સહજતાથી કહ્યું 'એસે ચમત્કાર તો ઇસ દેવભૂમિ મેં આપકો દેખને મિલેંગે. સિફ આપ ભોલેનાથ કો ખરે દિલ સે યાદ કરો'. આ અલૌકિક દૃશ્ય નિહાળી બધાં જમવા ડાઈનિંગ

હોલમાં બેઠાં. પછી પાછી કવિતાઓની મહેફિલ જામી. સવારે જલ્દી ઊઠી મોટી મુસાફરી કરવાની હતી.

સવારે ચા-નાસ્તો કરી ૬:૩૦ વાગે લગભગ ૨૨૦ કી.મી. ની મુસાફરી માટે કલ્પાથી પ્રયાણ કર્યો. ખરાબ રસ્તાઓ અને વચ્ચે જમવાના અને ચા-પાણીના ત્રણ-ચાર બ્રેક લીધા પછી લગભગ રાત્રે ૧૦ વાગે અમારા આગલા પડાવ 'સોબ' પહોંચ્યા. આજે ખરેખર બધાં ખૂબ જ થાકી ગયા હતાં. તેથી ડિનર પતાવીને ૧૧:૩૦ વાગે નિદ્રાધીન થયા.

સવારના ઉઠતાની સાથે 'સોબ' નું સૌંદર્ય નિહાળ્યું. બધાંએ હોટેલમાંથી બહાર નીકળી ફોટા પાડ્યાં. પછી ચા-પાણી અને આલુ પરાઠા, પનીર પરાઠા નો ગરમ-ગરમ નાસ્તો કરી ત્યાંથી વિદાય થયા. કુલુ-તિર્થન વેલીના અદ્ભુત સૌંદર્યને માણતા, વચ્ચે આવતા નાના-નાના રમણીય ગામડાઓ જોતાં લગભગ ૩ વાગે બધાના ફેવરેટ એવાં Hot destination 'મનાલી' પહોંચ્યા. બજારમાં જ હોટેલ હતી. એટલે બધાં ફેશ થઈને બજારમાં લટાર મારવા નીકળી પડ્યા અને આગળ તો આપ સહુ જાણો છો. સાંજે સારી રેસ્ટોરેન્ટમાં ભાવતા ભોજન, પંજાબી, સાઉથ ઇન્ડીયન, આઈસ ક્રીમના જલસા પડી ગયા.

સવારે ૧૦ વાગે હિડમ્બા માતાના મંદિરે ગયા. ખરેખર સુંદર સ્થળ છે. થોડીકવાર ત્યાં બેસી, દર્શન કરીને બાજુમાં આવેલા મ્યુઝિયમમાં હિમાચલની સંસ્કૃતિ, પહેરવેશ, શસ્ત્રો, દાગિના, ઘર, વાસણો વગેરેની માહિતી મેળવી. ત્યાં બધાના ફેવરેટ ચાટવાળાની દુકાને બધાએ મન ભરીને ટીકી-ચાટ, આલુ-ચાટ ખાધું. ઉપરથી મસાલા ચા પીધી. એટલી બધી મજા આવી કે એના મોબાઈલ નંબર લીધા અને કાલે પાછા તારી ચાટ ખાવા જરૂર આવશું અને અદ્રકવાળી મસાલા ચા પણ પીશું, એમ નક્કી કરી હોટેલ પાછા આવ્યા. બપોરે થોડો આરામ કરી સામે આવેલા પાર્કમાં બેઠા. ૭૬ વર્ષના મારા પપ્પા અને ૭૩ વર્ષના મારા મમ્મીએ પણ શાળાના બાળકની જેમ હિંચકા ખાધા. ખરેખર બધાના ચહેરા પર આ સ્મિત વિશેષ સંતોષ આપનારો હતો.

મનાલીથી ચંદીગઢ ખૂબ લાંબો રૂટ હોવાથી વચ્ચે આવતા 'પંડોહ' માં હોટેલ બુક કરાવી હતી. જેથી ટ્રાવેલીંગ ઓછું થઈ જાય. થોડી બ્રેક મળી જાય. પંડોહમાં સ્વચ્છ રૂમો અને ખરાબર પાછળ વહેતી નદી જોઈને બધા ખુશ થઈ ગયા. અમે પાંચ-છ જણા નદી સુધી ગયા. મોટા પત્થરો પર બેસી એકાદ કલાક પાણીમાં છબછબિયા કરી મજા માણી પાછાં આવ્યા. સાંજે જમ્યા બાદ બધાં એક રૂમમાં ભેગા થયા. આજે છેલ્લો દિવસ હતો. બધાએ સાથે વિતાવેલા દિવસોને વાગોળીને મીઠા સંસ્મરણોને યાદ કર્યાં. નાનપણમાં ભણતી વખતે વેકેશનમાં બધાં cousins સાથે વિતાવેલો સમય આજે ૪૦ વર્ષ પછી જાણે અમને અમારા બાળપણના દિવસોને પાછો લઈ આવ્યો. ત્યારે ચંદીગઢથી મુંબઈ ફ્લાઈટમાં બેઠા બેઠા ગીત ગણગણવાનું મન થયું, "કોઈ લૌટા દે મેરે બીતે હુએ દિન".

'શું લાગે છે આપને, 'થોડોક સમય કાઢવો જરૂરી છે ને?'

કિરણ રતનશી વિસરીયા, ગોવાલીયા ટૅક - કોટડા રોહા. M:9322234847.

मेरी तीर्थ यात्रा - हेमलकसा

अल्लापली और चपराला के घने जंगलोंसे हमारी गाड़ियाँ सफर कर रही थीं। कहने के लिए रास्ते थे लेकिन गाड़ियाँ २० से आगे स्पीड नहीं ले पा रही थीं। निर्मनुष्य राह और नक्सलवादियों के इलाके का तनाव हमें चिंतित कर रहा था, फिर भी डॉ. प्रकाश आमटे का “लोक बिरादरी प्रकल्प” देखने, चंद्रपुर से २०० कि. मी. की दूरी पर आये हेमलकसा के लिए हम बड़ी उत्सुकता के साथ चल पड़े।

महाराष्ट्र के वर्धा नगर में मुरलीधर देवीदास आमटे याने बाबा आमटे(B.A.,LLB) को रास्ते के एक कोने में बड़ी दिपन्नावस्था में पड़ा एक कुष्ठरोगी (Leprosy affected) दिखाई पड़ा। यह दृश्य बाबा के लिए turning point साबित हुआ। वे अपनी पत्नी साधना ताई, दो मासूम बच्चे विकास और प्रकाश, एक लंगड़ी गाय, छः कुष्ठरोगी और चौदह रूपयोंकी बड़ी पूंजी के साथ ई.स १९४९ में वरोरा के घने जंगल में आ पहुँचे। वरोरा से वर्धा १०८ कि.मी. की दूरी पर है। यहाँ उन्होंने “आनंदवन” की स्थापना की। साधना ताई के साथ बाबा आमटेने हिमालय से भी ऊँचे अनेक काम किये जो अपने आपमें एक मिसाल हैं। इसके लिए बाबा ने अनेक अंतरदेशीय और अंतरराष्ट्रीय पुरस्कार प्राप्त किए हैं।

आसपास के जंगलों में घूमते बाबा १९७० में ऐसी जगह पर आये जहाँ माडिया और गोंड नामक आदिवासी पशु तुल्य जीवन बिता रहे थे। जो भी शिकार मिले उसे भुनकर खाना और तालाब या झील का पानी पशु की तरह पीना बस...यही इनका दिनक्रम था। सिवा जंगल उन्हें कुछ मालूम न था। गर्मियों में ४८ डिग्री का तापमान. ठंडी में ३ डिग्री तक गिरा हुआ और घनघोर वर्षा में ये आदिवासी बिना कपड़े पहने रहते थे। बाबा ने इन लोगों को जंगली में से मानव में रूपान्तर करने की ठान ली। कुष्ठरोगियों के साथ बड़े हुए विकास और प्रकाश में से प्रकाश डॉक्टरों पढ़ चुका था। बाबा का यह सपना वास्तव में लाने के लिए डॉ. प्रकाश अपनी पत्नी डॉ. मंदा और कुछ सेवकों के साथ वरोरा से २३५ कि.मी. दूर हेमलकसा आये जहाँ गाढ़ जंगल था।

छह घंटे घने जंगल के बीच के सफर के बाद जब हम हेमलकसा पहुँचे तो आश्चर्य चकित हो गए। ऐसे निर्मनुष्य जंगल में, नगरी वस्ति से दूर एक अनोखा जग था और वह भी सब सुविधाओं के साथ!! भव्य प्रवेशद्वार, सुसज्ज बड़ा अस्पताल, पाठशाला, कोलेज, होस्टेल, क्रीडांगण, सब के लिए एक रसोईघर भोजनकक्ष, अभ्यागतों के लिए आवास, क्या नहीं था!! हर जगह साफ-सुथरी और पेड़ों, पौधों, लता फूलोंसे सुशोभित। सब सोच के बाहर था। हेमलकसा “ लोक बिरादरी प्रकल्प” नाम से सुपरिचित है। ये महाराष्ट्र के आग्नेय कोने में आये गडचिरोली जिल्ले के दक्षिण में है। १९७३ में डॉ. प्रकाश यहाँ आये तो जंगल के सिवा कुछ न था। न रास्ते, न बिजली। हम यह जानने के लिए उत्सुक थे कि यह सब कैसे हुआ?

तरौताजा होकर हम इकट्ठे हुए और कुछ ही क्षणों में सफेद बनियान और सफेद हाफपेंट में प्रकाशदादा और सफेद सुती साडी में मंदाताई आ पहुँचे। कुछ उन्होंने बताया और कुछ हमने अपने तीन दिन के वास्तव्य के दौरान जाना हेमलकसा के बारे में। उसकी यह कहानी।

सरकार से प्राप्त की हुई घने जंगल की थोड़ी जमीन साफ-सुथरी करके उसमें दो कुटियाँ बनाई गई। एक में

दवाखाना और दूसरे में घर. घने जंगल में अनेक हिंसक श्वापद, साँप, बिछुए आदि की चहल पहल के बीच दवाखाना रचाया लेकिन पहले एक साल तक कोई मरीज़ ही नहीं आया। आदिवासियों को डॉक्टर और दवाइयाँ क्या होती है यह पता ही न था। वे तो सिर्फ मांत्रिक जानते थे। उनकी भाषा भी अलग, उनसे संवाद भी कैसे करे? प्रकाशदादा बड़े धीरजवाले थे, थोड़ी थोड़ी माडिया भाषा सीखी. मांत्रिक के इलाज के बावजूद भी लोग मरने लगे तो धीरे-धीरे आदिवासी प्रकाशदादा के यहाँ आने लगे और सच्चे माइने मे जंगलका दवाखाना चलने लगा।

आदिवासियों में डायरिया, पीलिया, एनीमिया, क्षय, मलेरिया जैसे अनगिनत रोगों ने वास किया था। साथ में सर्पदंश, मधुमकखी दंश, वृक्ष पर से गिरके हड्डियाँ टूटना और न जाने क्या क्या? हरेक इलाज मुफ्त में। प्रकाशदादा और सेवकों को समय कम पड़ने लगा। आदिवासी इतने पिछड़े हुए थे कि गोलियाँ रेपर के साथ खा जाते थे। पूरी गोलियाँ और बोटलकी दवा एक साथ ले लेते थे। कभी भूखे बच्चों को सारी दवाइयाँ खिला देते थे। फलस्वरूप प्रकाशदादा मरीज़ को अच्छा होने तक अपने यहाँ ठहरा लेते थे। उनका खाने-रहने का इंतजाम भी करते थे। लोगों का विश्वास बढ़ने लगा। आसपास के गाँव से लोग कतारें लगाने लगे। प्रकाशदादा का सब खर्चा आनंदवन से चलता था। धीरे-धीरे शहरी लोगों को प्रकाशदादा के सेवायज का पता चला तो बाहर से धनराशी भी प्राप्त होने लगी।

दादाने महसूस किया कि हर रोग की जड़ अज्ञान है, तो पहले बच्चों को शिक्षित करना होगा। उन्होंने पाठशाला खोली। पहले तो माडिया लोग बच्चों को भजते न थे। बच्चों का खाने-पीने और रहने का इंतजाम हुआ तो बच्चे आने लगे। आदिवासी की सोच बहुत सिमित थी तो उनकी सोच के अनुसार अभ्यासक्रम बनाना पड़ा। किताबी शिक्षा के साथ कताई, बुनाई, चर्मकला, बीज उत्पादन, धातुकाम, बांबूकला वगैरे ऐसी कलाएँ सिखाई गई की बच्चे बड़े होकर अपने पैरों पर खड़े हो सकें। वैधकीय उपचारों के साथ बड़ों को भी साफसुथरे रहना, खेती करना, दूध देनेवाले पशु पालना आदि शिक्षा दादा देते थे। अपने घरेलू मामले, टॉलियों के मामले सुलझाने माडिया लोग दादा के पास आते थे। दादा की हर बात मानते थे, उन्हें भगवान समझते थे, समझते हैं।

साल में एक बार यहाँ केम्प आयोजित किया जाता है। हर क्षेत्र के जानेमाने सर्जन आते हैं। एक हफ्ते में सैकड़ों ऑपरेशन होते हैं। एक कुटियामें शुरू किये हुए दवाखाने का रूप आज किसी बड़े शहर के अस्पताल से कम नहीं। जहाँ बिजली नहीं थी, एनेस्थेशिया दिए बगैर ऑपरेशन होते थे वहाँ अब ५० मरीज़ रह सकें ऐसे वार्ड हैं। सोनोग्राफी, पथेलोजी लेब, एक्स-रे, ऑपरेशन थियेटर सब सुविधाएँ हैं आदिवासियों के लिए और वह भी निःशुल्क। पाठशाला में ३५० छात्र और ३०० छात्राएँ शिक्षा ले रहे हैं। यहाँ से पढ़कर लोग पुलिस, शिक्षक, वनरक्षक, वकील, इंजीनियर आदि क्षेत्र में काम कर रहे हैं। खुद प्रकाशदादा का पुत्र दिगंत आज इसी प्रकल्प में डॉक्टर होकर अपनी पत्नी डॉ.अनुराधा के साथ दादा का कार्य आगे बढ़ा रहा है। प्रकाशदादा का प्राणीप्रेम भी प्रशंसनीय है। जंगल के जख्मी, रोगग्रस्त जानवरों-पंछीओंका और माँ से बिछड़े नवजात बच्चों का वन्यप्राणी अनाथालय में इलाज और जतन किया जाता है।

प्रकाशदादा को इस काम के लिए पद्मश्री, रेमन मेगसेस

ભમરો ઊડે રે રંગમોલમાં રે

ડૉ. ગુલાબ દેહિયા નાની ખાખરના વતની છે. એમણે M.A. B.Ed Ph.D. સુધી અભ્યાસ કર્યો છે. વિલે પાર્લેની જમનાબાઈ નરસી સ્કૂલમાં ગુજરાતી વિભાગના અધ્યક્ષ છે.

એમના કચ્છી કાવ્ય સંગ્રહો અને ગુજરાતી નિબંધ સંગ્રહોને કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી અને મહારાષ્ટ્ર સાહિત્ય અકાદમીના પુરસ્કાર મળ્યા છે. એમના નિબંધો પાઠ્ય પુસ્તકો વિદ્યાર્થીઓ ભણે છે.

પજવનારા તો ઘણા હોય છે પણ જ્યારે કોઈ ગીત ની કડી પજવે છે ત્યારે તો મનનો કબજો લઈ લે છે. એકાએક, કોઈ કારણ વગર, કોઈ સંદર્ભ વગર ગીતની એક લીટીનો ચમકારો મનમાં થાય છે. જીભ એને ઝીલી લે છે. પત્યું. પછી તો દિવસભર હજાર કામ કરતાં કરતાં એ ગીતપંક્તિ કેડો નથી છોડતી. ગણગણતો રહું છું. મોટેથી આલાપીય દઉં છું.

‘ભમરો ઊડે રે રંગમોલમાં રે’ આ લીટી બોલતો જ રહું છું. સાંભળતો જ રહું છું જોતો જ રહું છું. અગાઉ આ પંક્તિના જાદુની ખબર નહીતી. આ પંક્તિ ખરી ચિત્રાત્મક છે. રંગમહેલમાં ભમરો ઊડે છે. પણ ભમરો ક્યારે ઊડે? રંગમોલ કંઈ અમથું અમથું મહાનગરનું વીંટળાયેલો મહેલ છે. બાગમાં ફૂલો છે, ભમરા ત્યાં આવ્યા છે. સુખવૈભવની વાત વગર તો લગ્નગીતોને ક્યાંથી ચાલે? એ ગીતમાં આગળ વાત તો કુટુંબપ્રેમની આવે છે. ‘કાકા આવ્યા ને મામા આવશે, દાદા વિના તે કેમ ચાલશે?’ લગ્નના ઓચ્છવમાં સ્વજનો વગર નહિ ચાલે એ ભાવ મનને પુલકિત કરી દે છે.

આ ગીત ગાવાની જે હલક છે તે આપણને ધાચલ કરી દે છે.

ભમરો ઊડે રે રંગમોલમાં રે

ઊડે રે અબીલ ગુલાલ.

કેસરિયો મારો બાલક પરણે છે આજ...

ઘણાંખરાં લગ્નગીતમાં ધ્રુવ પંક્તિમાં તો ઊર્મિ કાવ્યની ઝલક હોય છે. લગ્નના પ્રસંગનો ઉમંગ કેવો છે તે વર્ણવતી આ પંક્તિઓ કેવી છે!

માંડવડામાં ઊડે રે ગુલાલ,

જાન્યુમાં ઊડે રે રાતા કસુંબા હો રાજ

ગુલાલ અને કસુંબાનો મદમાતો રંગ વૈભવ પ્રસંગમાં સહભાગી થનારની ખુશીને વ્યક્ત કરે છે.

તમે એક સાથે કેટલા મોરને ટહુકતા સાંભળ્યા છે? એ કેકારવનો શો પ્રભાવ પડ્યો છે? વનભરીને મોર બોલે ત્યારે હૈયું હાથ રહે ખરું!

બોલ્યા બોલ્યા નંદન વનનાં મોર

બાપૈયાએ દીધા રે વરના વધામણાં રે લોલ

લગ્ન ગીતોમાં પ્રકૃતિ પૂરબહારમાં છે. લોકગીતોને પ્રકૃતિ વગર ક્યાંથી ચાલે?

પર્યાવરણ પ્રેમીઓને ગમી જાય એવી વાતો તો આપણા લગ્નગીતોએ ડગલે ને પગલે કરી છે. લોકસાહિત્ય પ્રકૃતિ વચ્ચે જ પાંગર્યું હતું.

જેને તે આંગણ પીપળો

તેને તે ધન અવતાર

સાંજ સવારે પૂજીએ

જો પૂજ્યા હોય મોરાર

ઘરને આંગણું હોય, આંગણામાં વૃક્ષ હોય તેનો અવતાર ધન્ય થઈ ગયો એવું લોકકવિ કહે છે. હવે તો પૂજવા માટે પણ પીપળા ક્યાં મળશે?

લગ્નના આનંદને કવિએ વસ્ત્ર આભૂષણોથી વ્યક્ત કરી નારીના મનોભાવને વ્યક્ત કરવામાં કવિતા જ કરી છે.

રાતા તે રંગનો ચૂડલો

કોરો તે કમખો હાથ

ઘરચોળે ઘડય ભાંગીએ

જો પૂજ્યા હોય મોરાર.

હળવે હળવે ઘરચોળાની ઘડ ઉકેલતાંની સાથે જ અવસરનો આનંદ ઉછળી પડે. વસ્ત્ર ધારણ કરીએ છીએ.

એ ધારણ કરતી વખતે એની ગડી ખોલીએ છીએ, પણ દરેક વખતે ગડી ઉકેલતાં ક્યા પ્રસંગ માટે વસ્ત્રો પહેરીએ છીએ તે સ્મરણે નથી ચડતું પણ લગ્નના પ્રસંગમાં મહાલવા જનાર નારી તો ઘરચોળાને પહેરતાં જ અવસરના ઉલ્લાસમાં આવી જાય છે. જીવનમાં પ્રસંગ પ્રમાણે વસ્ત્રો પણ વસ્ત્રોને અનુરૂપ ભાવ દરેક વખતે હોય છે ખરો !

મોસાળું મોડું પડે ત્યારે ભાઈની વાટ જોતી બહેનની શું સ્થિતિ થતી હશે? લગ્નગીતમાં માનસશાસ્ત્રીય આબેહૂબ ચિત્ર ઝીલાયું છે.

ચોક વચ્ચે તે ચંપો રોપીઓ

હું ઊંચી ચડું ને નીચે ઉતરું રે,

જોઉં હું તો માડી જયાની વાટ

માનો જાયો વસે વેગળો રે.

એક તરફ ચંપાની સુગંધ જેવી પ્રસંગની ખુશી અને બીજી તરફ રઘવાટ. એનોય અંત આવ્યો, ચમત્કાર થયો.

રણમાં ઊડે ઝીણી ખેચ રે

ઝબુક્યા ધોરી કેરાં શીંગડાં રે.

દૂરથી ધૂળ ઊડતી દેખાય છે. બળદોનાં શીંગડાં ચમકે છે. મોસાળું આવે છે. સૌ સારાં વાના થાય છે. લગ્નગીતની એક પંક્તિમાં પણ ચિત્રનો અણસાર મળે, રંગની ઝલક મળે,

આદિ અનેક પરસ્કાર પ્રાપ્ત हुए हैं। दादा और ताई दोनों शांत, निगर्वी, बिलकुल सीधे इन्सान हैं। सब कुछ देख, सुन, महसूस करके हम तो दंग रह गए। एक इन्सान अपनी इच्छाशक्ति के बल पर क्या क्या कर सकता है!!! भगवान श्री कृष्ण ने गीता में कहा है कि “जब जब मेरी जरूरत पड़ेगी, मैं पृथ्वी पर अवतार लूंगा” यहाँ हमें यही बात

महसूस हुई।

हेमलकसा मेरे लिए तीर्थयात्रा थी और आनंदवन महातीर्थ यात्रा!! जिज्ञासुओं के लिए :

www.lokbiradariprakash.org

www.lbpheemalkasa.org.in

www.anandwan.in

मोनली धनजी शाह, पूना. (देवपुर) 8390701644

એક લસરકો, એક તાજગી.

રામ સીતાના લગ્નને લગ્નગીતમાં કેટલા વિરાટ ફલક પર આલેખવામાં આવે છે. રસકવિ નાનાલાલ યાદ આવે.

વનની ચોરી ચીતરી રામૈયા રામ,
ધરતીના કીધા બાજોઠ રે રામૈયા રામ.
આભનો નાખ્યો માંડવો રામૈયા રામ,
વીજળીની કીધી વરમાળ રે રામૈયા રામ.
નવલખ તારા જોઈ રિયા રામૈયા રામ,
પરણે પરણે સીતાને શ્રીરામ રે રામૈયા રામ.

લગ્નગીતોમાં મહેકતી કવિતાને માણવા જેવી છે. લગ્નગીતોના ઢાળ, લય, હલકને માણવા લગ્નનું અવસર ન હોય તો પણ સુરીલાં કંઠ હોય તેમની પાસેથી આ ગીતો વૃંદગાનમાં સાંભળવા જેવા છે. સંગીતની કોઈ સમજ વગર પણ બહેનો જે દેશી ઢાળથી લગ્નગીતો ગાય છે તે ઊર્મિઓ હૃદયને ભાવનાથી ભરી દે છે. નિરાંતનો સમય હોય, કુટુંબમેળો જામ્યો હોય ત્યારે લગ્નગીતોની રમઝટ રેલાય છે અને વગર અવસરે, વગર માંડવે, વગર તોરણીયે આનંદોચ્છવ જામે છે.

લગ્નના પ્રસંગ સૌ સૌના મનમાં અનેક લાગણીઓ ઊભરાય છે. એ સૂક્ષ્મ લાગણીઓ લગ્નગીતોમાં હૂબહૂ ઝીલાયાનું જોવા મળે છે.

ઊથલો જોવો છે? આનંદની છોળો ઉછળતી હોય, સાજન મહાજન રંગેયંગે મહાલતું હોય, રૂપ, રસ, ગંધ, શ્રાવણનો થાળ છલોછલ હોય ત્યાં વિરહનો વીંઝણો વિંઝાય અને કરુણ ગઢ જીતી લે. આનંદની સામે જ કરુણ એવી ધાર કાઢે કે હૈયું હાથ ન રહે.

કન્યાવિદાયના લગ્નગીતોમાં વિયોગ કેવી કરુણરસભરી કવિતા સર્જે છે.

ગીતની અંદર સંવાદ છે. એક તરફ હોંશીલી, ઉતાવળી, રાજી થતી જાનમાં આવેલ સ્ત્રીઓ ગાય છે:

ઢોલીડા તો વાજ્ય લાદી ચાલો આપણે ઘેર રે.
ઢોલનું ધડકવું અને આનંદના ઊંચા સ્વરો તે વચ્ચે પિયરથી વિદાય લેતી કન્યાની વિનવણી : પ્રવાહ વચ્ચે તરણું.

ઘડીક રયો તો માગું મારી માતા પાસે શીખ રે.

મનની અનુભૂતિને આટલા સરળ શબ્દોમાં લાઘવપૂર્વક રજૂ કરવાની કળા લગ્નગીતો પાસે છે. એ વિરહગીતો પર વારી જવાય છે. એકલા બેઠા હોઈએ, સાંજ ઉતરતી હોય, એ વિદાય ગીતો ગણગણીએ, સાંભળીએ તો મનમાં જામેલી ગરવની ખોટી ભેખડો ખરી પડે. હુંકારનો ફૂંકાડો થોડો નરમ પડે.

ગાડામાં બેસીને પિયરની સીમમાંથી પસાર થતી કન્યાને શું સાંભરે છે? લગ્નગીતની એક લીટી ચિત્ર સર્જે છે.

આ દૃશ્ય આ દૃશ્ય પીપળો,
આ દૃશ્ય દાદાનાં ખેતર.

આટલા શબ્દોય કન્યા ક્યાંથી ઉચ્ચારી શકી હશે! કંકુ છાંટીને કંકોતરી લખવાથી અને માણેક મોતીઓથી પસલી

ભરાવવાથી શરૂ થતા ઉલ્લાસમય ગાન સૂના માંડવા પાસે અટકે છે.

વળી વળી દાદા પૂછે વાત
આજ મંદવ શેણે અણોસરો રે,
દીવડો હતો બહેનને હાથ
મેલીને ચાલી સાસરે રે.

દીકરીને વળાવતી વખતે અને પુત્રવધુને આવકારતી વખતે પોતાનો કન્યાવિદાયનો પ્રસંગ યાદ આવતો હશે? તે વખતે કેવી અનુભૂતિ થતી હશે?

લગ્નગીતો પ્રત્યેક વ્યક્તિને ભિન્ન ભિન્ન સમયે નોખી નોખી રીતે સ્પર્શે છે. આખું જીવન એક અવસર જેવું છે. આપણી ભૂમિકા બદલાતી રહે છે. નાણાવટી સાજન બનીને આ પક્ષે બેસીએ છીએ તો ક્યારેક સામા પક્ષે.

સમયની છબીઓ અને ઋતુઓનો ઠાઠ, જીવતરનો ભારોભાર મહિમા, સીધી સાદી લાગણીઓની બારાખડી, કુટુંબભાવનાનું પોત અને આશીર્વાદના રંગબૂટા આવે છે. ગામડાની આડીઅવળી ખાબડખૂબડ શેરીઓ, ઊડતી ધૂળ, ઠંડી-ગરમીનો પ્રકોપ, અઠે કઠે ગોઠવણ, માન-અપમાનના ધૂંટડા, મન મનાવવાની હૈયાધારણા છતાં ભાવ તો રંગમોલનો છે.

ભમરો ઊડે રે રંગમોલમાં રે

ઊડે રે અબીલ ગુલાલ.

લાગણીઓનો રંગ કેસરિયો હોય પછી કશું નડતું નથી.

- ગુલાબ દેહિયા. 9820611852

ઉદય અને અસ્ત

હે પ્રકાશનાં પૂજ ને વર્ષાવનારા, ગગનમાં લાડકવાયા દિવપુરા! તને લોકો પૂજે છે અને સંધ્યાવંદન કરે છે, એનું કારણ જણાવીશ?

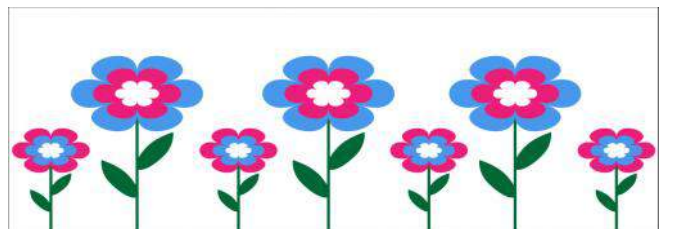
ભોળા, ન સમજ્યો? હું જેમ ઉદયાચલ પર નિયમિત રીતે આવું છું, તેવી જ રીતે અસ્તાચળ પર પણ નિયમિત રીતે જાઉં જ છું.

વળી ઉદય વખતે જે પ્રકાશ-સ્મિત પાથરું છું તેવું જ પ્રકાશ-સ્મિત અસ્ત સમયે પણ પાથરું છું. મારે મન ઉદય અને અસ્ત સમાન છે! ઉદય ટાણે મને અસ્તનો ખ્યાલ છે અને અસ્ત ટાણે મને ઉદયની પૂર્ણ શ્રદ્ધા છે.

ઉદયમાં હું ફૂલતો નથી તેમ અસ્તમાં મુંઝાતો નથી. મારું આ જીવન રહસ્ય મેળવવા જ પ્રતિ મને પૂજે છે અને એ વિષે મને અદર્ય આપે છે!

સંકલન :

મંજુલાબેન કલ્યાણજી ગડા, બેંગલોર. 080 23203628

Dr. Vishan Nagda

લોકભાષાની સંસ્કાર છબી

ગામ ડુમરાના સાંતાક્રુઝ (મુંબઈ) માં રહેતા તબીબ ડો. વિશન નાગડા કચ્છી ભાષાના પ્રસિદ્ધ કવિ, સાહિત્યકાર, લોક-સાહિત્ય સંશોધક, કચ્છી નાટ્ય રૂપાંતર કરનાર છે. કચ્છી બાળ કલાકારો દ્વારા કચ્છની લોક સંસ્કૃતિને રંગમંચ પર રજૂ કરનાર “કચ્છી બાળ ડાયરો” અને “ખિલમસ્તી-દિલમસ્તી”ના સર્જક વિશનભાઈ ‘પગદંડી’ ના ભૂતપૂર્વ તંત્રી ઉપરાંત કાવ્ય વિભાગ (ઉર્મિલહર)ના હાલ ઘણા વર્ષોથી સંપાદક છે. એમનું મુંબઈ અને કચ્છમાંનું અસ્થમા (દમ) નું લોક શિક્ષણ અને શિબિર કાર્ય પ્રસિદ્ધ છે. “સૌજાખો”, મીં (બાળગીત) કાવ્યસંગ્રહો દ્વારા અનેક લોકપ્રિય ગીતો-ગઝલો આપનાર ડો.નાગડા એ કચ્છી કહેવાતોના ક્ષેત્રે બહોળું કામ કર્યું છે. એમની ત્રણ દાયકાની ભાષા સંશોધનની તપસ્યાના ફળ રૂપે ‘કચ્છી શબ્દ કોશ’નું સર્જન પ્રકાશનના પંથે છે.

કહેવાય છે કે જીવનમાં કશુંય સ્થિર નથી સિવાય કે પરિવર્તન!! આદિ કાળથી કોમ્પ્યુટર યુગ સુધીની સતત પરિવર્તનશીલ માનવ યાત્રાના અનેક પરિમાણ હોઈ શકે. સંસ્કારિતા એ એવા પરિમાણોમાંનું એક ખૂબ જ અગત્યનું પરિમાણ છે. દેશ, કાળ અને સ્થળ પ્રમાણે સંસ્કારિતાના અર્થઘટન બદલાતાં રહે છે. સમાજની સંસ્કારિતાનો અભ્યાસ એના વેશ, રહેણીકરણી, રીત રિવાજની જેમ ભાષાના માધ્યમ દ્વારા પણ થઈ શકે છે. ભાષાનો આધાર જાતિ, ધંધો કે ધર્મ જેવાં પરિબળો પર હોય છે. સમાજનું બિંબ બદલાય એમ ભાષામાં પ્રગટ થતું સંસ્કારિતાનું પ્રતિબિંબ પણ બદલાવાનું જ. ભાષામાં ઝીલાતી સંસ્કાર છબી જેટલી રસપ્રદ છે એનાથી વિશેષ અભ્યાસુઓ માટે આકર્ષણનું કારણ પણ છે. આવો, આપણે કચ્છી ભાષાના કેટલાંક શબ્દો-શબ્દ પ્રયોગોને એમાં પ્રતિબિંબ થતા સંસ્કારોની દૃષ્ટિએ નિહાળીએ, માણીએ, જાણીએ અને તાણીએ પણ ખરા!

લોકજીવન પરસ્પર સહકાર પર આધારિત હોય છે એમાં એક વ્યક્તિને બીજી વ્યક્તિ પાસેથી-એક કુટુંબને બીજા કુટુંબ પાસેથી કંઈ માગવાનો, અવસર તો આવવાનો જ. પરસ્પરાવલંબનની આ પ્રક્રિયામાં ભાષાનું સ્થાન અદકેરું છે. ‘છાય’ (છાશ) કે ‘ખીર’ (દૂધ) જેવી વસ્તુઓની આપ-લે એ આમ તો અતિ સામાન્ય ઘટના ગણાય.

પણ ક્યારેક એવું બને કે કોઈએ માંગણી કરી હોય એ વસ્તુ (છાસ) સિલક ન હોય એવા સંજોગોમાં ‘ના’ તો પડવી જ પડે પણ ‘ના’ પાડવી કઈ રીતે? ‘છાય નાંચ’ એવો ચોખ્ખો અને સરળ ઉત્તર આપવામાં માગનારને માફ લાગવાનો ભય રહેલો છે. એટલું જ નહીં દેનારની ભાવનાનું શું? લોકભાષામાં મંથન પછી નીતરેલા નવનીત સમા આ શબ્દો પોતાની સંસ્કારિતા લઈને લ્યો આ થયા હાજર ‘છાય તા જજી આય’ (છાશ તો ઝાઝી છે). શાબ્દિક અર્થ પ્રમાણે છાશ વધારે છે – ઝાઝી છે પણ માંગવાવાળો હકીકતની મુશ્કેલી અને ભાષાની ગરિમા બંનેને પળમાં સમજી જાય ‘છાશ નથી’ નું છિછરાપણું ‘ઝાઝી છે’ માં પરિવર્તિત થઈ, સમૃદ્ધ થઈ ગયું. માગનારને છાશ ન મળ્યાનો વસવસો હોય કે ન હોય પણ

‘બીજું બધું’ મળ્યાનો આનંદ તો જરૂર હશે. માણસ માણસ વચ્ચેનું અનુસંધાન દેખાય ભલે શબ્દોનું પણ એમાં રસાયણ તો સંસ્કારોનું જ ને! નકાર ને હકારમાં બદલવાનું કામ સંસ્કાર જ કરી શકે !! ઓછું હોય તો પણ ‘ઓછપ’ નહીં જ. વાક્ય એ સંસ્કારિતાનું મૂળ છે. લોકભાષા એ મૂળને પોષણ આપે છે.

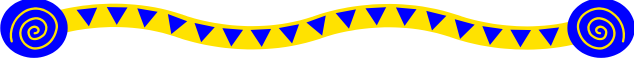
ખેડૂમાડૂ કે આડૂ (પશુપાલક)નું જીવન ‘ખીર-છાય’થી ઉજળું છે. પણ રાતે અજવાળા કરવાં દીવા-બત્તીનો આશરો તો લેવો જ પડે. સૂવા ટાણે દીવાબત્તી ઓલવવા માટે ‘બત્તી ઉજાયણી’ એવો શબ્દ પ્રયોગ રાખે કોઈ કરતા! અજવાળુંતો દેવો નું દીઘેલું છે એને ઓલવનાર આપણે કોણ? એટલે જ લોકભાષામાં ‘બત્તી વધારણી’ અથવા ‘બત્તી વડી કેણી’ જેવા પ્રયોગો છે. ‘અભોયું’ (અજાણ્યું) હોય એને નવાઈ લાગે કે બત્તી ઓલવવા ટાણે વધારવાની કે મોટી કરવાની શી જરૂર? પણ મોઘમ વાચ્યાર્થને સમજે એ તો ઝટ બત્તી ઓલવી દે. જાણે અજવાળું વધીને માનવ મનમાં ન ચાલ્યું ગયું હોય!! આવો જ પ્રયોગ સાંજે ધંધો-દુકાન બંધ કરવા માટે પણ ખરો! ‘ધુકાન ભંધ ક્યાં?’ એમ પૂછવાને બદલે ‘ધુકાન વધાયાં?’ એમ પૂછનારના મનમાં આરતી કર્યા પછી ‘વધવો’ ગાઈને મંદિર બંધ કરવામાં આવે છે એવો ભાવ તો નહીં હોય?

કોઈના ઘરે ગયા હોઈએ અને બારણે તાળું જોવા મળે તો એમ કહેવાનું મન થાય કે ઘરને તાળું લાગેલું છે. પણ જેમ કંપની ઉઠી જાય ત્યારે તાળાં લાગે એમ કુટુંબ નષ્ટ થઈ જાય કે ઉચાળા ભરી જાય ત્યારે ઘરને લાગે એ તાળું બાકી આ તો ‘રખારો-રખવારો કહેવાય રખારો હાં’ કોઈ અમસ્તી ક્યાંક ગયા હોય તો તાળાનું કામ માત્ર રખેવાળીનું જ ને. તાળું જ્યાં સુધી રખેવાળી કરે ત્યાં સુધી રખારો અને ખાનદાન ખલાસ થઈ ગયા પછી તાળું!!

કુટુંબની દીકરીને કચ્છીમાં નીંચાણી કહે છે. કચ્છી ભાષાના શબ્દમાં કુળની કન્યાનાં માં તો જુઓ (નીંહ એટલે સ્નેહ, સ્નેહમયી એ નીંચાણી એવું હશે !?) સાસરીયેથી દીકરી પિયરના ગામમાં સારા-માઠાં પ્રસંગે આવી હોય, અને જો પિયરમાં સાત પેઢી સુધી કોઈ સગું ન બચ્યું હોય તો એને નીંચાણી કહીને માન આપનારું કોણ? લોકભાષાએ એનો પર્યાય શોધ્યો છે અને એ પણ સવાયો-‘રાજ નીંચાણી’ અથવા ‘ગામ- નીંચાણી’ ફળિયાની કે ગામની કોઈ પણ વ્યક્તિ જ્યારે એની દીકરીને ‘બાઈ તૂં તા રાજ નીંચાણી અઈએ રાજ નીંચાણી હલ અસાંજે ઘરે’ એમ કહી માનભેર તેડી જાય ત્યારે વ્યક્તિમાં રાજ-ગામની સંસ્કારિતા દીપિ ઉઠે! સગું ભલે ન હોય પણ વ્હાલાંને કારણે દીકરીને પિયરનું ગામ વ્હાલું –અતિવ્હાલું ન થઈ પડે તો જ નવાઈ! વસુધૈવ કુટુંબકમ નો લોક અનુવાદ!!

મૃત્યુ પછી માણસના અંતિમ સંસ્કાર કરવામાં આવે છે પણ મૃત્યુ માટેની પરિભાષામાં ‘ઉચ્ચત્તમ’ સંસ્કારોનું નિરૂપણ તો લોકભાષા જ કરી શકે: મૃત્યુનો મલાજો જાળવવાની વાત જાણીતી છે. પણ મૃત્યુ પામવાની કિયાનો એવો કોઈ પર્યાયવાચી શબ્દ ખરો કે જે મૃત્યુથી ઉંચે લઈ જાય? સંસ્કારિતાના અંતિમે લઈ જાય ? હા એ શબ્દ છે ‘પાછા થયા’ પાછા થયા એટલે કે જ્યાંથી જ્યાંથી આવ્યા હતા ત્યાં વળીને પાછા ગયાં. મૃત્યુ નામની એક સ્થૂળ ઘટનાનું કેટલું

સુક્ષ્મદર્શન આ એક શબ્દ - પ્રયોગ કરાવી જાય છે! આત્મા વિષેની ધાર્મિક વિભાવનાને લોકભાષાએ કેવું સહજ રીતે પોતાનામાં સમાવી લીધી! મૃત્યુ માટે બીજો પણ એક શબ્દ છે 'ગુજરી વ્યા', 'મરી વ્યા'ના તોછાડાપણાથી 'ગુજરી વ્યા'માં વિશેષ ગરિમા તો છે જ પણ એ સાથે સમય સાથેનું અનુસંધાન પણ ખરું! સાધુસંતને તો ગુજરી ગયા ન કહેતાં 'કાલધરમ પામ્યા' એમ કહીને મૃત્યુને ઓચ્છવની કક્ષાએ મૂકી દેવામાં આવ્યો છે! હા સમય (કાલ)ને અનુસરી આત્મા દેહમાંથી મુક્ત થાય છે એ ઓચ્છવ તો ખરો જ ને!

ભાષાની સંસ્કારિતાનું દર્શન માત્ર ધરબહારની વ્યક્તિઓ કે સમાજ સાથેના વ્યવહાર પૂરતું માર્યાદિત નથી. કુટુંબની વ્યક્તિઓના પરસ્પર સંબંધોમાં પણ એ પ્રગટ થાય છે. ક્યારેક આદર પ્રગટ કરવા ક્યારેક ઔચિત્ય તો ક્યારેક માન-મર્યાદાની જાળવણી ખાતર પણ! આજે કુળદેવી માટે પ્રયોજાતો 'આઈ' શબ્દ, જૂની કચ્છીમાં સાસુ માટે પણ વપરાતો. 'આઈ' શબ્દ દ્વારા સાસુને માતાતુલ્ય ગણવાની સંસ્કારિતાનો જ પડઘો પડતો હોય એવું નથી લાગતું! સસરાને જોઈ અવાજને હળવો કરી દેનાર કે પગની ચાલને ધીમી પાડી દેનાર વહુ શબ્દો વગરની જે ભાષા બોલે છે એમાં આદર ખરો ને! 'પુતર' કે બચ્ચા પુતર' જેવું સંબોધન કરી વહુને બોલાવનાર સસરો પોતાનું વડીલપણું જ નહિ પણ વડલાપણું પણ પ્રગટ કરતો હોય છે.

સળગતા કોલસાને 'ટાંઢો' કહીએ તો ચાલે? અગ્નિમાં

દેવત્વના દર્શન કર્યાં હોય એ સમાજ એ લોક એવા શબ્દથી કેમ ચલાવી લે? એટલે જ લોકબોલીમાં 'ટાંઢા' ને 'દેવતા' કહે છે. 'ટાંઢો' દગડો છે, જ્યારે 'દેવતા'? ઉષ્મા આપે છે, રસોઈ પકવે છે અને અજવાળાં તો પાથરે જ છે ને! નાના બાળકોને હેડકી તો વારે ઘડીએ આવતી હોય પણ એ હેડકીને 'વધણી' કહેવાથી એનું મૂલ્ય અનેકધણું થઈ જાય છે. વધારે તે વધણી બાળકના વાર્ધક્યની પારાશીશી એ વધણી (હેડકી નહીં). ધાવ્યા પછી બાળકને ઓડકાર આવે અને ઓડકાર કહીને ભૂલી ન જવાય લોકભાષામાં સેંથડી-સેંથડીયું કહી એને આવકારવામાં આવે છે. 'સેહત' શબ્દનો અપભ્રંશ સેથ એનું લાલિત્યભર્યું અનેક વચન એટલે 'સેંથડીયું'. ભાષાની આ સંસ્કારિતા લોકજીવન માટે સ્વાસ્થ્યવર્ધક ખરી કે નહીં?

નિષેધના નકાર અને પોઝિટીવીટીના પ્રસ્થાપનની આધુનિક વિચારધારાનું આ છે સ્વયંભૂ દર્શન! આ વિધેયકતા પરિવર્તનના પ્રવાહમાં ઓગળી રહી છે. એના અંશ રૂપ આ શબ્દો આજે પણ કચ્છીભાષામાં વિદ્યમાન છે. પણ શહેરીજનોને પરભાષા ના લાગે તો નવાઈ નહીં. શબ્દો દ્વારા રજૂ થતી સંસ્કારિતા બુકી થઈ માત્ર ઔપચારિકતા બની જતી હોય ત્યારે આ છબીઓનું દર્શન ગ્રામ્ય જીવનની એક મીઠી લહેર બની આપણને સ્પર્શી જાય તો કેવું ! ભાષાના અગાધ સાગરમાંથી હાથવગાં હોય એવાં કેટલાંક શબ્દ રત્નો દ્વારા પ્રગટ થતી સંસ્કૃતિને જોયા-માણ્યા પછી ખોઈ નાખી પાલવે?

ડૉ. વિશન નાગડા. 9820456899

બાળકો માટે ધ્યાનનો અભ્યાસ

Dr Maneklal Sangoi currently is enjoying his retired life with his wife, Smt Zaverben indulging in his passions of travel, yoga, writing, photography and meditation! Having been a product of the revered Songadh Ashram (1953) Dr Manek has several feathers in his cap. He was the first Occu-

ptional Therapist in the KVO and KDO samaj, way back in 1957. He has served in various capacities in different forums working on Physiotherapy across the globe and also social organizations. He has been honored with several credits including award for Ambassador of Peace by the Universal Peace Federation, UK. He writes regularly in popular gujarati periodicals and magazines, including 'Pagdandi'. An author, progressive thinker, guide, travel enthusiast, Dr Manek is a stickler for fitness and will soon be celebrating his 80th birthday. He is well read had travelled to 53 countries! He effuses warmth and compassion and has the ability to strike an interesting conversation on almost any topic with old and young alike. Vavav is privileged to publish this article from Dr Manek.

મહાન વિચારક-તત્ત્વજ્ઞાની ઓશો કહી ગયા, "Give your child meditation as well as thinking. Thinking will help them to be successful and meditation will help them towards success in the Divine."

નોબેલ વિજેતા દલાઈ લામા કહે છે, " આ વિશ્વમાં દરેક આઠ વર્ષના બાળકને ધ્યાન કરતાં શીખવાડવામાં આવે તો આપણે સમસ્ત વિશ્વમાં એક પેઢીની અંદર હિંસા બંધ કરાવી શકશું."

બાળકની વ્યાખ્યા? જેનામાં ખુબ બળ છે એ બાળક. જેનામાં પળેપળ બળ ઉભરાય છે એ બાળક. બાળ અવસ્થા ઘણી ચંચલ છે. કિશોર હોય કે કિશોરી, કોઈ પણ ખાસ કારણ વગર એમના હાથ પગ ચાલતા હોય છે. રીવોલ્વિંગ ચેર પર બેસવાનું મળે તો એ ગોળ ગોળ ફર્યા જ કરે. આ કરું કે પેલું કરું, આ લઉં કે પેલું લઉં ની ઉથલપાથલ ચાલતી રહે છે. અમારા ચૌદ વર્ષના દૈત્રને જોઈને નવાઈ પામું છું કે એ વાત કરતો ઊભો હોય તો પણ એના હાથ પગ સ્થિર ન હોય. એ બોલે તો એટલું ફાસ્ટ કે એને કહેવું પડે કે, "ભાઈ, મને ઓછું સંભળાય છે, જરા બોલવાની સ્પીડ ઓછી કર તો તારી વાત સમજી શકું." ભણવામાં એ નેવું ટકા લાવે પણ વ્યવહારમાં સ્થિરતા હજી નથી આવી. આવું લગભગ મોટા ભાગના કિશોર-કિશોરીઓમાં છે. સ્કુલમાં ઠીક ઘોંઘાટ હોય છે. શાળાના દાદરાના બે ત્રણ પગથિયાં ઉતરવા ચઢવાની સાથે આગળવાળાને સહેજ ધક્કો લાગી જાય તો વાંધો નહીં. આ બધી ક્રિયાઓને આપણે બાળમસ્તી કહીએ છીએ. બાળકોને આવું કરતાં જોઈ જરા ગમ્મત પણ થાય. આ બાળકોમાં અદમ્ય શારીરિક અને માનસિક શક્તિ છે. આ શક્તિને જો રચનાત્મક પ્રવૃત્તિ તરફ વાળવામાં આવે તો ઉત્તમ પરિણામ આવે.

રમત ગમત, વ્યાયામ, સાયકલીંગ, સ્વીમીંગ વિગેરે પ્રવૃત્તિઓમાં શારીરિક શક્તિઓ રચનાત્મક રીતે કામ કરે છે. સંગીત, નાટ્યકલા, ચિત્રકામ, શિલ્પકારી વિગેરે લલિત કળાઓ મનને સ્થિર કરવામાં ઠીક ઉપયોગી છે. પ્રાર્થના, પ્રાણાયામ, ધ્યાન આપણી અંતર્મુખી પ્રક્રિયા છે. તેમનું જીવન

-વિકાસમાં અલગ જ પાસું છે. ધ્યાનમાં શરીર અને મનને સ્થિર રાખવાની ગજબની શક્તિ છે. ભારતીય સંસ્કૃતિ માં આના ઊંડા મૂળ છે. યુરોપ, અમેરિકા, ઓસ્ટ્રેલિયાના દેશોમાં ધ્યાનની ક્રિયાના અનેક વૈજ્ઞાનિક પ્રયોગો થયા છે. અમેરિકાના સાંસ્ક્રાન્સીસ્કોની એક શાળામાં દોઢસો વિદ્યાર્થીઓને ધ્યાનની ક્રિયા શીખવાડી એના પરિણામોનો અભ્યાસ કરતાં ચક્રિત થઇ ગયા. હવે લગભગ એક હજારથી વધારે વિદ્યાર્થીઓને ધ્યાનની ક્રિયા શીખડાવવામાં આવે છે. તેમાં પણ હાઇપરએક્ટીવ(અસુખીયા), ઓટીસ્ટીક, ઓછા આત્મવિશ્વાસ વાળા બાળકોને ધ્યાન કરતાં શીખવાડી, નિયમિત અભ્યાસથી એમની બુદ્ધિ અને એમના વ્યવહારમાં ઠીક એવો ફરક નજરે પડ્યો છે. શિક્ષણ શાસ્ત્રીયો તેમજ બાળ વૈજ્ઞાનિકોએ જોયું કે ધ્યાનના અભ્યાસથી બાળકોમાં નીચે જણાવેલ નોંધનીય ફાયદાઓ થયાં.

1. તેમની કાર્યક્ષમતામાં ઉમેરો થયો.
2. પૈર્ય શક્તિ વધી. ખોટી ઉતાવળ ન કરતાં થોડો વધારે સમય આપી કામ કરતાં શીખ્યા, શાંતિથી બીજાની વાત સાંભળી એમને માન આપવા લાગ્યા.
3. વસ્તુ સ્થિતિને જાણવાની ક્ષમતા વધી. પરિણામે ક્રિયા ઝડપી અને અસરકારક થઇ.
4. આજુ બાજુ શું થઇ રહ્યું છે એની સભાનતા વધી. દા.ત. કચરો દેખાયો તો ધ્યાન ગયું. ખાતાં પહેલા હાથ ધોવાનું અને ટોયલેટ ગયા પછી ફ્લશ ચલાવવાનું અને સાબુથી હાથ ધોવાનો તુરંત ખ્યાલ આવ્યો.
5. એકાગ્રતા વધવાથી કાર્ય સિદ્ધી ઝડપી બને છે એવું લાગવા માંડ્યું.
6. મનના ઘોડાં દોડતાં હતાં એના પર કાબૂ વધ્યો. મનની અંદર શું ચાલી રહ્યું છે એની સભાનતા થઇ.
7. ધ્યાન મજબુત થવાથી મનન અને ચિંતનની ક્રિયા પણ સહજ થઇ ગઇ.
8. પરિક્ષામાં વિદ્યાર્થીઓના પરિણામો સારાં દેખાયા.
9. ધ્યાન કરવાથી સહકારીતાની ભાવના અને બીજાઓને સમજવાની શક્તિ વિકસી.
10. ટેલીવિઝન, મોબાઇલ, કંપ્યુટરનો ઉપયોગ કરવામાં વિવેક અને સભાનતા વધી.
11. ડ્રગ અને બીજા વ્યસનોમાં પડતાં પહેલા કિશોર-કિશોરીઓ વિચારતાં થયા. વ્યસનોની ખાઈમાં પડતાં પહેલાં બ્રેક લાગી ગયો.

આપણે ભારતીયો ઘણા ભાગ્યશાળી છીએ કે આપણા મુળભૂત સંસ્કારોમાં પ્રાર્થના અને ધ્યાનનું મહત્વનું સ્થાન છે. આસ્તિક અને નાસ્તિક, ધર્મમાં માનનારા કે ન માનનારા એવાં મોટા ભાગના સંસ્કારી કુટુંબો ધ્યાનમાં બેસવાનો વારસો જાળવતાં જોવા મળે છે.

વિશ્વમાં ધ્યાનના અભ્યાસની અનેક પદ્ધતીઓ પ્રચલિત છે. ભારત આમાં અગ્રેસર છે. યોગશાસ્ત્રના પ્રણેતા શ્રી પતંજલિથી કરી ભગવાન મહાવીર, બુદ્ધ, ઓશો, શ્રી શ્રી રવિશંકર, આચાર્ય તુલસી અને અનેક અધ્યાત્મિક ગુરુઓએ

પોતાના જ્ઞાન, અનુભવ અને થયેલી અનુભૂતિથી ધ્યાનાભ્યાસની પદ્ધતિઓનું આયોજન કર્યું છે. આ લેખમાં જે બે પદ્ધતિઓનો ઉલ્લેખ કરવો છે તે જૈન ધ્યાન પદ્ધતિ પ્રેક્ષાધ્યાન અને અને ભગવાન બુદ્ધની વિપશ્યાના છે. બંને પદ્ધતિઓમાં પ્રારંભિક ક્રિયા શ્વાસોશ્વાસને સાક્ષીભાવે જોતાં ધ્યાનનો અભ્યાસ કરવાની છે જેને આનાપાન કહેવાય છે.

વિપશ્યાના ધ્યાન પદ્ધતિ સર્વ ભોગી અને કોઈ પણ જાતના આલંબન વિના જેવાં કે મંત્ર, છબી, મૂર્તિ, ગુરુ સ્મરણ, શબ્દ રટણના આધાર વિના પોતાના શરીરમાં ઉત્પન્ન થતાં સ્પંદનોની અનુભૂતિ પર આધારિત છે. કોઈ પણ ધર્મ, જાતિના બંધન વિના સૌને ઉપયોગી બની શકે એટલા માટે સિદ્ધહસ્ત આચાર્ય શ્રી એસ.એન.ગોએન્કાજીએ ઘણા વર્ષોના અભ્યાસ પછી સ્વાનુભૂતિના આધારે દશ દિવસની આવાસીય ની:શુલ્ક શિબિરનું આયોજન વયસ્કો માટે કર્યું. એની લોકપ્રિયતા એટલી વધી કે વિશ્વના સર્વ ખંડોમાં લગભગ 158 ધ્યાન કેન્દ્રો સ્થાપિત થયા છે. આ વિપશ્યાના કેન્દ્રોમાં બાળકો માટે એક-બે દિવસની ધ્યાન શિબિરોનું આયોજન, બાળકો માટેના ખાસ શિક્ષકોના માર્ગદર્શનથી થાય છે. દક્ષિણભારતમાં ચેન્નાઈના ધમ્મસેતુ કેન્દ્રમાં, બેન્ગલુરુના ધમ્મ પ્રફુલ કેન્દ્રમાં, હૈદરાબાદના ધમ્મખેતા કેન્દ્રમાં અને કેરાલા-ચેન્નુરના ધમ્મકેતના કેન્દ્રમાં બાળકો માટે ખાસ શિબિરોનું આયોજન થાય છે. વિશેષ માહિતી માટે એની વેબ સાઈટ છે: children.dhamma.org
મારો અનુભવ:

બેન્ગલોરવાસી પૂજ્યાબેન ભાણજીભાઈ સંગોઈ જેમણે પૂ.ગોએન્કાજીના સાન્નિધ્યમાં અનેક વર્ષોની વિપશ્યાનાની સાધના કરી, શિબિરોના આયોજન અને શિક્ષણ માટે પોતાનું જીવન અર્પણ કર્યું છે. એમની પ્રેરણાથી વિપશ્યાનાની દશ દિવસની શિબિર કરવાની અમૂલ્ય તક મને ઈંગ્લેન્ડના હરફર્ડના ધમ્મદીપા કેન્દ્રમાં મળી. ત્યાર પછી તો બીજી છ શિબિરો થઇ ગઇ. એની સાથે ત્યાં જ યોજાયેલ બાળકો માટેની બે દિવસની ધ્યાન શિબિરમાં મને એક સેવક તરીકે સેવા કરવાનો અવસર મળ્યો જે અવિસ્મરણીય હતો. શિબિરમાં 8 થી 14 વર્ષની ઉમરના વીસેક કિશોર કિશોરીઓની હાજરી હતી. મેં અનુભવ કર્યો કે રમતગમત, ચિત્રકામ, સંગીત, વિગેરેની સાથે વયમાં વયમાં વીસ વીસ મિનિટના ધ્યાનના આનાપાનના સેશન થતાં હતાં. આલ્થી-પાલ્થીમાં બેસીને ધ્યાન કરતી વેળા આંખો બંધ હોવી જોઈએ. શ્વાસોશ્વાસ લેતાં, શ્વાસ અંદર જાય છે અને બહાર નીકળે છે એ જોવાનું હોય છે. અમુક ચન્યલ બાળકો કાણી આંખે જોઈ લે કે બીજા બધાં શું કરી રહ્યા છે. બીજા દિવસે એમને બધાને ઠીક સરળતા લાગી ને ધ્યાન કરવાનો અનેરો આનંદ લેતાં એમને જોયા. એ નીરવતામાં શાંત ભાવે બાળકોને ધ્યાન કરતાં જોઈ જાણે મેં દિવ્યતા અનુભવી. આપણા બાળકો આ વિપશ્યાના કેન્દ્રોની શિબિરોમાં ધ્યાન અભ્યાસ કરે તો એમના બીજા બધા અભ્યાસ સરળ થઇ જાય.

લે. માણેક એમ સંગોઈ. 916746524 ✉

યાત્રા : રવ થી નીરવ સુધી

વ્યવસાયે તબીબ પણ એક અચ્છ સાહિત્યકાર, સંગીતનું ઊંડું શાસ્ત્રીય જ્ઞાન ધરાવનાર, છબીકળા(ફોટોગ્રાફી) શોખનો વિષય હોતાં જેમણે છબી કળાનું શાસ્ત્રીય જ્ઞાન સંપાદિત કર્યું છે, એવા ડૉ. વિહીવોરાનું શૈશવ કચ્છના ગામમાં વીત્યું છે. ગ્રામ્ય સંસ્કૃતિ અને પ્રકૃતિપ્રેમથી રસાયેલા આ બહુમુખી, પ્રતિભાસંપન્ન સાહિત્યકાર ગરીબી અને કપરાં સંજોગોમાં ન ડગતા, દૃઢ મનોબળે તબીબી અભ્યાસ પૂર્ણ કરી આજે તબીબી વ્યવસાયને સંપૂર્ણપણે સમર્પિત છે. કોઈ પણ જાતના આયાસ વિના અંતઃસ્ફુરણથી સર્જિત એમનું ગદ્ય ગુજરાતી સાહિત્યના લલીત-નિબંધકારોમાં એમને મોખરાની હરોળમાં પ્રસ્થાપિત કરેલ છે. આજે ૮૫ વર્ષની ઉમરે પણ આ સર્જકનું ગુજરાતી સાહિત્યને સાતત્યપૂર્ણ વિપુલ પ્રદાન રહ્યું છે.

ઘોરિયો સાવ કોરો હોય. કોશ ચાલુ થાય. પાણીથી ભરાઈ ઉપર આવે ભદ કરતો થાળામાં ઠલવાય ત્યારે લાગે જાણે કેદીને રીહા થઈ. મૂળભૂત સ્વભાવ જ ચલણ. ગતિ. કુવામાં હલનચલન વગર સુસ્ત થઈ પડ્યું હોય, થાળામાં ઠલવાઈ કેદમાંથી છૂટે, પોતાનો સ્થાયીભાવ – ગતિ પકડી લે. અસ્સલ લિબાસમાં આવી જાય. ઘોરિયામાં વહેતો થાય. કોરા ઘોરિયામાં સ્થાયી થયેલા જીવડાને સંકેત મળે, ચપળતાથી સ્થાનભ્રષ્ટ થઈ સલામત જગ્યાએ ગોઠવાઈ જાય. ક્યારામાં પહોંચે ત્યારે પરોણા જેવો જ ભાસે. પાણીમાં ગતિ હોય. ગતિ એટલે ધર્ષણ. જ્યાં ધર્ષણ હોય ત્યાં રવ, સ્વર હોય જ. ઘોરીયાને કાન ધરી આંખ બંધ કરી, રવની પ્રતીક્ષા કરવી આત્મ ખોજ બની રહે. એ ફૂણો કુમાશભર્યો રવ કેટલો સ્નેહલ ને પોતીકો લાગે છે.

બંધીયાળ જળ પોતાની જંજીરને તોડવા કટીબધ હોય છે. તળાવ, તળાવડી, સરોવર ને સાગર દરેકે જગ્યાએ સંગ્રાયેલા જળમાં ગતિ થનગનતી હોય છે. સાવ ફૂણી કુમળી કાવ્યમય લહેર, તળાવ, તળાવડી, સરોવરને તીરે નીરનું સાનિધ્ય માણતાં સંભળાય છે. એ વામન લેહરમાં વિરાટભાવ સ્થાયી થયેલો હોય છે. સરોવરના નીર વધુ ડોલે. ક્યારેક કિનારે અથડાય. રવ દૂરથી સંભળાય. પવનના સહારે મોજાઓમાં ક્યારેક મસ્તી પણ આવે. ધ્વની કાવ્યમય ઉપસી, સંગીત નીખરે. સાગરની વાત જ નિરાળી. જળનાદો મબલક. ઘટતા ઘેરી વળેલી હોય. પૃથ્વીની ગતિ એને ડોલાયમાન કરતી હોય, સહેજે મોજાં મહાલતાં દેખાય.

ઓટનો દરિયો સુતેલા સાપ જેવો. સાવ જડસુ, એટી ને અલિપ્ત. નિષ્ક્રિયતાનું મુર્તિચંદ ઉદાહરણ. એની નિષ્ક્રિયતામાં સમાધિ જેવી જ સક્રિય ક્રિયા હોય છે. જરા છંછેડી, કુંકાડો મારતા ફેણ પ્રસરાવે. ભરતીનો સાગર જીવંત રળીયામણો ભવ્ય ભાસે. સાવ નાનાં અમસ્થા વમળ નામ પુરતો રવ ઉપસાવે. કર્ણપ્રિય હોય. એમાં ખોવાઈ જવાની સુભગ ઘડી સાંપડે તો ધન્ય થઈ જવાય. દરિયો જ્યારે ગાંડો ને ઘેલો બને છે, ત્યારના એના ડુંગર જેવા ડોલતા મોજાં રૌદ્ર સ્વરૂપ દેખાડે. ભયજનક, ભયાનક, ને ભૂરાયાં થઈ ભેખડ પર ભટકાય. હાકોરા, ડાકોરા ને છીકોય કરતાં ધુંધવાતા રહે. એમાંથી નીખરતું સૌન્દર્ય માણી હૃદય ધન્ય થાય. તાકાત,બળ, શક્તિ એ મોજાઓમાં હોય છે! અફાઈ ખડકને

ખોડંગતો કરી દે. અડકેટે ચડ્યો તે ગયો. પછી ભલે નાની નાવ હોય કે વિરાટ સ્ટીમર. સ્વરનું એ રૌદ્ર સ્વરૂપ. એ રૌદ્ર સ્વરૂપને હૃદયના એક ખૂણામાં સ્થાયી શું કામ ન કરીએ? પ્રકૃતિનું સ્વરૂપ જ છે ને. પ્રકૃતિ નવે નવ રસમાં મહાલે છે ને નવે રસ પ્રાકૃત, પવિત્ર ને પાવક છે. કોઈપણ રસ જિંદગીનું ઉદિપન કરી શકે છે. ડુંગરાળ પ્રદેશના ઝરણાં ચંચળ, ચપળ ને ચકોર હોય છે. રમતિયાળપણું એમનો સ્થાયીભાવ. રમતરમતમાં ખાબકતાં, પછડાતાં, ભૂસકતા ને ભાગી છૂટેલા ઝરણાં યુવાનીનો તરવરાટ બતાવે છે. એ પણ જીવનનું એક અંગ. ભૂસકતાં જો કઠણ સ્વર માલિકા ઉપસાવે તે યૌવનનો આવિષ્કાર કરતી રહે છે. જીવનનું એ પણ એક અંગ. યુવાનીમાં સાહસ કરી શકાય તો જ વાર્ધક્યમાં એને મમળાવી શકાય. રવને સહારે પૂરું જીવનચક્ર નજર સમક્ષ ભજવાતું રહે ને જે માંહી પડી શક્યો તે જરૂર મહાસુખ માણી શકે.

નદી સૃષ્ટિનું ઉત્તમ અંગ. રવનો હર મિજાજ, હર રસ, હર સૌન્દર્ય લહેરી નદી પોતાના ઉગમથી સંગમ સુધીના પ્રસ્થાનમાં પ્રદર્શિત કરતી રહે છે. એની અવસ્થા પ્રમાણેનો રવ ને રવમાંથી ઉપસતો જીવનરસ પોતાની લાંબી સફરમાં વિવિધ ભાવમાં વહાવતી રહે છે. એક,એક ભાવ, રસ ને એનું માધુર્ય નદીને હાથવગું છે. નદીના ઉગમથી સંગમ સુધીની યાત્રા કરતાં ભાવિકોની જીવનની કિતાબ નવેનવ રસભર, અલૌકિક ને આત્મભાને ઉજળી થયેલી હોય છે. જીવનનો અર્ક તેઓ પામે છે.

પ્રત્યેક કુદરતી તત્વ રવ પેદા કરે છે. એ રવ છેવટે તો મૌનમાં વિરમે છે. દરેકનો જીવનપથ નક્કી થયેલો જ હોય છે. એ પથ પર પરિભ્રમણ કરતો કોઈપણ પ્રાકૃત પદાર્થ નિરનિરાળો રવ પેદા કરતો કોલાહલથી ગર્જન ને ધમસાણ ફેલાવતો રહે, શક્તિથી ફાટફાટ થતો રહે, છતાં છેવટતો પરમશાંતિમાં જ વિરમે છે. આ છે પ્રકૃતિચક્ર. એ ચક્ર ને ન આદિ છે ન અંત. એ ચક્રના પરિધ પર પળભર પોતપોતાને ફાળે આવેલી પરિક્રમા પર ફરતા રહી પ્રાકૃત તત્વો પોતપોતાની ફરજ અદા કરી છેવટે તો મૌનમાં જ વિલય પામે છે. મૌનમાં મોકળાશ હોય છે. કોઈ પણ વાજિંત્ર વગાડનાર કે ગાનાર પોતાની કળાની ચરમકક્ષાએ પહોંચે છે ત્યારે એને મૌન રહેવું વધારે ફાવે છે. મૌન અગાધ છે. મૌન અસીમ છે. બધી આળપંપાળ, બધા પ્રાકૃત તત્વોથી અલિપ્ત થઈ, જીવનની દરેક આંટીગુટીને ઓળંગી તત્વ જ્યારે છુટું થાય છે, જેમ પૃથ્વી પરથી છોડેલું અવકાશયાન, પૃથ્વીના ચુંબકીય તત્વથી છુટું થઈ મુક્તપણે અવકાશમાં વિહરતું થાય છે. તેવું જ છુટા થયેલા તત્વનું હોય છે. જીવનચક્રના પરિધ પરથી અલગ થઈ દૂર ફેંકાય છે ત્યારે એની દશા અનોખી હોય છે. પ્રકૃતિનું અંશ હોતાં પણ પ્રકૃતિથી વિરક્ત થયેલો હોય છે. તે છે ને નથી. મૌનના માર્ગે વિચરતાં કોઈ એકલવીરને સાક્ષાત્કાર થાય છે ત્યારે એ સભાનની ક્ષણ હોય છે. દુનિયાદારી પુરતો એ મૃત્યુ પામી છુક્યો હોય છે. દુન્યવી ઘટનાઓથી એ પર થઈ ગયો હોય છે. એવી કોઈપણ ઘટના સાથે એને જરાપણ સંબંધ રહેતો નથી. એટલે જ એ એટલો વિશાળ હૃદયી, કરુણામયી, વિરક્ત થયેલો હોય છે, આખી સૃષ્ટિ એની કૃપા નજરથી ભરી ભરી થઈ જાય છે. એના દર્શને

PURE WOOL
SWEATERS

CARDIGANS

JACKETS

KASHMIRI SHAWLS

BLANKETS

THERMALS

INNERS

*All Types of Winter Seasonal
Items For All Ages Available*

*Only Shop in Sultan Bazar to Catter
Complete Range of Winter Items
Round the Year at Most Reasonable Price*

bombay
DRESSES

EXCLUSIVE CHILDREN'S WEAR

4-4-243, SULTAN BAZAR,
HYDERABAD - 500 095.

PH : 24757588

**..WE ACCEPT ALL MAJOR CREDIT CARDS
SINCE 1970 AT YOUR SERVICE**

With Best Compliments from

Sri. CHIMANLAL LALJI GALA (Hyderabad)

Garden[®] *
VARELI

AARTEE
COLLECTION

Tilak Road Opp. Surya Theatre, Abids, Hyderabad.
Ph.: 24753295

With Best Compliments from

Sri. RASIK MANSI GALA (Hyderabad)

કચ્છની કલાત્મક કારીગીરીનું બેનમુન-અલભ્ય-કલેક્શન
એટલે ભયાઉમાં

“લાઘાબાપા કચ્છ હેન્ડીક્રાફ્ટ આર્ટ ગેલેરી”

માંડવીવાસ, ભયાઉ-૩૭૦૧૪૦.

જ્યાં જોવા મળશે કચ્છની હસ્તગત બહેનો દ્વારા બનાવેલ હાથ ભરેલા ફેશનેબલ આધુનિક જેકેટ-ચણીયાચોળી-કુરતીસ્-ટોપ્સ-બેઝ્સ અને અનેક ફેન્સી આઈટમો, અને ખાસમાં નવી પેઢીએ ન જોયેલ એન્ટીક પ્રાચીન હેન્ડીક્રાફ્ટ આઈટમો-ડેકોરેટીવ કલેક્શનનો અદભૂત-અનેરો ભંડાર.

“કચ્છ આવીને લાઘાબાપા કચ્છ હેન્ડીક્રાફ્ટ આર્ટ ગેલેરી ન જોઈ
તો કચ્છ ન જોયું લાગશે.”

ખાસ: લુપ્ત થતી કચ્છી સંસ્કૃતિને ટકાવી રાખવા કચ્છની કારીગર બહેનોને
પગભર કરવી સંસ્થાનો મુખ્ય હેતુ છે.

આ “નારી” ઉત્કર્ષનો પ્રથમ ચરણ છે.

સંપર્ક: શ્રીમતી પુષ્પાબેન ધનજી સાવલા, મોબાઈલ નં. ૦૯૦૯૦૦૨૦૫૬૫

Courtesy : Sri Kiran Gala, Euro Group, Bangalore

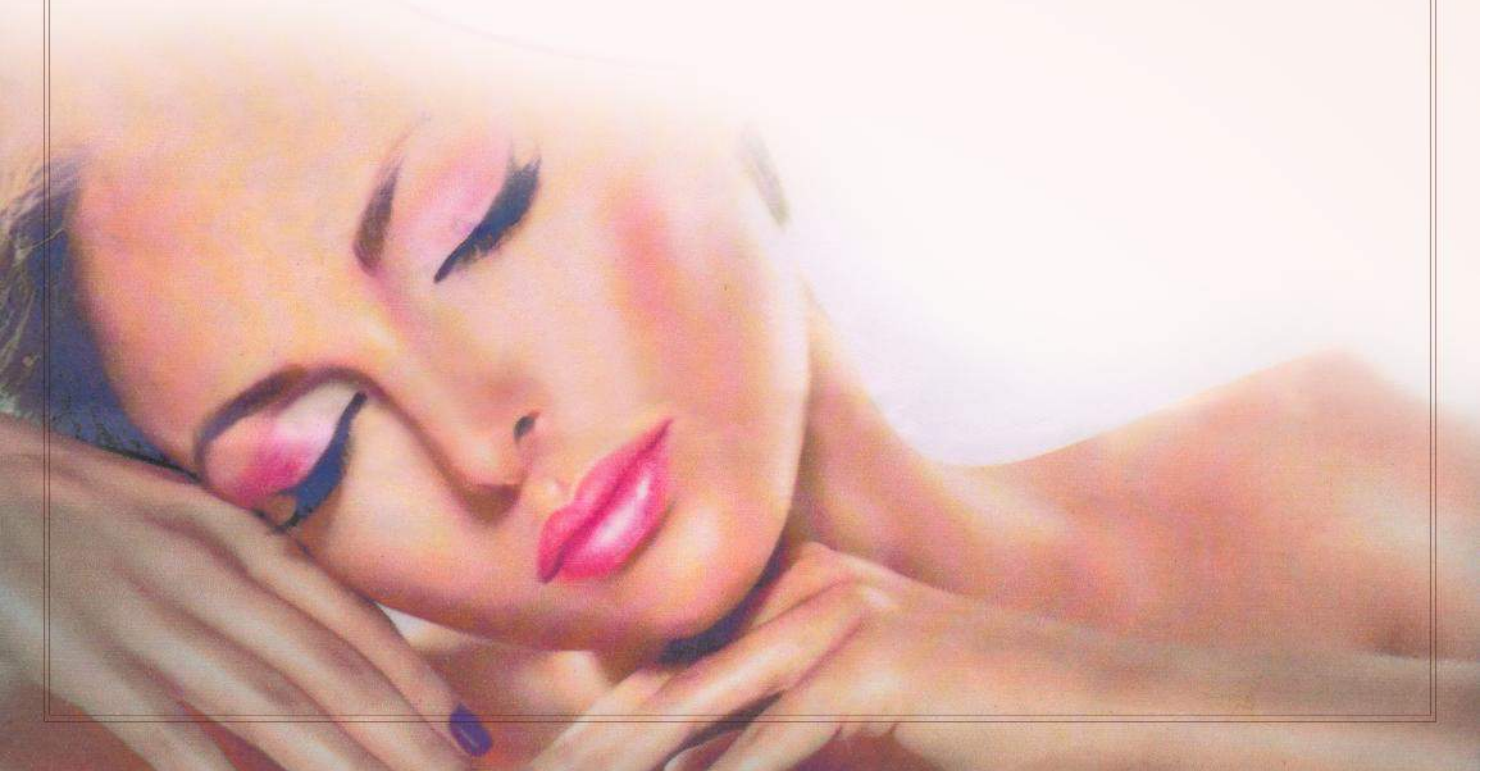

Nalli Shine Well Beauty Parlour

—
Hair Style
Make-Up
Bridal Package
Facial - Bleaches
Mahendi-Special Bridal
Head to Toe Body Service
Body Massage and SPA
(Only for Ladies)
—

Shop : 2667 1138
Mobile : 99801 46277

#875/2,3, 9th Main, 2nd Block, Near Web Star School,
Vidyapeeta Circle, 1st Stage Banashankari, Bengaluru - 560 050

Leo Packers and Movers

ISO 9001: 2008 Certified

SINCE 1975

Specialised in Corporate & Household Goods Movement.

OUR SERVICES

- ✓ Residential Relocation
- ✓ Office Moves
- ✓ Long-term Storage
- ✓ International Relocation

Watch the video of "Leo Packers and Movers" special feature on **CNBC Awaaz "Entrepreneur"** show aired on 13th Sept. '14 on our website www.leopackersandmovers.com

Leo Packers and Movers

#65, Near Bangalore International School,
1st Main, Manjunathanagar,
Uttarahalli, Bangalore – 560061
Ph.: +91 80 2666 0917 Email: info@leopackersandmovers.com

CONTACT

98450 50361
96866 80880

Nation-Wide Network

Bangalore Ahmedabad Bhopal Chandigarh Delhi Jaipur Indore Kolkata Mumbai Pune Chennai Hyderabad

Keeps food fresher

www.locknlock.in

Save space!

Lock the lid

Interlock the containers

interlock

The kitchen organiser.

- Leak-proof
- 200% Space saving
- Tight grip

Rajprabhu Traders Pvt. Ltd. | Lock & Lock

C- 31, Antop Hill Warehousing Complex, Wadala East, Mumbai - 400 037. | Email: sales@locknlock.in | Tel.: 022 6772 2626

With BEST COMPLIMENTS
FROM

A.P Distributor for K.R.B.L Ltd

BASMATI RICE

Shree Kesar Trading Co.

182, Sri Krupa Market, (Mehboob Mansion)

Malakpet, Hyderabad : 500 036

Email : sktc_hyd@rediffmail.com

Off: 040-24557722

24552828

Jayant : 9246820909

9396254500

URO VENEER WORLD

Veneer - Laminate - Plywood -
Wall Panel - Decorative MDF

+91 9880589240
+91 80 26756066 / 2134
veneer@galagroup.in

WOOD & MOULDINGS

Wooden Flooring - Wallpaper -
Plywood - Solid Surface -
Doors

+91 9880589246
+91 80 33126376 / 6377
wood@galagroup.in

EURO HARDWARE WORLD

Handles - Locks - Hinges -
Kitchen Accessories

+91 9845565779
+91 80 26740580 / 33126300
hardware@galagroup.in

BATH WORLD

Flooring Tiles - Wall Tiles -
Sanitary - CP Fittings -
Cladding

+91 9880520000
+91 80 33126380 / 6381
ceramic@galagroup.in

EURO LIGHTING WORLD

Decorative Light Fixtures -
Designer Ceiling Fans

+91 9845027928
+91 9480316530
light@galagroup.in

GALA GROUP, MYSORE ROAD CAMPUS

STONE WORLD

Natural Stone Claddings -
Stone Floorings - Carving
Panels

+91 9886156789

+91 80 33126349 / 6350

stone@galagroup.in

EURO FLOORING PVT. LTD.

Natural Wooden Flooring -
Laminated Flooring

+91 9880589246

+91 80 33126364

woodfloor@galagroup.in

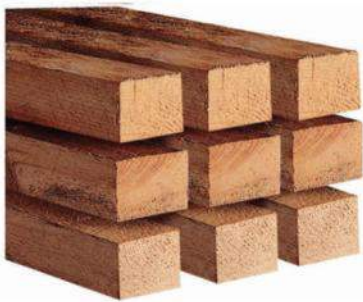
MAHAVEER CORPORATION

Aluminium Composite Panels

+91 9739300015

+91 80 26746677 / 26755271

acp@galagroup.in

VRIDHI WOODS

Decorative Lumber - Beading -
Frames

+91 9880589244

+91 80 26750281

vridhi@galagroup.in

Address : 339/1, Gala House, Mysore Road Campus,
Bapuji Nagar, Mysore Road, Bangalore - 560026
Ph : +91 80 26749845/ 26756066
E : info@galagroup.in, **W :** www.galagroup.in
Land Mark: Opp. Satellite Bus Stand,

HÄFELE

blum

KOHLER

PAGI

Hindware

ONE STOP SOLUTION FOR ALL YOUR INTERIOR NEEDS

Gayatri Vihar

**PANKAJ
KOTHARI**

Palace Ground, Bangalore

- * ANNIVERSARY * RECEPTION
- * ENGAGEMENT * BIRTHDAY
- * MARRIAGE * OUTDOOR CATERING

JIGNESH HAMLAI - 98455 99160

Email: sagargayatri@yahoo.co.in

www.sagarcaterers.com

Anything to everything... Best is the only thing !

**NEHRU CIRCLE
SESHADRIPURAM, BANGALORE
KAMLESH: 09008718012**

- * RESTAURANT
- * FINE DINE
- * BUFFET
- * CHAT PARLOUR
- * ANNIVERSARY
- * BIRTHDAY
- * ENGAGEMENT
- * RELIGIOUS EVENT
- * MARRIAGE
- * OUTDOOR CATERING
- * RECEPTION
- * KITTY PARTY

with BEST COMPLIMENTS from

GOLDEN
ENTERPRISES

ELITE
GRAINS

A.P. SOLE DISTRIBUTORS:

RR AGRO, KRISHNA MURMURA
NAMO FOOD PRODUCTS & PARRY SUGAR

Shop No. 188, Sri Krupa Market, Malakpet, Hyd-36.

Off.: 040-65 994949

e-mail: golden_hyd@yahoo.in

Off.: 040-65 535352

e-mail: elitegrains@gmail.com

Pravin Karani

9393 334949

Hitesh

9246 334949

Nilesh

9246 535352

Narayan

8885 535352

WE BELIEVE IN - HONESTY, QUALITY AND SERVICE

GOLDENTM
DISH

Saryu[®]

SilverTM
DISH

**I CAN DO THING YOU CAN'T,
YOU CAN DO THINGS I CAN'T
TOGETHER WE CAN DO GREAT
THINGS**

**WITH BEST COMPLIMENTS,
PARESH. THAVAR. CHHADVA
SANDEEP. PARESH. CHHADVA
~BENGALURU**

*Celebrate your
Special Moment With*

chandan[®]
MOUTH FRESHENER

Khaane Ki Happy Ending!

Mfg. & Pkd. By:
STC
India Pvt. Ltd.

A-505, 5 th Floor, Western Edge II,
Western Express Highway, Borivali (E) Mumbai 400066.
Customer Care: +91-22- 40652652
Email : info@chandanmukhwas.com
Website : www.chandanmukhwas.com
Bangalore : U. V. ENTERPRISES.
Phone No.: 080-41530230 / 09845143425.
Distributors Enquiry Solicited

With Best Complements from:

BALAJI ENTERPRISES

RATILAL V VIRA— 9449695691

DEEPAK V VIRA—9449498031

316/1, 1ST CROSS

MAGADI MAIN ROAD

KAMAKSHIPALYA, BANGALORE 560079

Dealers of:

- ★ Foot wear
- ★ College bags and purses
- ★ Belts
- ★ School Bags, Socks and bags
- ★ Umbrellas

ધન્ય બને છે. આવો મહાત્મન યોગી સાવ નિર્લેપ ભાવે સૌનું ભલું ઈચ્છતો સહજભાવ કંઈક વદી ઉઠે છે. એનું વદવું ફિરસ્તા જેવું હોય છે. લાગે તો ખરાં જ સૃષ્ટિનું હર ઘટક, પશુ, પ્રાણી, પક્ષી ને વનસ્પતિ સર્વ એનામાંથી પ્રેરણા લે છે. પોતાનું જીવન ધન્ય થયેલું માને છે. યુગે યુગે આવા અવતારો મહાનુભાવો પાકતા જ રહે છે. યાદ રહે સ્વર્ગ કે નરક પૃથ્વી પરની જ અલગ અલગ દશા છે. ઉપર આસમાનમાં કે નીચે પાતાળમાં સ્વર્ગ કે નરક માટે નજર દોડાવવાની જરૂર નથી. પરમધામ, દેવલોક કે સ્વર્ગ, બધું અહીં જ છે. પરમજ્ઞાન પામી આત્મા અહીં જ સુખ એન થી રહે છે. પાપકર્મ કરી પાપી અહીં જ રૌદ્ર નરકની યાતના માણે છે. સ્વર્ગ કે નરક માટે ઉંચે કે નીચે જોવાનું તજી શકાય, વાણી ને વર્તનમાં અભેદ આવે, સંપૂર્ણ પ્રકૃતિમય થઈ શકાય તો પ્રકૃતિ આવા આત્માને પરમાત્મા ગણશે ને પોતાનામાં સમાવી લેશે.

એટલે જ કુદરત સન્મુખ થવું, કુદરતમાં મહાલવું એના અંગ થઈ રહેવું આત્મા માટે અતિ મહત્વનું સોપાન થઈ રહે છે. આવા આત્માનું હૃદય વિશાળ બનશે. ભેદ મટશે. સર્વ પ્રકૃતિ ને એના અંશ એને પોતીકા ભાસશે. પ્રકૃતિનું એક અંગ

હોવાનું એને અભિમાન થશે. પ્રકૃતિમાં વિહરતા, એનાં અવનવાં ઘટકોને માણતાં નિરનિરાળાં રવ ને હૃદયમાં માણતાં એનું રસપાન કરતાં વ્યક્તિ ક્યારેક કોઈક ધન્ય ક્ષણે પોતાનામાં જ સરી પડે છે. પોતાનામાં જ સર્વો તે મૌન ને વર્યો. મૌનની ભાષા હૃદયની ઊર્મિ છે. એ ઊર્મિ અલૌકિક ને અજરામર હોય છે. આવી મહામયી વ્યક્તિ પોતાની નિજી કેડી કંડારતી જાય છે. એ કેડી પર અન્ય ભાવકો પણ ભ્રમણ કરતાં રહે છે. આવી અલૌકિક ઘટનામાં રવ કેન્દ્ર સ્થાને રહેલો છે. રવ, ધ્વનિ ને એનું સુરેખ સ્વરૂપ સંગીત દેવાંશી તત્વ છે. એ અદ્ભુત તત્વને માણનાર, હૃદયમાં ઉતારનાર એટલો નિર્મળ હૃદયી થઈ જાય છે, દુનિયાદારીમાં પણ તે હંમેશાં ભરોસાપાત્ર રહે છે. એટલે જ કહ્યું છે કે જે વ્યક્તિ સંગીતને ખરા દિલથી ચાહે છે તેના પર હંમેશાં ભરોસો રાખવો.

નીરવતા એટલે ચૂપકીદી. ચૂપકીદીમાં બધું સમાઈ જાય છે. બધું આવી જાય છે. બધું કહેવાઈ જાય છે. એટલે જ મહાન શાયર ગાલીબ વદી ઉઠે છે: 'Silence alone can tell a thing, which is beyond all.'

ડૉ. ગિરીશ વિશ્ણીવોરા, 022-24024023

સલામ એ નારી શક્તિ ને

(નીચે આપેલ લેખમાં કોઈ કલ્પના કે અતિશયોક્તિ નથી એક સ્ત્રીના જીવન માં બનેલ સત્ય ઘટનાઓ છે.) સન્ ૧૯૩૭ માં એ સ્ત્રી નો જન્મ થયો ચાર બ્લેન ને એક ભાઈમાં એ સૌથી મોટાં તેથી નાનપણ થી જવાબદારી ના અનુભવ થવા મંડ્યા. એ સમય અનુસાર ૧૬ વર્ષ ની કુમળી વયમાં લગ્ન થયા. ભણતર સાત ચોપડી, પંજાબમાં વસતાં પિયર ને છોડી પરણી ને મુંબઈ આવ્યા. સાંકડી બે રૂમો માં રહેવાનું સાસુ-સસરા ને ત્રણ નંણાદો મળી ૭ જણનો પરિવાર. પતિનો ચા નો છૂટક ધંધો, આર્થિક સ્થિતિ જીર્ણ, કંઈક નવું કરવા ના ઈરાદે એમના પતિએ મામા સાથે મળી ને કચ્છ ભુજ શહેરમાં દુકાન ચાલૂ કરી. મુળી મામા એ રોકી મહેનત એમને કરવાની. મામા તો મુંબઈ માં રહેતા હતા, પતિ-પત્ની ભુજ માં જઈ વસ્યા ને સાસરા વાળા મુંદ્રામાં રહ્યા.... ધંધો જમાવવા બન્ને ખૂબ મહેનત કરવા લાગ્યા સંસાર ચક્ર ચાલવા લાગ્યો. બે પુત્ર ના જન્મ થયા, નાનો પુત્ર એક વર્ષ નો થયો, આવતી કાલે જન્મદિવસ છે તો થોડા દોસ્ત ને બોલાવી ઘરમાં જમણ કરીશું એમ નક્કી થયું, પણ કુદરત ને એ ખૂશી મંજૂર ન હતી. બીજા દિવસની એ કારમી સવાર અચાનક પતિ ને છાતી માં દુખાવો ઉપડ્યો, પીડા અસહ્ય હતી પાડોશી સૌ ભેગા થઈ ગયા કોઈ ડોક્ટર ને બોલાવા ગયો પણ ડોક્ટરના આવતા પહેલાં મોત આવી ગયું.

જાણે કે આભ તુટી પડ્યું. પરિસ્થિતિની જાણ થતાં જ અ બેન બેભાન થઈ ગયા. કળ વળી ત્યારે ભાન થયું કે માફ તો સર્વસ્વ લુટાઈ ગયું. ૨૩ વર્ષ ની નાની વય માં સેથાનો સીંદૂર ભસાઈ ગયું, સાસુ સસરા ને ભૂજ રહેવા આવી ગયા. દુકાનની જવાબદારી સસરા પર આવી ગઈ પણ આવી સ્થિતિ માં પણ પૌત્ર, પુત્રવધૂ ને દિકરી જાણીને સાથે રહેવા લાગ્યા. થોડી ઘણી કાન ભંભેરણી પણ થઈ કે હવે આ ત્રણ જણ ની જવાબદારી તમે શા માટે લ્યો છો પણ આપસમાં બધા મક્કમ હતાં. આવી પડેલ સંજોગો ને હવે તો સાથે મળીને જ સામનો કરીશું એવો નિશ્ચય કરી લીધો...

પિયર થી તેડા આવ્યા પણ એ સ્ત્રી કેટલી મજબૂત કે 'ના હવે તો આજ

મારા માતા પિતા ને આજ મારો પિયર', દુકાનમાં થી બે અઢી સો રૂ. ની જ ઉપાડ મળતી એટલાં માં અટલા પરિવાર નો પોષણ કેમ થાય? તેથી ઘરમાંજ જાત મહેનત ઝીંદાબાદ. શીવણનો કામકાજ શરૂ કર્યો. એ સમય માં તૈયાર કપડાં (રેડીમેડ) નહીંવત મળતાં, તેથી ધીમે ધીમે કામ જામવા લાગ્યો. જે ફરીઆ માં રહેતા તે પડોશીઓ નો પણ સગાથી વિશેષ સાથ મળવા લાગ્યો. ફીટ, ટી.બી. ધર્નૂવા જેવી બીમારીઓ નો પણ સામનો આ સ્ત્રીએ કર્યો. પોતાના બે બાળકો ને ત્રણે નંણાંદો ને દિકરીની જેમ સંભાળવા લાગ્યા. મોટી નંણાંદના લગ્ન મુંબઈ થયા. એ દિવસોમાં ભૂજ કચ્છનો મોટો મથક હતા, એટલે ખરીદી કરવા, હોસ્પિટલ માટે આપણા ગાંમડાઓ માંથી ભુજ અવર જવર બહુ રહેતી. એ જમાનામાં વડિલો કે મહિલાઓ હોટેલ માં કે બહાર રસ્તા પર ની લારી પર કંઈ ખાચ નહીં તેથી ઘરે મહેમાનો ની આવ ચાલૂજ રહેતી. ધન્ય છે એ સાસૂ વહુ ને કે આવા સંજોગોમાં પણ સાધર્મિક ભક્તિ તો કરતા રહ્યા. વળી ખબર પડી કે સાત ચોપડી ભણેલ મહિલાઓ માટે એક ખાસ શાળાંત નો કોર્સ હતો જેમા ખાસ થવાથી પ્રાર્થમિક શાળામાં પ્રાધ્યાપિકાની નોકરી મળતી, ને એ ના માટે સાસરાએ સામેથી અનૂમતિ આપી. સારા માર્કે ખાસ પણ થયા. પણ નોકરી બધી ગાંમડાઓ મા મળતી. અટલી નાની વયમાં દૂર ગાંમડાઓમાં એકલા કેમ રહેવાય? એટલે નોકરી જતી કરી. ધગસને હોશીયારી એટલી કે ગુથણ ભરતકામમાં ભૂજ તાલૂકામાં બીજા નંબરે ખાસ થયા.

બીજી નંણાંદના પણ લગ્ન લેવાયા. હવે પોતાના પુત્રો પણ મોટા થઈ રહ્યા છે, દુકાનમાં કંઈ ખાસ ઉપજ નથી, ને હવે સસરાથી પણ વધુ કામ નહી થઈ શકે જાણી મોટા પુત્રને પરદેશ મોકલવાનું નક્કી થયું. સગાઓનો આગ્રહ મુંબઈ માટે હતો પણ પુત્રની ઈચ્છા મુંબઈ રહેવાની ન હતી. વળી સ્વબળે આગળ વધવું એવી નેમ થી કરણ થી દુર મદ્રાસ એક હેતુ સંતોષી ને ત્યાં મોકલ્યો.... નવો ગામ, નવા લોકો, નવો ધંધો, અજાણી ભાષા છતાં જીગરના ટુકડાને પોતાના થી દૂર મોકલી આપ્યો, ચાર વર્ષ પછી નાના પુત્રે પણ એસ.એસ.સી. ખાસ કરી ને ભાઈ પાસે ૧૭ વર્ષની ઉંમરે મદ્રાસ પ્રયાણ કર્યો.

પ્રેમાળ શેઠની હુંફ સારી હતી, બન્ને ભાઈઓએ કુટુંબને કચ્છથી મદ્રાસ રહેવા ઈચ્છા દર્શાવી જેથી બધા સાથે રહી શકીએ ને વડિલોને તથા માતા ને પણ આરામ મળે.... પણ માતા નો મન મુંઝાતો હતો કે આટલા મોટા વડિલને ત્યાં પરદેશમાં ફાવસે કે કેમ? પણ આવેલ પત્ર વાંચી ને વડિલો એ તો કહી દીધું અમારા પોત્રાઓ પાસે તો આપણે બધા સાથે જ જઈશું ને જ્યાં રહીશું ત્યાં સાથેજ રહીશું. બધા ખૂબજ ઉમંગ થી કચ્છ ને રામરામ કહી મદ્રાસ આવવા નિકળી પડ્યા. પણ એમને ક્યાં ખબર હતી કે હજુ એ કસોટી બાકી છે. જે દિવસે મદ્રાસ પહોચ્યાં તેજ દિવસે સાસૂને પક્ષઘાત નો હુમલો થયો. શરીરનો એક બાજુ નો અંગ ખોટો પડી ગયો. છોકારાંને મળવાની કેટલી બધી ખૂશી હતી? બધી વિશાદમાં ફેરવાઈ ગઈ. પણ કહે છે ને કે સાથે સહન કરવાથી દુઃખની તાકાત હળવી થઈ જાય છે. મોટા પુત્રના લગ્ન હૈદરાબાદમાં થયા ને છ મહીના પછી હૈદરાબાદમાં રહેતા નાના-નાની ને મામાના આગ્રહ ને વશ થઈને મા-બાપ જેવા શેઠ-શેઠાણીને છોડી બધા હૈદરાબાદ આવી વસ્યા. મોટો પુત્ર મામા સાથે ટ્રાન્સપોર્ટ લાઈન માં ગયો નાનો પુત્ર રેડીમેઈડ દુકાનમાં કામ શીખવા લાગ્યો... બે વર્ષ પછી પોતાની દુકાન નવા જ એરીયામાં

ખોલી. મહેનત અને કીસ્મતે સાથ આપતાં ધીમે ધીમે ધંધો જામવા લાગ્યો. નાની નણંદને હૈદરાબાદમાં પરણાવી. પછી નાના પુત્રના પણ લગ્ન થયા. ત્રણ નણંદ ને બે પુત્રો એમ પાંચ પાંચ સંતાનો ને મોટા કરી ને સંસાર ચક્રમાં જોડ્યા... બન્ને વડિલોની ખૂબ સેવા કરી. બન્ને છ મહીનાના અંતરે ૭૮-૭૯ વર્ષે અવસાન પામ્યા.

હજુ પણ પરિવારમાં આવતી સંસારિક શારીરિક માનસિક મુશીબતોમાં એમનો જ પીઠબળ મળી રહ્યો છે. ઋણાનુબંધે બન્ને પુત્રવધુ સમજૂ છે. પૌત્રો- પૌત્રવધૂ બધાને એક તાંતણે બાંધીને આ સ્ત્રી ૭૮ વર્ષે પણ અડીખમ છે. શારીરિક રીતે થોડા ઝીણા થયા છે પણ કોણ જાણે મુસીબતો માં ક્યાંથી અજાણી શક્તિ એમનામાં આવી જાય છે. હજુ બધી રીતે કાર્યશીલ છે. પૂછે એમને સાચી સલાહ આપે, સગા સંબંધીઓ માં સૌના માનીતા છે. એમના આદર્શને માનથી જોવાય છે.

એ સ્ત્રીનું નામ છે “માતુશ્રી અમૃતબેન દેવશી વોરા “અમારા ડાલા માતાજી ખરેખર “માતૃદેવોભવ:”

લી. તમારો, મહેન્દ્ર વોરા, હૈદરાબાદ ડે

નારી તું નારાયણી

આજે હું તમને એક એવા બેનની વાત કરું છું જે મારી સખી પણ થાય છે. નાના હતા ત્યારે, મુંબઈમાં બાજુ બાજુ માં જ રહેતા. પણ પછી અમે નાગપુર ચાલ્યા ગયા. એની સાથે સંપર્ક તુટી ગયું. જેમ જેમ મોટા થતા ગયા નવા સંપર્ક, નવા મિત્રો બનતા ગયા. એ માત્ર યાદોમાં રહી.

હું જ્યારે હૈદરાબાદ રહેવા આવી ત્યારે એક દિવસ એ અચાનક પાર્કમાં ભટકાઈ ગઈ. એકબીજાને જોઈ બંને ખુશ થઈ ગયા. પિયરની વાતો થઈ. એના પપ્પા તો એના જન્મ પછી તરત ગુજરી ગયા હતા. ચાર બહેનો અને ત્રણ ભાઈઓના પરિવારમાં સૌથી નાની હોવાથી એ બધાની લાડકવાળી હતી. અહિંયા એમની રેડીમેડ કપડાની દુકાન હતી. પરંતુ સંજોગવશાત દુકાન ચાલી નહીં. પરિવાર દેવામાં ડૂબી ગયું. ઓછું હોય એમ એના પતિને કેન્સર જેવી જીવલેણ બિમારી થઈ. ઘરમાં બે નાના દિકરા, સસરા, દિયર અને આર્થિક સંકડામણ. કાંઈ રસ્તો સૂઝતો નહોતો. પણ એણે હિંમત ન હારી. પોતાના સધ્ધર ભાઈ બહેનો પાસે હાથ ન ફેલાવ્યો. એ લોકો મદદ કરે પણ એ કેટલી સહાય રૂપ થાય?

પછી એણે નાના પાપે નાસ્તા બનાવવાનું ચાલુ કર્યું. ધીરે ધીરે એના નાસ્તા અને મિષ્ટાન્ન પ્રખ્યાત થવા લાગ્યા. વહેલી સવારથી રાતના મોડે સુધી એ મહેનત કરતી. એક બાજુ પતિની બિમારી, છોકરાઓનો ભણતર, જે કામ મળે એ ના ન પાડતી. પૂરું કરીને જ જંપતી. પંદર વરસ પહેલા પતિએ અંતિમ શ્વાસ લીધા, પણ એ હિંમત ન હારી. છોકરાવનું ભણતર પૂરું કરાવ્યું. આજે બંને દિકરાઓ પાસે સારી જોબ છે. તેઓ મા ને કામ કરવાની ના પાડે છે, પણ એ હજી પણ મહેનત કરે છે. સ્વમાનભેર જીવે છે અને બીજાને પણ માર્ગ ચીંધે છે.

અમારા હૈદરાબાદવાળા તો એને હવે ઓળખી ગયા હશે. એ છે કાયમ નામ પ્રમાણે હસતી હસુમતી વસંતભાઈ ગડા, ગામ બાડા. આજના આ કપરા કાળમાં એકલા હાથે વગર મુડીએ સોપાન ચડવું આસાન નથી, એ પણ હસતા મોઢે અને સગાસંબંધીઓ નો અહેસાન લીધા વગર. મને એની પર ગર્વ છે કે એ મારી સહેલી છે. એની માટે આટલું જ કહીશ.... સંઘર્ષો કા યહી સિલા હોતા હૈ, ઉસમેં કામયાબી કા રંગ મિલા હોતા હૈ!!

ચંદન હરીશ હરીયા, હૈદરાબાદ. 9390430469 ડે

શાંત પળોમાં વિચારજો....

હે માનવ તે ક્યારે એવો વિચાર કર્યો છે કે તું કેવો જીવન જીવી રહ્યો છે ? નથી કર્યો તો સાંભળ - તું અસંખ્યાતા અને અનંતા જીવોનું સંહાર કરી રહ્યો છે .તમને થશે ,અરે પ્રભાબેન, તમે આ શું કહો છો ? અરે હું તો સવારના ઉઠી -નાહી-ઘોઈ,પુજા-પાઠ કરું છું .બે વખત સામાઈક કરું છું, ને તમે આમ કેમ કહો છો ? તો શુ આ ગલત છે? બિલકુલ ગલત નથી .હું તમને એમ કહેવા માંગુ છું ,હાલતા, ચાલતા, ઉઠતા, બેસતા અસંખ્યાતા (જાણતા-અજાણતા) અભક્ષ્ય આહાર ને આરોગતા અનંતા જીવોનો સંહાર કરી તારા શરીર ને પોષણ આપવાનું છોડી, મનરૂપી ઘોડાને નિયમ (વૃત-નિયમ) રૂપી દોરીથી બાંધી અભક્ષ્ય આહારમાં રહેલા અનંતા જીવોનો રક્ષક બન. નિયમોમાં બંધ થઈ તેઓને અભયદાન આપ.

અભયદાન ચાર પ્રકારના દાનોમાં સર્વશ્રેષ્ઠ દાન છે. હવે તું વિચાર કર તારે શુ કરવું છે? કસાઈ એક હત્યા કરી થાક અનુભવે છે, તુ અનંતા જીવોની હત્યા કરી થાક અનુભવે છે? હવે વિચાર - શાંત પળોમાં

પ્રભાબેન શાંતીલાલ છેડા, બેલ્લારી. 8392267382 ડે

ગુજરાતી સાહિત્યમાં સ્ત્રીનું બદલાતું ચરીત્રચિત્ર

ખલિલ જિબ્રાને સ્ત્રી વિશે કહ્યું છે : નારી રૂપવતી કે અરૂપ કાંઈ નથી. એ જે કાંઈ છે એ તારી પોતાની જ પ્રેમમાયા છે. સ્ત્રી એ કોઈ આકૃતિ નથી. કોઈ વ્યક્તિ નથી. એ તો હવા છે. સુગંધી વાતાવરણ છે. એ પુરૂષના હૃદયની સુંદર ભાવનાનો પડઘો છે.

એ સ્ત્રી કોઈ પણ હોઈ શકે- હું, તમે, સીતા, દ્રૌપદી, સતી સાવિત્રી, દેવકી, યશોદા, રાધા, મીરા કે કોઈ પણ. સ્ત્રી શબ્દની સાથે જ આપણી સમક્ષ સ્ત્રીનાં અવનવા રૂપ ખડાં થઈ જાય છે. કાર્યોષુ મંત્રી, કર્મોષુ દાસી, શયનેષુ રંભા, ભોજનેષુ માતા, એક જ સ્ત્રીમાં કંઈ કેટલાંય રૂપ સમાયેલા છે. એટલે જ તો એ સદા રહસ્યમયી રહી છે. કવિની કલ્પના છે ને ચિત્રકારની ચિત્રશાળા.

દરેક સ્ત્રી રાજરાણી હોય છે. સામાન્ય સ્ત્રી એનું જગત આગવું હોય છે. લોકકથાઓની જગદંબા, ઝવેરચંદ મેઘાણીની સરળ છતાં ખુમારીવાળી સ્ત્રી, રાજસ્થાનની શૂરવીર નારી, સરસ્વતીચંદ્રની કુમુદ અને એવી જ બળવંતરાય ઠાકોરની પ્રેમનો દિવસની નાયિકાથી કોણ અજાણ છે? ગુજરાતી સાહિત્યે ગૌરવશીલ, સંસ્કારી કુમુદ આપી છે તો “જૂનું પિયેરઘર અને મોગરો” કાવ્યમાં એક કુમારીથી માતા થતી સ્ત્રીનું અતરંગ જોયું છે. “સાત પગલા આકાશ”માં એક સ્ત્રીથી લખાયેલી અનેક સ્ત્રીઓની વાત છે. પહેલાંની ઘરેડમાં ઘડાતી નારીએ વખત વિતતાં પોતાનું આગવું રૂપ ઉભું કર્યું છે. કશુંક પામવા કદાચ કશુંક ગુમાવ્યું પણ છે. ક્યારેક સ્ત્રીની ગરિમા ક્યારેક સ્ત્રીનું સ્ત્રી પણું. ઝવેરચંદ મેઘાણીની રૂડી રૂઆબદાર સ્ત્રી ક્યાંક ખોવાઈ ગઈ છે. ક્યાં એ કાલિદાસની મેનકા? આજે કાલિદાસ હોત તો? આજે કાલિદાસ હોત તો મેનકાના કયા કર્ણફૂલની વાત કરત?

કઈ વસંતસેનાની વાત કરત?
રવીન્દ્રનાથ ટાગોર કઈ આંખોની વાત કરત?
કાળી ગભરૂ કે હેઝલ, બ્લુ કે ગ્રે કે બિન્ધાસ્ત?
કયા કેશુઓને કાલી ઘટા સાથે સરખાવત?
વેજ કટ, બ્લંટ કટ કે બોય કટ?
સોળ વરસની છોકરીના મનમાં ઉઠતા કયા તરંગની વાત કરત?
જાઝ, ડિસ્કો કે રોક?
એના મનમાં વિસ્તરતા કયા આકાશની વાત કરત? સ
શરદબાબુ કઈ પારો કે ચંદ્રમુખીની વાત કરત?
આજે કાલિદાસ હોત તો શું મેઘદૂત લખત?
રવીન્દ્રનાથ ઘરબાહિરે કે શરદબાબુ દેવદાસ લખત?

યુગોથી સ્ત્રીના કેટલાંય રૂપો બદલાતાં આવ્યાં છે. ગુજરાતી સાહિત્યમાં આવતી મહાકાવ્યોની નાયિકાઓ સીતા, દ્રૌપદી વગેરે ત્યારે હતી અને આજેય છે. આજની નારી

આત્મનિર્ભર છે. વક્તના બદલાવની સાથે આજની નારીએ પરિસ્થિતિ સામે લડવાનું શીખી લીધું છે. નારી સ્વાતંત્રની ઝુંબેશ થાકી સ્ત્રીઓએ આજે ઘર બહાર કદમ માંડ્યા છે. એક જમાનામાં દૂધ પીતી કરવામાં આવતી બાળકી સમાજનું ગૌરવ બની છે. ખોટે રસ્તે ચાલનારની અને સત્યને પડકાર કરનારા સામે સત્ય બનીને ઉભી છે.

❧

સ્ત્રીનું સ્થાન ઘરમાં કે બહાર

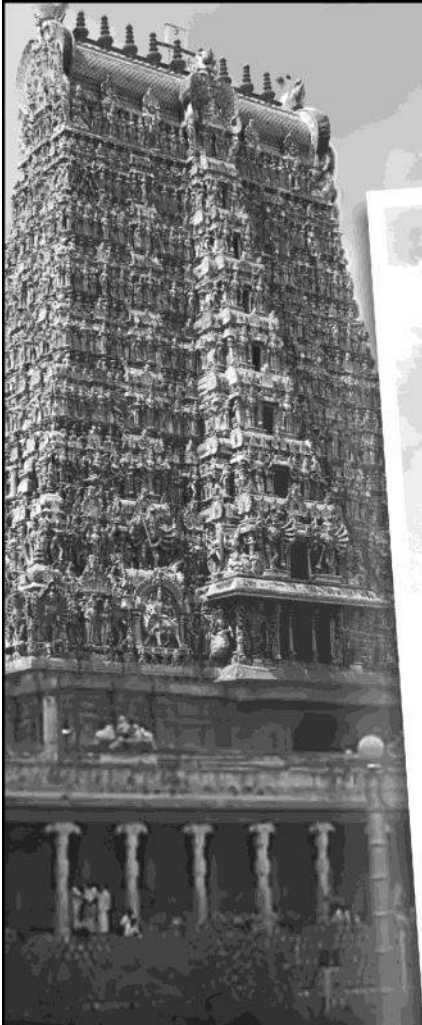
દરેક માનવી એ સ્ત્રી હોય કે પૂરૂષ સૌને પોતપોતાનો બૌદ્ધિક, શૈક્ષણિક તથા આર્થિક વિકાસ સાધવાનો હક છે. આજના વિશ્વની માંગ છે કે દરેક વ્યક્તિએ પોતે પોતાનાં તરફની જવાબદારી મુખ્યપણે નિભાવવાની છે. જ્યાં સુધી આજની ભારતીય સ્ત્રીનો સવાલ છે ત્યાં સ્ત્રીને હવે આદર્શ સ્ત્રી બનવા કરતાં પોતાનું સ્વત્વ વધારે પ્રિય છે. આજે દરેક સ્ત્રીએ પોતાના પગભર ઉભા રહેવાની ક્ષમતા તો કેળવવી જ રહી પછી ભલે એ ભવિષ્યમાં જરૂરી હોય કે ન હોય. આજના સમયમાં થતાં લગ્નવિચ્છેદ, મોંઘવારી, કૌટુંબિક સમસ્યા સૌને ધ્યાનમાં લઈને આ જરૂરીયાત આવશ્યક બની છે. પરંતુ કેટલે સુધી? આપણો દેશ અમેરિકા તો નથી જ્યાં ન તો સંયુક્ત કુટુંબ છે કે ન તો મોટાં થઈ ગયેલાં બાળકોની જવાબદારી.

આપણે આજની સ્ત્રીને ગમે તેટલી વ્યવસાયકુશળ હોવા છતાં પરિવારથી વિમુક્ત તો ન જ જોઈ શકીએ. ઘરની વ્યવસ્થા, બાળકોના સંસ્કાર, જતન એક સશક્ત, સ્વસ્થ ભાવિ પેઢીનું નિર્માણ સ્ત્રી સિવાય શક્ય જ નથી. માંદા બાળકની ઉપર ફરતાં માતાના હાથનું વાત્સલ્ય બીજા કોઈ ક્યાંથી લાવી શકે? સવાલ થાય કે જ્યાં આટલી મોટી માંગ, આટલી મોટી જવાબદારી સ્ત્રીના માથે હોય ત્યારે ભલા એને બહાર જઈને કૌશલ્ય બતાવવાની શી જરૂર? એ જમાનો જુદો હતો જ્યારે સ્ત્રી પાસે ઘરકામ અને ઘરની ચાર દીવાલ સિવાય બીજો કોઈ વિકલ્પ નહતો. પરંતુ આજની સ્ત્રી શિક્ષિત છે અને શિક્ષણે આપ્યું છે મન અને કૌશલ્ય. જેને સંતોષવાની જવાબદારી એની પોતાની છે. હવે તેનાં સ્વપ્નાઓ ઘર ને વરથી ઉપર પોતાની મહત્વાકાંક્ષાઓનાં છે. અને એમાં ક્યાં કંઈ ગુનો પણ છે? પરંતુ સ્ત્રીને અહીં એક રેખા દોરવી પડે છે. ઘર અને બહારની દુનિયા વચ્ચે. આપણે જોઈએ છીએ કે ડોક્ટર-એન્જીનીયર વગેરે બનતી સ્ત્રીઓને પોતાની કારકિર્દીનો ભોગ આપવો પડે છે પણ તે સ્ત્રી પોતાનાં પરિવાર અને બાળકો ખાતર પરિવારની વ્યવસ્થામાં સૌને પોતપોતાનો રોલ નિભાવવાનો છે તે જો સ્ત્રી સમજી શકે તો પૂરૂષ સમોવડી થવાની તેની હઠનું સમાધાન મળી રહેશે. ટી.વી. સીરીયલ શ્રીમાન-શ્રીમતીમાં આવતી સ્ત્રી પુરૂષના રોલની અદલાબદલી કેટલી કઠંગી લાગે છે. જો વિધાતાએ એને પૂરૂષ સમોવડી બનાવવી હોત તો એ સ્ત્રી જ ન હોત. એનું સ્ત્રી હોવું જ કંઈક વિશેષપણું સૂચવતું નથી શું? તાત્પર્ય એ જ કે સ્ત્રીએ ઘર બનાવીને સાથે સાથે પોતાની મહત્વકાંક્ષા પણ પૂરી કરવાની છે સમય વર્તીને. મજબૂરીથી નહીં, અનીચ્છથી નહીં. પણ પ્રેમથી, સમજથી. જ્યારે સ્ત્રી ત્યાગ કરે છે ત્યારે તે વિશેષે કરીને સ્ત્રી છે.

❧

The Landmark of Madurai...

for a Cheerful Shopping Experience

MADURAI'S FIRST SHOPPING MALL!

A retail centre that entertains! It's Marvelous, It's Amazing & it's one of the best shopping Destination in the city. Located at K.K Nagar, A prosperous and high Density catchments area and it is just 15 minutes away from the world famous "MEENAKSHI AMMAN TEMPLE". This 90,000 sq.ft. Mall has a lot of pulsating entertainment and brand penetrating retailing all under one roof

Milan'em Mall

100 Feet Road K K Nagar Madurai 20 Ph 4347000

Super Market | Branded Outlets | Food Court | Theaters | Kid's Play Area

milan

12-13-14 Amman Sannathi
Madurai 625001 Ph: 2629465

M* Mart

MILAN'EM MALL 100 FEET ROAD
K.K.NAGAR MADURAI Ph : 4347000

milan
SHOPPE

196, Bye Pass Road,
Madurai - 625010. Ph: 2385989

Roopam
Eve's Skoppe

35 Vengalakadai Street
Madurai - 625 001. Ph: 4377342

With Best Compliments
from

M/s.SIDHARTH CANISTERS PVT LTD

Mfrs. Of Paper Packaging Products viz.

FIBRE BOARD DRUMS
PAPER CORES
COMPOSITE CONTAINERS

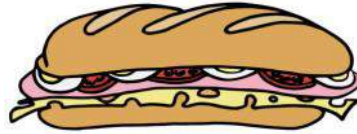
Address: Plot No.9/11/B, Rd No.6
IDA Nacharam, Hyderabad : 500076

Ph: 91-40-27171710, 27171712
Email: tara@sidharthcanisters.com
url: www.sidharthcanisters.com

Tarachand Manilal Dharod
Viresh Manilal Dharod
Bhinang Navin Dharod
Sachin Viresh Dharod

महिला MUNCH

BOMBAY SUBMARINE

(An unusual way of making a sandwich, nutritious with protein & zinc laden sprouts)

Cooking Time : 20 mins Preparation Time : 10 mins

Makes 4 large sandwiches

INGREDIENTS

French loaf (10-12")	4
Tomatoes (sliced)	2
Cucumber (sliced lengthwise)	2
Onions (sliced)	2
Cabbage (shredded)	1 cup
Garlic Cheese Spread	4 tbsp
Grated Cheese	1/2 cup

For Masala Sprouts

Boiled mixed sprouts 1 cup
(Wheat, Moong, Green & Brown Chana – Soak overnight. Remove water and leave it for another day for them to sprout. Pressure cook them until 2 whistles in mid-flame.)

Potatoes (boiled & mashed)	1/2 cup
Tomatoes (Finely chopped)	1 ½ cups
Onions (finely chopped)	1/2 cup
Ginger-Garlic paste	2 tsp
Green chilli (finely chopped)	1
Pav bhaji masala	2 tsp
Dhaniya-Jeera powder	2 tsp
Turmeric powder (haldi)	1/4 tsp
Black salt (sanchal)	1/2 tsp
Oil	2 tsp

Salt to taste

Method:

Heat the oil in a non-stick pan.
 Add the Onions and sauté till the Onions turn translucent.
 Add the Ginger-Garlic paste, Green chilli and sauté for another 1 minute.
 Add the Pav bhaji masala, Dhaniya-Jeera powder, Turmeric powder, Black salt, Tomatoes and Salt. Cook for 5 minutes.
 Add the sprouts & potatoes and mix well. Keep aside.

For Tofu-Paneer Mix

Tofu (grated)	1/2 cup	Paneer (grated)	1/4 cup
Onion (chopped)	1 medium	Green chilli (chopped)	1
Chaat masala	1 tsp	Butter	4 tsp
Coriander and mint chutney	4 tsp		

Salt to taste

Method:

Take all the ingredients and mix well in a bowl. Keep aside.

HOW TO PROCEED

Divide the Masala sprouts mix into 4 equal portions and shape each into a long patty.

Slit the loaves into 2 halves. Scoop the centre of the upper half for the Tofu-Paneer filling.

Apply the cheese spread on both sides of the bread. Place one portion of the Sprouts mix & spread equally.

Then top it with slices of Cucumber, Onions, Capsicum, & shredded Cabbage.

Top with grated cheese and sandwich using the other half of the loaf. Press tightly to bind it together & remove all extras.

Fill the centre with the Tofu-Paneer mix

Garnish with slices of Tomatoes on top.

Repeat the same to make the remaining 3 French loaves. You can also cut it into 3-4 pieces to serve smaller portions.

This is a very nutritious, stomach-filling & delicious Sandwich balanced well with Sprouts, Vegetables, Cheese & Paneer, and tastemakers to complete with perfection. A Sumptuous meal that people of all ages will love!

Mrs. Hemal Hapin Lalan, Madurai. 9843252462

TIL BURFI

Ingredients

1 cup fat milk	1 cup milk powder
3/4 cup sesame seeds	
1/2 cup sugar	
1/8 teaspoon cardamom powder	

Method

Roast sesame seeds over medium heat till they are golden in color. This should take about 3-4 minutes. Keep aside.

Mix well. In a non-stick frying pan add milk and milk powder and mix it well over medium-high heat.

Stir continuously till the mixture starts to bubble.

Lower the heat to medium and keep stirring and scraping the sides and bottom of the pan for 8-10 minutes until mixture is reduced to thick paste and starts coming together.

Add roasted sesame seeds and mix well. Stir for another 2-3 minutes until the mixture starts looking like a soft dough. Lower the heat to low and add sugar and cardamom powder and mix it well. *Mix will become little soft in texture after adding sugar.*

Keep stirring for 1-2 minutes and bring the burfi back to dough texture.

Spread burfi mixture onto the greased plate, approximately ½ inch thick. Let it set for two hours at room temperature. Cut burfis to desired shape; square or diamond shape works well.

The burfis will store well in an airtight container, at room temperature for up to 2 weeks.

કાવ્ય સરિતા

કાવ્ય સરિતા

દરિયો મને ગમે છે

ધુ...ધુ...ઘઉં, ગુફ્તગુ કરતો દરિયો મને ગમે છે,
છીપલા ને શંખલા સહ રમતો દરિયો મને ગમે છે,
ભરતી, ઓટનો હિસાબ, છો, રાખતાં કિનારા,
મોજ, મજા મસ્તીમાં ઉછળતો દરિયો મને ગમે છે.

મઝધારે મૌનની મહેફીલ ભરતો, દરિયો મને ગમે છે,
સપ્તરંગી ક્ષિતિજ, આભ અડતો, દરિયો મને ગમે છે,
અંખતી સરિતાઓ ને સ્નેહથી સમાવી,
સુ:ખ, દુ:ખની વ્યથા લઇ ભમતો, દરિયો મને ગમે છે.

કઠોર દિલ ખડકોથી લડતો દરિયો મને ગમે છે,
મરજીવાઓને મોતી દેતો, દરિયો મને ગમે છે,
વાદળ રૂપે લઇ વિદાય, ઝરણું થઈ ફરી વહેતો,
'પાગલ' ફરે છે કહેતો, દરિયો મને ગમે છે.
"પાગલ" કલ્યાણજી કુંવરજી સૈયા, ચેન્નાઈ. 9150140370

જીંદગી અપની આસાન કરલી ...

કઠિન દૈર સે ગુજર રહી થી જીંદગી
ફિર કુછ સોચ કર , કુછ લોગોં સે માફી માંગલી , કુછ કો માફ કર દિયા
ઔર જીંદગી અપની આસાન કરલી

કાર્યસ્થલ પર વિચાર ભિન્ન હોને લગે
કુછ બાંતે ઉનકી માંન લી , કુચ બાંતે મેરી મનવાકાર ,
જીંદગી અપની આસાન કરલી

પત્ની કો પસંદ થી ખીચડી ઔર મુજે દાલ ચાવલ ,
એક દિન ખીચડી ખાલી , ઔર દુસરે દિન દાલ ચાવલ કે લિયે મનવાકર ,
જીંદગી અપની આસાન કરલી

મુજે કોમેડી ફિલ્મ અરછી લગતી થી , પત્ની કો સામાજિક,
એક હફ્તે પત્ની કો ટિપ્પાઈ 'સુપર નાની ' ઔર અગલે સપ્તાહ ટેપી
'હેપ્પી ન્યુ ઈઅર '
ઔર એસે જીંદગી અપની આસાન કરલી

યું તો મેરે ઔર પત્ની કે વિચાર કભી મિલતે નહીં ,
કિસી ભી સમસ્યા કે દ્રષ્ટિકોણ એક સે હોતે નહીં,
વાદ વિવાદ ઔર જટિલતા કો છોડ કર મૈને ,
જીંદગી અપની આસાન કરલી

તારાચંદ ધરોડ, હૈદરાબાદ. 98490 17752

સંક્રાંતિમય - ચમકારા.....

કુદરતમાં છે અનેકાનેક અનેરા સુખદ પરિવર્તન
આપણે સદાય કરવાના મસ્ત....મસ્ત....અવલોકન
પ્રભુના મહિમામાં યાશે માયાવી....દિવ્ય....દર્શન
પુશનુમા વાતાવરણમાં આવે આરોહ-અવરોહમય "ઉતરાયન"

શુભમ તહેવાર મકર સંક્રાંતિમાં મહત્વમય છે.....પવન
આંતરીય દેશોમાં પણ "પતંગોત્સવ" વિશાળ ને આનંદિત છે આયોજન
નાના-મોટા સહુનું રંગીન ને સંગીન પતંગમય છે ઉચ્ચ જીવન
જગતના તાલમેલમાં રહો, ના અને કદી તમ કટી પતંગમય સંસાર ભ્રમણ

૧૪મી જાન્યુ. ના બદલાશે પવનગતિની દિશાને દશાના ચલણ
તલ-ગોળની વાનગીના મધુર સ્વાદ લાગે અતિ મન-ભાવન
સનાતન કુંભમેળામાં અજબ-ગજબનું જન-માનસ કરે શુધ્ધીકરન
તિલ ગુડ ગ્યાને ગોડગોડ બોલા "પોંગલ" નારામાં છે મધુર-મિલન.
'ધીર' છોટલાઈ ધરોડ, બેંગલોર. 9343829299

મૃગજળ

તમે મૃગજળ અમને દીધાં,
અમે હોંશે હોંશે પીધાં.

એક સવારે કિરણ થઈને
ઊભા'તા અમે દ્રારે,
થઈ ઠાવકા તમે ચાલ્યાં
દઈ ને આડશ ત્યારે.

બળતી એક બપોર હતી,
હતી અગન તમે અકળાયા
શીળી વડની છાંચ બની,
અમે ગૂપચૂપ થઈ છવાયા.

વગડે વિકટ વાત હતી,
તમે અંધારે અટવાયા,
ઠોકર દઈને ગયાં તોયે,
અમે મારગ થઈ પથરાયાં.

વિષનો પ્યાલો મીરાંએ તો,
મસ્ત થઈને પીધો,
થઈને આતૂર ઊભાં અમે,
તમે ખાલી પ્યાલો દીધો.

મૃગજળની માયા લાગી,
ને જળ તો સાવ આદિકાં,
વાદળ, વ્હેણા કેવાં રણને
રેતીનાં સુખ મીઠાં.

અમે મૃગજળ માગી લીધાં
પછી હોંશે હોંશે પીધાં.

ચંદ્રકાંત નંદ (તંત્રી - પગદંડી) 9323541351

દૂ માય ગ્રીન અપ સન

-એલીક રોઝ

મારા હાથ દિનભર રોકાયેલા રહેતા
તું મને તારી સાથે નાની નાની રમતો રમવા કહેતો.
એમાં હું જોડાઈ ન શકતી,
મારી પાસે તારા માટે સમય નહોતો.
હું તારા કપડા ધોતી, સિલાઈ કરતી અને રાંધતી.
તું તારી ચિત્રપોથી લઈ ને આવતોતારી ખુશીઓમાં મને
સહભાગી બનાવવા ચાહતો

ત્યારે હું કહેતી પછી...પછી...હો દીકરા મારા.
રાત્રે ટાણે ઢબૂરીને સુવાડતી, તારી પ્રાર્થના સાંભળતી,
બત્તીઓ બુઝાવતી, પછી બિલ્લી પગે ચાલી જતી.
કાશ હું એક મિનિટ વધુ રોકાઈ હોત.
કેમ કે આ નાનકડી જિંદગી
અને વર્ષો તો કાઢતા હડી.
એ નાનકડો છોકરો કેટલો જલ્દી યુવાન થઇ જાય છે
એ ક્યાં હવે તમારી સાથે
હવે ક્યાં એ વિશ્વાસે કહેતો તેની કિંમતી ખાનગી વાતો
ચિત્રપોથી દૂર ક્યાંક, ન હવે બચપણની રમતો, ન
શુભરાત્રીણી યૂમી.
ન પેલી પ્રાર્થનાના બોલ
એ બધી હવે વહી ગયેલા વર્ષોની મૂડી
એ સમયે હતા મારા હાથ વ્યસ્ત
હવે તદન સ્થિર દિવસો બન્યા છે લાંબા ને ભરવા મુશ્કેલ
કાશ.....હું પાછી ફરી શકું
અને પૂરી કરી શકું
નાની નાની ઈચ્છાઓ તારી.

સંકલન : ચંદન હરીશ હરિયા, હૈદરાબાદ. 9390430469

પંજ પેપ્પર (કચ્છી મુક્તક)

તૂત
તૂત જેડા તૂત પધરા કઈ સગો
ધારિયું ત ભૂત પધરા કઈ સગો !
પાં અઢઈઅખરે કનાં ઓછા નઈયું
પાં મંજા અવધૂત પધરા કઈ સગો !!
આડસૂ
સુખ સુખ કઈયું તા, સે સુખ જા તાં સૂંઢા અઈ,
ડુખ આય ઈતરો ક, સૂંઢા મિડે ઊંધા અઈ!
નમી ન તા ન્યારીએ ચે તા અડે અડે આડસૂ
ખપઈયું તે ખારકું ને હી મિડે ગૂંધા અઈ!!
ત્રિસણા
હિકડયું મુંભઈયું ને બિઈયું મડઈયું
અડીન્દે અસીં કઈક નગરીયું અડઈયું!
ત્રિસણા ત્રિવાટે તે મુંજી પ્યાસીં એડા,
જ પિંઢ જ્યું અડેલ્યું પિંઢ કે ન વડઈયું.
જેર જટી ગિન
માલક તોજી મેર જટી ગિન,
જટણું વે સે ખેર જટી ગિન
જીયણ જટેનું મોર જિરા તું
જીયણ મંજાનું જેર જટી ગિન !
સેડો
ખેતરનું ભલેં અસીં બાર 'વાસીં,
મોલ કનાં તાંચ કિડાં ધાર 'વાસીં,
કોચ ન તો ડિઈ સગે નાલો જે કે ,
અસીં એડે સગપણ જો સાર 'વાસીં !!
-ડૉ. વિશન નાગડા.

ભાઈ ભાઈ કચ્છ એટલે કચ્છ

ગામડાનો ગુણાકાર...!ગામડામાં વસ્તી નાની હોય..
ધરે-ધરે જ્ઞાની હોય..., આંગણિયે આવકારો હોય...
મહેમાનોનો મારો હોય...!ગામમાં યા પાવાનો ધારો હોય,
વહેવાર એનો સારો હોય,રામ-રામનો રણકારો હોય,
જમાડવાનો પડકારો હોય...!સત્સંગ મંડળી જામી હોય...
બેસો તો !
સવાર સામી હોય...,જ્ઞાનની વાતો બહુ નામી હોય,
જાણે સ્વર્ગની ખામી હોય...!
વહુને સાસુ ગમતાં હોય...ભેળાં બેસી.. જમતાં... હોય...,
બોલવામાં સમતા હોય...ભૂલ થાય તો નમતાં હોય...!
છોકરાં ખોળામાં રમતાં હોય...આવી માની મમતા હોય...,
'ગઇલ્લા' છોકરાવને સંભાળવતાં હોય...ચોરે બેસી રમાડતાં
હોય !
સાચી દિશાએ વાળતાં હોય..બાપાના બોલ સૌ પાળતા હોય...,
ભલે ! આંખે ઓછું ભાળતાં હોય...આવા 'ગઇલ્લાં' ગાડા
વાળતાં હોય !
નીતિ નિયમનાં શુદ્ધ હોય...,આવાં ઘરડાં ઘરમાં વૃદ્ધ હોય...,
માંગે પાણી ત્યાં હાજર દૂધ હોય...માનો તો ભગવાન બુદ્ધ
હોય...!
ભજન-કીર્તન થાતાં હોય..પરબે પાણી પાતાં હોય...,
મહેનત કરીને ખાતાં હોય...પાંચમાં પૂછાતાં હોય...!
દેવ જેવા દાતા હોય...પરબે પાણી પાતાં હોય...,
ભકિત રંગમાં રંગાતા હોય...પ્રભુનાં ગુણ ગાતા હોય...!
ધી-દૂધ બારે માસ હોય...મીઠી-મધુર છાસ હોય...,
વાણીમાં મીઠાશ હોય...રમઝટ બોલતા રાસ હોય...!
પુન્ય તણો પ્રકાશ હોય... ત્યાં નકકી...શ્રી કૃષ્ણનો.. વાસ
હોય...,
કાચાં-પાકાં મકાન હોય..એમાંય એક દુકાન હોય...,
ગ્રાહકોનાં એવાં માન હોય...જાણે મળયા ભગવાન હોય...!
સંસ્કૃતિની શાન હોય...ત્યાં સુખીએનાં સંતાન હોય...,
એક ઓશરીએ રૂમ ચાર હોય, સૌનું ભેળું જમણવાર હોય...,
અતિથીને આવકાર હોય...ખુલ્લાં ઘરનાં દ્વાર હોય...!
કુવા કાંઠે આરો હોય...,નદી કાને કિનારો હોય...,
વહુ-દીકરીનો વર્તારો હોય...ઘણી પ્રાણથી પ્યારો હોય !
કાનો ભલે ! કાળો હોય.. એની રાધાને મન રૂપાળો હોય...,
વાણી સાથે વર્તન હોય...મોટા સૌનાં મન હોય...,
હરિયાળાં વન હોય...સુગંધી પવન હોય...!
ગામડું નાનું વતન હોય,ત્યાં જોગમાયાનાં જતન હોય...,
માનવી મોતીનાં રતન હોય...પાપનું ત્યાં પતન હોય...!
શીતળવાયુ વાતો હોય,ઝાડવે જઈ... અથડાતો હોય..., .
મોર તે દી' મલકાતો હોય, ગામડાનો મહીમાં ગાતો હોય,
પછી તેની... કલમે.. લખાતો હોય...
ભાઈભાઈકચ્છ એટલે કચ્છ.
સંકલન : અનીલાબેન દિનેશ ભેદા, ચેન્નાઈ. 9840893406

૨

મને ગમે છે (ગઝલ)

-અમૃત ધાયલ

કાજળભર્યાં નયનનાં કામણ મને ગમે છે,
કારણ નહીં જ આપું, કારણ મને ગમે છે.
લજ્જા થકી નમેલી પાંપણ મને ગમે છે,
ભાવે છે ભાર મનને ભારણ મને ગમે છે.

જીવન અને મરણની હરક્ષણ મને ગમે છે,
કે ઝેર પણ ગમે છે મારણ મને ગમે છે.
ખોટી તો ખોટી હૈયાધારણ મને ગમે છે,
રણ હોય ઝાંઝવાનાં તો પણ મને ગમે છે.

સુંદર બની ગયું છે, કંઈ ઓર દિલ મટીને,
તૂટી ગયું છે તો ચે, દર્પણ મને ગમે છે.
લાવે છે યાદ ફૂલો છાબો ભરી ભરીને
છે ખૂબ મ્હોબતીલી માલણ મને ગમે છે.

આવી ગયાં છો આંસુ લૂછો નહીં ભલાં થઈ,
એ બારે માસ લીલાં તોરણ મને ગમે છે.
લજ્જાના બંધ તોડી જુલફો દિયો વિખેરી,
જીવન બને છો વેરણછેરણ, મને ગમે છે.

સંકલન : પોપટભાઈ છેડા, હૈદરાબાદ. 9440055113

Your Children...

Your children are not your children.
They are the sons and daughters of Life's longing for itself.
They come through you but not from you,
And though they are with you, yet they belong not to you.
You may give them your love but not your thoughts.
For they have their own thoughts.
You may house their bodies but not their souls,
For their souls dwell in the house of tomorrow, which you
cannot visit, not even in your dreams.
You may strive to be like them, but seek not to make
them like you.
For life goes not backward nor tarries with yesterday.
You are the bows from which your children as living ar-
rows are sent forth.
The archer sees the mark upon the path of the infinite,
and He bends you with His might that His arrows may go
swift and far.
Let your bending in the archer's hand be for gladness;
For even as he loves the arrow that flies, so He loves also
the bow that is stable.

~ Khalil Gibran

પ્રવાસ માં હળવા રહો

-રૂષલ તુરખિયા

આ ઘટના લગભગ ૧૩ વર્ષ પહેલાં ઘટી હતી, પણ એનો ખરો અર્થ મને આજે સમજાયો. અમારું આખું કુટુંબ બિહારમાં યાત્રા કરવા ગયું હતું. અમને બધાયને વહેલા સૂઈ જવાની સલાહ આપવામાં આવી હતી, કારણ કે સવારે પાંચ વાગ્યાથી અમારે ઉપર ચઢવાની શરૂઆત કરવાની હતી. ચઢાણ ચઢવામાં અમને ઓછામાં ઓછો, સાવ આવશ્યક હોય એટલો જ સરસામાન સાથે રાખવાનો હતો, કારણ અમારે તે ઉપાડીને ઉપર ચઢવાનું હતું. બીજું કારણ એ પણ હતું કે અમારે ઉપર પ્રાર્થના કરવાની હતી એટલે વધુ સામાનની જરૂરત પણ ન હતી. વાતાવરણમાં શિયાળાની ઠંડક હતી. અમારી મંડળી મોટી હતી એટલે ઉપર ચઢવામાં ઘણી મજા આવી. માર્ગમાં અમે જોયું કે કેટલાક લોકોએ તો એમની સાથે પાણી પણ ન્હોતું લીધું, કારણ એવું જાણવા મળ્યું કે તેઓ ઉપર પહોંચીને ભગવાનના દર્શન કર્યા પછી જ પાણી પીશે.

આજે સવારે એ યાત્રાના ફોટા જોતો હતો ત્યારે મને વિચાર આવ્યો કે આપણા જીવનમાં અને એ પાંચ કલાકનું ચઢાણ ચઢીને ભગવાનને મળવાની યાત્રામાં કેટલું બધું સામ્ય છે. આ એક એવી યાત્રા છે જેમાં પ્રવાસ કરતાં કરતાં આપણે થોડી મોજ કરીએ છીએ. કેટલાક લોકો વહેલા પહોંચે છે જ્યારે થોડાક લોકોને વધુ સમય લાગે છે. છેવટે બધાં પોતાના ગંતવ્ય સ્થાને પહોંચે છે ત્યારે કેટલાક લોકો થાકી ગયા હોય છે, થોડા લોકો શ્રદ્ધા અને ઉર્જાથી ભરપૂર હોય છે. મોટા ભાગના લોકો માર્ગમાં ભગવાન પર ખીજાઈ પણ જાય છે. જે સલાહ મને અત્યાર સુધી સાચા રૂપમાં સમજાઈ ન હતી એ હતી “પ્રવાસમાં હળવા રહો.”

છેવટે આજે મને એનો ખરો અર્થ સમજાણો કે જીવનના પ્રવાસમાં અસંતોષ, અસહિષ્ણુતા તથા ઘૃણા જેવી અનાવશ્યક લાગણીઓનો ભાર લોકોના મન પર આવી જતો હોય છે અને કેટલીક વાર આવો અનાવશ્યક ભાર આપણા મન પરથી આખા જીવન પર્યંત છૂટતો નથી. જરા વિચાર કરો આવી લાગણીઓનો ભાર બીજા લોકો કરતાં આપણને જ વધુ હાનિ પહોંચાડે છે. આવો વધારાનો ભાર આપણા જીવનમાં તાણ, અસ્વસ્થતા તથા રાગ લાવે છે, જે જીવનમાં વધારાના બોજ જેવા જ છે, જેને લીધે આપણને ઉપર ચઢવામાં પીડા અને કષ્ટ પડે છે. યાત્રાનું ચઢાણ સીધુંને સહેલું હતું. જીવનના પ્રવાસની જેમ જ. ચઢાણ જ્યાં કઠણ હતું ત્યાં આપણે વિશ્રામ અથવા સહારો લઈને આગળ ચાલતા હતા. જ્યારે સામાન ઓછો હોય ત્યારે એવું કરવું સાવ સહેલું પડે છે.

યાદ રાખો, જીવનના અદ્ભુત પ્રવાસને સારી અને સાચી રીતે માણવા માટે એ આવશ્યક છે કે આપણે બને એટલી વધુ વાર આપણા અનાવશ્યક ભારને ખંખેરી નાખીએ.

સંકલન : લક્ષ્મીબેન વિહીવોરા, બેંગલોર. 9448486849

મારા ઘરની આસપાસનું પક્ષી વૈભવ

શાંતાબેન...નામ પ્રમાણે જ શાંત અને સાદગી ભર્યું વ્યક્તિત્વ ધરાવનાર ખુબજ પ્રતિભાશાળી લેખિકા છે. કુદરતની એમની પર કેવી મહેર છે કે, પ્રકૃતિના કુંડ ની વચ્ચે જ જાણે એમનું ઘર વસેલું છે. કવિ દિલ અને પ્રકૃતિ પ્રેમી હોવાથી પ્રકૃતિમાં થતી પ્રત્યેક હાલચાલ ને એક અલગ અંદાઝ થી તેઓ માણે છે. આ લખાણ પર થી ખ્યાલ આવશે કે પ્રકૃતિ કેવી ક્ષણેક્ષણે ને પળેપળે એમના નિર્મળ જીવનમાં ગૂંથાયેલી છે. એક કુશળ લેખક જ સામાન્ય લાગતી વસ્તુમાં અસામાન્યતા જોઈ શકે છે. આ લેખમાં પક્ષીઓને એમણે જે ઉપમાઓ આપી છે તે એમની મૌલિકતા અને ઉચ્ચતમ લેખન શૈલી ને પ્રતિબિંબિત કરે છે.

હું કોઈ પક્ષીવીદ નથી. મારું બેહું ઘર શહેરની ગીચ વસ્તી થી થોડું દૂર હોવાથી અહીં જાતજાતના નાનકડા પક્ષીઓ આનંદથી વિહાર કરે છે. આમ તો પંખીઓ માનવથી ડરે પણ જમીનથી એકાદ ફૂટ ઉંચે, કાંચના વાસેલા દરવાજાવાળી બારીમાંથી હું એમની હાલચાલ, ટેવો આનંદથી નિહાડું છું. આમે કુદરતની વાત કરીએ તો સજીવોમાં ઝાડ, પાન, ફળ, ફૂલ, જીવાત પતંગીયા, પંખી, પશુઓ વગેરેમાં જેટલી વિવિધતા નજરે પડે છે એ મનુષ્યપ્રાણીમાં ક્યાં? માણસને વિકસિત મગજ પ્રદાન કરી કુદરતે એ ઉણપ પૂરી કરી છે. પરિણામે વધતા જતા તંત્રજ્ઞાન અને વસ્તી વધારાના કારણે પક્ષીઓની સંખ્યામાં ઘટાડો થઈ રહ્યો હોય એવું મને લાગે છે.

વહેલી શાંત સવારે, “એ આળસુ, ઉઠ હવે.” એમ પોતાની ચિં...ચિં ભાષામાં કહેતી ચકલીઓ ક્યાં ગાયબ થઈ ગઈ છે? ખૂણા ખાંચરાવાળી જગ્યા મળી કે ઘાસનાં તણખલાઓ લાવી માળા માટે પ્રયત્ન કરતી ચકલીઓને આપણે ઉડાડી દેતા હતા એટલે રીસાઈ ગઈ છે કે શું? ચકલીઓ જેટલું માણસ સાથે ભળેલું બીજું કોઈ પક્ષી નથી. એમની ખોટ પૂરવા વહેલી સવારે મીઠા સ્વરમાં પ્રભાતિયા ગાઈ બુલબુલ આપણને જગાડવાનો કામ કરે છે. ચકલીથી થોડું મોટું, માથે નાની કલગી અને પેટની નીચે પાવલી જેવડો લાલ ટીકો ધરાવતું બુલબુલ સલામત જગ્યા જોઈ વાટકી જેવડો તણખલાનો માળો બાંધેલ. બહુ મહેનત ન લે તોય હોય ઠીકઠાક. બુલબુલને થોડું મળતું ફેનટેઈલ ફ્લાય કેચર નાનકડો પણ બહુ મજબૂત માળા બાંધે. તણખલાઓને દાબી દાબીને એવા તો ગુંથે. વળી કરોળીયાના જાળાથી અંદર લ્હાર લીંપી પ્લાસ્ટર કરે. કાજળઘેરી આંખો વાળું થોડી મોટી પૂછડી ધરાવતું આ પક્ષી પૂછડીનો પંખો કરી ડાબે-જમણે ઠમકઠમક નાચ્યા જ કરે.

ચિરક...ચિરક અવાજ કરતું આ પક્ષી નાચણ તરીકે ઓળખાય છે. ઘણી વાર પંખો ફેલાવી ફેરફૂદડી પણ ફરે. મારા કચરાની ટોપલી પાસે ઘડી ઘડી આવે. હું જોવા જાઉંતો ઉડી જાય. પણ એકવાર પકડાઈ ગઈ. એણે હવામાં પંખો વીંઝ્યો અને ટોપલી માંહેના મચ્છરો ઉડ્યા. નાચણ તેને હવામાં ને હવામાં ગટગટાવા લાગ્યો. નાના નાના પક્ષીઓ આમ તો બીકણ પણ બુલબુલ અને નાચણ બન્નેની ચાંચનો ચીંટીઓ મને મળ્યો છે. અણજાણે એમનાં માળા પાસે હું

પહોંચી ગઈ હતી અને તે વખતે માળામાં ઈંડા કે બચ્યા હશે. સંતાનના રક્ષણાર્થે ગરીબડું પક્ષી પણ ઝાંસીની રાણીનો અવતાર ધારણ કરી લે.

આ નાનાં પંખીઓનું મોટા હોકા સામે કાંઈ ન ચાલે.કાગડા જેવો પણ થોડો મોટો હોકો ફૂદતો ફૂદતો ઝાડ પર ચડે. એની લાલ તીક્ષ્ણ આંખોથી માળાઓની શોધાશોધ કરે. જોઈ રાખે. ભૂખ લાગી હોય તો ઈંડા અથવા બચ્યા જે મળે તેનું ભોજન કરી લે. ઘેર ઘુ...ઘુ અવાજે સાદ કરે. બીજી દિશાએથી એવા જ અવાજમાં પ્રતિસાદ મળે. કોઈ વાર ન પણ મળે. સાથીદારને બોલાવતો હશે. બદામી રંગનો કોટ પહેરી, છાતી કાઢી, ઠાવકી ચાલે એક એક પગલું રૂવાબથી ભરતો ચાલે; જાણે રાજા નગર પ્રદક્ષિણા કરવા નીકળ્યો હોય. એને ઉડવાનું ન ગમે. લગભગ એકલો જ હોય પણ એક શાંત બપોરે ત્રણ હોકા એકી સાથે જોવા મળ્યાં. ઝડપી ચાલે દોડતો આગળ એક અને પાછળ બે. કદાચ એક રાજકન્યા બે રાજકુંવરોને પસંદ પડી ગઈ હશે.

આ હોકાની હિટલરશાહીથી નાનકડાં પંખીઓને બચાવવા મારી પુત્રી મોનાલીએ સાંકડાં મોઢા વાળા અલગ અલગ સાઈઝના પ્લાસ્ટીકના કેનને યોગ્ય રીતે કાપી યોગ્ય ઠેકાણે ટીંગાડ્યા. પક્ષીઓ ઈંડા મૂકવા એનો વપરાશ કરે એ માટે. મારી રસોડાની બારીમાંથી દેખાતાં એક કેનને દયાળ પક્ષીએ પોતાનાં બંગલા માટે પસંદ કર્યો. ચમકતા કાળા રંગના પેટ અને સઈડના પીંછાની એક લાઈન ધોળા રંગની ધરાવતા, મીઠાં અવાજે બોલતા, ચકલીથી સહેજ મોટા એવા દયાળે ત્રણ વરસ લગલગાટ સહીસલામત બચ્યાં ઉછેર્યા. ‘ પ્લાસ્ટીક બંધ કરો. પર્યાવરણ બચાવો’, એવો સંદેશો આપતા અન્ય પંખીડાઓએ બાકીના નકલી માળાઓને નકાર્યા.

પક્ષીઓને પાણી પીવા એક છીછરું માટીનું લંબગોળ ટ્રે જેવું વાસણ હું પાણીથી ભરી રાખું. આ ટ્રે ઓછી પડે છે એમ વિચારી માટી જેવા રંગ વાળું પ્લાસ્ટીકનું છીછરું ટબ બીજી જગ્યાએ મૂક્યું. એને પણ નકારો મળ્યો. માટીના વાસણમાં અલગ અલગ પક્ષીઓ પાણી પીવા આવે. સાથે ન્હાવાની મોજ પણ માણી લે. કોઈ વાર એક જાતનાં તો કોઈ વાર અલગ જાતનાં પક્ષીઓ સાથે સ્નાનનો આનંદ માણે. ડાહ્યો દયાળ ટબ ખાલી થવાની રાહ જોયા કરે. એક વાર એક નાચણ સ્નાન કરી રહ્યું હતું અને પાંચ છ વ્હાઈટ આય પક્ષીઓનું ટોળું પાણીમાં ઉતરવા જાય છે ત્યાં તો પાંખોનો પંખો વીંઝી નાચણે તેમને ભગાવી દીધા. માણસ સાથે રહી તેમનું ગુણ નાચણમાં ઉતર્યો કે શું? વ્હાઈટ આય એટલે શ્વેત નયના સાવ નાનકડાં, લીલાશ પડતાં પીળાં રંગના, આંખની ફરતે સફેદ કુંડાળાવાળા પક્ષી. રૂ માંથી બનાવ્યા હોય એવા એવા તો સુંદર લાગે. બહુ ન દેખાય.

સ્નાન કરી બધા પક્ષીઓ નિરાંતે તડકે બેસે. પીછાની અંદર ચાંચ ભરાવી ખૂણે ખાંચરે સડાઈ કરે. પણ મારી આ માન્યતા ખોટી ઠરી. ખૂણે ખાંચરે ચાંચ ખોસી તેઓ પીછાને સીધા કરે છે. આપણે માથું ઓળીએ તેમ. તેમજ અંદરની બાજુએ રહેલી તેલગંથીઓમાંથી તેલ પીછા પર ચોપડે છે. એટલે કે સ્નાન પછીનું મોઈસ્ચરાઈઝીંગ સમજી લ્યો.

પાણી પીતા કે સ્નાન કરતાં પહેલાં દરેક પક્ષી ટ્રેના કાંડે કાંડે ચાલી આમતેમ જોઈ ખતરાની ખાત્રી કરી લે. એક

ધૂંટડો પાણી પીએ ને ચારે કોર જોઈ ખાત્રી કરી તૃષ્ણા સમાવે.

બી ઈટર અને કાળો કોસી શિયાળું મહેમાન બની આવે. ચકલી જેટલો પણ જરા પાતળો અને લાંબો, લાંબી પૂછડીવાળો, પોપટી રંગનો બી ઈટર અનેક ભાઈબંધો સાથે ઊંચે વીજળીનાં તાર પર લાઈનસર ગોઠવાઈ જાય. પાતળી લાંબી ચાંચવાળા બી ઈટર થોડી થોડી વારે હવામાં સેર કરી પાછા મૂળ જગ્યાએ બેસી જાય. આ એમની સેર એટલે હવામાં ઉડતા જીવોની મેજબાની. કાળો કોસી, કબુતર જેટલો પણ સાવ કાળો, ચમકતા રંગનો, પાછળ ચીપીયા જેવી પૂછડીથી તરત ઓળખાઈ જાય. એ નીચે તાર પર શાંત બેઠેલો કોઈક વાર નજરે પડી જાય પણ બી ઈટર ક્યારેય નીચે ન આવે.

મારાં ઘરની બાજુમાં નાલો વહે છે. ભૂતકાળમાં નિર્મળ હતો પણ સમયનાં સથવારે એને ગટરનું સ્વરૂપ આવી ગયું છે. આ ગંદા પાણીમાં પોન્ડ હેરોન શાંતિથી ખાવાનું શોધતો હોય. મારા ઘરની આસપાસ દેખાતાં પક્ષીઓમાં આ સહુથી મોટો છે. બંધ પાંખો હોય ત્યારે મેલોઘેલો લાગતો આ પક્ષી લાંબા સમય સુધી ભોજન કરી મોટા વૃક્ષ પર બેસી આરામ ફરમાવે. ઊડે ત્યારે તેની દૂધ જેવી ઘોળી પાંખ દેખાય. પાણીનાં સ્રોતનાં કારણે કીંગફીશર (કલકલિયો) અચાનક પાણીમાં છલાંગ લગાવે અને પાછો ઝડપથી મૂળ જગ્યાએ ગોઠવાઈ જાય. ત્યારે તેની ચાંચમાં નાનકડી માછલી હોય. થોડો વિચાર કરી માછલીને ગળી જાય. કોઈક વાર ઓછી ઉચાઈએ પણ બેઠેલો દેખાય. લાંબી આલાપી વાળું શાસ્ત્રીય ગીત ગાય.

મારાં ઘરની પાછળનાં ખાબોચિયામાં નાની નાની પણ કબુતરથી થોડી મોટી, સફેદ પેટવાળી જળકોકડીએ વસાહત બનાવી છે. દીવાલને કારણે દેખાય નહિ પણ એમનો કલબલાટ સંભળાય. નાનપણમાં અમે બહેનો ઝઘડતી ત્યારે માં ગુસ્સે થઈ કહેતી, “જેર નેર્યો તેર જળકોકળ મંઢ્યોત્યું. બોર્યું ખાસ્યું લગોત્યું.” જળકોકળ એટલે ઝઘડો એમ હું માનતી. પચાસ વર્ષ બાદ જળકોકળ શબ્દ શેનાં પરથી આવ્યો છે તે સમજાણું. આ કુકડીઓ તડકો ખાવા દીવાલ પર બેસે, પાણી પીવા પણ પધારે.

કલબલાટ કરવામાં કાબરો પણ ઓછી નથી. બે-ત્રણ હોય તોય એમ લાગે કે મોટું ટોળું હશે. ઝાંખો કાળો રંગ પણ ચાંચ અને પગ હળદર જેવા પીળા હોવાથી લાગે સુંદર. મારો બાથટબ એમને નાનો પડે તોય નભાવી લે. એક વાર બહુ મોટો કલબલાટ કાને પડ્યો. જોઈ છું તો સાવ આખી કાળી કાબરો હુંસાનુંસી કરી ખાઈ રહી હતી. હા... થોડીવાર પહેલા જ એક રોગગ્રસ્ત છોડવો કાપી નાંખ્યો હતો. એમાંથી નીકળેલી જીવાતો આરોગી રહી હતી. આ કાબરો માનવી વસ્તીથી બહુ દૂર નહિ એવા જંગલમાં રહે છે. એમને કોણે વાવડ આપ્યા કે અમુક ઠેકાણે ભાવતાં ભોજન પીરસાયાં છે!!!

કચ્છી કવિ અને સાથે સારા પક્ષી નીરિક્ષક કવિ ‘તેજ’ થોડા પણ સચોટ શબ્દોમાં કહે છે,

“અન્ન ખેણ ન - ડીં, પાણી પીયણ ન - ડીં, જ પંખી ન વેં ત, સના સના જીવ પાંકે જીયણ ન - ડીં”

લગભગ બધા જ પંખીઓ મોટે ભાગે જીવાત ખાઈને

ઉપજીવિકા ચલાવે. અપવાદ ફક્ત કબુતર નો. ચકલી જેમ એ પણ માનવ સાથે ભળેલો. દેખાવે ઘણો સુંદર પણ ભારે હેરાનકર્તા. કાંઈ તડકે નાખવા ન દે. ખાય તો ભલે પણ પાંખોના ફફડાટ થી વધુ વેર વિખેર કરી નાખે. છીછરા વાસણમાં રાખેલું પાણી ભલે પીએ પણ એમાં સંડાસ કરી ગંદુ કરે. આળસુ પણ એવો કે માળો બાંધવાની તસ્દી ન લે. કબુતર શાકાહારી હોવાથી અને આપણને કનડગત ન કરે એટલા માટે જ શું કબુતરખાનાનું નિર્માણ થયું હશે?

ટીટ એટલે કે રામચકલીને ખોપરો બહુ ભાવે. મેં ખોપરા સૂકવ્યા નથી ને ટીટ હાજર થયો નથી!! ચકલી જેવડો કાળોઘોળો તોય લાગે રૂપાળો. થોડો આસ્તેથી ચિચક...ચી ચિચક...ચી કરતો ફરતો હોય. દોરો બાંધી ખોપરાની વાટકી ટીંગાડી હોય તો ઊંધો બેસી ખોતરી ખોતરી ખાય. જોવાની મઝા પડે.

કોયલને બર્ડ ચેરી બહુ ભાવે. એમનો પ્રણયારાધનાનો સમય એટલે વસંત ઋતુ. તે વખતે ચેરી પણ પાકીને લાલ ચણોટી જેવી થઈ હોય. આમ તો આમૃવૃક્ષની ઘટામાં બેસતી કોયલ ચેરી ખાવા સંકોચ છોડી દે. કોયલ વસંતઋતુમાં મોટો ટહુકો કરે. કવિઓ હોય કે લેખકો કાગડાને કોયલથી તુલના કરતાં કાગડાને ઉતારી પાડે. પણ મારી દ્રષ્ટિએ કાગડો દિલખુશ-દિલદાર જ્યારે કોયલ લૂચો-બાંઢો.

ઠાર્ક...ઠાર્ક...ઠાર્ક...એવો એકધારો અવાજ ઊંચા વૃક્ષ પરથી સંભળાય, જાણે કે કંસારો વાસણ ઘડે છે. દૂરબીન કાઢી મોનાલી મને કહે, “બારબેટ નો અવાજ છે. ચાલ તને દેખાડું.” દૂરબીન માંડીએ તો અવાજ બંધ થઈ જાય. અમે ઘરમાં પેઠા કે પાછું ઠાર્ક...ઠાર્ક...ચાલુ. આપણી હાલચાલ પર એની બારીક નજર હોય. ચકલી જેવો પણ અનેક રંગોથી સોહામણો લાગે.

શ્વેત નયનાથી યે નાનો, સોય જેવી ચાંચવાળો રંગીન શક્કરખોરો ચિક ચિક એમ પાતળો અવાજ કરતો એક ફૂલ પરથી બીજા ફૂલે ઉડી, ચાંચ ફૂલની અંદર ખોંસી મધ યૂસે. બહુ ચંચળ, એક જગ્યાએ શાંત ન બેસે. પોતે દેખાવડો પણ માળો સાવ લઘરવઘર, ગંદો બાંધે. માળો બાંધવામાં ટેલર (દરજીડો) પક્ષી બહુ કુશળ. મોટું પાન પસંદ કરી કિનારે કિનારે સરખે અંતરે કાણાં પાડે. ક્યાંકથી તાંતણાઓ મેળવી બરાબર સીવી લે. ઉપરથી મોં ખુલો રાખે. અંદરથી નરમ વસ્તુથી ભરી બચ્ચાઓ માટે બીછાયત કરે. એશી પ્રીનિયા પણ એ જ પ્રમાણે માળો બાંધે. પણ એ કાણાઓને રૂ ની મદદ થી સીવે. બહારની બાજુએથી રૂ ની ગાંઠો દેખાય. અંદર નાની નાની ગોટી જેવા ઈંડા મૂકે. પણ કોસોજો હોકો.....

ચકલીથી જરા જાડો, લીલા પીળા રંગનો આયોરા રોજ જોડીમાં સવારે સવારે મારી બારીએ બેસી હાથ હલો કરી ઉડી જાય. હમણાં થોડાં વરસોથી એણે કીદા કરી છે. એનો ચીસ જેવો અવાજ કોઈ વાર કાને પડી જાય.

આ તો સ્થૂળ દ્રષ્ટિએ સ્વાભાવિક રીતે થઈ ગયેલું નીરિક્ષણ. બાકી પક્ષીઓનો ઊંડો અભ્યાસ કરવો એ માત્રું ગજું નહિ.

શાંતાબેન ધનજી ગાલા,કોલ્હાપુર. (ગદેવપુર) 7875937400

ગુપ્ત દાનવીર

ખાલી હાથે આવ્યો છે તું, ખાલી હાથે જવાનો છે ઓ ઇન્સાન, અહીંનું અહીં રહી જશે, કરીલે મુડીનું થોડું દાન, મનની મનમાં રહી જશે, પાછળવાળા ફૂલાઈ જશે, હશે અગર એમનામાં સૂઝ, તારી મુડી સચવાઈ જશે.

પણ....અગર લાગ્યો ચસ્કો તેમને મુડી વધારવાનો કે વાપરવાનો તો જિંદગી તેમની બની જશે લોભી ને કંજુસ, યા તો બધું ફના થઈ જશે, માટે જ ઓ ઇન્સાન ઘણું બધું મેળવ્યું છે તે સમજીને કરીલે થોડું દાન, કોઈનું ભાગ્ય ખુલી જશે, કોઈનું જીવન સફળ થશે.

આ તો થઈ કમાયેલી મુડીમાંથી થોડીક મુડીના દાનની વાત, પણ આ પૃથ્વી પર અને એ પણ તામિલનાડુમાં એક એવી હસ્તી છે જેણે જિંદગીભર પોતાના પગારની બધી રકમ ગરીબ અને જરૂરતમંદો માટે દાનમાં આપી, પોતાના નિર્વાહ માટે મજૂરી કે હોટલમાં વેઈટરની નોકરી કરી, રાતો ફૂટપાથ યા રેલ્વે સ્ટેશન પર ગુજરી છે. મુંબઈ સમાચારના ૩-૮-૧૪ ની પૂર્તિમાં આ હસ્તી માટે વિગતવાર લખાયેલ છે.

તિરુનવેલી તાલુકાના મેલકાર્વેલુંગમ ગામમાં ૧૯૫૩ માં જન્મ, એક વર્ષ નો થયો ને પિતાશ્રીનું અવસાન થયું. કષ્ટો વેઠી માતાએ ભણાવ્યું. ગામમાં ન સ્કૂલ, ન વીજળી કે ન કોઈ બીજી સગવડ. આઠથી દસ કિ.મી. ચાલી બીજે ગામ સ્કૂલમાં ભણી અભ્યાસ પૂરો કરી તામિલમાં બી.એ. કરવાનું ભૂત સવાર થયું. પરિસ્થિતિ ન હોવા છતાં ભણવાની તીવ્ર ઈચ્છા એટલી મજબૂત હતી કે સેન્ટ ઝેવીયર્સ કોલેજના સ્થાપકે તેમના માટે ભણવાની સગવડ તદ્દન ફ્રી માં કરાવી આપી. તામિલમાં બી.એ. કરી લાઇબ્રેરીયન બન્યા મદ્રાસ યુનિવર્સિટીના, હિન્દુસ્તાનમાં બેસ્ટ લાઇબ્રેરીયન પુરવાર થયા.

એ લાઇબ્રેરીયન હોદાના પહેલાં પગારથી દાનની શરૂઆત કરી તે તેમના ૩૫ વર્ષની નોકરીના લાભ તો દાનમાં, પણ નિવૃત્તિના બીજા બધા લાભ દાનમાં, વડીલોની વારસામાં મળેલ મૂડી પણ દાનમાં!!

તેઓને ઇન્ડિયાના બેસ્ટ લાઇબ્રેરીયનનો એવાઈ પ્રાપ્ત થયો, ઉપરાંત દુનિયાભરના બેસ્ટ દસ ટોપમાં પણ લાઇબ્રેરીયનનું અવાઈ મળ્યો છે. જિંદગીભરની કમાણીનું દાન કરનાર Only One Man In The World નું સન્માન મળ્યું, અને અમેરિકાની એક સંસ્થાએ તેમના આવા કાર્ય માટે રૂપિયા ૩૦ કરોડનું દાન તેમને આપીને સન્માનિત કાર્ય તો એ રકમ પણ દાનમાં!!!!

એકટર રજનીકાંતે આવા દાનને પોતાના દત્તક પિતા તરીકે અપનાવેલ છે અને તેમનું ગૌરવ વધાર્યું છે. ધન્ય છે દાની ને, ધન્ય છે એના માતા-પિતાને, ધન્ય છે મુંબઈ સમાચારને કે આવા દાનીની વાત આપણા સુધી પહોંચેલ છે. અને તેથી જ કહું છું:

કરીલે થોડું દાન, કોઈનું ભાગ્ય ખુલી જશે.

બધું અહીં નું અહીં રહી જશે,

પણ કોઈનું જીવન સફળ થશે.

-દિનેશ ધનજી દેઢીયા, ચેન્નાઈ. 9500040296

અંદરની શૂન્યતા

‘બીજી વસ્તુ ખરીદી, એટલે પગમાં બીજો પથરો બાંધ્યો. નવી માલિકી અને નવી ગુલામી. હાથમાં માલ લેવો, એટલે દિલને બેડીઓ પહેરાવવી.’ અપરિગ્રહનો એ પ્રાચીન મંત્ર હતો. પણ એ જૂના ઉપદેશમાં હવે નવો રણકો વાગે છે. કારણ કે એ ઉપદેશ આપનાર એક આધુનિક વિજ્ઞાની હતા. ઉપર ટાંકેલા શબ્દો આજના યુગમાં વિજ્ઞાનીઓના શિરોમણિ એવા આલ્બર્ટ આઈન્સ્ટાઈનના હતા. લોકો એમને કોઈ ભેટ આપવા જાય, કોઈ સારા પ્રસંગે પ્રેમાદર બતાવવા કંઈક મોકલે કે એમના હાથમાં કોઈ વસ્તુ મૂકે, ત્યારે તે કંઈક મજાકમાં ને કંઈક ઠપકામાં ફરિયાદ કરતા: ‘મને આ શું આપો છો? મારા હાથમાં આ કેવી બેડીઓ નાખો છો? મારે આ બધી વસ્તુઓની ક્યાં જરૂર છે? અને જરૂર નથી, પછી એના મોહમાં શા માટે ફસાઉં?’ અને જેવું કહેતા, તેવું કરતા. સાફું, તપસ્વીને શોભે એવું જીવન. ઘેર મોંઘું રાચરચીલું નહીં. ભીંત પર કોઈ ચિત્રની શોભા નહીં. રોજ જેમતેમ દાઢી બનાવે - સામાન્ય સાબુ ને બ્લેડ વાપરીને. અને વાળ કપાવવા તો કોઈ દિવસ ન જાય - વર્ષમાં એકાદ વાર માથા પરનાં ડાળખાંમાં પત્નીને માલણની કામગીરી બજાવવા દે.

પિન્સટન યુનિવર્સિટીએ એમને અધ્યાપક નીમ્યા ત્યાં સુધીમાં તો એ દુનિયામાં સૌથી પ્રખ્યાત વિજ્ઞાની બની ચૂક્યા હતા. વિજ્ઞાનના ક્ષેત્રમાં પિન્સટન પહેલી હરોળમાં, ત્યાં એમને સંશોધન માટે પૂરી સગવડ મળી શકે. તેનું આમંત્રણ આઈન્સ્ટાઈને સ્વીકાર્યું ત્યારે યુનિવર્સિટીના પ્રમુખે એમની આગળ કાગળ ધરીને કહ્યું: ‘આપના પગાર-પુરસ્કાર માટે આપને યોગ્ય લાગે તે રકમ આમાં ખુશીથી લખી નાખો. આપ જે કાંઈ આંકડો મૂકશો, તે યુનિવર્સિટીને મંજૂર હશે.’ આઈન્સ્ટાઈને કાંઈક રકમ લખી. એ જોઈને પ્રમુખશ્રીનું મોં પડી ગયું. ‘આવું તે કાંઈ લખાતું હશે?’ એટલે આઈન્સ્ટાઈન કાગળ પાછો લઈને ઓછી રકમ લખવા જતા હતા, ત્યાં પ્રમુખે ખુલાસો કર્યો: ‘આટલો ઓછો પગાર તો આ યુનિવર્સિટીના કારકુનને પણ અમે આપતા નથી અને આપ એટલો જ પગાર લો, તો યુનિવર્સિટીની આબરૂ જાય. માટે આપની આ માગણી અમારાથી નહીં સ્વીકારી શકાય.’ અને આઈન્સ્ટાઈને લખેલ આંકડાની પછી એક મીડું ચડાવીને યુનિવર્સિટીના પ્રમુખે નિમણૂક પત્ર પર સહી કરી.

સાફું જીવન, સરળ વ્યવહાર. પણ સાફું જીવન તપશ્ચર્યા માગી લે છે. સરળ સમજણની પાછળ ઊંડો અભ્યાસ હોય છે. જેનું આંતરિક જીવન સમૃદ્ધ હોય, એ જ પોતાના બાહ્ય જીવનમાં સાદાઈ રાખી શકે. જેનું દિલ ને મન ભરેલું હોય, તેને બહારના આધારની જરૂર પડતી નથી. આઈન્સ્ટાઈનના જીવનમાં વિજ્ઞાનનું અનુશીલન હતું. વાયોલિન પર શાસ્ત્રીય સંગીત વગાડવું એ એમનો મોટો શોખ હતો, અને ઘેર પ્રેમાળ પત્નીને સુખી દાંપત્ય હતાં. જ્ઞાનવિજ્ઞાનનું સેવન, વિદ્યાની ઉપાસના, કલાસંગીતનો રસ ને પ્રેમની હૂંફ, એ સંસ્કારી જીવનનાં ખરાં મૂલ્યો છે. એ હોય તો પછી બહાર ધાંધલ ને ભપકો, મનોરંજન ને એશઆરામ શોધવાની કોઈ જરૂર રહેતી નથી.

દિલ ખાલી છે, મન શૂન્ય છે, એટલે જ્યાંત્યાંથી કંઈ ને કંઈ પકડી લાવવાનાં ફાંફાં ચાલે છે. લેવાનું, માગવાનું, ખરીદવાનું, નવું નવું વસાવવાનું, આખું ઘર ભરી દેવાનું. અંદરની શૂન્યતા ન દેખાય, તે માટે બહાર ધનનું પ્રદર્શન કરવાનું. સાદાઈ અને અપરિગ્રહનો માર્ગ અને તેનો અનુરોધ કોઈ જૂનવાણી ઉપદેશક તરફથી નહીં, પણ આધુનિક વિજ્ઞાનીના મોંએથી ને જીવનમાંથી. ❧

ખુમારી

- સુલોચના ભણશાલી.

બપોરે બાર-સાડાબાર વાગ્યે ડોરબેલ રણકી. દરવાજો ખોલી જોયું તો એક 13-14 વર્ષનો કિશોર, મેં પ્રશ્ન કર્યો તો કહે, 'આન્ડી, કુરિયર.' અત્યાર સુધી લગભગ 24-25 વરસના યુવકો કુરિયર બોય તરીકે આવતા એટલે જરા નવાઈ લાગી ને સવાલ કર્યો, 'બેટા, તું આટલો નાનો ને આવી નોકરી મળી ગઈ?' તેની તેજસ્વી આંખો ને માસુમ ચહેરો જોઈ પ્રસન્નતા અનુભવી.

તે કહે, 'હા..... આન્ડી, એક અઠવાડિયાથી આ 'સર્વિસ' મળી છે.' ખૂબ ખુશ દેખાતો હતો એ.

તેણે લાવેલું મોટું પેકેટ લઈ દરવાજો બંધ કરવા લાગી તો ખૂબ શાલીનતાથી કહે, 'આન્ડી, પાણી મળશે?' સામાન્ય રીતે હું આવા સમયે એકલી હોઉં ત્યારે દરવાજો ન ખોલું ને પાણી પણ ન આપું. (વર્તમાન સમયાનુસાર 5૨ લાગે એટલે) પણ આ છોકરાની નિર્દોષતા ને તેજસ્વી આંખોએ મને વિવશ કરી મૂકી, મેં કહ્યું : 'ચોક્કસ, ઊભો રહે, લાવું.' ઘરમાં જઈ એક લોટો પાણી ભરીને લાવી. તેણે ખૂબ સંતોષપૂર્વક પીધું અને પછી કહે, 'આન્ડી, હું મારો ડબ્બો અહીં બેસીને ખાઉં?'

મેં સહજતાથી કહ્યું : 'ખા, જરૂર ખા.'

તેણે તેની બેગમાંથી એક પ્લાસ્ટિક કાઢી જમીન પર પાથર્યું ને પોતે સાથે લાવેલ સ્ટીલનો ડબ્બો કાઢી ખોલ્યો. મેં પણ જિજ્ઞાસાથી તે જોવા માંડ્યું તો માત્ર ભાત જ હતો. તેણે એક નાની પડીકી કાઢી, જેમાં લાલ મરચાની ચટણી જેવું કાંઈક હતું, તેમાંથી થોડી ચટણી ડબ્બાના ઢાંકણ પર કાઢી, બાકી પડીકી બંધ કરીને ભાત ખાવા લાગ્યો. દાળ-શાક-રોટલી કંઈ જ ન હતું છતાં તે ખૂબ શાંતિથી ને સંતોષથી ખાતો હતો. હું ઘરમાં જઈ વાટકો ભરી છાશ લઈ આવી ને તેને આપી. પણ તેણે ખૂબ સરળતાથી ના પાડી. ખૂબ આગ્રહ કર્યો ત્યારે પીધી. પછી બાકી રહેલા ભાતનો ડબ્બો બંધ કરી, પાણી પીધું. મારાથી પૂછ્યા વિના ન રહેવાયું કે : 'આટલો ભાત કેમ ન ખાધો?'

કહે : 'સવારે માત્ર ચા પીને નીકળેલો એટલે ભૂખ લાગી હતી તેથી માએ આપેલ ભાત ખાઈ લીધો. બીજો વધેલો ભાત 4-5 વાગ્યે ક્યાંક જગ્યા મળશે ત્યાં ખાઈ લઈશ, જેથી રાત્રે આઠ વાગ્યા સુધી નિરાંત.'

મેં પૂછ્યું : 'તું આટલી નાની વયે કેમ ભણવાને બદલે કામે લાગી ગયો છે?' મનમાં થયું, જરૂર કાંઈક મજબૂરી હશે.

ત્યારે તેણે કહ્યું : 'ઘરમાં હું ને મારી મા બે જ છીએ. આંધ્રથી આવીને અહીંયાં રહીએ છીએ. બીજું કોઈ નથી. મા કોઈનાં ઘરકામ કરે છે અને હું આ જોબ કરું છું. પણ આન્ડી, હું ભણું પણ છું. નાઈટ સ્કૂલમાં. રાત્રે 9 થી 11 વાગ્યા લગી. સવારે 8:30 વાગ્યે આ જોબ પર આવી જઉં; રાત્રે 8 વાગ્યે ઘરે પહોંચી, જમીને રાત્રે નવ વાગ્યે સ્કૂલમાં. હાલમાં હું નવમી કક્ષામાં ભણું છું. ગયા વર્ષે 74% માર્ક્સ મેળવેલા. આ વરસે વધુ મેળવીશ. ખૂબ ખૂબ ભણીશ. મારી માને સુખી

કહેવતોમાં આરોગ્ય જ્ઞાન

સમાજમાં લોક કહેવતોનું એક ખાસ મહત્વ છે. ઘણીવાર જે વાત અનેક શબ્દોના વાક્યસમૂહથી નથી સમજાવી શકાતી તે ટૂંકી કહેવતના સૂત્ર દ્વારા ખુબ સચોટ પણે કહેવાઈ જાય છે અને સામી વ્યક્તિ ખૂબ જ સરસ રીતે સમજી પણ જાય છે.

દરેક કહેવત પાછળ ચોક્કસ અનુભવનું એવું ભાતું હોય છે કે પ્રાય: તે હમેશા સાચું હોય છે. દરેક કહેવત પાછળ એક ગંભીર અર્થ હોય છે. એક પ્રેરક સંદેશ હોય છે, અનુભવની શિખામણ હોય છે. તેમાં આરોગ્ય રક્ષા અને આરોગ્ય વૃદ્ધિ ના કિંમતી સૂચનો છે.

આરોગ્યવર્ધક ટુંકા સુત્રો :

- ◆ લીંબડો ગુણ બત્રીસ, હરડે ગુણ છત્રીસ.
- ◆ પેટમાં પીડ ઉપડે તો ફાંકો અજમો.
- ◆ ઘણો મસાલો, દેહનો કસાલો.
- ◆ જ્યાં વસે વાસા(અરડૂસી), ત્યાં શું કરે કાસા(ખાંસી)
- ◆ કરિયાતું તે કડું, તાવનું ઓસડ વડું.
- ◆ જેવું ખાય અન્ન, તેવું થાય મન, જેવું થાય મન તેવું થાય તન.
- ◆ શ્રમ વિના શરીર કટાઈ જાય, શ્રમથી કસાયેલું થાય.
- ◆ ઉપાય કરતાં અટકાવ ભલો
- ◆ થાય રોગ તો કરો દવા, ફેર ના પડે તો ફેરવો હવા.
- ◆ ભોગ ત્યાં રોગ ને દુઃખ ત્યાગ ત્યાં સ્વાસ્થ્ય ને સુખ.

આરોગ્યવર્ધક કહેવતો :

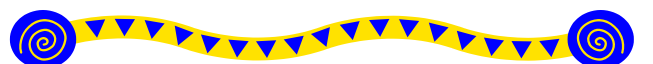
- ◆ ત્રીફળાનું મહત્વ : ઉનાળે કેરી ને આમળા ભલા, શિયાળે તાપ, સુંઠ ને તેલ, ચોમાસે અજમો ને લસણ ભલા, જાણજો ત્રિફળા બારે માસ.
- ◆ રોગ લાવનાર : શ્રાવણ ની કાકડી, ભાદરવા ની છાસ, તાવ સંદેશો મોકલે, આજ આવું કે કાલ.
- ◆ કોણ શું મટાડે? : ઘી કહે = હું પિત મટાડું, મધ કહે = હું કફ મટાડું તેલ કહે = હું વાત ભગાડું, લાંઘણ કહે = હું રોગ ભગાડું.
- ◆ રસાયણ નો લાભ : ગળું, ગોખરું, આમળા, ઘી-સાકરથી ખાય, વૃદ્ધપણું વ્યાપે નહિ, જુવાન સદા રહેવાય.
- ◆ ગાનાર ની પરજી : હિંગ, મરચું ને આમલી, સોપારી ને તેલ, જો ગાવાનો શોખ હોય તો પાંચે વસ્તુને મેલ.

સંકલન : નીતા હરીશ ભેદા, બેંગલોર. 9019387054 ટે

કરીશ. આપ મને એવા આશીર્વાદ આપો.' તેની ધગશ, સૌમ્યતા જોઈ મસ્તક નમી પડ્યું, કારણ તેના મોં પર જરાય દુઃખ લાચારી નહીં, પણ ખુમારી હતી.

આખો પ્રસંગ ખૂબ જ નાનો છતાં હૃદયને સ્પર્શી ગયો કે આપણા જેવાં કુટુંબમાં શાક-ભાવતું ન હોય તોય ખાનાર વ્યક્તિ તરત દુઃખી થઈ જતી હોય છે. ત્યારે આ બાળકમાં સંજોગના સહર્ષ સ્વીકાર સાથે ખુમારી જોઈ મન આનંદિત થઈ ગયું, પ્રભુને મનોમન પ્રાર્થના થઈ ગઈ- એ બાળકને ખૂબ સુખ પ્રગતિ આપજે.

ટે

હું કુંજન... નજર ઢાળી બેઠી હતી. ડાબી બાજુ બાજઠ ઉપર નવીનનો હસતો ફોટો હતો. તેની ઉપર હાર ચડાવેલો હતો અને બાજુમાં અર્ધી ખલાસ થઈ ગયેલી અગરબત્તી સળગતી હતી. આજ નવીનનું ઉઠમણું હતું.

એક પછી એક સ્ત્રીઓ ઊભી થઈ, મારી સામે હાથ જોડતી... અમુક સ્ત્રીઓ દિલસોજીના બે શબ્દો બોલતી પણ મને કશું સંભળાતું નહોતું. મારું ધ્યાન કશામાં નહોતું... હું તો બસ આ રિવાજોનું નાટક ક્યારે પૂરું થાય એની રાહ જોતી હતી.. મારે રૂમમાં દરવાજો બંધ કરી, અંદરથી સ્ટોપર મારી ખૂબ રડવું હતું... બધું મનમાંથી કાઢી નાખવું હતું... બધાં દુઃખ... બધા અભાવો... બધા રંજોગમ વહાવી દેવા હતા આંસુ સાથે... મારે હળવું થવું હતું... હું હવે આગ્રાદ હતી.

લાખ રોકવા છતાં એક ડૂસકું છૂટી ગયું... નજીકમાં જ બેઠેલી સપના તરત ઊભી થઈ.

‘પાણી આપું, મમ્મી...’

‘હા બેટા, લાવ અર્ધો ઝલાસ...’ મેં સાસુ તરીકે અધિકાર જમાવ્યો.

ધીરે ધીરે બધાં વિખેરાયાં. સામે સીમાબહેન હજી બેઠાં હતાં. ધીરે રહીને નજીક આવ્યાં.

‘ભાભી... હું જાઉં છું. આવતી રહીશ. બે ત્રણ દિવસે...’

તે ઊભાં થયાં. સુધાકર સામે ખુરશી પર બેઠો હતો.

‘સુધાકર... દીકરા, ફઈબાને મૂકી આવ ને...’

સુધાકર તરત ઊભો થયો. એક આજ્ઞાકિત પુત્રની જેમ... બંને ગયાં. સપના ઊભી થઈ.

‘મમ્મી... શું જમવાનું બનાવું?’

‘અં... હં... ના... ના...’

મને ઊભા થવામાં ખાસ્સી તકલીફ થઈ. સતત ચાર કલાકથી બેઠાં બેઠાં પગ જકડાઈ ગયા હતા... હું હવે અડતાલીસની થઈ હતી.

‘મારે જમવું નથી... તું અને સુધાકર માટે ભાવે તે બનાવી લો.’ અચાનક હું ‘તમે’માંથી ‘તું’ પર આવી ગઈ. સપનાને ઝટકો લાગ્યો હશે... તેના ચહેરા પરથી દેખાતું હતું પણ કશું બોલી નહીં. હું સાસુ હતી તેની... અને મેં બેડરૂમ બંધ કરતાં પહેલાં ઉમેર્યું-

‘અને સપના... આજથી મને શું જમવાનું બનાવું એવું પૂછવું જ... આ કાયદો રદ થાય છે.’

હું ખુશ થઈ, સપનાને તું કહેવાઈ ગયું. મારે તેને ક્યારેય તમે કહેવું જ નહોતું... મારે તેની મા થવું હતું.

મને સુધાકર-સપનાનાં લગ્નનો બીજો દિવસ યાદ આવી ગયો. સપના સવારમાં ઊઠીને તેને પગે લાગી... મેં કહ્યું-

‘ના, સપના... હવે તારે ક્યારેય મને પગે નથી લાગવાનું.’

‘... વહુ, બહુ વેવલી થાવ મા...’ નર્મદાબા... નવીનનાં પૂજ્ય માતૃશ્રી... મારાં સાસુ સામે જ બેઠાં હતાં... તેમની જીભ ઝેરથી પણ વધુ કડવી હતી.

‘એ તમને નહીં, તમારા સાસુ તરીકેના પદને પગે લાગે છે.

આશીર્વાદ અપો છાનાંમાનાં...’ નર્મદાબાએ આંખો કાઢી.

‘પણ બા... હું એને વહુ ગણતી જ નથી... એ મારી દીકરી છે.’ હું જાણતી હતી મારી દલીલ ઊડી જવાની છે. તોય કરી એ મારો વાંક...

‘બહુ આવ્યાં મોટાં દીકરાવાળાં... વહુને વહુની જેમ જ રાખવાની હોય. જો તમને પણ મેં દીકરી ગણીને માથે ચડાવ્યાં હોત તો તમારો સંસાર આજે એવો સુખરૂપ ન હોત...’

નર્મદાબાએ નવી વહુની સામે મને કોડીની કરી નાખી. હું તો ‘ય’ હસતી રહી... મને પચીસ વર્ષની ટેવ હતી. આમ દુઃખમાં પણ હસવાની...

અને તું... તું... શેના કરો છો... એ તમારી વહુ છે. એને તમે કહેવાનું હોય... સંસ્કાર નથી શીખ્યાં...?’

મને પસ્તાવો થયો કે કેમ દલીલ કરી. જો નવીનને ખબર પડશે તો પાછો તમાચો ખાવો પડશે... અને એ પણ નવી વહુની સામે... હું તમાચાથી નહોતી ડરતી. હું ડરતી હતી કંકાસથી... કંકાસ થતો પછી નવીન બે કે ત્રણ દિવસ સુધી મારી સાથે બોલતા નહીં, ઈમોશનલ બ્લેકમેલના માસ્ટર હતા એ.

હું સપનાની સામે ફિક્કું હસી. તે પણ હસી. તેના હસવામાં સહાનુભૂતિ હતી મારા પ્રત્યે...

આજની ઘડી ને કાલનો દી’... ત્યાર પછી હું કે સપના નર્મદાબાને બોલવાનો કે ફરિયાદનો મોકો આપતાં નહીં... હું જાણતી હતી કે કશું બદલાવાનું નથી... પણ મને થયું કે મારા સાસુ થઈ જવાથી બદલાઈ ગયું. હું મૂર્ખ હતી.

હું આ ઘરમાં આવી તેના ત્રીજા જ દિવસે મેં નવીનના હાથના બે તમાચા ખાધા હતા.

લગ્નના ત્રીજા દિવસે હું તૈયાર થઈ. મારો ફેવરીટ બોટલ ગ્રીન કલરનો પંજાબી ડ્રેસ પહેરી બેડરૂમની બહાર આવી. નવીન હજી ઓફિસથી આવ્યા નહોતા. નર્મદાબાએ મોઢું બગાડ્યું-

‘વહુ... આ શું પહેર્યું છે ?...’

‘ડ્રેસ છે બા... નથી સરસ ?’ મેં સાવ સહજ સવાલ કર્યો.

‘સરસ તો છે... પણ લગ્ન પછી તમને આ બહુ નથી શોભતું. જાવ સાડી પહેરો.’

‘બા, આજે તો ડ્રેસ સાવ સહજ વસ્તુ ગણાય છે. જમાનો કેટલો આગળ વધી ગયો છે. આપણે જમાના સાથે ચાલવું જોઈએ ને?’ મેં એક નિર્દોષ વાત કરી ને બા ગરમ થઈ ગયાં-

‘આપણે શું કરવું જોઈએ તે તમે મને ન સમજાવશો... તે હું આ પચાની થઈ એ પાણીમાં જ ને ?’ ત્યાં નવીન આવ્યા.

‘શું થયું બા... ? કેમ ગુસ્સે થાવ છો... ?’

‘આ તારી વહુ... લગ્નને ત્રીજા દિવસે મારે કેમ રહેવું એ શીખવે છે મને...’

‘બા સાચું કહે છે, કુંજન ?’ નવીન પણ જરા તપી ગયા.

‘ના... પણ હું તો એટલું કહેતી કે આજકાલ તો સારા ઘરની છોકરીઓ પણ ડ્રેસ પહેરે છે.. બાએ મને પહેરવા દેવો જોઈએ..’

સટાક.. સટાક..

ગાલ પર પડેલા બે તમાચાએ લગ્નના ત્રીજા જ દિવસે આ

અંબીકા બેગ હાઉસ

: ઉત્પાદક અને વિક્રેતા :

સર્વ પ્રકારની લેડીઝ બેગ્સ, સ્કૂલ બેગ્સ,
મની પર્સીસ અને કોમ્પલીમેન્ટરી આઈટમ્સ

૩૨૧, અબ્દુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, કોર્ડ માર્કેટ પાસે, મુંબઈ-૪૦૦૦૦૩.
ફોન : ઓફિસ : ૨૩૪૩ ૫૪૨૬, ૨૩૪૩ ૮૪૬૪ • ફેક્સ : ૫૬૩૫ ૯૦૪૪

*with best compliments,
Kamlesh Maganlal Chhadwa*

RANGOLI
#27 APS Complex
DVG Road, Basvangudi
BENGALURU - 560004
+919980837963

*"We cannot all do great things, but we can do
small things with great love." - Mother Teresa*

with best compliments
pragathi book house

distributors:

Technical Publications & Nirali Prakashan, Pune

No. 1 sanjeevappalane,
Avenue Road cross,
Bengaluru 560004
+918064513344
+919845021552

No. 9/1 montieth Road,
Egmore, Chennai 600 008
+914465183535
+919444001782

BEST WISHES FROM,

Uday Bheda

Swastik Dress Mfg Co.

15/3, 6th cross, Magadi Road, Bangalore 560023

+919880620802

080-23147506

WITH BEST WISHES

SIMRAN & ASSOCIATES

FINANCIAL STRATEGISTS & MONEY DOCTORS

#94, M.H.Street, Basavangudi, Bangalore – 560 004

📞 98454 88693 ✉️ asknjsavla@gmail.com

TAX SAVINGS - INDIVIDUAL, HUF, PARTNERSHIPS, COMPANY

FIXED DEPOSITS - CORPORATE & STRUCTURED

RETIREMENT PLANS - WILL & ESTATE PLANNING

MUTUAL FUNDS - EQUITY & DEBT + PENSION

INSURANCE - LIFE, HEALTH, MARINE, FIRE, ACCIDENT PROTECTION

PROPERTY - RESIDENTIAL & COMMERCIAL

SPECIALITY INVESTMENTS ♦ **PLANNING** ♦ **ADVISORY**

PLAN YOUR MONEY WELL, FOR YOUR FAMILY'S SECURE FINANCIAL FUTURE

With best compliments from:

DEEPEE TRANSPORT CO

PARCEL SERVICE BETWEEN BANGALORE AND HYDERABAD

BANGALORE

NO 22, 2ND CROSS
S G N LAYOUT, LALBAGH ROAD
BANGALORE—560027
PHONES: 22235797, 22235698, 9844061111

HYDERABAD

NO 14/7/39/40,
NEAR MUSLIM JUNG BRIDGE
BEGUM BAZAR
HYDERABAD 500012
PHONES : 9440288815, 65538802

30 વર્ષના કેટરીંગ ક્ષેત્રે બહોળા અનુભવ સાથે

કૃણાલ કેટરર્સ (ખાર-વેસ્ટ)ની

દુદુંભી વાગી અને આપના શુભ- ભાવો

અમારા પ્રત્યે પ્રગટ્યા

અભિનંદન.....આભાર.....

કૃણાલ કેટરર્સના મંગલાચરણ મંડાઈ ચુક્યા છે

હવે આપના આવકારને અમે અંતરથી યાહીએ છીએ

- ✓ પૂજન,
 - ✓ પહેડી,
 - ✓ સગપણ સંધ્યા,
 - ✓ લગ્ન પ્રસંગ,
 - ✓ ગેટ-ટુ-ગેઘર,
 - ✓ બર્થ ડે પાર્ટી
 - ✓ તપસ્યા સાંજ,
 - ✓ સ્વમિવાત્સલ્ય
- પ્રસંગે કૃણાલ કેટરર્સ રહેશે

આપના શુભ પ્રસંગો હશે
શાનદાર.....
કેટરીંગ દ્વારા અમે બનાવશું

કૃણાલ કેટરર્સ (ખાર-વેસ્ટ)

શોપ નં. ૨૦, હરી માર્કેટ, રોડ નં. ૪, રેલ્વે સ્ટેશનની સામે, ખાર(વેસ્ટ), મુંબઈ-૪૦૦૦૫૨.

E-mail: krunalddh1@gmail.com

ચાંપશી કરમલ દેહીયા: 9224147687 કૃણાલ ચાંપશી દેહીયા 9967227374

નાની તુંબડીવાલા

ઘરમાં મારું સ્થાન સમજાવી દીધું હતું. પછી તો હું પણ ટેવાઈ ગઈ હતી. તમાચાથી.. કંકાસથી.. દાળશાકમાં મીઠું વધારે પડે તો.. ઓછું પડે તો.. કપડામાં જરા ડાઘ રહી ગયો તો.. હું કંઈ બોલું તો.. અરે, ચૂપ રહું તો પણ તમાચા ખાધા છે મેં... છુટાછેડા લેવાની હિંમત નહોતી.. મા-બાપના ઘરની પરિસ્થિતિ પણ એની પરવાનગી નહોતી આપતી.

... પછી તો હું પ્રેગનેન્ટ થઈ.. ત્યારેય મને તો બીક એ જ કે દીકરી આવશે તો બા મને કેટલું સંભળાવશે. મારે તો દીકરી જ જોઈતી હતી. પણ.. મારી ઈચ્છાનું ક્યાં કશું સ્થાન હતું આ ઘરમાં.. સુધાકર આવ્યો પછી મનમાં ઊંડે ઊંડે આશા હતી કે કંઈક બદલાશે.. તેનાં લગ્ન થયા પછી પણ આશા હતી.. અરે સુધાકરના લગ્ન પછીના છ મહિના બાદ નર્મદાબા ગયાં ત્યારે પણ આશા હતી... પણ નવીન આખરે તો નર્મદાબાનું જ લોહી હતા ને...?

પણ આજે લગ્નના સત્યાવીશ વર્ષ પછી હું આઝાદ હતી... સત્યાવીશ વર્ષ સુધી એક પણ અપવાદ વગર.. સવારે પાંચ વાગે ઊઠી છું.. આજે આઠ વાગે ઊઠી...

નાહીને સૌથી પહેલું કામ કરવું હતું પેલો પચીસ-સત્યાવીસ વર્ષ જૂનો બોટલ ગ્રીન કલરનો ડ્રેસ શોધવાનું.. પણ કબાટમાં કપડાંની નીચે રાખેલો ગલ્લો હાથમાં આવી ગયો.. છેલ્લાં સત્યાવીશ વર્ષથી તેમાં પાંચની અને દસની નોટ સરકાવવાની ટેવ હતી. ક્યારેક પિયર ગઈ હોઈ અને ભાઈએ પચાસ કે સોની નોટ આપી હોય તો પણ ગલ્લામાં જતી.. મોટો ડબ્બો હતો.. તોડ્યો રૂપિયા ગણ્યા. તેતાલીસ હજાર સાતસો ચાલીસ.. થેન્ક ગોડ કે આ ગલ્લો નવીનની નજરથી બચી ગયો હતો. હું ખુશ થઈ.. હું જાણતી હતી કે આ રૂપિયાનું મારે શું કરવાનું છે.

સુધાકર ઓફિસે જવાની તૈયારી કરતો હતો મને કહે –

‘ગુડ મોર્નિંગ મા..... પપ્પાના વીમાના ત્રણેક લાખ એક બે મહિનામાં આવશે... શું કરીશું...?’

હું મારા ભોળા દીકરા સામે જોઈ રહી.

‘તારે કશી જરૂરિયાત છે...?’

‘ના. ખાસ તો કંઈ નહીં.. ભગવાનની દયાથી બિઝનેસ સારો છે.. તારે જોઈએ છે..?’

‘મારે નથી જોઈતા..’ હું સહેજ ખચકાઈ- એક સૂચન કરું સુધાકર...? ‘આપણે એ તારી સીમા ફઈને આપી દઈએ તો... તેનો દીકરો નાનો એવો બિઝનેસ કરી સેટલ થઈ જાય ને.. જો કે આ તો માત્ર સૂચન છે. તારા પર બંધન નથી..’ હું સહેજ હસી. મને એ વાત યાદ આવી ગઈ કે જ્યારે સીમાબહેન આંખમાં આંસુ સાથે નવીન પાસે હાથ ફેલાવ્યો હતો.. નવીન પાસે ઘરમાં બે લાખ જેવી કેશ હોવા છતાં પોઈન્ટ બ્લેન્ક જુકું બોલ્યા હતા... મારે એ પાપનું પ્રાયશ્ચિત્ત કરવું હતું.

‘હા.. મા.. એમ જ કરીશું...’ તે મને ભેટી પડ્યો... ‘યુ આર ગ્રેટ મા...’

‘અને સાંભળ.. સાંજે મારે અને સપનાએ બહાર જવું છે. સપના માટે સ્કૂટી ખરીદવા..’ સપના આશ્ચર્યથી મારી સામે જોઈ રહી.

‘તમને કેમ ખબર પડી મા... કે મને સ્કૂટી ચલાવવાની ઈચ્છા છે..’ ‘કેમ ?’ મેં તેના ગાલ પર ટપલી મારી.... ‘તારાં લગ્ન થયાં પછી એક વાર નહોતી બોલી...?’

‘પણ..’ એની આંખ ભીની થઈ.. એ તો હું પણ ભૂલી ગઈ હતી..

‘પણ હું ક્યારેય નહોતી ભૂલી.. મારી દીકરી...’

સપના પણ મને ભેટી પડી.. મેં એને રડવા દીધી..

‘અને સુધાકર.. એક રિકવેસ્ટ છે તને...’ એના જવાબની રાહ જોયા વિના મેં કહ્યું- ‘તારા પપ્પા જે રીતે બિઝનેસ કરતા એ રીતે બિઝનેસ ન કરતો દીકરા.. ઘરમાં થોડા ઓછા રૂપિયા આવે તે ચાલશે પણ એમાં કોઈનાં આંસુનો ડાઘ હશે કે અનીતિની છાપ હશે તે નહીં ચાલે...’

અમે ત્રણે એકબીજાને ભેટીને ખૂબ રોયાં.. મને લાગ્યું કે મારું મિશન ડેમેજ કન્ટ્રોલ સફળ થયું.

થોડા દિવસ પછીની વાત છે, હું રૂમમાં ‘સરસ્વતીચંદ્ર’ વાંચતી હતી.. ફોનની ઘંટડી વાગી.. હું બહાર આવી. ત્યાં તો સપનાએ ફોન ઉઠાવી લીધો હતો.

‘હલ્લો મામા.. કેમ છો ? અરે, હું તો મજામાં જ હોઉં ને ? આપણે ક્યાં કંઈ પ્રોબ્લેમ છે.’ હું સાંભળતી હતી- ‘બધાં મજામાં સુધાકર ઓફિસ ગયા છે. શું કહ્યું મધર ઈન લો..? ના મામા.. તમે ખોટો શબ્દપ્રયોગ કર્યો છે – એ મધર-ઇન-લો નથી. મારી મધર છે. ઓ.કે. ? શી ઈઝ માય મોમ...’

હું બધું સાંભળતી હતી. બધા અભાવો, બધા કંકાસો.. બધા તમાચાઓ ભુલાઈ રહ્યા હતા.. મને મારી જિંદગી આજે સફળ લાગતી હતી. હું મારી વહુની મધર ઈન લો નહીં પણ મધર હતી.

NEWEST EVENING CLASSES FOR MEN!!!

Evening classes for men. Starting this month! Note: Due to the complexity and level of difficulty of the contents, each course will only be open to a maximum of eight participants each.

- Topic 1. How to fill ice-cube trays: Step by step with slide presentation.
 - Topic 2. Toilet paper rolls: Do they grow on the holders? : Round-table discussion.
 - Topic 3. Differences between the laundry basket and the floor: Pictures and explanatory graphics.
 - Topic 4. Learning how to find things, starting with looking in the right place instead of turning the house upside down while screaming: Open forum.
 - Topic 5. Health watch: bringing her flowers is not harmful to your health: Graphics and audio tape.
 - Topic 6. Real men ask for directions when lost: Real-life testimonials.
 - Topic 7. Is it genetically impossible to sit quietly as she parallel parks? : Driving simulation.
 - Topic 8. Learning to live: basic differences between mother and wife : Online class and role playing.
 - Topic 9. How to be the ideal shopping companion: Relaxation exercises, meditation and breathing techniques.
 - Topic 10. How to fight cerebral atrophy: remembering birthdays, anniversaries, other important dates and calling when you're going to be late : Cerebral shock therapy sessions.
- (for NEWEST EVENING CLASSES for WOMEN, look elsewhere in this issue)

મૂલ્યો

ઝડપે જ મૂળમાં છે તે મહત્વનું છે, તેવું જ જીવનમાં મૂલ્યોનું છે. આજે આપણે જોઈએ છીએ મહાન વિભૂતિઓ જે બની ગઈ છે તે બધાનાં જીવનમાં મૂલ્યો મહત્વનાં હતાં. નૈતિક મૂલ્યો એ જીવનની અનિવાર્યતા છે અને સામાજિક મૂલ્યો એ પરંપરા છે.

દરેક દેશની પોતાની સંસ્કૃતિ છે. નૈતિક તથા સામાજિક મૂલ્યો છે. સમાજ વ્યવસ્થા છે. ભારત દેશની હજારો વર્ષ જૂની સંસ્કૃતિના પાયામાં એના આ મૂલ્યો રહેલા છે. અતિથિ દેવો ભવ, મહેમાનની આગતા સ્વાગતા, મોટાને માન, (પછી એ કોઈ પણ હોય), ગુરૂને સન્માન, સહનશક્તિ, બીનસ્વાર્થીપણું, પરોપકાર, માતાપિતા સામે ન થવું, ભાઈબહેન સાથે હેતુપ્રીત, લગ્ન નિભાવવાં, પરિવારે એક સાથે પ્રાર્થના કરવી, સાથે જમવું, કુટુંબ ભાવના, ભગવાનમાં આસ્થા, આપણા ઉત્સવો, આપણા રીતરિવાજો વગેરે વગેરે આપણી સંસ્કૃતિ છે પરંપરા છે. આ સંસ્કૃતિ, આ પરંપરામાં જો પરિવર્તન આવ્યું હોય તો તે છેલ્લી સદીમાં. તેથી જ ભવિષ્યની ભારતની પેઢીનો ઉછેર આ મૂલ્યો સાથે કેવી રીતે શક્ય બને એ સમાજશાસ્ત્રીઓનાં ચિંતાનો વિષય બની ગયો છે.

બાળકોના ઉછેર દરમિયાન જે મૂલ્યો બાળકો વારંવાર જુએ તે શીખ ગ્રહણ કરે અને તે તેમનાં subconscious mindમાં રજીસ્ટર થઈને પુખ્ત બન્યા પછી એજ વર્તનમાં પરિણમે. સંયુક્ત કુટુંબો ન રહેતાં હવે બાળકો ઘણી બાબતોથી વંચિત રહી ગયા છે. દાદાદાદીનો મોભો અને માન જે પહેલાં હતાં તે હવે નથી તેથી બાળકોને મન પણ તેઓ ગૌણ બની ગયાં છે. જો કુટુંબમાં એકબીજા પ્રત્યે મોટાંઓને પ્રેમ હશે તો દરેક બાળક કુટુંબમાં રહેવા આકર્ષાશે. કારણકે બાળક સૌથી વધુ પ્રેમની ભાષા સમજે છે. વડીલો પ્રત્યે આદર કરતાં મા બાપને જોઈને બાળકો પોતાનાં મા બાપ પ્રત્યે આદર દાખવતાં શીખે છે. મા બાપને બીજા કોઈને મદદ કરતાં જોઈને બાળક પણ બીજાને મદદ કરવા પ્રેરાય છે. અહીં મા બાપ એ ROLE MODEL છે.

સાથે પ્રાર્થના ને સાથે જમવું એ એકબીજાને સાથે જોડી રાખે છે. એજ હુંફ, વિશ્વાસને પોતાપણું બાળકમાં જગાડે છે. આજકાલ માતૃભાષાનો હોબાળો છે. સંસ્કૃતિનો પાયો એ માતૃભાષા છે પણ આજકાલ બાળકોનું ભણતર થાય છે અંગ્રેજીમાં, સ્કૂલમાં શિક્ષકો સાથે અંગ્રેજી, મિત્રો સાથે અંગ્રેજી, વિચારવું પણ અંગ્રેજીમાં. માતૃભાષા તો ફક્ત માં પાસે રહી ગઈ છે. અને RELAX થવાનાં થોડા સમયમાં અંગ્રેજીમાં આવતાં ટી.વી.પરના પ્રોગ્રામ તેને આકર્ષે છે કારણકે

આસપાસ બધુંજ અંગ્રેજીમાં થઈ રહ્યું છે. હવે શું આપણે દોષ દઈશું તમને? હા ! એકાદ SPORTS કે MUSICની ACTIVITY ઓછી કરીને કદાચ આપણે આપણી માતૃભાષા શીખવવાનો ALTERNATIVE આપી શકીએ પણ એ શું બરાબર થશે?

આજકાલ જોઈએ છીએ આ ક્લાસ ને તે ક્લાસ. મનતોડ ભણતર પછી તનથી ઘસડાવું પડે છે. જુદાં જુદાં હોબી ક્લાસમાં. મારાં ભાઈની દીકરી સ્કુલેથી ઘરે આવી તે પહેલાં તેને માટે બે ટીચર ઘરે રાહ જોતાં હતાં (ભૂલમાં બંને ભેગા થઈ ગયાં હતાં). તેને પૂછવામાં આવ્યું કે કયા ટીચર રહે? તેણે કહ્યું કે મને જે ન ભણાવવાના હોય તે રહે. આના ઉપરથી આપણે વિચારીએ કે બાળકોને પણ બે ઘડી કશું જ ન કરવાનું કે મનગમતું કરવાનું કે પોતાના ટાઈમે કરવાનું ગમતું નહિ હોય શું? ક્યારેક લાગે છે IT IS TOO LATE. COMPUTERમાં નાસભાગ કરતા માઉસની જેમ તેમનું મન પણ નાસભાગ કરતું રહે છે તેમને કોણ સમજશે?

આજે ખાવાપીવાનની બાબતમાં આપણા બાળકોને પિઝ્ઝા, બર્ગર ને બ્રેડની પાછળ જુવાર-બાજરીનાં રોટલાને રોટલી અળખામણા થઈ પડ્યાં છે. T.V.ની ADVERTISEMENTS, રાફડાની જેમ ઉગી નીકળેલાં પિઝ્ઝા હટ ને McDONALDS. વળી ગમે ત્યારે નાચી શકાય તેવા WESTERN DANCE પાર્ટીઓની જાન બની રહે. જ્યારે આપણા નૃત્ય ને ગરબા ફક્ત નવરાત્રી પૂરતાં રહી ગયાં છે. આ બધાથી બચી તો ન જ શકાય કારણકે એક ભારતના જુદી જુદી જાતિના બાળકો આ WESTERN CULTURE નીચે મળે છે. આજે તમારા બાળક પાસેથી T.V., COMPUTER હટાવી લો તો? કયા આકાશની એ સેર કરશે?

FAST MOVING CONSUMER GOODSને લીધે હવે બાળકોની જરૂરિયાતો ફેશન પ્રમાણે વળવા લાગી છે. નાનપણથી જ બાળકોને કરકસર તથા સંતોષ વગેરે શીખવવામાં આવે તો સમજાવી શકાય. પેપ્સી અને કોકોકોલા જેવી અમેરિકન કંપનીઓ ભારતમાં બાળકોને જે રીતે એકજ દિવસના થોડા કલાકમાં ADVERTISING CAMPAIGNમાં હજાર રૂપિયાઆપીને પૈસા બતાવે છે તેની સામે ન્યુઝપેપરવાળાઓએ મા બાપ સામે લાલબત્તી ધરી છે. આવી રીતે બાળકોનું અહિત ન થાય તે મા બાપે જોવાનું છે.

આપણે આપણી સંસ્કૃતિ પ્રમાણે ચાલ્યાં. આપણા બાળકોએ નવી શોધખોળ, નવી દુનિયા, વધારે મોટી દુનિયા જોઈ. જેમાં આપણા મૂલ્યો ખોવાઈ ગયાં છે. મોટી, વધારે મોટી, લોભામણી દુનિયામાં આપણા બાળકોએ પોતે જ એ સંસ્કારોને પકડવાનાં છે.

થોડાક શબ્દો ઉચ્ચારવાથી

અગ્નિની સાક્ષીએ લગ્ન થાય છે.... અને થોડાક વધુ શબ્દો ઉચ્ચારવાથી ઘરમાં અગ્નિનો સાક્ષાત્કાર થાય છે.!!

કાયદાનું શિક્ષણ મેં સારી રીતે કયું કે કાયદાનો અભ્યાસ પુરો થયા પછી મેં મારી કોલેજ પર દાવો માંડ્યો અને મારી સઘળી ટ્યુશન ફી પાછી મેળવી....

સંતાનને સારા સંસ્કાર ગમે તેટલા કરો.....આખરે તો એ મા-બાપને જ અનુસરશે!!!

બરફ જેવી છે આ જીંદગી.... જેનો ભુતકાળ પણ પાણી અને ભવિષ્યકાળ પણ પાણી....

બાળપણ

દરેકના મનમાં બાળપણની સ્મૃતિ કોઈ અમૂલ્ય ખજાનાની જેમ સચવાયેલી પડી હોય છે. બાળપણના કીટા ને બુચા, રીસામણા ને મનામણાં, નાની નાની સખીઓ ને નાનાં નાનાં રહસ્યો. અંધકારમાં પગ મૂકતાં જ ઉભા થતાં ભૂત ને દાદીમાની વાર્તામાં આવતી પરીઓ આંખોમાં સળવળતી. એકની એક વાર્તામાંથી જુદો જુદો રસ લેવાતો. આજેય એ પરીઓ અનાયાસે દેખાઈ જાય છે ક્યારેક ને વરસોથી ઊઘતા બકોર પટેલ ને ફૂસકી મિયાં જાગી જાય છે ફરીથી. પણ નાની નાની મારી સખીઓ વરસો પછી પણ મોટા થવાનું નામ જ નથી લેતી.

બાળપણના આંસુ ને ખિલખિલાટ હાસ્ય ગમે ત્યાં વેરી જતાં ને ઉગી નીકળતાં રાજકુમાર, રાજકુમારી, કિલ્લાઓ ને કિલ્લાના નાના દરવાજામાંથી નીકળતો મોટો રાક્ષસ. નાનેથી મોટા થવામાં કોણ જાણે કેટલાંય કિલ્લાઓ સર કર્યા ને કેટલાં રાક્ષસ? કેટલાં જતન ને માવજતથી ઉછરેલું બાળપણ યુવાનીમાં નવા રૂપે મળ્યું. ભાઈ બહેનને હજી આજે પણ મળું છું તો બાળપણની છાયામાં. પિતાની સાથે કરેલી વાતો થંભી ગઈ છે કાળના વહેણમાં ને હું હજીયે સાંભળું છું કાન દઈને. મા નો પ્રેમ જિંદગીની વાસ્તવિકતાના પાઠ નીચે દબાઈ ગયો.

સુરેશ જોષી બાલ્યકાળની સ્મૃતિઓ વિશે લખે ત્યારે તન મન ઘટ પ્રાણ બધું જ એ કાળમાં પેસી જાય. કવિ કહે છે જૂઈ, જાઈ ને ચમેલી પરીકથાઓમાંની ભૂલી પડેલી નાનકડી નાજુકડી પરીઓ જ જાણે. મકાઈને કવિ આ રીતે વર્ણવે છે. મકાઈનો છોડ ઉઘરી આવ્યો હોય ને એમાં મોતી જેવાં દાણા દૂધભર્યાં ગોઠવાઈ ગયા હોય ને એની સોનેરી મૂંછના ગુચ્છ બહાર આવે. સીતાફળની અંદરની રાખોડી ધોળાસવાળી પેશીઓ ડાકણના દાંત જેવી લાગતી ને કાપીને મૂકેલા દાડમના સૂર્યના તડકામાં ચળકતા પ્રત્યેક લાલ દાણામાં એક એક તેજપરી છુપાઈને લાલ ચટક હસી રહી હોય એવું દેખાતું. બોરનો ખટમધુરો સ્વાદ ચાખતા ત્યારે દેવશિશુની કાલીવાણીનો સ્વાદ ચાખતા હોઈએ એવું લાગતું. કોઈ યાંદની રાતે જાગી ઉઠીને બહાર નજર જતી તો ચંદ્ર જાણે વાર્તા કહેતો હોય ને આખું વન માથું ધુણાવીને હોંકારો પૂરતું હોય એવું લાગતું. બાલ્યવયમાં નવું ખીલેલું ફૂલ જોઈને આખું શરીર એની પાસે દોડી જતું.

ચંદ્રકાંત શેઠ ભલે પોતાના બાળપણની વાત કહેતાં હોય પણ આપણે પણ એ ભૂમિ પર એ કાળમાં સહેજે પ્રવેશી જઈએ કોઈ પરીકથામાં પ્રવેશતા હોઈએ તેમ. ત્યારે તો આહાર, નિંદ્રા ને ભય ત્રણેયનો અનોખો સ્વાદ હતો. ત્યારે યાંદનીભીના પવનની લહેરથી અગાશીમાં નીંદરનો જે મીઠો છંટકાવ થતો, સપનાંની કોઈ નીગૂઠ મહેક ઝીણી ઝીણી ઝીકની જેમ હવામાં જે તરવરતી. ક્યારે કોઈ ગગનપરી આવીને એના જાદુઈ સ્પર્શથી રમણીય મૂર્છામાં ઢળી જતી તેની જરાય ખબર ન પડતી. સવારે હજુ પથારીમાં યાદરમાં ગોટપોટ થઈને પોઢયા હોઈએ ને તડકાનો સોનેરી પટ્ટો અમારી પથારી પર પથરાતો જાય. ચહેરા પર એનો હુંફાળો સ્પર્શ લાગે ને આંખોમાં ઝીણી ઝીણી જાગૃતિ સળવળે. અમારી સામે જાજવલ્યમાન સુરજમુખીજેવો સુરજ મીઠું મીઠું હસતો રહેતો.

કવિ મોટાં થયાં પછી પણ બાળક બની રહ્યા છે. ત્યારે જ લખે છે મને સૂર્ય વિના, તડકા વિના, ઉઘાડ વિનાય ભાર ભાર લાગતો હોય છે ને પેલા સૂર્યમુખીને છે એવો જ મનેય પ્રેમ છે સૂર્ય પર પણ મારો પક્ષપાત મારી આસક્તિ તો ચંદ્ર માટે જ. ચંદ્ર શ્યામ હોત તો પણ હું એને જ યાહત. ચંદ્રમાં એવું કંઈ છે જે મને મૂળમાંથી ખેંચે છે. ચંદ્રને જોતાં મને કદીયે થાક લાગ્યો નથી. ચંદ્રમાં સસલું છે, હરણ છે કે રેટિયો કાંતતી વૃદ્ધ ડોશી છે એ આજેય ચંદ્ર પર અવકાશયાન ઉતર્યું પછી પણ હું નક્કી કરી શક્યો નથી. ચંદ્રને મેં ભગવાનની ખાસ કરીને તો બાલકૃષ્ણની જમવા માટેની થાળી જેવોય માન્યો છે. અને ગોકુલમાં ગોડીથી રમવા કામ લાગે એવો દડોય માન્યો છે.

જેમને લીમડો પૃથ્વીના ચૌવનના પૂંજ જેવો દેખાતો હોય, જેમને પહાડો ઉપર ચડવાની દીક્ષા આપતા હોય, જેમને તડકાનો રંગ ગમતો હોય એવા કાકાસાહેબ કાલેલકર મને બાળકથી પણ વધુ બાળક જેવાં લાગે છે. (બાળ અવસ્થા પસાર કર્યા પછી પણ એમની અંદર રહેલો બાળક સદંતર એમની સાથે જ છે) એમની કલ્પનામાં એક બાળકની આંખની વિસ્મયતા છે.

વાદળાઓને વર્ણવતા કવિ કહે છે વાદળાં તો અનંત આકાશના ચિરપ્રવાસીઓ અને યાત્રીઓ. આકાશ બદલાય નહીં અને વાદળા એક ક્ષણ પણ સ્થિર રહે નહીં. જાણે મોટાં મોટાં હંસોનું અથવા બગલાઓનું ટોળું સૂરજનાં દર્શને દોડે છે.

ઇન્દ્રધનુષ ને વર્ણવતા કવિ કહે છે ઇન્દ્રધનુષ તો વિદ્યાતાનું વિલક્ષણ કાવ્ય છે જ્યાં કાંઈ નથી ત્યાં એકાએક સાતરંગ મોટી કમાનમાં ફેલાઈ જાય છે. સામાન્ય ધનુષ્યો, ખેંચેલું બાણ દૂર સુધી ફેંકે છે. આ ધનુષ્ય આશ્ચર્યચકિત થયેલા દૂરના લોકોની દ્રષ્ટિ પોતાનાં તરફ ખેંચે છે.

વળી કવિ તડકાને શેની ઉપમા આપે છે? તડકો પુરજોશમાં પડતો હોય તે વખતે આકાશની શોભા ખાસ જોવા લાયક હોય છે. ભેંસો દૂધ દેતી વખતે જેમ આંખ મીંચીને નિસ્તબ્ધ ઉભી રહે છે તેમ આકાશ તડકાની સેરો છોડતું રહે છે.

તાજમહાલ ને આ કલ્પનાથી નાવાજવો એ જ કેટલી મોટી વાત છે. દરવાજામાંથી તાજ કેવો નાનો અને રૂપાળો સાવ બાળક જેવો દેખાય છે. આવા કાકા સાહેબ કાલેલકરનું બાળપણ પણ ખૂબ જ અસાધારણ રહ્યું છે. બાળપણમાં એમણે અનુભવેલી ક્ષણો કંઈક જુદો જ ચીતાર આપે છે. બાળપણની મૂંઝવણ, વિસ્મયતા, ભય વગેરે તેઓ ખૂબ આભેહૂબ વ્યક્ત કરે છે.

તેઓ લખે છે - પ્રકૃતિ માણવાનો શોખ નાનપણથી જ કેળવાયો. નદી, નાળાં, તળાવો, બગીચા અને ખેતરો જોઈ હું પ્રસન્ન થતો. નદીના પાણી ઉપર મીટ માંડી નાનપણથી મેં કેટલુંય ધ્યાન કર્યું છે. પહાડો, કિલ્લાઓ, મોટાં મોટાં મંદિરો અને ઘનઘોર જંગલો નાનપણથી જોવાને મળેલા. એટલે નિર્દોષ આનંદ લૂટવાની કળા અનાયાસે મારે હાથ આવી હતી. નદીના ઘાટ, નદી પરના પુલ, હોડીઓ અને જહાજો જોઈ માણસ અને કુદરતનું સખ્ય મગજ પર ઠસતું. આજે પણ પુલ અને હોડી જોવાનું કુતૂહલ મારામાંથી ઓસરી ગયું નથી. હજી પણ ફૂલો અને તારાઓ મારે માટે વાસી નથી.

પ્રતિભા શાહ

જ્યોતિષ શાસ્ત્ર

જ્યોતિષ શાસ્ત્ર એટલે ભવિષ્ય બતાવતું વિજ્ઞાન. ગણિત જેવા નક્કર આંકડાશાસ્ત્ર પર જ્યોતિષ વિદ્યા અવલંબીત છે ને છતાંય ક્યારેક કોઈ આગાહી સાચી પડે છે ને કોઈ ખોટી. માણસ તો પણ ભવિષ્ય જાણવાની લાલસા ક્યાં છોડી શક્યો છે? શું ભવિષ્ય જાણવું સુખમય છે? અને દુઃખમય હોય તો એ બદલાવી શકાય ખરું?

ખૂબ વર્ષો પહેલાં એક હિન્દી ફિલ્મ જોઈ હતી. જેમાં એના બુદ્ધ નાયકના હાથમાં આવતી કાલનું NEWS PAPER આવે છે જાણે કોઈ ખજાનો હાથ લાગ્યો હોય તેમ એને વાંચીને બરાબર એ પ્રમાણે એ આજનો દિવસ જીવે છે. રેસમાં જીતેલા ઘોડાનો નંબર લગાવીને રેસ જીતે છે. પૈસા આવતાં નાયનારી પાસે જાય છે. ખૂબ જમ્મે છે ને ટેક્સીમાં પાછા ફરતાં ફરી હરખાઈને ન્યુઝ પેપર ઉપાડે છે જ્યાં તેની નજર એ જ સમાચાર પર પડે છે જે એના પોતાના જ મૃત્યુના હોય છે તે પણ ટેક્સીમાં અને એ જ ટાઇમ પર અને એને ત્યાંજ HEART ATTACK આવે છે ને એ મૃત્યુ પામે છે. એ ફિલ્મ હજી પણ સ્મૃતિપટ પર જીવે છે. ભવિષ્યનું જાણવું આમ જ ક્યારે સુખ બની જાય છે ક્યારે દુઃખ તેની કોને ખબર છે?

“છઠ્ઠીના લેખ મિથ્યા ન થાય” અને એના આધારિત વાર્તાઓ નાનપણથી સાંભળી છે ને વાંચી છે. તો વળી લગ્નના દિવસે જ મૃત્યુના લેખ લખાવીને આવનાર વરરાજાની પત્નીની દયાથી એક ગરીબ ભિખારણની આંતરડી ઠારીને પતિના એ લેખ ફેરવી નાખતી વાર્તા પણ વાંચી છે. ત્રણ ત્રણ વાર ઘાતમાંથી બચી જવાની ને છેલ્લે ચમત્કારિક રીતે ઉગરી જવાની પળને મેં પોતે અનુભવી છે. આમ જે વસ્તુ નજર સામે બનીને રહેવાની હોય તે છેલ્લી ઘડીએ પલટાઈ જતી હોય છે.

એમ કેમ થતું હશે કે આખી જિંદગી ખરાબ માણસ તરીકે જીવ્યા પછી એક ખરાબ માણસ સારો થઈ જતો હોય છે. વાલિયો લૂંટારો વાલ્મીકિ ઋષિ થયા. આખી જિંદગી જ્યારે લૂંટવામાં ગઈ ત્યારે એ સંસ્કારોમાંથી ઉપર ઊઠવાનું કામ કોણે કર્યું? ગરીબાઈમાં ઉછરેલા લિંકન Street Light માં ભણીને અમેરિકાના President થયા. જે એમનું President થવું નિશ્ચિત હતું તો એને અનુકુળ વાતાવરણ એમને પહેલેથી જ કેમ પ્રાપ્ત ન થયાં. એવું તે કયું પરિબળ હતું જેમણે તેમને આટલે ઉંચે બેસાડ્યા?

આમ જોઈએ તો આપણું દરેકનું ભાવિ આપણા કર્મો પ્રમાણે નિશ્ચિત હોવું જોઈએ કારણકે જેવું કરીએ તેવું પામીએ. પરંતુ આ પૃથ્વી પર માનવી તરીકે જન્મ લોધા પછી કંઈક એવું નિર્ણાયક તત્વ આપણને પ્રાપ્ત છે જેનાથી આપણે આપણી નિયતિ ઘડી શકીએ. અને એ છે પુરૂષાર્થ. નાનું બાળક પણ ચાલવા નો પુરૂષાર્થ કરે છે ત્યારે ચાલી શકે છે. ને આગળ વધતાં જિંદગી આખી તો પુરૂષાર્થ જ છે. વળી દરેકની જિંદગીમાં ન દેખાતાં પરિબળો પણ માણસની જાણ બહાર કામ કરતાંજ હોય છે. એક બાજુ હોય નિશ્ચિત ભાવિ ને બીજી બાજુ કોઈ એવી જ અગમ્ય અગોચર વસ્તુ જે સત્યના માર્ગ પર ચાલતાં એ નિશ્ચિત વસ્તુને બદલવાની તાકાત ધરાવે છે.

ક્રુદ્ધનિકા કાપડિયાનું એક ગુજરાતી અનુવાદ છે. જીવન એક ખેલ. જેમાં Positive Thinking ઉપર લખાયું છે તે આમ છે:

મનુષ્યના મનમાં અનંત સામર્થ્ય રહેલું છે. પણ મોટા ભાગના લોકોને તેની જાણ હોતી નથી. દરેક મનુષ્ય માટે દૈવી યોજના રહેલી છે જે તેની શક્તિમાં છે અને એજ એની નિયતિ છે. આપણા નિરર્થક વિચારો, નિરર્થક શબ્દો આપણા જીવનને પણ નિરર્થક બનાવી શકે છે. તેઓ એક દાખલો આપે છે એક સ્ત્રી પાસે પુષ્કળ પૈસા હતા. સરસ વસ્તુઓથી સજાવેલું ઘર હતું. પણ ઘરની વ્યવસ્થા કરતાં એ એટલી થાકી જતી કે ઘણીવાર કઠ્ઠા કરતી મને આ બધી વસ્તુઓનો થાક લાગે છે. એટલો કંટાળો આવે છે ને થાય છે આના કરતાં ઘોલકામાં રહેતી હોત તો સાડું. અને પછી તેને ખરેખર ઘોલકા જેવી જગ્યામાં રહેવાનું આવતું.

ઘણી વાર વિચાર આવતો કે જે આપણે માંગીએ તે મળે છે તો પછી ભિખારી એ નિર્ધનપણું ન જ માંગ્યું હોય પરંતુ તેનો જવાબ મળ્યો. રસ્તા પર બેઠેલા નિર્ધન પાસેથી ધૂળ ઉડાડીને જતી ધનવાનની ગાડી જોઈને ધનને ગાળો ભાંડતા ભિખારી પાસે ધન કેવી રીતે આવે? ધનવાન ઉપરનો દ્રેષ ખરેખર તો ધન ઉપરનો રોષ બની જાય છે અજાણતાં જ. જે જેનું સન્માન કરે છે તે વસ્તુ તેની પાસે આવે છે. આ logic છે. આ કુદરતનો નિયમ છે.

સ્કુલમાં પહેલી bench પર બેસતા વિદ્યાર્થીઓના હૃદયમાં શિક્ષક અને શિક્ષણ પ્રત્યેનું માન, સન્માન હોવાથી તેનું હૃદય તે શિક્ષા જલ્દી ગ્રહણ કરી શકે છે તે આપણે જોઈએ છીએ. આનાથી વધુ પુરાવો શું હોઈ શકે?

Negative અને Positive thinking થી આવતાં પરિણામ આપણે સૌએ અનુભવ્યા જ છે. આમ આપણે જ આપણા માટે નિયમ બનાવીએ છીએ અને આપણું ભવિષ્ય ઘડીએ છીએ.

પ્રતિભા શાહ ષ

દીકરી વહાલનો દરિયો

માડીએ પાલવડે બાંધ્યું એક આકાશ
જેમાં ચાંદા ને સૂરજ શીખના
ને તારા અગણિત
માડી તારે ખોળે સૂતેલી આંખ
જોતી'તી ચાંદી-ચાંદી આકાશ
માડી તારા પોચા પોચા હાથ
ઢગલો ઢગલો વાદળિયું આકાશ.

આ એક દીકરીના બોલ છે. એ દીકરી જ હોઈ શકે જેના પાલવરૂપી આકાશમાં માની શિખામણો ચાંદા સૂરજ થઈને ચમકતી હોય. દીકરી એટલે આવકાર. દીકરી એટલે ઉમંગ. દીકરી એટલે વહાલનો દરિયો. અંતર ઉગાવે વહાલ ને અંતરથી વહાવે વહાલ તે દીકરી. વાતોનો ભંડાર તે દીકરી ને પિતાની ફૂણી લાગણીઓનો સરવાળો તે દીકરી. ધરનું

આંગણું તે દીકરી ને હોળીનો ગુલાલ તે દીકરી. દિવાળીની રંગોળી તે દીકરી ને ફાગણ કેરો ફાલ દીકરી. એને ટેરવે ટેરવે વહાલ.

લક્ષ્મી આવે અને વાત વહેતી થાય ને વાર્તાની શરૂઆત થાય. દીકરીના નાના નાના હાથમાં હાથ પરોવાય. દીકરીની આંખથી ફરી દુનિયા જોવાય. એનું કાલું કાલું સાંભળતા હૈયે આનંદના ફૂવારા ફૂટે ને પછી દીકરીનાં હૈયે સ્વપ્ના ઉગે.

પિતાને ખ્યાલ પણ ન રહે કે દીકરી મોટી થઈ ગઈ. ધરને ધરનું આંગણું જે દીકરીથી રમતું હોય એ દીકરી હંમેશા માટે પરાઈ થઈ જાય. આટલા લાડ લડાવ્યા હોય, હૈયામાં જે હોય તે બધું જ જેની પાસે ઠાલવી દીધું હોય એ દીકરી સાસરે જાય ત્યારે શું લઈ જતી હોય છે? ને શું રાખી જતી હોય છે? એક વહાલનો દરિયો હૈયે ઉગાવી ને એક દરિયો વહાવી જાય છે.

પ્રતિભા શાહ

નારીજીવન

સ્ત્રી ક્રાંતિને લીધે કૃષ્ણ મથુરામાં સ્થાપાયા. ગોકુળની ગોપીઓ માખણને બહાને મથુરામાં કૃષ્ણને વહેંચ્યો. ભોળીરે ભરવાડણ હરિને વેચવા આવી. ગોપીઓએ મથુરાના લોકોનાં હૃદયમાં કૃષ્ણને સ્થાપી દીધા. ઈર્ષ્યાથી ગોપીઓએ વાંસળી લઈને સંતાડી દીધી. અધારામૃત નહી મળ્યું. પણ સ્મિત ગયું ભગવાનનું. બંસરી કહે છે ભગવાન મને વગાડે છે કારણકે હું સાવ પોલી છું. પોકળ છું. આપણી અંદર ઈર્ષ્યા, માન, મોહ, રાગ, દ્વેષ ના પથરા ભરેલા પડ્યા છે. તેથી આપણે બંસરી કેવી રીતે બની શકીએ. વાંસળીમાં છેદ છે તે વીંધાઈ ગઈ છે તેથી ભગવાનને પ્રિય છે. વળી હું ભગવાનને સમર્પિત છું તેથી ભગવાન મને વગાડે છે. જેમ વગાડે તેમ હું વાગું છું. સ્ત્રી પતિ પાસે સમર્પિત થાય છે એટલે ભગવાન પાસે સમર્પિત થઈ શકે છે. સ્તુતિ

એ કુંવારી કન્યા છે. માતૃભાષા એ આંખ છે. બીજી ભાષાઓ યશ્મા છે. સ્ત્રીને વધારે રસ્તા દેખાય તેથી તે વધારે ગુંચવાય. તેથી સલાહ સ્ત્રીની ને નિર્ણય પુરૂષનો. જીવનનાં શૂન્યાવકાશને ભારે તેનું નામ ભાર્યા. સ્ત્રી સબળા છે અબળા નથી. આપણે રાષ્ટ્રધ્વજની રક્ષા કરીએ છીએ, ધર્મ, સંસ્કૃતિની રક્ષા કરીએ છીએ એ શું નબળા છે? એના પતિની રક્ષા સૌથી વધારે કરવાની છે તો તે શું નબળો છે? સ્ત્રીની રક્ષા એટલે શું? સ્ત્રી એ જીવનમૂલ્ય છે. મોટી શક્તિ છે. સ્ત્રી ને ક્ષેત્ર કહેવાય. ખેતર, તીર્થ વગેરે પણ ક્ષેત્ર જ છે.

સૌથી મોટું FINANCE મહાલક્ષ્મી
સૌથી મોટી વિદ્યા મહા સરસ્વતી
સૌથી મોટું રક્ષણ મહા કલી ના હાથ માં છે.

---હરિભાઈ કોઠારી

સુખી થવાની યાવી આ કકો શિખવે છે

ક - કર્મ કરતા રહો	ખ - ખરાબ ન બનો	ગ - ગર્વ ન કરો
ઘ - ધમંડ ન કરો	ચ - ચીડાશો નહિ	છ - છળ - કપટ થી દૂર રહો
જ - જયણા રાખો	ઝ - ઝગડા ન કરવા	ટ - ટકટક ન કરવી
ઠ - ઠગાઈ ન કરવી	ડ - ડરપોક ન બનો	ઢ - ઢંગથી રહો
ત - તિરસ્કાર કોઈનો ન કરવો	થ - થોડામાં સંતોષ માનવો	દ - દયાવાન બનો
ધ - ધગશ રાખો	ન - નમ્ર બનો	પ - પારકી પંચાત ન કરો
ફ - ફુલણશી ન બનો	બ - બહાદુર બનો	ભ - ભારરૂપ ન બનો
મ - મધુર મીઠા બનો	ય - યશ મેળવો	ર - રમુજી બનો
લ - લાલચી ન બનો	વ - વફાદાર અને વિદ્વાન બનો	શ - કોઈને શત્રુ ન માનશો
ષ - ષડયંત્ર ન રચો	સ - સત્ય ભાસી બનો	હ - હસતા રહો
ળ - આળસ ન કરશો	ક્ષ - ક્ષત્રિય બનો	ઙ - જ્ઞાની બનો

વાલબાઈ વિશનજી કારાણી, બેંગલોર. 9035191517

થોડાક શબ્દો ઉચ્ચારવાથી

પ્રશ્નો તો રહેવાના જ. સુખી લોકોને પ્રશ્ન થાય કે શું કરીએ તો ભૂખ લાગે..અને દુઃખી લોકોનો પ્રશ્ન છે કે ભૂખતો લાગે છે, પણ શું કરીએ?!!!

ઇશ્વરનું બેલેન્સ કેવું અદ્ભુત છે.... પાંચ મણ ઘઉંની બોરી ઉપાડી

શકે તે મજુર એકી સાથે ખરીદી ના શકે; અને જે ખરીદી શકે છે તે શેઠ તેને ઊપાડી ના શકે.

અને છેલ્લે...

શ્વાસ ખુટી જાય અને ઈચ્છાઓ બાકી રહી જાય.....તે મોત..
ઈચ્છાઓ ખુટી જાય અને શ્વાસ બાકી રહેતે મોક્ષ!!

MOBILE WALLETS

Mobile wallets are making headlines these days. Domestic e-commerce companies, such as Flipkart plan to launch a wallet soon while a few payment gateways, such as Paytm and Mobilewik, offer semi-closed wallets already. Telecom operators also offer this facility. Internationally, too, Apply Inc is said to be introducing an iPhone wallets, which will have tie-ups with Visa Inc., MasterCard Inc. and American Express Co. According to many experts, mobile wallets are going to be the next wave of change in the way people make payment.

WHAT IS IT?

Simply put, it is a virtual money wallet that can be used to make instant payment, same as with a physical wallet. It is an application stored in cell phone, which enables users to make payment for utility bills, book tickets, transfer money and other such transactions. It can also be used to make instant e-payments while shopping, in physical stores or at e-stores.

HOW DOES IT WORK?

Mobile wallet is a store of money transferred into it. Once the application is installed in the mobile phone, a user is registered and know-your-customer (KYC) documents are submitted, a user can transfer money to this wallet and then make payment. For KYC, one has to submit documents for IDENTITY and ADDRESS proof. A Passport copy or Aadhaar Card copy along with PAN card copy would suffice.

The outlets where payment can be made depend on the type of wallet—closed or semi-closed. Closed wallets generally allow payments only at particular merchants while semi-closed wallets allow payments to a group of establishments that have agreed to accept payment through the wallet.

WHAT'S GOOD AND WHAT'S NOT

Since a mobile wallet is used as a phone application, it is more convenient to use than a Web-based payment method such as paying through a website. The payment can be made over mobile network as well as through a message using the unstructured supplementary service data platform. The other advantage is that one can make payment without using Cash, or Debit and Credit card, even while in a store. This protects the user from card data being misused through **phishing** or **cloning**. Also, since the application requires a mobile personal identification number (MPIN) to make transactions, even if the mobile phone is lost or stolen, without the MPIN, a transaction will not be possible.

There are, however, daily and monthly limits to the number of transactions, which may be a hurdle while making big purchases. Also, the fact that it cannot be used at all outlets is a worry. Finally, even if the mobile wallet has money stored in it, it will not earn any interest, while money in a bank saving account earns 4-7% interest depending on the bank.

Compiled by – Sri.Vipul Harilal Nisar Hyderabad

Who is Happy ???

A crow lived in the forest and was absolutely satisfied in life.

But one day he saw a swan. "This swan is so white," he thought, "and I am so black. This swan must be the happiest bird in the world."

He expressed his thoughts to the swan. "Actually," the swan replied, "I was feeling that I was the happiest bird around until I saw a parrot, which has two colors. I now think the parrot is the happiest bird in creation."

The crow then approached the parrot. The parrot explained, "I lived a very happy life—until I saw a peacock. I have only two colors, but the peacock has multiple colors." The crow then visited a peacock in the zoo and saw that hundreds of people had gathered to see him.

After the people had left, the crow approached the peacock. "Dear peacock," the crow said, "you are so beautiful. Every day thousands of people come to see you. When people see me, they immediately shoo me away. I think you are the happiest bird on the planet."

The peacock replied, "I always thought that I was the most beautiful and happy bird on the planet. But because of my beauty, I am entrapped in this zoo."

I have examined the zoo very carefully, and I have realized that the crow is the only bird not kept in a cage. So for past few days I have been thinking that if I were a crow, I could happily roam everywhere."

That's our problem too. We make unnecessary comparison with others and become sad. We don't value what God has given us. This all leads to the vicious cycle of unhappiness.

value the things God has given us.

Learn the secret of being happy and discard the comparison which leads only to unhappiness.

The Garbage truck

One day I hopped in a taxi and we took off for the airport. We were driving in the right lane when suddenly a black car jumped out of a parking space right in front of us.

My taxi driver slammed on his brakes, skidded, and missed the other car by just inches! The driver of the other car whipped his head around and started yelling at us. My taxi driver just smiled and waved at the guy. And I mean, he was really friendly. So I asked, 'Why did you just do that? This guy almost ruined your car and sent us to the hospital!' This is when my taxi driver taught me what I now call, 'The Law of the Garbage Truck.'

He explained that many people are like garbage trucks. They run around full of garbage, full of frustration, full of anger and full of disappointment.

As their garbage piles up, they need a place to dump it and sometimes they'll dump it on you.. Don't take it personally. Just smile, wave, wish them well and move on. Don't take their garbage and spread it to other people at work, at home or on the streets.

The bottom line is that successful people do not let garbage trucks take over their day. Life's too short to wake up in the morning with regrets, so Love the people who treat you right. Pray for the ones who don't. Life is ten percent what you make it and ninety percent how you take it!

Have a garbage free life!

Bitcoin

Journey From Barter System to Bitcoin

There has been much talk about Bitcoin within libertarian and economic circles. It is becoming a buzzword, but like all new systems that break onto the public stage quickly, **Bitcoin**, brings with it excitement, speculation and of course, rumor. After all it is an entirely new global monetary system – both a currency and a payment network for that currency. Bitcoin is thus the currency and money system in the world, which has no counter-party risk to hold and to transfer.

Bitcoin (abbreviated as BTC) is the world's first decentralized borderless currency. It is a virtual currency, or crypto-currency, used only for online transactions. It is also called Money 3.0 the next gen currency. It was invented in the wake of global financial crisis in November 9, 2008 by mysterious computer guru, pseudonymous developer, Satoshi Nakamoto. With most transactions being effected online these days, e-payment world is finding it convenient to shift to Bitcoin. It can be stored either virtually or on a user's hard drive, and offers a largely anonymous payment system but it is still in its childhood and this brings with it both challenges and opportunities. It is based on an open source protocol which makes use of a public transaction log. It is world's most expensive currency.

Procedure of Bitcoin transaction

There is no exchange of note or tokens between purchaser and seller. Bitcoin come into existence through mining only. If you want to buy anything you should have bitcoins in your e-wallet. It can be obtained through two ways

- 1 Purchase from Exchange:** It can be exchanged with conventional currencies. It can be bought and sold in return for traditional currency on several exchanges, and can also be directly transferred across the internet from one user to another user by using appropriate software. The total coins generated by March 2014 through mining are nearly 11.5 million and that is the total number of coins available for circulation today.
- 2 Mining:** If you don't want to purchase the bitcoin you can mine it through super computers dedicated towards processing mathematically complex calculation. These are mathematically generated as the computers in this network execute difficult number-crunching tasks, a procedure known as Bitcoin "mining". The mathematics of the Bitcoin system was set up so that it becomes progressively more difficult to "mine" bitcoin overtime. Bitcoin can be stored on your computer using wallet software (equivalent to the wallet in your personal pocket) which is an open source and can be downloaded, or in an online wallet. Both methods provide you with an address which you use similar to a paypal address to people from whom you want to receive Bitcoin from. Instead, the buyer requests an

update to a public transaction log, the blockchain (Integral to Bitcoin-a public transaction log, that records bitcoin ownership currently as well as in the past). The master list of all transactions shows who owns what bitcoins currently and in the past and is maintained by a decentralized network that verifies and timestamps payments. The operators of this network, known as "miners", are rewarded with transaction fees and newly minted bitcoins.

Blockchain is a master list of all transactions that is maintained by a distributed network of computers that does the payment processing work of Bitcoin. Payment processing work done by miners verifies each transaction as valid and adds it to the blockchain. As more bitcoins come into circulation, the reward for doing payment processing decreases and will stop altogether when the Bitcoin ceiling of 21 million bitcoins has been reached. As by the end of December 2013, the number of Bitcoin network peers was about 172,000

Advantages of Bitcoins

Lesser Transaction Cost: Merchants have an incentive to accept the currency because transaction fees are lower than the 2-3% typically imposed by credit card processors. Notable vendors accepting Bitcoins include WikiLeaks, Ok-Cupid, Reddit, Word Press and Virgin Galactic. In India, Colonial Vintage themed Pizza outlet at Worli Mumbai & Castle Blue Spa & Salon at Mumbai have started accepting Bitcoins. The network recommended fee is 0.0005 BTC, which is equivalent to INR 3.

New Investment Avenues: As per report of NRK (Norwegian broadcaster), Kirstoffer Koch bought \$24 worth of bitcoins in 2009 & then forgot about them until this year when he checked his investment's value, it has soared to more than \$8,00,000 helping him to buy an apartment.

World Wide Acceptance: Where credit card, debit card or Paypal does not exist, bitcoin makes digital payment possible. In October 2013, the world's first Bitcoin ATM opened in Vancouver letting users access online BTC accounts to exchange bitcoins for cash or transfer it through smart phone to buy stuff online. Coin Monk, online site for awareness for bitcoin, organized India's first bitcoin conference in Bengaluru on December 15 2013 where investors & bankers gathered to convince the government & regulators that it will be a beneficial economic innovation for unbanked India & for remittances. It is organizing monthly conferences in Bengaluru to spread awareness regarding bitcoin awareness to the general public & opportunity to invest in bitcoin and bitcoin mining initiatives.

Peer to Peer transactions (no single authority): The money sent will reach the recipient without going through any intermediary bank or exchange or payment gateway.

Anonymity: One only needs to provide his/her bitcoin address to the person who needs to send him/her bitcoin. The rest of the world will never know the receiver's bitcoin

address unless the receiver or the sender release the bitcoin address to the world. Limited number of coins will ever be produced (cap at 21 million), thus on inflation.

Limitations of Bitcoins

No Authorized Agency: Bitcoins are used for Peer-to-peer transactions, without an authorized agency regulating payment there is no established framework for recourse before customers. Though not backed by any central bank in the world, the currency is traded on a number of exchanges or swapped privately.

Speculation: There is no underlying or backing of any asset for Virtual Currencies (VCs) and their value seems to be a matter of speculation. A huge volatility in the values of VCs has been noticed in the recent past. So the users are exposed to potential losses on account of such volatility in values.

Cyber Security Risk: RBI authorities have cautioned the general public that it may result into 'r-ponzi' or an electronic version of investor fraud. Theft of bitcoins can and does occur. Generating and storing keys offline mitigates such risk. They are prone to losses arising out if hacking, loss of password, compromise access credentials, malware attack etc. Loss of e-wallet could result in permanent loss of the currencies held in them. Trading exchanges like Mt. Gox, worlds handle almost 70% of all bitcoins trades have seen trading halted due to Distributed Denial of Service (DDoS) attacks in April 2013. Buy Sell bitco. In, India's biggest Bitcoin trading platform suspended its operations on receipts of advisory from RBI on Christmas eve highlights the risk of digital currency.

Instability of prices: Bitcoins are bought and sold at a variable price against the values of other currencies. While there may be seemingly large number, exchanges regularly fail, taking client bitcoins with them. A published research study showed that of 40 Bitcoin exchange markets studied, 18 ended up closing over a period of 3 years.

Bitcoin prices are fragmented and vary widely across exchanges.

Illegal/Illicit use: The Value of the online currency fell steeply after a large amount of it was seized in the closure of the website Silk Road, an online marketplace for illegal drugs & arms which had been used to trade illegal drugs. In August, 2013 security concerns were identified in certain apps used to store the currency. People's Bank of China (China's central Bank) banned Bitcoin after devaluations of bitcoin almost by 50% in china & vulnerability for being used in money laundering activities. User of Bitcoins is increasing in drug market, child pornography & large scale fraud perpetration

Other: Bitcoin transactions are untraceable, untaxed and ownership change intently.

Future Aspects

In Indian, it got its visibility when bitfilm used it for the voting process & as prize money in its 13th International Digital film competition in Bengaluru. Report says that in Indian, there are 30000 strong BTC & e wallet owners participating in TOR forums on BTC. Bitcoin supporters say it is a safer alternative to online payment through credit or debit cards. When one makes online transaction using a credit or debitcard, one is exposed to frauds like phishing. A transaction using Bitcoin is more secure, they argue, as it involves a private key. However, the United State is currently considered to be Bitcoin friendly compared to the other governments. Norway has decided to treat it as asset & charge capital gains tax following the decision of Germany.

India has very young techno-savvy population which is driving bitcoins popularity in Indian. India is also showing increasing penetration towards it, there have been 35,648 downloads in India since its launch in 2008. Bitcoin is technology generating currency which can transform the world economy & give way to new economic era.

Sources: Coinmonk, Thehindubusinessline.com & economicstimes.com

Compiled by: Vipul Nisar - Hyderabad

ANGER

A Professor was teaching about Proverbs 15:1. He asked his students, 'why do we shout in anger? Why do people shout at each other when they are upset?' The students thought for awhile. One said, because we lose our calm. But why shout when the other person is just next to you? Asked the professor. Isn't it possible to speak to him or her with a soft voice? Why do you shout at a person when you are angry? The students gave some answers but none satisfied the Professor. Finally he explained, 'when two people are angry at each other, there is a distance in their hearts psychologically. To cover the distance, they must shout to be able to hear each other. The angrier they are, the stronger they will shout to hear each other

through that great distance. Then the Professor asked, 'What happens when two people fall in love? They don't shout at each other but talk softly. Why? Because their hearts are psychologically close. The distance between them is very close. The Professor continued, 'When they love each other even more, what happens? They don't speak, only whisper and they even get closer to each other in their love. Finally they even need not whisper, they only look at each other and that's all.....So next time you shout on a loved one, know that you are creating distance between your heart and that person's heart. Proverbs 15:1 says a gentle answer turns away wrath, but a harsh word stirs up anger. Enjoy every moment. Its HIS touch that heals and makes us whole when we surrender to HIM

English contributions are compiled by Mrs Bhavya P Satra, Kolhapur.

An Eye Opener A Real Story

I am sharing this wonderful experience, I recently had in Singapore. I was invited to one Friday evening event by one of MNC Vendor organization who had organized the event to raise funds for the visually handicapped people in a center for blind people.

As usual, since it was a Friday evening, I first thought to skip the event considering it could be a bit boring and rather spend the evening relaxing by some other means. But being alone and sometimes finding it difficult to kill time, I thought to accept the invitation and registered on line for booking. Moreover it was free which was another motivation to go to the event. I was looking at the event to pass some time, meet few people and nothing else.

When I went there, there were approx 40 people from various industries invited for that event. I found some Indians and naturally talked to them about how life is in Singapore etc etc. Initially we were shown a video about the visually handicapped center. What are their activities, how are they helping blind people in Singapore to lead a more fulfilling life, etc. It was a short 15 minute video and quite inspiring that how people from different walks of life spend time in helping these blind people without expecting anything in return. They shared the satisfaction and fulfilment they get by helping them.

After the video, we all were gathered in a hall and were briefed about next event. The theme of the next event was "Dining in the Dark". And this is the event which turned out to be inspiring and worth sharing. What is meant was that we all 40+ people were going to have Dinner in a pitch Dark room!!!! The next 2 hours were completely planned, organized, directed and executed by three blind youth. One was a girl (Leader) and other two boys were assistant to her forming a team of three blind volunteers. The blind leader first gave us tips for dining (**These were ACTUAL STANDARDS THE BLIND PEOPLE FOLLOW IN ORDER TO MAKE THEIR LIFE EASIER**) (1) When you sit at your table the things will be placed as follows: at 3 o'clock of your dish : You will find a spoon at 9 o'clock : Fork; 12 o'clock: spoon. 2 o'clock: Empty Glass Dish at the center with Paper napkin tucked at 6 o'clock. (2) There will be two large Jugs circulated to you. The Jug with plain walls will have water and the Jug with curved wall will have orange juice. (3) When you get your Jug based on your choice you have to pour it in your glass. You have to dip your forefinger in the glass so that when you fill it and the liquid touches your finger, you have to stop pouring.

She asked whether everyone has understood. All said yes but everyone was confused and trying to remember what she said and confirming with each other. Next 1 1/2 hours we spent were full of fun and learning. In completely pitch dark room where we could not see ANYTHING we were enjoying various delicious food without seeing it. We all 40 people were taken in groups in the dark hall. Each one was directed by blind person till he/she sits on a chair (We were finding it awkward because actually we are

supposed to guide blind people to their destination and help them). We were Served full five course dinner by this team of three blind people-Welcome drinks, appetizers, starters, main course and desserts. The amazing thing was that the team of three blind people were serving exactly vegetarian dishes to vegetarian people who were sitting randomly in the room! While registering on line we were asked question to choose from "Vegetarian" or "Non vegetarian". I obviously chose Vegetarian, being one. We were so nicely hosted that we did not have to wait in between serves. As we were ending finishing one dish, we were served with next without any delays. After approx 1 and half hours of Dining in the dark, the leader asked whether everyone has finished eating. After confirmation she switched on the lights of the dining room. We left the Dining room with tears in our eyes. We realized how lucky we are and how we have been gifted with beautiful eyes to see the beautiful world. We realized how difficult lives of blind people are (and other handicapped) without being able to see. We realized how uncomfortable we were for just two hours without being able to see anything and how they must be living their lives. We realized how unfortunate we are, that we do not value such simple things in life we have and cry (sometime louder, sometime within ourselves) and run after what we don't have... for whole of our lives without having time to adore for the things we have. Be cheerful. Adore whatever you have in life. You may try for whatever you don't have but never feel sad about it.

Silence the mind and you will see....

Once there was a farmer who discovered that he had lost his watch in the farm. It was not an ordinary watch because it had sentimental value for him. After searching the hay for a long while, he gave up and call the help of a group of children playing outside the barn. He promised them that, the person who found it, would be rewarded.

Hearing this, the children hurried inside the barn, went through and around the hay but still could not find the watch. Just when the farmer was about to give up looking for his watch, a little boy went up to him and asked to be given another chance. The farmer looked at him and thought, "Why not.? After all, this kid looks sincere enough." So the farmer sent the little boy back in the barn. After a while the little boy came out with the watch in his hand.

The farmer was happy and surprised and so he asked the boy how he succeeded where the rest had failed. The boy replied, "I did nothing but sit on the ground and listen. In the silence, I heard the ticking of the watch and just looked for it in that direction." **MESSAGE:** A peaceful mind can think better than a Worked up mind. Allow a few minutes of Silence to your mind every day, and see, how sharply it helps u to set your life the way you expect it to be.

MORAL: The soul always knows what to do to heal itself... The challenge is to silence the mind...

UBUNTU ...

An Anthropologist proposed one game to the kids of African tribal children. He placed a basket of fruits near a tree. And made them stand 100 mtrs away. And announced that who ever reaches 1st would get all the fruits in the basket. When he said ready steady go.. Do you know what these small children did?

They all caught each other's hands and ran towards the tree together, divided the fruits among them and ate the fruits and enjoyed it. When the Anthropologist asked them why u did so? They said 'Ubuntu' Meant 'How can I be happy when all the others are Sad'?

Ubuntu in their language means 'I AM BCOZ, WE ARE!' let's all of us carry dis attitude and spread happiness. Have a pleasant day ahead!

Attitude

A father left 17 camels as an asset for his three sons. When the father passed away, his sons opened up the will. The Will of the father stated that the eldest son should get half of 17 camels while the middle son should be given 1/3rd (one-third). The youngest son should be given 1/9th (one-ninth) of the 17 camels.

As it is not possible to divide 17 into half or 17 by 3 or 17 by 9, three sons started to fight with each other.

So, the three sons decided to go to a wise man. The wise man listened patiently about the Will. The wise man, after giving this thought, brought one camel of his own and added the same to 17. That increased the total to 18 camels.

Now, he started reading the deceased father's will. Half of 18 = 9. So he gave the eldest son 9 camels. 1/3rd of 18 = 6. So he gave the middle son 6 camels. 1/9th of 18 = 2. So he gave the youngest son 2 camels. Now add this up: 9 plus 6 plus 2 is 17 and this leaves one camel, which the wise man took back.

The attitude of negotiation and problem solving is to find the 18th camel i.e. the common ground. Once a person is able to find the common ground, the issue is resolved. It is difficult at times. However, to reach a solution, the first step is to believe that there is a solution.

How To Live & Die - Khushwant Singh

I've often thought about what it is that makes people happy—what one has to do in order to achieve happiness.

- 1- First and foremost is good health. If you do not enjoy good health, you can never be happy. Any ailment, however trivial, will deduct something from your happiness.
- 2- Second, a healthy bank balance. It need not run into crores, but it should be enough to provide for comforts, and there should be something to spare for recreation—eating out, going to the movies, travel and holidays in the hills or by the sea. Shortage of money can be demoralising. Living on credit or borrowing is demeaning and lowers one in one's own eyes.
- 3- Third, your own home. Rented places can never give you

the comfort or security of a home that is yours for keeps. If it has garden space, all the better. Plant your own trees and flowers, see them grow and blossom, and cultivate a sense of kinship with them.

- 4- Fourth, an understanding companion, be it your spouse or a friend. If you have too many misunderstandings, it robs you of your peace of mind. It is better to be divorced than to be quarrelling all the time.
- 5- Fifth, stop envying those who have done better than you in life—risen higher, made more money, or earned more fame. Envy can be corroding; avoid comparing yourself with others.
- 6- Sixth, do not allow people to descend on you for gossip. By the time you get rid of them, you will feel exhausted and poisoned by their gossip-mongering.
- 7- Seventh, cultivate a hobby or two that will fulfill you—gardening, reading, writing, painting, playing or listening to music. Going to clubs or parties to get free drinks, or to meet celebrities, is a criminal waste of time. It's important to concentrate on something that keeps you occupied meaningfully.
- 8- Eighth, every morning and evening devote 15 minutes to introspection. In the mornings, 10 minutes should be spent in keeping the mind absolutely still, and five listing the things you have to do that day. In the evenings, five minutes should be set aside to keep the mind still and 10 to go over the tasks you had intended to do.
- 9- Ninth, don't lose your temper. Try not to be short-tempered, or vengeful. Even when a friend has been rude, just move on.
- 10- Above all, when the time comes to go, one should go like a man without any regret or grievance against anyone.

NEWEST CLASSES FOR WOMEN....

Training courses are now available for women on the following subjects:

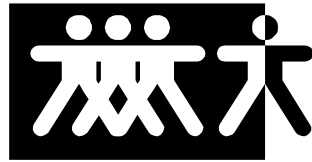
- Topic 1. Silence, the Final Frontier: Where No Woman Has Gone Before
- Topic 2. The Undiscovered Side of Banking: Making Deposits
- Topic 3. Parties: Going Without New Outfits
- Topic 4. Bathroom Etiquette: Men Need Space in the Bathroom Cabinet Too
- Topic 5. Communication Skills I: Tears - The Last Resort, not the First
- Topic 6. Communication Skills II: Getting What you Want Without Nagging
- Topic 7. Driving a Car Safely: A Skill You CAN Acquire
- Topic 8. Telephone Skills: How to Hang Up
- Topic 9. Classic Footwear: Wearing Shoes You Already Have
- Topic 10. Oil and Petrol: Your Car Needs Both

(for NEWEST CLASSES for MEN, look elsewhere in this issue)

EDITOR'S MESSAGE

FROM ME TO YOU ...

Hello friends,

Happy New Year to all of you. It is a moment of great pride for us, to present you a special issue of Vavad on the eve of the Maha Sammelan. Friends, it wouldn't have been possible without your support. We are truly overwhelmed!! Special thanks to all those who have contributed to the Travelogue.

It gives me joy to tell you all that this is the first time that school going children (Yash Dedhia and Femi Gada – Hyderabad) have sent write-ups for Viewpoint. I congratulate them, they have made a good attempt and must further continue writing. Secondly we have received cover-page entries from women. It felt good to see their enthusiasm. Good show, keep it up!!

Friends, want to share a small story with you..... One fine day, all the organs of the body thought, we work so hard and strive the whole day and the stomach eats off everything for free. They approached the stomach and put forth their complaint. They flatly told him, " We will eat whatever we earn, else we will stop working."

When the stomach heard their say, he told them, "Hey friends I don't eat up your earnings. Whatever you give me, I send it back to all of you to give you strength and energy. Believe me you get back all that you give me. " The organs were in no mood to listen to what the stomach said and they went on a strike.

Now the stomach went through a hard time and since it did not receive anything, it couldn't give back. Gradually, the organs started losing strength. It was then that Mr. Mind took lead and scorned the organs, " You fools, no one is eating away the fruits of your hard work, it is coming back to you. Don't think that by serving others you are at a loss. Whatever you are giving others is coming back to you multiple times. The organs understood the importance of working together. Our Samaj is like the stomach and whatever we give to it comes back to us. Contribution to the Samaj is a long term investment.

This brings to mind the fore-sightedness of the founder members Shri Kalyanjibhai Saiya and Shri Prafulbhai Bheda of Chennai to connect the Dakshin Ghataks. What a glorious thought it was!! The idea and emotion at the core being, meeting, knowing, sharing and celebrating the joy of being with our own brothers and sisters.

Entering into the 25th year is such a great achievement! It gives me thrill to imagine how much enthusiasm and fervor would have been in their hearts when they started off. And more says the harmonious logo 'संगठने शक्ति युगे युगे' – If we are together and united we will have an existence for years and years...I heartily congratulate the visionary souls who made it happen and also those who have strived hard to carry forward. Several members have played a vital role in sustaining its existence. The coming generations have a greater responsibility to carry forward this incredible legacy.

Neither the stomach, nor the organs would have survived single-handedly, but together they lived on effortlessly. If the flow goes on....the show will go on!

-Bhavana Vichhivora ✍

RHYTHM DOWNPOUR

Mili hawaon se..a pick from Sajda (Jagjit Singh and Lata Mangeshkar) – A beautifully composed and rendered ghazal. Lyrics, just beautifully encompass the abstract version of "the self" trying to chase the crowd and losing its way.

<https://www.youtube.com/watch?v=UsHqvl6nna8>

Sagar Chheda, Bangalore. 9449821582 ✍

Inspite of...

Inspite of so many colors -

- Black n White is considered Class.

Inspite of so many voices words n sounds—

- Silence is considered ultimate.

Inspite of so much to eat -

- Fasting is considered healthy.

Inspite of so much to travel n explore -

- Meditating under trees is considered superior.

Inspite of so much to see -

- Closed eyes n the within is Apex!

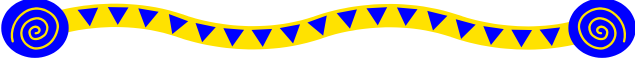
Inspite of listening to all the outside world -

- Voice from inside You is eternal.

Inspite of a Sweet charming Life -

- A Peaceful Soul is Solace n Divine.

DESIGN COVER PAGE CONTEST

વાવડ ઓક્ટો-ડિસે ૨૦૧૪ અંકના મુખ પૃષ્ઠ ચિત્ર(ડ્રોઈંગ) સ્પર્ધામાં ભાગ લેનાર બાલકો તથા મહિલાઓ:

ફાલ્ગુનીબેન ચેતન ગાલા, ગુલબર્ગા
યશીતા જયેશ દેહિયા, હૈદરાબાદ
યશ જયેશ દેહિયા, હૈદરાબાદ
ફેમી દીપેશ ગડા, હૈદરાબાદ
સુનીતાબેન ગિરીશ ગાલા, બેંગલોર.
બિંદુબેન અજીત શાહ, બેંગલોર.
શ્રીયા આનંદ રાંભીયા, બેંગલોર

મોક્ષા પ્રશાંત છેડા, બેલ્લારી
કાજલબેન પી કેનિયા, બેલ્લારી
પ્રેક્ષા પ્રશાંત છેડા, બેલ્લારી
કૃષ્ણ ચંદ્રકાંત દેહિયા, બેલ્લારી
મોક્ષ હિતેશ છેડા, બેલ્લારી
કાશ્મીરાબેન ધીરજ શાહ, બેંગલોર

સ્પર્ધાના વિજેતા: કાશ્મીરા ધીરજ શાહ, બેંગલોર.

Winner: Kashmira Dheeraj Shah, Bangalore.

THEME FOR THE NEXT ISSUE:

You are welcome to put up your art skills for the next cover page. Kids in the age group 8- 12 years can participate. All you have to do is create a cover page on the theme –My Favourite Cartoon Character . The best drawing will be selected as the cover page for the next issue of Vavad. The entries should be on A4 size paper only and in portrait mode (vertical) only. We must receive your cover page with the details regarding your name, age, city and contact number by 25-3-2015. You may send it to us at: Bhavana M Vichhivora, c/o L.K & SONS, 15 Kirana Complex, APMC Yard, Yeshwantpur, Bangalore 560022. Contact number – 9448460056.

TOPIC FOR VIEWPOINT ...

શરીર ને જે રીતે શક્તિ માટે ખોરાકની જરૂર છે, તેમ એકંદરે સાજા રહેવા માટે રોજીંદી કસરત ની જરૂર છે. વાવડ આપ સૌને આમંત્રણ આપે છે કસરત અને સ્વાસ્થ્ય વિશે લખવા.

વય મર્યાદા નથી. શબ્દ મર્યાદા ૫૦૦ થી ૬૦૦ શબ્દ. આપની એન્ટ્રી અમને તા. ૨૫-૦૩-૨૦૧૫ સુધી vavad12@gmail.com પર આપના નામ, ફોન નંબર તથા સરનામાં સાથે મોકલશો. બેસ્ટ એન્ટ્રીને ઇનામ રૂ. ૭૫૦/- આપવામાં આવશે.

Food gives strength to the body and exercise keeps it fit. Daily exercise plays a significant role in maintaining the body. So exercise and fitness go hand-in-hand. What do you feel? You may share your point of view on this.....

You can write to us either in Gujarati or English. The word limit is 500-600 words. No age bar. We must receive your entry by 25-3-2015 Email your entries to vavad12@gmail.com with your name address and contact number. The best entry each from English and Gujarati will be awarded a cash prize of Rs. 750/-

Here are the two winning entries for the Viewpoint contest announced in the previous issue.

Winner for Gujarati

આધુનિક ફિલ્મો હિંસા પ્રધાન છે

મનોરંજન મનુષ્ય ના જીવનમાં મહત્વ નું ભાગ ભજવે છે. આજની ભાગદોડની કાર્યશૈલી માં મનોરંજન અનિવાર્ય છે. મનોરંજન ના અનેક સાધન છે જેમ કે રમત-ગમત, ટેલીવિઝન, નાટક કે પછી સિનેમા. આ બધા સાધનો આપણા મન ને પ્રકુલિત કરે છે, મનોરંજન કરે છે અને ફરી કામમાં વ્યસ્ત થવાની સ્ફૂર્તિ આપે છે. આ બધા સાધનોમાંથી સિનેમા એક એવું મનોરંજનનું સાધન છે જેની જીવન પર વિશેષ છાપ પડે છે. સિનેમા ની કહાની, એમાં રોલ ભજવતાં અદાકારો ની વેશભૂષા, આદતો, હેઅરસ્ટાઈલ દરેક વસ્તુનું આપણે આપણા જીવનમાં અનુસરણ કરવા માંગીએ છીએ. એમાં પણ ખાસ કરીને યુવા-પીઠીના જીવન પર હીરો-હીરોઈનો ની જીવનશૈલી, એમની સ્ટાઈલ, હાવ-ભાવ નું ખૂબ જ ઊંડું અસર પડે છે.

પહેલાં ના જમાના માં ફિલ્મો ના નામ થી કરીને, એની કહાની કે વેશભૂષામાં- સંપ, મર્યાદા, એકતા જોવા મળતી. ફિલ્મો ના નામ ભાભી, મા, ઘર એક મંદિર, મૈ તુલસી તેરે આંગન કી, બાગબાન, દોસ્તાના એવા જોવા મળતા, જેનું કાંઈક અર્થ હોય. જુના ગીત-સંગીત એવા મધુર અને યાદગાર રહેતા કે આજ સુધી આપણને ગુનગુનાવવાનું મન થાય અને યાદ પણ રહે. દરેક ગીતમાં માતા-પિતાનું પ્રેમ કે ભાઈ-બહેનનું કે, પતિ-પત્નીનું , કે પ્રેમી-પ્રેમિકાનું પ્રેમ નું સંદેશ માર્યાદિત રહેતું. પણ

આજના આધુનિક યુગમાં તો ફિલ્મોએ હિંસા-પ્રધાન રૂપ લઇ લીધું છે. ફિલ્મોના નામ પણ હિંસા થી ભરેલા જોવા મળે છે, જેમ કે - શૂટ આઉટ એટ લોખંડવાલા, બેશરમ, કમીને, કિલ-દિલ જેવા. ફિલ્મી સંગીત ની તો વાત જ શું કરવાની, જેમાં ગાળો ને મુખ્ય સ્થાન મળી જાય છે. નાના બાળકો ના મોઢામાં સહેજ જ અપશબ્દ ગાતા ગાતા આવી જાય છે. ફિલ્મોની સ્ટોરી પણ હિંસા, મારઘાડ, ખૂન-ખરાબા થી ભરપૂર હોય છે. દયા, પ્રેમભાવ, માનવતા એ બધા ભાવોને તો ક્યાંય સ્થાન અપાતું નથી. આ બધું જોતા-જોતા યુવા-પીઠી ના જીવન પર ખૂબજ ગહરી છાપ પડે છે અને એમને આ બધું સામાન્ય લાગે છે તથા એમના જીવનમાં આ બધાનું સમાવેશ થઇ જાય છે. સિનેમાની યુવા પીઠી પર એટલી બધી અસર થઇ જાય છે કે અવારનવાર ખૂન, કતલ, રેપ જેવા ક્રોડો ના સમાચાર સાંભળવા મળે છે. નાની-નાની બાળકીઓ ના રેપ ના સમાચાર હોય કે, ઘરમાં રહેલા એકલા વૃદ્ધ વ્યક્તિઓ ની હત્યા. નોકરોએ કરેલી શેઠાણી ની હત્યા જેવા કિસ્સાઓ સામાન્ય થઇ ગયા છે. યુવા-પીઠી ના દિલમાંથી દયા, માનવતા, આદર-સન્માન બધું અદૃશ્ય થઇ રહ્યું છે. નાના બાળકોને પણ આજકાલ ઢીંગલા-ઢીંગલી થી રમવું નથી ગમતું પણ પિસ્તોલ ની ઠાય-ઠાય વધારે ગમે છે. આ બધું શું છે? આજના હિંસા-પ્રધાન ફિલ્મી જગતનું યુવા પીઠી કે બાલજીવન પર પડતું ખરાબ અસર જ છે, જે એમના ભવિષ્ય માટે ખુબ જ ઘાતક છે. એટલે જરૂરી છે ફિલ્મો માં વધતી હિંસા, અમર્યાદિત દૃશ્યો, મારઘાડ વગેરેને ને રોકવાની. ફિલ્મો એવી હોવી જોઈએ જે મનોરંજન ની સાથે કાંઈક સીખ આપે જેના અનુસરણ થી આપણું ભવિષ્ય ખીલે ન કે બરબાદ થાય. સેન્સર બોર્ડ ને જોઈએ કે એવી ફિલ્મોને પ્રસારિત કરવાની પરવાનગી ન આપે અને યુવા પીઠી ના ભવિષ્ય ને ધ્યાનમાં રાખે.

રેખાબેન પ્રકાશ કેનિયા, બેલ્લારી. 9663146467

Winner for English

The impact of violence on human minds

Violence is the scourge of our society. Films or television shows are written, produced, and released to the world to entertain and create ideas for everyone. There are different types of films such as: animated, action, drama, comedy, musicals, documentaries, etc. Nowadays, any kind of movie or television shows with violence are admired by all viewers of different age group. The last few years have seen an increase in violence in movies. Many people complain that violence is influencing our society.

Normally, whatever is seen at the movies, children will praise certain shows and characters featured and try to be like them. They look up to their hero and want to do everything that person does. In an action movie, the hero or the 'good guy' is loved by children and they may try to copy their actions, thus leading to violence. Children's greatest exposure to violence comes from television. TV shows and movies. Small kids love to watch cartoons. The most popular is 'Chhota Bheem'; kids go crazy watching his fighting. 'Doremon', 'Balveer' or any other shows directed specially for kids results in increase of physical aggressiveness among children and violent criminal behaviour. On the other side, these shows will teach them to differentiate between good and bad behaviour. I feel parents' role is guiding them to think about the violence in right direction.

Adolescence is the most happening or learning stage of the mankind. Teenagers are greatly influenced by the contents of TV and Movies. Visuals always have greater impact on human mind. In the past may have only been witnessed by a few police officers and military personnel but now TV has brought hitting, kicking, stabbings, shootings, and dismemberment right into homes on a daily basis. The impact on behaviour is predictable. In the last two decades, violence on television and aggressive behavior in children and teenagers can be linked. Excessive violence on television spills over into the playground and the streets. Even severe results among children, "several kinds of aggression-- conflicts with parents, fighting and delinquency--were all positively correlated with the total amount of television viewing. In fact, the effect of television violence on aggression is cumulative. Children who watch significant amounts of TV violence at early age were consistently more likely to commit violent crimes or engage in child or spouse abuse at later stage of life.

Even many images depict violence, rebellion, sadomasochism, the occult, drug abuse, and promiscuity. Video images are even more vivid on some channels. Music videos filled with sex, rape, murder, and other images of ruin assault the senses. Violent images on television and in the movies do contribute to greater violence in society. Television violence affects even adults in subtle ways. Televised imagery actually does affect our perception and behavior. Heavy exposure to televised violence is one of the causes of aggressive behavior, crime and violence in society. Television violence affects youngsters of all ages, of genders, at all socioeconomic levels and all levels of intelligence."

Parents can watch TV with children. When they watch television, we should try to watch it with them. We can encourage discussion with children during the programs. These discussions can teach important principles about relationships and violence. The discussion could focus on how cartoon characters or TV actors could solve their problems without resorting to violence. Parents or elders can discuss the reasons for pain and suffering in the world. That helps us to imbibe moral values and faith in god which in turn helps children to come out of their grievances, depressions and competitive pressure. Otherwise TV may mislead their thinking.

Nilam Hitesh Chheda, Bellary. 9449226670

The 8th Wonder

Neelesh J Savla – 098 454 88 693 Email - asknjsavla@gmail.com

RETIREMENT – BLISS OR STRESS ?

Most of us who have seen our parents or grand-parents retire, would never have heard of the above point at all. After working hard all their life, they could relax at home, take part in family, social, charitable & religious activities while their children or grand children worked at their family business. Excellent Scenario, to imagine.

Today, the above may be a rarity, or not at all. Joint Family Systems are vanishing. People are moving locations according to their work. Cost of living, education, travel and in general everything has moved rather high. Affordability of various necessities like vehicles, homes, cell phones, and consumerism in general has most of us tearing at our hair, wondering where all this is leading to. Life itself has become so hectic that none of us have too much time to think about the next week / month / year, forget retirement.

Cut to today. Listed below are some questions for all of us to read again and again and give a serious thought.

Can we depend to lead a retired life dependant on our children and their incomes, for support? In today's times, do our old value systems exist or work?

Typically the Life Span in India has moved up to around 75 years+. Will our money last us till then?

Traditional Savings methods like property, gold, shares etc are excellent. Would they help us survive the entire evening of our lives?

Medical Expenses are moving up every day. Can we maintain our health and not incur any costs?

Do we have enough Cash Savings, to last till we do?

Have we provided enough for our survivors who are there when we leave?

If the answer to any of the above questions is maybe / no / unsure / don't know, then it is a matter of concern.

We people in India, do not realize the seriousness of the above. The reason is we were never exposed to the same earlier. We are the first generation with all the above concerns. We have seen, read or heard of many people, who are well off during their working years, but passed away very poor, or in extreme financial difficulties.

This is a time bomb, waiting to explode. In most developed markets, we have heard of seniors over the age 60, forced to work, to support themselves and their spouse. If we don't do something about it, that day is not far away in our great country too. There are steps that we need to take to at least soften the impact that retirement can kick us with.

Have a monthly saving plan exclusively towards retire-

ment. This applies to all people in the working age group of 18-60 years. For Ex., Mr. Ram, aged 35 years, TODAY, has a family expense is Rs.25,000 per month. By the time he turns 60, assuming an inflation of only 6% a year, his expenses will jump to Rs.1,07,000/- per month.

Continuing with the above example, assume, Mr. Ram lives till the age of 85. Assuming constant expenses with no inflation, **he will need close to Rs.27.00 lacs only for living expenses. Medical Costs, Travel, Charity, Family, Gifts and Functions, Religious expenses, taxes + + +.**

What one can afford during our working years may be out of reach in our evening years.

Cash is King. Build easily accessible funds. Avoid locking monies only in to assets like land and property which are not very easily disposable. Imagine, a 65 year old person trying to sell his property to raise money to fund his day to day living expenses or any medical emergency.

Taking the above example, any one of us can roughly arrive at a number that would be a good amount to start retirement on. **Starting Saving Seriously for Retirement** is the Key here.

Starting Saving **EARLY** is the only solution to having a comfortable Retired life. Today, what seems like a very large amount of money will look very small, after 25 or 30 long years.

Make your money work for you. Investing in FD's and other similar instruments reduces the growth of money as also making it liable to tax. **Use a proper mix of different Investment Products.**

Always, Factor in Taxes and Inflation in to all your savings. Only then, can the actual return on investment be calculated.

Any amount of thought and calculation cannot help, at arriving at a perfect amount required for retirement. **It is always better to overestimate and then plan and save accordingly.** Any surprises on inflation, taxes or any sudden unexpected expenses, can cut short the life of the amount that may have been estimated.

Any amount of money is less, as far as retirement is concerned.

The simple fact that all of us need to know, is that **THE COST OF RETIREMENT IS MUCH MORE THAN THE COST OF A WORKING LIFE.** We normally, would not have an active income after retirement. So pension, rental income, interest on FD's, Dividends etc are the normal sources of income one has. **The most difficult part is we do not know how long we may need to fund ourselves, post retirement.**

Medical Science has improved a great deal. That will ensure that we stay alive for a long time. Funding that period of staying alive, is a point of debate and concern.

Many people ask my opinion about the ideal amount one needs to have accumulated on the day of retirement. 100 / 200 / 500 / 1000 / 2000 lacs?? Each one has a different life style and requirements. There is no right or wrong answer to that question. **The amount that seems right for each of us is the correct amount.**

The Key here is Saving Regularly. Small Amount, or Large Amount, does not matter.

DISCLAIMER: The above is not an exhaustive or final re-

source of money management. They are guidelines that can be followed with tuning to different needs. It is suggested to take the regular advice of an experienced financial expert, on a continuous basis.

Readers are requested to email their queries about any specific product or category of investment. Also any particular topic of financial / investment interest that would be of help may also be suggested for coverage in upcoming articles.

This Input has been especially compiled for KVO Patrika – VAVAD – special edition – Maha Sannelan - BEGALURU - Jan. 2015. For further details Please call 9845488693 or mail asknjsavla@gmail.com

KINTUSUKUROI

Kintsukuroi is a Japanese art form. It means "to repair with gold". When the Japanese mend broken objects (especially pottery), they increase its reputation by repairing the damage by filling the cracks with a lacquer resin sprinkled with powdered gold.

The Japanese believe, when something has suffered damage, it can become more beautiful than before. Earlier it was an object, now it has a history. Its value has increased. Its significance has increased.

Some might say, it does not 'look' beautiful, so, how can it be an art form?

Well, art is not supposed to look beautiful. It is supposed to make us 'feel' something.

I love the symbolism in this amazing form of art. It makes me feel broken but better. It makes me feel damaged yet significant. It makes me feel incomplete yet wonderful. Its make me feel limited yet filled with possibilities.

Its a great visual reminder that all of us have our cracks. All we need to do is to fill the cracks with gold. The gold reminds us of our experiences when we were broken yet we mended ourselves. The gold also reminds us, the broken pieces can be and must be repaired; its value will increase. The gold also reminds us, in joining the pieces, lets enhance the wonder and majesty of our life.

Kintsuturoi makes me feel I am more interesting than I cared to believe earlier! It makes me recognise my weaknesses that caused me to break. It also makes me aware those weaknesses must be filled for my value to increase.

With a smile, on a philosophical note, we may ask ourselves, does the life of the clay bowl, begin, when the potter completes his work? Or, does the true life of the clay bowl begin, when it is dropped and broken?

Does our life begins when we are born on this planet? Or, does our life begin when we are dropped, chopped, chipped, bruised, beaten, kicked or broken. Or, does our life begin, when we join the broken pieces with gold ...!

The Transformation

I hired a plumber to help with the repairs at an old farmhouse. He already had a rough and tiresome day: -a flat tire, his electric drill fault, his old car break down, his tiffin was spoilt, he lost his wallet, his bank was calling for loan repayments. In all the tension and stress he finished my repairs.

Since his car broke down, I drove him home. While I drove him home, he sat silently, but I could mark his agony and restlessness.

On arriving, he invited me in to meet his family. As we walked towards the front door, he paused at a small tree, touching the tips of the branches with both hands and closed his eyes.

When the door opened, he was smiling and happy. In seconds he underwent an amazing transformation.

He hugged his two small children, gave his wife a kiss, laughed, and never even slightly make them feel the troubles that he had encountered that day.

I was astonished, aback and curious. Seeing my inquisitive eyes he told..

"Oh, that's my Trouble Tree. My best friend. My trouble carrier for the night".

He replied. "I know I can't help having troubles on the job, but one thing's for sure, those troubles don't belong in the house with my wife and the children. So I just hang them up on the tree every night when I come home and ask God to take care of them. Then in the morning, I pick them up again."

He smiled and shared secret that "when I come out in the morning to pick 'em up, there aren't nearly as many as I remember hanging there the night before !!"

Life may be a burden of worries, but there is a way to keep our loved ones untouched from these worries. Time will heal every wound. Spreading Smile and happiness to our loved ones also in turn relieves us of stress.

TOUGH TIMES DON'T LAST , TOUGH PEOPLE DO!

We shall not cease from exploration and the end of all our exploring will be to arrive where we started....and know the place for the first time.

~ T S Eliot

Don't go where the path may lead, instead go where there is no path....and leave a trail

~ Ralph Waldo Emerson

DeeJay

SHA DAMJI JADAVJI & CO.

GENERAL MERCHANTS & COMMISSION AGENTS

Neeligin Road, Hubli - 580 029.

Tel. : (0836) 2352364, 2250111

Virendra : 9448366364 (R) 2362364 Arvind : 9343401074 (R) 2362564
Ashwin : 9448190664 (R) 2363064

geeta
Plastics

Virendra Damji Chheda

☎ : 9243281264

Manufacturers : Plastic House Hold & Industrial Products

Neeligin Road, Hubli - 580 029.

Tel. : (O) 2250111, (R) 2366364

Max Colors

Incorporated in the year 1996, Max Colors as prime Denim Jeans Processors' (Denim Washing/Dyeing) for top brands of India. We are specialized in – reactive, sulphur, pigment, –sulphur with pigment topping & reactive with pigment topping – woven & knitted garment dyeing. We also undertake the various denim wash-effects like enzyme wash, stone wash, different bleaches, Tints, Acid Wash, Spray Tints, Scraping, Whiskers, Discharge spray, Rip & Repair, Rage Wash, Pigment colour spray etc.

We have started backward integration in 2012 by manufacturing of complete DENIM JEANS FOB basis for India's top brands, we are also ICRA rated firm. We are trusted manufacturer and supply chain partners for all types of Denim Products.

Rajesh Karani (Dumra) 09448077754

#1, 6th Main, Old Guddadahalli, pipe line, Padarayanapura, Mysore Road, Bangalore 560026.
Phone:080-2674061, 26746304 Email: maxcolors@hotmail.com

Har Bite Me Masti

Charlie's[®]
Chikki & Snacks

JAY CHIKKI & SNACKS PVT LTD

C / 2, BELIRAM INDUSTRIAL ESTATE, S V ROAD,
DAHISAR (E), MUMBAI 400 068, INDIA

Tel.: +91-22-28488262 / 40147746 / 40067746

E-mail: info@charlieschikki.com

Website: www.charlieschikki.com

***Send us your trade inquiries at the
above contact details***

WITH BEST COMPLIMENTS FROM

TEJOSMA TECHNOLOGIES

www.tejosma.com

With BEST COMPLIMENTS
from

Shree Chandan Corporation

Dealers in: SPICES, DRY FRUIT & KIRANA ETC

Deepak : 9246821717

Ravi : 9246354561

Sachin : 9246825959

Sameer : 9246821919

Plot No.190, Sri Krupa Market, Mahboob Mansion
Malakpet, HYDERABAD : 500036

Ph: 040-24555511, 65705511

Email : chandantiptop@gmail.com, tip.top_scc@yahoo.co.in

પરિચયથી
પરિણય
સુધી સફરના સાથી

એટલે

ASANJOKUTCH
First Ever Kutchhi Digital E-directory

ની એક માત્ર મેટ્રીમોનીયલ વેબસાઇટ

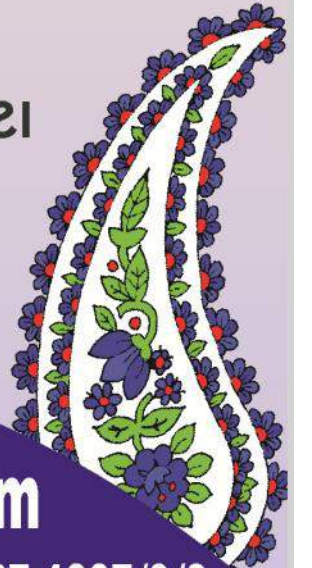
‘અસાંજો કચ્છ’ ની ખાસ વિશેષતાઓ

- ❧ ફક્ત કચ્છી સમાજ માટેની સૌથી મોટી મેટ્રીમોનીયલ વેબસાઇટ
- ❧ ૫૦૦૦ થી પણ વધુ શિક્ષિત પાત્રોમાંથી પસંદગી
- ❧ ૧૦૦% ચકાસણી કર્યા બાદ સ્પીકારાયેલ બાયોડેટા
- ❧ ફ્રી રજીસ્ટ્રેશન
- ❧ સૌથી વધુ સફસેસ રેટ

આજે જ રજીસ્ટર કરો...

www.matrimony.asanjokutch.com

Email : matrimony@asanjokutch.com | Phone : 022-2967 4007/8/9

Best Wishes To

**SRI DAKSHIN BHARAT KUTCHHI VISA
OSWAL JAIN EKKAM
ON THE OCCASION OF**

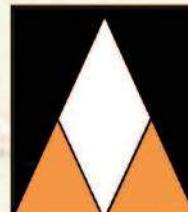
**Aswin Mavji Savla
Rasesh Mavji Savla
Chetan Mavji Savla**

**Manufacturers & Exporters of
Steel, Alloy Steel & Stainless Steel
Industrial Castings**

**ELECTRALLOY
Special Steel
Castings Pvt. Ltd.**

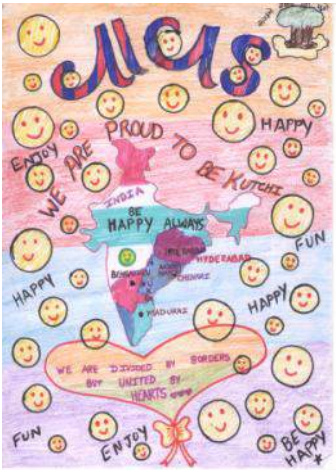
FACTORY : PLOT NO.25, SIPCOT INDUSTRIAL COMPLEX,
6th CROSS ROAD, HOSUR - 635 126, TAMILNADU - INDIA.
Ph : (04344) 276848, 276245
E-mail: info@electralloy.co.in

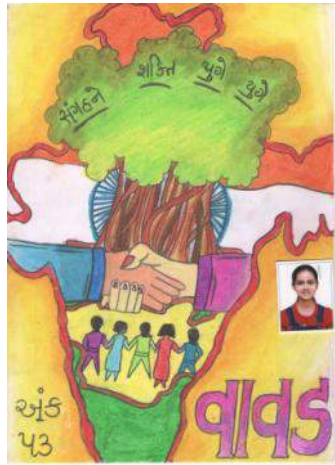
**AMSTEEL
CASTINGS Pvt. Ltd.**

FACTORY:35-A, SIPCOT INDUSTRIAL COMPLEX,
HOSUR - 635 126, (NEAR BANGALORE) TN, INDIA.
PHONE :+91 (04344) 276952, 276753
FAX : +91 (04344) 276809
E-mail : info@amsteel.co.in

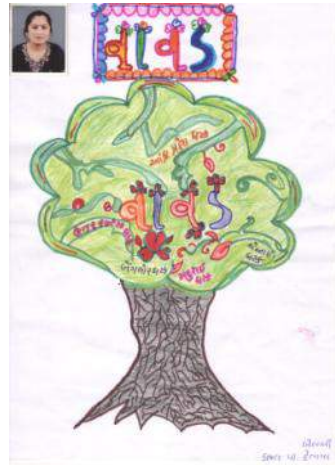
VAVAD COVER PAGE COMPETITION ENTRIES

Bindu Ajit Shah,
Bangalore

Femy Gada, Hyderabad

Kajal Keniya, Bellary

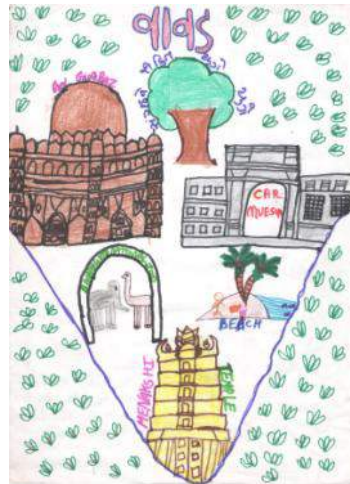
Krisha Chandrakant
Dedhia, Bellary

Falguni Chetan Gala,
Gulbarga

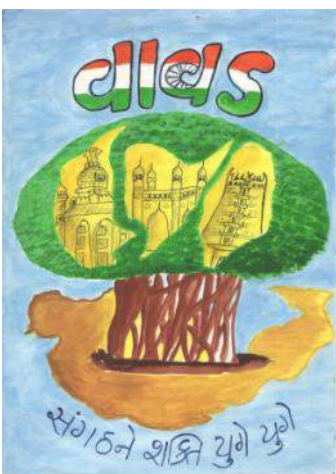
Moksh Hitesh Chheda,
Bellary

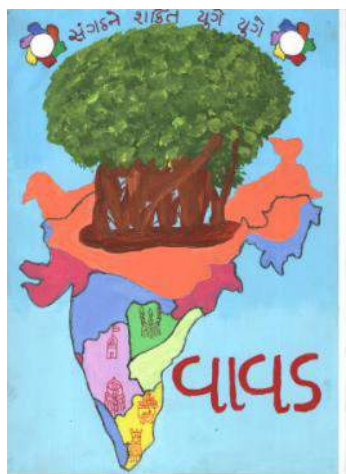
Moksha Prashant
Chheda, Bellary

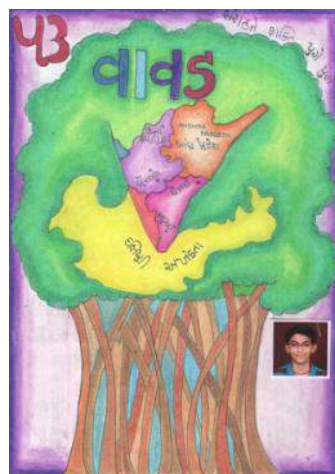
Preksha Prashant
Chheda, Bellary

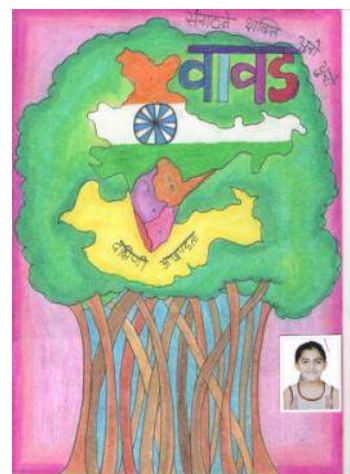
Shreya Anand Rambhia,
Bangalore

Sunita Girish Gala,
Bangalore

Yash Jayesh Dedhia,
Hyderabad

Yashita Jayesh Dedhia,
Hyderabad

